

సరస్వతీ గ్రంథమండలి :

Ace No: ~~2007~~
2007

దేవతల మాట్లాడనప్పుడు
2759/ROP

మూలం :

మైఖేల్ సొలోవైవ్

అనువాదం :

ఓ.గిరాల వెంకటసుబ్బారావు

వచ్చినప్పుడు ఆధారిత అండ్ కో

సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్

రాజమహేంద్రవరము

891.73
- SOL

Dēvathalu Mātladanappudu

(WHEN THE GODS ARE SILENT)

Acc No: 2007

By

MIKHAIL SOLOVIEV

Translated by

VOGIRALA VENKATA SUBBARAO

Copyright 1952 by David McKay Company Inc.

© 1958 by David McKay Company Inc.

First Edition - January 1962 - Price Rs. 2-00

Rights of this Telugu translation reserved by the publishers

Publishers: ADDEPALLY & CO.

SARASWATHI POWER PRESS

RAJAHMUNDY (A. P.)

దేవతల్లి మాతృదానపూడు

సురోవ్లు కమ్యూనిస్టులైన విధం

దక్షిణ రష్యాప్రాంతపు స్ట్రెష్చీలలో నివసించే జానపద స్త్రీలందరివలెనె వెరా ఇవనోవ్న తన పనేదో తను తొణుకు బెణుకు లేకుండా, చేసుకుపోతూ వుండేది. వంటినిండా ఒత్తుగా దుస్తులు ధరించే అలవాటువల్ల, తాను ప్రసవించే వరకూ గర్భవతి అన్న సంగతే యెవరూ గుర్తించలేదు, భర్త అయిన ఒక్క టిమొతిసురోవ్ తప్ప. టిమొతికై నా గర్భవతి అన్నసంగతి మాత్రమే తెలుసుకాని, ప్రసవసమయం సమీపిస్తున్న సంగతి తెలియదు.

సుమారు యాభై సంవత్సరాలున్న వనిత, మళ్ళీపిల్లను కనబోతున్నానని — అదీ పందొమ్మిదవకానుపు — యిరుగు పొరుగువారితో యేమని చెప్పుకుంటుంది! ఇంతకన్న పదేళ్ళు తక్కువవున్నా యీవిధంగా పిల్లలను కంటూంటే, పెద్దవాళ్లు కనుబొమ్మలను యెగర వెయ్యక మానరాయె. “నేనేం చెయ్యను, దేవుడు పిల్ల తరవాత పిల్లను యిస్తూంటే, కనడం నాతప్పా?” అని తనలో తను సమాధానపరచుకొనేది వేరా.

పోత్తిళ్ళలో పట్టుకొని అప్పుడే కలిగిన శిశువు ముఖంలోకి చూస్తున్న తనచుట్టూ వలయాకారంగానిల్చున్న తన సంతోనాన్ని తలయెత్తి చూచి “ఇది నా తప్పా?” అని నెమ్మదిగా అడిగింది. “అంతా ఆ భగవంతుని లీల.”

“మరొక పాప కలిగాడని కాదమ్మా” అన్నాడు ముప్పై ఏయిదేళ్ళ పెద్దకొడుకు, జాకబ్, “మరో యిరవై మందిని

కను, యెవరోద్దన్నాడు; లోకులు సన్నిహితా అనే మేము అనుకుంటున్నది.”

అది పేసవికాలం; సమయం పగటి సమయం. పొలంలో చేయవలసిన పని యెంతోవుంది. అప్పుడే కొడుకుని కని, పాకలో గడ్డిమీద పడుకున్నాడు. పేరానూ, పసికందునూ చూడడానికి సాయంకాలం వరకూ సాధ్యపడలేదు. టిమోతీకి, టిమోతీ ధృఢకాయుడు. కళ్ళు మినహా ముఖమంతా వెంట్రూ కలు, గడ్డమె, వంగి, భార్యను సాదరంగా ముద్దు పెట్టుకొని చూపుడు వ్రేలుతో ప్రేమ ఉట్టిపడేటట్లు పసికందు తెలమీద తట్టాడు.

పేరా కృతజ్ఞతా వీక్షణాలతో అతణ్ణి తలకించింది. “మన ఆబ్బాయిలకు కోవంగా వుంది, ముసలితనం వస్తూన్నా సేను పిల్లల్ని కనడం మానలేదని. ‘నాకింక సంతానం అనుగ్రహించకు ప్రభూ’ అని నేనెంత దీనంగా సెంట్ మార్క్ ను వేడుకొంటున్నా, నావిన్నవం ఆయన చెవికి సోకినట్లు లేదు.”

“ఈమీషయంలో మనకు ధర్మపన్నాలు చెప్పవలసింది మన ఆబ్బాయిలుకారు” అన్నాడు నేరోవ్ తీవ్రంగా. “మన మాత్రం తెలియక పోలేదు భగవంతునికి. అదలా వుంచు. పిల్లల నివ్వవద్దని నువ్వు వేడుకున్నది సెంట్ మార్క్ ను కనక, వీణ్ణి మనం మార్క్ అని పిలుచుకుందాం, మనం యింత వరకు యెవరకి మార్క్ అని పేరు పెట్టలేదుగా?”

సాయంకాలానికి తన బట్టలనన్నింటినీ చుట్టగా చుట్టి పట్టు కని పేరా ఇవనోన్నా పొలంవదలి యింటికి దారితీసింది. ఆ బట్టల చుట్టగాంచి చంటిపిల్ల యెడ్డు వినవస్తోంది. వీడు ఆ

కుటుంబంలో స్థానం యేర్పరచుకొన్న మరొక అతిథి; ఆ యింట్లో అతనికి కావలసిన సదుపాయాలకు యేర్పాట్లు చెయ్యవలసి వచ్చింది.

అదొక పురాతనమైన గృహం, చీకట్లు ముసురుకునివున్న ఆ యింటి కిటికీలు, ధూళిధూసరితమై తమ ప్రక్కనుండే పోతున్న బాటలో నడచే అనేకపింతలనూ, విశేషాలనూ చూస్తూండేవి. ఆ గ్రామంలో వున్న అనేక యిండ్లవలెనే అది కూడా రెండు భాగాలుగావున్న భవంతి. ఒక భాగం వంట గది, పడకగదిని; యీ గదిలోనే ఆకుటుంబంలో వారు పడు కుంటారు; మిగతా భాగంలో మసలుతూ అప్పుడప్పు డెవ రైనా వస్తే విడిదికి యిస్తూ వుంటారు. ఐతే, వంటగదిలో సగానికిపైగా, పొయ్యి ఆకమించుకుంది.

మార్క్ నడక నేర్చే యీడు వచ్చేటప్పటికి తెలుసు కున్నాడు ఆ కుటుంబంలో వున్నవారు యెవరెవరు తనకే మే మాతారో. తల్లి, తండ్రి తొమ్మండుగురు అన్నలూ, యిద్దరు అక్కలూ తన ఆత్మబంధువులని. తనకు పూర్వం కలిగిన పద్దెనమండుగురిలోనూ యేడుగురు చనిపోయారు.

ఆయింట్లోనే మరొకకుటుంబం వేరుగా కావరం వుంటోంది. మూడో కొడుకైన సైమన్ కు పెళ్ళయింది. అతనికిప్పుడు పీటర్ అనే యేడేళ్ళకొడుకు. వేరొక ఇవనోవ్నా కొన్ని నిమిషాల క్రితం కన్న కొడుకును యింటికి తీసుకువచ్చి మంచంలో పడుకో పెట్టగానే సైమన్ తన యేడేళ్ళ పీటర్ ను పెంటపెట్టుకుని మంచం దగ్గరకు వచ్చి “పీటర్, మీ బాబయ్యరా” అన్నాడు.

“ ఏడి మా బాబయ్య ? ” అని ప్రశ్నించాడు పీటర్.

“ అడేవిటిరా, మంచంలా ? ” అన్నాడు హేళనగా సైమన్.

“ అంత చిన్న పాప నా బాబయ్యేమిటి ? ” అని ప్రతిఘటించాడు పీటర్.

జాకబ్ కు కూడా పెళ్ళి అయింది కాని, రెండేళ్ళకే భార్య వరలోకగతురాలైంది. మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోలే దతడు. సెగ్రి వయస్సు ఇరవై తొమ్మిది, డిమిట్రీకి యిరవై నాలుగేళ్ళు వున్నందున యేనాడో పెళ్ళిళ్ళు అయివుండవలసిందే, కాని, కారణం తరాలవల్ల యింకాకాలేదు. కోర్నీకి పదహారేళ్ళు వచ్చినా, శుద్ధ పేదీకోరూ, కలహప్రియుడూ కావడంచేత వచ్చిన ప్రతి సంబంధం తప్పిపోయేది; యేపిల్లా యితణ్ణి వరించేది కాదు. ఆ తరువాత వాళ్ళు గ్రిగొరి, ఫిలిప్, తారస్; తరువాత యిద్దరాడ పిల్లలు—టల్గా, తాతియానా - అవి తరువాత ఇవాన్, అఖరివాడు మార్క్. మార్క్ కంటే ఇవాన్ రెండు సంవత్సరాలే పెద్ద.

మార్క్ పూర్వకకు రెండేళ్లు ముందూ వెనకా కూడా పైకీరై తాంగాన్ని ప్రకృతి చిన్నచూపు చూసింది. కారణం లేమైతే నేమి, యేటేటా పంట పాడొతూనే వచ్చేది. పంట తీరా కోతకు వచ్చే సమయానికి చేతికందే పంట బహుస్వల్పం. ఈస్వల్ప దిగుబడితో కుటుంబాలను పోషించుకోలేక, చూసి చూసి స్రాణాలను వదలనూలేక, తమ కున్న కాస్త కొండ్రనూ, కొద్దిమంది సీతీపరులైన భూస్వాములకు విక్రయించి వారిదగ్గర మళ్ళీ కాలుకు తీసుకునేవారు. కొందరు

సర్వస్వం పోగొట్టుకొన్నారు. మిగతావారు గర్భదరిద్రులుగా తయారయ్యారు.

ఆ విధంగా సర్వస్వం పోగొట్టుకున్న వారిలో టిమోతి సురోవ్ ఒకడు. మార్క్స్ పుట్టుకకు కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం వరకూ అతనికి పశువులు, గుర్రాలు, భూవసతి పుష్కలంగా వుండేవి. రాను రాను వాటిని యెలాగైనా నిలబెట్టుకొనాలని, ముగ్గురు మనుష్యులు చేసే కాయకష్టాన్ని తానొక్కడే చేసేవాడు. కాని, అదృష్టం కలసి రాలేదు. పంట తరవాత పంట నష్టమై పోతూనే వుంది. దానితో తనకున్న ఆస్తి నంతనూ, ఒకటి తరవాత ఒకటిగా, అమ్ముకోక తప్పింది కాదు. కాపరం వుంటున్న ఆపాత యింటిని మాత్రం మిగుల్చుకుని, సమీపంలోవున్న బస్టీలో తను నౌకరీకి కుదిరాడు. రైలురోడ్డుమీద కూలిపని అది. పది సంవత్సరాలుగా చెమటోడ్చి పనిచేస్తూ, వీలున్నంత వరకు, ఆర్జనను వెనుకవేస్తూ వచ్చాడు, పోయిన ఆస్తిని తిరిగి సంపాదించాలనే ఆశతో. 1905 లో ఆ సంఘటనలె కనక జరిగి వుండకపోతే, అతని ఆశలు మోసలుతీరి వుండేవి.

ఆ యేడు (1905) అనేక సమ్మెలూ, సాయుధ తిరుగుబాట్లూ రష్యానంతనూ తుడిచిపెట్టేశాయి. అతడు, పనిచేసే రైల్వేలో విప్లవనాయకులు, జార్ పరిపాలనను ప్రతిఘటించమని కార్మికులలో ప్రబోధం చేసేవారు. ఒకసారి విప్లవనాయకులలో ఒకడు రైల్వేరోడ్డుమీద నిలచివున్న యింజన్లో నుండి కార్మికులను సంబోధిస్తూనే శ్రద్ధగా ఆకలిస్తున్న టిమోతి విసురుగా ముందుకు త్రోసుకు వెళ్ళి,

“మరి భూమిమాటేమిటి?” అని ప్రశ్నించాడు.

“భూమిని దున్నుకొనె రైతాంగానికి స్వాధీనపర్చవలసిందే” అని సమాధానం ఇచ్చాడు యింజనులోపున్న ప్రబోధకుడు, “భూమిని భూభామందులనుండి, ధనికవర్గమునుండి వశపర్చుకుంటాం” అన్నాడు విప్లవనాయకుడు.

ఈ వద్దతి టిమోతి సురోవ్ కు బాగా నచ్చింది. అదే రోజున బస్తీలో కార్మికుల ఊరేగింపొకటి వెడుతూంటే, టిమోతి సురోవ్ ఊరేగింపుకు ముందు పెద్ద యెర్రరంగు బోర్డును వట్టుకొని నడుస్తున్నాడు. “దున్నేవాడిదే భూమి” అన్నవాక్యం పెద్దపెద్ద అక్షరములతో ఆబోర్డుమీద లిఖించబడివుంది.

కొంతదూరం నడిచాక ఊరేగింపును పోలీసులు చెదరగొట్టారు. టిమోతి సురోవ్ ను తీవ్రంగా కొట్టి, బంధించి, వాళ్ళ గ్రామానికి పంపేశారు. ఊరువిడచి పోగూడదని ప్రభుత్వం ఆంక్షవిధించారు. నాటినుండి టిమోతి ఒక సామాన్య రైతుగా రోజులు దొర్లిస్తూండేవాడు. కుటుంబ పోషణకు, ఆ గ్రామంలోనే ఒక భూస్వామి దగ్గర వ్యవసాయ కూలిగా చేరాడు. మార్క్కు యేడేళ్ళు వచ్చేటప్పటికి టిమోతి యేడుగురు కొడుకులూ గడికట్టి ఆర్జనవరు లయ్యారు. పడిపోయిన స్థితి అప్పుడే మెల్లమెల్లగా కోలుకుంటోంది. కాని, 1914 లో జర్మనీతో యుద్ధం సాగిస్తో వుండేది.

1914 చివర రోజుల్లో మాస్కో ప్రభుత్వం నుండి టిమోతీకి అజ్ఞాపత్రం అందింది. వయసువచ్చిన తన యేడుగురు కొడుకులూ సత్వరంగా సైన్యంలో చేరాలని, వెంటనే యేడు

గురూ, దేశరక్షణకు యుద్ధం చెయ్యడానికి పంపబడ్డారు. కాని, అచిరకాలంలోనే, స్థానికాధికారులు దుర్వార్తలు కూడా వినిపిస్తూ వచ్చారు. మొదట, జాకబ్ ను గురించి— “జార్ కోసం, మతం కోసం, పితృభూమి కోసం ప్రాణాలు కోల్పోయాడు” అని. తరువాత, సెర్గి కూడా స్వర్గమలంకరించాడు. సైమన్ ప్రాణాలను గోల్పోలేదు కాని ఒక చెయ్యిపోయింది. ఈదుస్థితిలో, అసలే కష్టాలతో క్రాగిపోతున్న తండ్రి నింకా వేధించడం యిష్టంలేక యుద్ధం నుండి తిరిగి యింటికివస్తూ మనసు మార్చుకొని కనపడకుండా పోయాడు, యెక్కడికో, సైమన్.

ఈవిధంగా దురవస్థలపాలైన నందలూ, వేలూ కుటుంబాలలో ఒకటి సురోవ్ కుటుంబం. తండ్రిలూ, కొడుకులూ, అధికసంఖ్యాకంగా దినదినాభి వృద్ధిగా, నేలకొరగడమో, వికలాంగులు కావడమో, గాయాలు తగలడమో పరిపాటైంది. వారిస్థానే, కొత్తవారిని యుద్ధభూమికి సిద్ధం చెయ్యవలసి వచ్చింది. సంపాదించి, కుటుంబాలను పోషించే వారి సంఖ్య తగ్గుతున్నకొద్దీ ఆకలిమంటలు మిన్నంటడం, తుదార్తులలో అసంతృప్తి ప్రబలడం యెక్కువైపోతూ వచ్చింది. వారిలో వారు అనేక విధాలుగా ప్రశ్నించుకోసాగారు. ఈయుద్ధం యెందుకు చేస్తున్నట్టు? ఎవరు కావాలని కోరుకున్న యుద్ధం యిది? దీనికెప్పుడైనా ముగింపు అనేది వుండేనా; అనేమర్మరధ్వనులు అధికం కాసాగాయి, మంద్రస్థాయిలో ప్రారంభమైన యీధ్వనులు గంభీరగర్జనల భీకరస్వరూపం దాల్చాయి, తత్పరిణామంగా వదంతులు ప్రాకడం ప్రారంభించాయి.

“సైన్యం యుద్ధం చెయ్యనంటోంది” అని, “విప్లవం” అన్న మాట ప్రతి వారి పెదిమలమీద తాండవిస్తోంది.

యుద్ధం సాగుతున్న కొద్దీ సురోవ్ కుటుంబం జరాభారంతో కృంగే వృద్ధురాలుగా తయారైంది; విచారం యెక్కువైంది, స్తబ్ధత పెరిగింది. ఇలా వుండగా 1916-17 సంవత్సరంలో ఒక నాడు, ఉన్నట్లుండి యింట్లో కదిలిక యేర్పడింది. మార్క్స్ తోట గోడమీద కూర్చొని వీధివైపు కళ్ళు వప్పగించి చూస్తున్నాడు, జోడుగుర్రాలబండి ఒకటి వస్తూ తిన్నగా తమ యింటిముందరే ఆగింది. సైనిక దుస్తులలో యిరువురు పురుషులు ఆశకటంలోంచి దిగారు. వారిలో ఒకరు, చేతిలో తుపాకి పట్టుకున్న వాడు, యీ బాలుణ్ణి సమీపించాడు.

“నన్ను మరచిపోయావురా, మార్క్స్?” అన్నాడు.

ఆతడు, మాయ్కు శిష్యుని అన్నట్లో నాలుగోవాడు — కోర్ని; అతని ప్రక్క నున్నవాడు అయిదోవాడు, డిమిట్రీ.

మాయ్కు గంతులు వేసుకుంటూ, కేకలు పెడుతూ రివ్యూన యింట్లోకి పరుగెత్తాడు. “అన్నయ్యోచ్చాడు; తుపాకి కూడా తెచ్చాడు” అంటూ.

కోర్ని, చిన్నప్పడు, ఆహూరి వారందరికీ యేవగింపుగా వుండేవాడు. పని పాటులు లేక, కనపడిన వాళ్ళందరితో కల హిస్తూ, పోకిరీగా తిరిగేవాడు. కుటుంబమా దరిద్రంతో కొట్టు మిట్టాడుతూ వుండేది. ఎవరే అహితమైన మాటన్నా, అది తనను న్యూనత పరచడానికి అన్నట్లుగానే అపార్థం చేసుకొని తూర్పారబట్టేవాడు. కలహం లేకపోతే కాలయాపన అయ్యేదే కాదతనికి, అతని తండ్రి, అనేక స్వార్లు, తన కోపాన్ని ఆపుకో

లేక విపరీతంగా కొరడాతో కొట్టేవాడు. ఎన్ని చేసినా అతడు దారికివచ్చిన పాపాన పోలేదు. పద్ధతి మాన్చుకోలేదు.

కాని, యిప్పుడో? కోర్మీలో పెద్ద మార్పు వచ్చింది. పూర్వంవలె కాక ఆత్మవిశ్వాసాన్ని అలవర్చుకున్నాడు. కార్య శూరుడయ్యాడు. తాను తిరిగి వచ్చిన మర్నాడు సాయం కాలం గ్రామస్తులలో కొందరిని కలుసుకుని గోష్ఠి జరిపాడు. అతడి మాటలధోరణిని బట్టి, సైన్యం యుద్ధం చెయ్యడానికి నిరాకరించినందున, యుద్ధం సమాప్తమైనట్లేననీ, జార్ నుండి సర్వాధికారాలు స్వాధీనం చేసుకోబడ్డాయనీ, యిక ముందు ప్రజలే రమ్మకు పాలకులౌతారనీ, యధాశక్తిగా మార్క కూడా తెలుసుకున్నాడు. రైతాంగానికి భూమి స్వాధీనపర్చడాన్ని గురించి కోర్మీ యెన్నెన్నో విషయాలు చెప్పాడు.

కొన్నాళ్ళు గడచిన తరువాత, చెయ్యిపోయిన సైమన్ కూడ యింటికి వచ్చాడు. కొంతకాలం మాస్కోలో గడిపాడు. చివరకు అతడు కూడా విప్లవకారుల జాబితాలో చేరాడు. సురూప్ గృహం, గ్రామంలోవున్న అగ్రశ్రేణి విప్లవ కారు లందరికీ రహస్యకూటస్థలం అయింది. ఇచ్చట జరిగే సమావేశాల్లో కేకలు, చప్పట్లు, ఓట్లు ప్రమాణాలు, శపథాలు పరిపాటై పోయింది. ఐతే, గ్రామంలో విప్లవం లేవదీయడానికి కాని, రైతాంగానికి భూమి మార్పిడి చెయ్యడానికిగాని అవలంబించవలసిన పద్ధతులేమో యెవరికీ చివరకు సైమనుకు కూడా - భోధపడడంలేదు.

1917 వసంతకాలంలో అగ్రశ్రేణి విప్లవకారులూ, రైతులూగల మహాసభ ఒకటి సురోవ్ భవన ఆవరణలో జరపడానికి నిశ్చయమైంది. ఈ మహాసభలో యిదమిద్దమనే చర్య తీసుకోవాలను కున్నారు కూడా. చూస్తూండగానే మహాసభ తేదీ వచ్చింది. అనాడు కూడా కోలాహలాని కెక్కడా మితిలేదు. అనేశాలతోటి, వాగాడంబరాలతోటి, ప్రమాణాలతోటి, 'వోడ్కా'మదిరాపానంతోటి సభ ముగిసే ట్లటే కనిపించింది. ఇంతలో, జోసెఫ్ అపనాసెంకో అనే కోర్ని స్నేహితు డొకడు తలనని తలంపుగా అక్కడ వ్రాడి వడ్డాడు.

అపనాసెంకో సురోవ్ కుటుంబ స్నేహితుడు; అందరికీ బాగా తెలిసినవ్యక్తి. అక్కడికి సుమారు యిరవైమైళ్ళ దూరంలోవున్న ఒక గ్రామం అతని నివాసం. యుద్ధానికి పూర్వం, ఆ గ్రామంలోనే ఒకభూఖామందు దగ్గర వ్యవసాయ కూలీగా పనిచేసేవాడు. యుద్ధంలో అతడూ, కోర్ని ఒక్క ఊమైనా యెడబాయకుండా కలిసి వెలసి ఉండేవారు. ఇరువురూ ఒకే పటాలంలో పనిచేస్తూ ఒకేసారి ఉన్నతపదవి వందుకొని, దైర్యసాహసాలకు చిహ్నంగా "జార్డ్స్ క్రాస్" బహుమానాన్ని ఒకేరోజున అందుకున్నారు. యుద్ధరంగం చెల్లాచెదురై నప్పుడు యిద్దరూ ఒకేసారి కలిసే తిరిగివచ్చారు. అపనాసెంకో తెలివైనవాడు. అతనికి వ్రాతకోత లంతగా తెలియక పోయినప్పటికీ స్థానిక విప్లవవాదులలో ఒకడుగా అతడు పరిగణింపబడుతూ వచ్చాడు.

సమావేశం జరుగుతుంటే అవనాసెంకొ ఆ సమీపం లోనేవున్న ఒక బండినెక్కి ఉపన్యాసం ప్రారంభించాడు. అక్కడికి యిరవై మైళ్ళ దూరంలోవున్న తమ గ్రామంలోని అగ్రశ్రేణి నాయకులంతా 'సోవియెట్ ఆఫ్ డిప్యూటీస్' స్వంత పరిపాలనను నెలకొల్పుకొని ప్రభుత్వాధికారాన్ని స్వాధీనం చేసుకొన్నారనీ, తాను వారి ప్రతినిధిగానే యీసభకు వచ్చాననీ, రెండు గ్రామాలు కలసి ఒకటిగా పనిచేస్తే బాగుంటుందని తమ సోవియెట్ అభిప్రాయపడుతోందనీ చెప్పాడు.

దీన్ని సూచనగా తీసుకొని విప్లవం లేవదీయాలంటే యేమి చెయ్యాలో స్థానికులు గ్రహించారు. గ్రామంలో సోవియెట్ నొకగాన్ని నెలకొల్పుకోవాలి; అదే స్థానిక ప్రభుత్వం బౌతుంది. ఈవిధంగా వారొక నిర్ణయానికి వచ్చారు. పిమ్మట మాటలు కట్టిపెట్టి చేతలకు పూనుకొన్నారు. కోర్కీని అరుణ రక్షణ దళాధిపతి (కమాండర్ ఆఫ్ ది రెడ్ గార్డ్స్) గా యెన్నుకొన్నారు. ఈరక్షణదళం ముందు వరసలోనున్న విప్లవకారుల నందరినీ సమీకరించి క్రొత్తగా లభించిన అధికారాన్ని పరిరక్షించు కుంటుంది.

కోర్కీ అరుణ రక్షణ దళాధిపతిగా యెన్నుకోబడడానికి పూర్వం, అతని తండ్రి కోర్కీ యోగ్యతలకూ, ప్రవర్తనకూ తాను ఉత్తరవాది కాగలనని బండిపై కెక్కి సభవారికి హామీ యిచ్చాడు.

“మీరు సందేహించ నక్కరలేదు.” అన్నాడు సురోవ్. వెనుకటిమల్లే కోర్కీ అల్లరి చిల్లరవేషాలేస్తే వాడి తలకాయను చితకేస్తాను. వింటున్నావురా, కోర్కీ ?”

ఆ మాటలకు సభలో నున్న వారంతా గొల్లున నవ్వారు. టిమోతి సురోవ్ పిడికిలి బిగించాడంటే యెవరూ నిలబడలేరన్న సంగతి ప్రతి వారికీ తెలుసు. నలుగురితోపాటు కోర్ని కూడా పైకినవ్వాడే కాని అతని ముఖంలో వ్యాకులత కనిపిస్తూనే వుంది.

చివరకు, క్రొత్తగా యేర్పడిన గ్రామ సోవియెట్ కు వచ్చే వారంలో లాంఛన ప్రాయంగా అధికార సంక్రమణకు ముహూర్త నిర్ణయమైంది.

గ్రామ సోవియెట్ కు ఆనాడు ప్రారంభోత్సవం జరగడానికి యేర్పాటైంది. వెనకటి ప్రభుత్వంలోనే నియమింపబడ్డ గ్రామాధికారి శుభ్రమైన ఉడుపులనుధరించి యెర్రటి రిబ్బన్ ను గుండెలమీద తగిలించుకొన్నాడు. గ్రామచౌకీదారు కూడా తన యూనిఫారం ధరించి అధికారచిహ్నమైన కరవాలాన్ని కూడా పట్టుదలతో ధరించియున్నాడు. ఊరేగింపు బయలుదేరింది. పాటలు పాడుతూ, నినాదాలుచేస్తూ కొందరు ఊరేగింపు ముందు నడుస్తూ వుండగా అగ్రనాయకులూ, రైతాంగమూ వెంటరా, గ్రామచౌక్ దగ్గరకు చేరారు. అచ్చట పురోహితుడు వారి మీద పవిత్రజలాలను అభిషేకం చేసిన పిమ్మట, కోర్ని దొంగతనంగా యెత్తుకు వచ్చిన మరతుపాకీ మీద కూడ పవిత్రజలు చిలికాడు. మళ్ళీ ఉత్సవం కదిలి తిన్నగా గ్రామ కార్యాలయాన్ని చేరుకుంది. అక్కడ, అంత వరకూ ప్రభుత్వ కొలువులోవున్న పుర్యోగ బృందమంతా సమావేశమయ్యారు. గ్రామాధికారి, రక్షణాధికారి, గ్రామ కార్యదర్శి, ధాన్యపు గిడ్డంగుల చౌకీదార్లు అనేకులు, డాక్టరు,

ప్రభుత్వ వేతనాలు పుచ్చుకొంటున్న వేతనోద్యోగులే. గ్రామాధికారి, తన చేతిలో గ్రామచావడి పెద్ద తాళపుచెవిని, అధికారపట్టాన్ని పట్టుకున్నాడు.

కోర్ని నిలువెత్తునా లేచి గ్రామాధికారిని, తన వారిని ఉద్దేశించి యీవిధంగా ప్రారంభించాడు ఉపన్యాసం.

“పౌర మహాజనులారా! యిప్పుడు పాతప్రభుత్వం పతనమై ప్రజలచే యెన్నికైన ప్రజాప్రభుత్వం పదవి నలంకరించబోతోంది. దీన్ని మీరెవరైనా ప్రతిఘటిస్తే వెంటనే మేము అణచివేస్తాం...”

“అదేమిటి, కోర్ని?” అని అందుకున్నాడు గ్రామాధికారి.

“మేమెందుకు యెదిరిస్తాం? మాకీ అధికారాలు వద్దే వద్దు. తీసుకో! ఇదిగో తాళపుచెవి. ఇదిగో అధికార ముద్ర ఊ! తీసుకో.”

ఐతే క్రొత్త ప్రభుత్వానికి అధిపతి సైమన్ కావడంచేత పాటన్నిటిని స్వాధీనం చేసుకొన్నాడు. అందరూ జయజయ ధ్యానాలు చేశారు. అందరికన్నా గట్టిగా జయ్ కొట్టినవాడు అధికారాన్ని దత్తంచేసిన గ్రామాధికారి.

తరువాత చౌకీదారు ముందుకు వచ్చాడు. తన యూనిఫామాన్ని ప్రభుత్వ లాంఛనాలనూ, కర్రకత్తి మొదలైనవాటిని అక్కడ కుప్పపెట్టాడు. వేరొక దుస్తులజత అతని భార్య పట్టుకొని యివ్వబోతూంటే జనంలో ఒకడు అడ్డగించాడు. అలాగే నిలబడిపోయిన చౌకీదారుని చూచి అక్కడున్న వారంతా పక్కున నవ్వారు. ఆ ముచ్చట తీరిన తరు

వాత కొంత సేపటికి దుస్తులు తెచ్చిన భార్యను అతని వద్దకు వెళ్ళి నిచ్చాడు.

ఈసారి నంతు కార్యదర్శిది. తన చేతుల్లోవున్న చిఠాను విస్లననాయకు లెక్కిన బండిలో వుంచి గంభీరంగా ప్రారంభించాడు ఉపన్యాసం. ఈ చిఠాలో రాబడి అంతా యెడమ వైపునా ఖర్చంతా కుడివైపునా వ్రాయబడి వున్నాయి. ఆ గ్రామంలో చదువునేర్చిన వారింకెవరూ లేకపోవడంచేత యీ కార్యదర్శినే నూతన ప్రభుత్వం కూడా కార్యదర్శిగా నియమించుకుంది. అతను వెంటనే సోవియట్ సభ్యుల వెనకకు వెళ్ళి నిలుచున్నాడు.

పోతే, యిక, డాక్టరు సంగతి ఒక సమస్యగా తయారైంది. అతని స్థానే యుద్ధంలో పనిచేసిన మిట్కా అనే యువకుణ్ణి నియమించాలని ఆగ్రనాయకుల కోరిక. కాని, గ్రామంలోవున్న స్త్రీలు దానికి యిష్టపడలేదు. తీవ్రంగా తమ అయిష్టతను ప్రకటించారు. చివరకు, పాతడాక్టరును ఉంచడానికీ, మిట్కాను అతనిచేతి క్రింద పనిచేయమని నియోగించడానికీ రాజీకి వచ్చారు. కాల్మికులందరికీ సరియైన వైద్యసేవ లభించేటట్టుగా చూడవలసిందని అతణ్ణి కట్టడిచేశారు.

రెండురోజుల అనంతరం రై తాంగం భూములను పంచుకొనడానికి బయలు దేరారు. ఉన్న భూమినంతనూ—భూభూమందుల (ఆస్తి, చర్చి ఆస్తితో సహా—ప్రతి కుటుంబంలోను ఉన్న జనసంఖ్యను బట్టి - కుటుంబాలవారీగా వాటాలు వెయ్యడానికి నిర్ణయం జరిగింది. సురోవ్ కుటుంబానికి యిది వరకెన్నడూ లేనంత భూమి దఖలు పడింది. టిమోతి ఆ

భూమిలో కొంతభాగాన్ని చిన్నకుటుంబాల వాళ్ళకు యిచ్చాడు. మిగతావారు కూడా అతణ్ణి అనుసరించారు. భూభామందుకు కూడా తనూ, తన కుటుంబీకులూ, యెంజి విస్తీర్ణాన్ని సాగుచేసుకోగలరో అంత విస్తీర్ణాన్ని మాత్రమే అనుమతించారు. కూలీల నిరూపకం యెంతమాత్రం పనికి రాదన్నారు. జరిగిన సంగతంతా వివరంగా చెప్పడానికి విప్లవ సంఘ ప్రతినిధులు కొందరు భూస్వామి దగ్గరకు వెళ్ళినప్పుడు కోపంతో ఆయన యిలా అన్నాడు.

“మీరు నాభూమి నంతనూ బలాత్కారంగా వశపరచు కున్నారు. నాభూమి మళ్ళీ నాకప్పగించి కాళ్ళమీదపడి, లెంపలు వేసుకొని, క్షమాభిక్ష వేడుకోండి, తరుణ్ణం మించి పోకముందే.” అంటూ గిరుక్కున తిరిగి, రోజుకుంటూ, లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఈ విధంగా సురోవ్ గ్రామంలో విప్లవ బీజాలు నాటు కున్నాయి.

రక్తపు వెల్లువలు

అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొని పంటభూమిని పంచేసు కోవడంతో విప్లవం చల్లారిందనే ప్రజలు బావించారు. కాని, నిజానికి, అసలు విప్లవం అప్పుడే నాటుకుంది. నవంబరులో రెండవ విప్లవం, కమ్యూనిస్టు విప్లవం, ప్రారంభమైంది. ఎక్కడ చూచినా 'లెనిన్ బోల్షివిక్' అన్నమాటలే వినవస్తూ వుండేవి. ఈవార్త లిలావుండగా, ఎర్రవాళ్ళను - కమ్యూనిస్టులను పిలచేవారు; తెల్లవాళ్ళు - ఇది మరొక రాజకీయ వర్గం-ప్రతిఘటిస్తున్నారన్న వార్తలు కూడా వినవస్తూండేవి. అన్నడమ్మలే ఒకరి నొకరు ఢీకొనేవారు. అంతకంతకు అంతర్యుద్ధ సూచనలు ప్రస్ఫుటమైనాయి. చివరకు అంతర్యుద్ధం రానే వచ్చింది.

“వాళ్ళు వస్తున్నారా?” అని సైమన్ ను కాని, కోర్నీని కాని అడుగుతూవుండేవాడు టిమోతి.

“వస్తున్నారు” అని బరువెక్కిన హృదయంలోంచి గంభీరంగా వచ్చేది సమాధానం.

ఎవో ప్రమాదం రాబోతోందని ప్రతివారు శంకింపసాగారు. చివర కా ప్రమాదం పరిసర గ్రామాలైన డాన్, క్యూబన్ గ్రామాల నుంచి యీ గ్రామం ప్రవేశించింది. జనరల్ పొక్రోవస్కి ఆధిపత్యం క్రింద తెల్లవాళ్ళ పెద్దదండొకటి సైప్రీలలో, అడుగుపెట్టినంత మేర, దగ్ధపటలం చేసుకుంటూ వురోగమిస్తున్నారు. నిర్దాక్షిణ్యంగా రైతు విప్లవాన్ని వీరువారనే విషక్షత

లేక కాల రాస్తున్నారు. తమచేతుల్లో పడగానే ఉరికియబడ వలసిన వారి పేర్లుగల అచ్చుజాబితాను తమ చేత బట్టుకుని ముందుకునడుస్తూ టెలిగ్రాఫ్ స్తంభాలకు అంటిస్తూ వచ్చారు. అంతవరకూ ఆ గ్రామం నుండి జాబితాలో యెక్కిన పేర్లు యిరవై ఆరు. ఆ యిరవై ఆరు పేర్లలో సురోవ్ కుటుంబంలో పేర్లు నూడు—కొన్ని, సైమన్, టి మొతిసురోవ్.

గ్రామంలో అలజడి వ్యాపించింది. తర్కవితర్కాలు ప్రారంభించారు, గ్రామస్తులు. పొక్సొనస్కిదండును ప్రతిఘటిం చడమ! లేక యావన్మంది ఊరువిడచి యెక్కడికైనా పారి పోవడమా? అనే ప్రశ్న ఉదయించింది. తెల్లవాళ్ళు ఊరు నమీషిస్తున్నారని తెలియగానే ప్రజలు సైమన్ సలహాను ఆమోదించారు—యుద్ధంచేయగలవాళ్ళంతా, నాశనంకాకుండా వుండడానికి, వూరువదలి వెళ్ళిపోవాలనీ, కుటుంబాలు మాత్రం గ్రామంలోనే వుండిపోవాలనీ నిర్ణయించ బడింది.

“భార్యాబిడ్డలను విడచిపోవాలన్న యోచన దుర్భరమనీ, దుఃఖం దుస్సహమనీ నాకు తెలియకపోలేదు. కాని, పోక చేసే దేమున్నది! ఇంతకూ తెల్లవాళ్ళుకూడా మనలాంటి రవ్వ నులే. కాబట్టి, మనస్త్రీలనూ, పిల్లలనూ వారు బాధించక వచ్చు. యుద్ధవయస్కులమైన మన మంతా ఆస్ట్రీగాన్ చవిటి భూములకూ, కోటమన్ స్ట్రీప్సీలకు పోయి వేచి వుందాం. అక్కడ మన బలాన్ని కూడగట్టుకొని పోరుకి సిద్ధమౌదాం.”

కోర్నిజట్టు రాత్రికి రాత్రి వూరువదలి బయటపడ్డారు. తమతోకూడా టి మొతి సురోవ్ నూ, సురోవ్ సోదరులైన

ఫిలిప్ తారస్ లనూ తీసుకుపోయారు. పోగా, సురోవ్ కుటుంబంలో యిక మిగిలినవారు ఇవాన్, మార్కు కాక నలుగురు స్త్రీలు-వేరా ఇవనోవ్నా, సైమన్ భార్య, బార్బర, ఓల్గ, టాటియాన. యువకులంతా పూరువదలి వెళ్ళిపోవడం చేత, యెప్పుడో ప్రమాదం సంభవిస్తుందో అని ప్రతివారు గడ గడలాడి పోతున్నారు.

మరుసటి సాయంకాలం తెల్లవాళ్ళు గ్రామంలో ప్రవేశించారు. మొదట వాళ్ళు చాలమర్యాదగాను, స్నేహపూర్వకంగానే కనిపించారు. ఈ వైఖరికి గ్రామంలో ఉండిపోయినవారంతా బ్రతుకుజీఫాడా అనుకున్నారు. ఇంతకూ యెర్రవాళ్ళకూ తెల్లవాళ్ళకూ భేదమాత్రం యేముంది? తెల్లవాళ్ళు విప్లవాత్మకులె. వాళ్ళు రష్యనులూ, క్రైస్తవులే నాయిరి. పొరుగుననున్న కోసక్ మండలాలెకదా వారివి! వారు మాత్రం పైవారా? అంటూ సమాధానపడుతూ, సరిష్టకుంటూ వచ్చారు అమాయక ప్రజానీకం. కాని, తెల్లవాళ్ళు నిజస్వరూపం బహిర్గతం కావడానికి ఆటేకాలం పట్టలేదు. వారి రాక స్నేహపూర్వకమైనది కాదని రుజువు చేశారు. ఇండ్లను సోదాచేసి, అనేకమందిని గ్రామంలోనే ఖైదు చేశారు. వీరిలో వేరా ఇవనోవ్నా, బార్బరాకూడా వున్నారు. మార్క్ ను యెవరికీ వప్పించడానికి వీలులేక తప్పనిసరిగా తమతో పోతీసుకుపోయారు. ఇవాన్ యిద్దరుపిల్లలూ ప్రాయం వచ్చిన వాళ్ళు కావడంచేత, యేప్రమాదమైనా ఆసంభవం కాకపోవచ్చని, వారిద్దరినీ తమ పొరుగింటికి పంపేసింది.

చెరసాలనుండి సురొవ్లు గ్రామచావడిలో యేర్పాటు చెయ్యబడ్డ తెల్లవాళ్ళ ప్రధాన కార్యాలయానికి గొనిపో బడ్డారు. స్థానికవిప్లవానికి కోర్ని, సైమన్ నాయకులవడంచేత, తెల్లవాళ్ళ కార్యాలయానికి పూర్తిగా గురి అయ్యారు. వేరూ ఇవ నోవ్వాను చూడగానే కోసక్ అధికారికి ఆత్మనిగ్రహం పటా పంచలై పోయింది. మానవత్వం నశించి, పశుత్వం ప్రకోపించింది. కోపోద్రేకంతో ఒడలుతెలియని ఆ అధికారి ప్రక్కనున్న చిన్నగదిలోకి యిచ్చుకు పోయాడు. అతనిలో యెటువంటి భావాలు పరుగులు తీస్తున్నాయో, యేమి చెయ్యదలచుకున్నాడో, చూపులలోనే ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. అమె, యెట్టి అభ్యంతరమూ చెప్పక అతనితో వెళ్ళిపోయింది; బార్బర, మార్క్ ఆమెవెంట పరుగెత్తుతు వెనకకు లాగడానికి ప్రయత్నించారు.

“అమె నెక్కడికి తీసుకుపోతున్నారు?” అని బార్బరా గద్దించి అడిగింది, “మమ్మల్నికూడా తీసుకువెళ్ళండి” అని ప్రార్థన పడింది.

ఆ అధికారి తన పిడికిలితో బార్బరా ముఖంమీద ఒక్క పోటు పొడవగానే నేలమీద కూలిపోయింది. ఒక్కతోపుతో మార్క్ బంతివలె మరొకమూలకు యెగిరిపడ్డాడు. గోడకు తల తగిలి స్మృతితప్పిన మార్క్ కు కొంతసేపటికి స్మృతి వచ్చింది. కళ్ళు తెరిచి చూచేవరకు ప్రక్కగదిలోంచి, గుండెలను ద్రవింపజేసే తన తల్లి యెడ్డు వినిపిస్తోంది. “దేవాదిదేవా, ప్రభూ” అని భగవంతుణ్ణి గూర్చి ఆమెచేసే విలాపం కటికివాని గుండెలను కూడా కరగించేస్తోంది. ఆమె శరీరంమీద దెబ్బలు బరు

వుగా పడుతున్నట్లు వినవస్తోంది. బార్బరా మూర్తీభవించిన శోకదేవతవలె నిస్సహాయస్థితిలో గదిచుట్టూ ప్రదక్షిణలు చేస్తోంది. భయం ఒకవంక, శోకం మరొకవంక ఆమెను పిచ్చిదాన్ని చేసివేశాయి.

“ఆమెను చంపెయ్యకండి, రక్షించండి” అని పదేపదే అంగలారుస్తూ ప్రార్థేయపడుతోంది. మా అమ్మను కర్రలతో కొట్టి చంపేస్తున్నారు. దయచేసి యెవరైనా వారించండి” అంటూ వాపోవసాగింది.

మార్క్ తలుపునగ్గరకు వెళ్ళి తెరవడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని, యెవరో, మొరటుమనిషి ఒకడు విసురుగా అతణ్ణి వెనకకులాగి పట్టుకున్నాడు. ఆ పట్టులోంచి విడిపించుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తున్న మార్క్ కు తన తల్లియేడుపులు స్పష్టంగా వినిపిస్తున్నాయి. ఆమె వంటిమీదపడిన ప్రతి బెబ్బతోటి యిక్కడ మార్క్ ఊహిస్తోున్నాడు. బాధతో కుమిలిపోయాడు.

కొంతసేపటి కంతానిశ్శబ్దం, అతనితల్లి బయటపడింది. కట్టుకున్నబట్టలు చీలికలూ, పేలికలూ అయినాయి. ముఖం బెబ్బలతో కమిలి వివర్ణమైపోయింది. ఒక్క అడుగుకూడా ముందుకు పెట్టలేకుండావుంది వేరా.

వేరా, బార్బర, మార్క్ యింటికిపోవడానికి అనుమతింపబడ్డారు. బార్బర చేతనై సంతవరకు వేరాయివనోవ్వాను తన మీద ఆన్చుకుని నడుస్తోంది. మార్క్ ఆమె చేతిని గట్టిగా పట్టుకొని ప్రక్కగా నడుస్తున్నాడు, ముందుకు నడుస్తున్న

కొద్దీ గ్రామచౌకలో ఉరితియ్యబడ్డవారు ఉరికంబాలనుండి వేలాడుతున్నారు.

తొలిసారిగా నాడు తెలుసుకున్నాడు మార్క్స్, జీవితమంటే యెంతకష్టభూయిష్టమైందో; ఎటువంటి కష్టపరిస్థితులలో మనిషి యెంతటి బలవంతుడైనా దుర్బలుడై ఊరుకుంటాడో. ఆనాడు అతడు ముక్కుపచ్చలారని బాలుడు; కాని, తనతల్లి పడినభంగపాటు అతణ్ణి ఒక్క ఊపులో పెద్దవాణ్ణి చేసింది.

వేరా ఇవనోవ్నా చాలారోజులు మంచంపట్టి మెల్ల మెల్లగా కోలుకున్నాక కుటుంబపోషణకు పాటు పడవలసి వచ్చింది. కొద్దో గొప్పో కుట్టుపనినేర్చి వున్నందున, ఊళ్ళో వాళ్ళ దుస్తులు కుట్టుమిషనుమీద కుట్టియిచ్చి ఆకూలిడబ్బులతో కుటుంబపోషణ చేసేది. తాతియానా తల్లిచేతికి అప్పుడప్పుడు ఆసరా బెతున్నా, తనుచేయ్యగల పనిపాటలు అంతగా లేకపోవడంవల్లనూ, ఆ కుటుంబపోషణభారం ఒకరుతప్పినా మంచిదేనని భావించి ప్రక్కవూళ్ళో వుంటూండేది. పోతే, యివాన్, మార్క్స్కూడా పనిపాటలులేకుండానే వున్నారు. పెరడంతా ఖాళీగా వుంది. తోటలో పండినపంటను మాత్రం పోగు చేసుకోవడం అయిపోయింది. ఆకురాలుకాలం చేరువౌతున్నా తోటిస్నేహితులతో ఆడుకుందామనే, ధ్యాసకూడా వారికిలేదు.

తమ కండ్లకు కనపడినదాన్నంతను తెల్ల వాళ్ళు యెత్తుకుపోవడంచేత ఉన్నవాటితోటే సరిపెట్టుకోవలసి వచ్చిందీరైతాంగం. ఇక సురోవ్ కుటుంబం సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు. ఇట్టిదుస్థితిని వారిదివర కెన్నడూ అనుభవించియెరుగదు.

వేరాసంపాదన యిద్దగుపిల్లలకూ కడుపునిండా తిండిపెట్టడాని కేనా సరిపోవడంలేదు. ఇది ఆమెను చాలా మధనపెడుతోంది. దన్నుసంగతిని పిల్లలిద్దరూ గ్రహించి తాముకూడా యిల్లువిడచి వెళ్ళిపోదామనుకున్నారు. ఇవాన్ కు సంపన్న రై తొకడు ఉద్యోగంయిచ్చాడు. తన గుఱ్ఱాలను కనిపెడుతూ వుండమన్నాడు. మార్క్ టైప్రీలలో యితరగొర్రెల కాపరులతో పాటు గొఱ్ఱాలను కాపలాకాయడానికి కుదిరాడు. ఈవిధంగా మరోవభవనంలో చిన్నకుటుంబంలోంచి మరోముగ్గురు నిష్క్రమించారు.

1918 లో రెండుమాసాలపాటు మార్క్ టైప్రీలలోనే వుండిపోయాడు, గొర్రెలకాపరిగా. ఎండవేడికి అతనిచర్మం బాగా పలుపెక్కింది. జుట్టు తెల్లబడంది. దరీ అంచూలేని ఆవిశాల సమప్రదేశంలో, వినీలాకాశంకింద రాజ్యం యేలుతున్న నిశ్శబ్దవాతావరణంలో మానవక్లेशాలన్నీ కొరగానివిగా కాన్పిస్తాయి. ప్రకృతిలో లీనమై యేకాంతవాసిగా నున్నంత సేపూ నరుడు, తనను వేధిస్తున్న బాధలను తాత్కాలికంగా నై నా మరచిపోతాడు. మార్క్ కూడా అంతే. తనగ్రామంలో, ఆ పాతయింట్లో తాను విడచివచ్చినదంతా ఒక స్వప్నగత వృత్తాంతంగా తోచిందతనికి. ఒక్కతల్లినగురించిన భావాలె అతణ్ణి మంగలంలోపెట్టి వేచిపట్టు వేపుతూవుండేవి. ప్రతిరాత్రి నిద్రకునికే ముందు ఆమె కుట్టుమీసను మీదకు వ్రాలి అదే పనిగా బట్టలుకుడుతూ, కుడుతూ, కుడుతూవున్నట్లే కలలుకనే వాడు పాపం మార్క్.

తల్లిని చూడాలనివున్నా, తాను కష్టాలు పడుతూవున్నా
స్ట్రెప్పీలలో రోజులుదొర్లి చండమె బాగుంది మార్క్కుకు, ముం
దుగతి ప్రసక్తిలేకుండా. కాని, మార్క్కు ఆవిధంగానూ సఫలీ
కృతుడు కాలేకపోయాడు, ఒకప్పుడు యెర్రవాళ్ళు, మరొ
కప్పుడు తెల్లవాళ్ళు జట్లుజట్లుగావచ్చి గొర్రెలమందలను తోలుకు
పోతూండే వారు. కాగా, యిక కాపలాకాయడానికి గొర్రె
లేమి మిగలలేదు. ఆఖరిమందలు తోలుకుపోతూంటే కాపరులు
దీనంగా కళ్ళప్పగించి చూస్తూ నిలబడిపోయారు. మార్క్కును
తల్లివద్దకు పంపేశారు.

ఇంటికి తిరిగివచ్చే సరికి ఊరినిండా సాయుధభటులుండ
డం చూశాడు మార్క్కు. ఏ యింట్లోచూసినా వాళ్ళే. తమ
యింట్లోనే ఆరుగురుదాకా వున్నారు. వారిలో దొడ్డికాళ్ళూ,
ముఖంనిండా వెంట్రుకలూ, ఛాతీమీద వరసలుదీరిన పతకాలు
గల గెరసిమోవిక్ అందరిమీద ప్రత్యేకాధికారం చలాయి
స్తున్నట్టు కనిపించాడు.

“మనం యిక్కడి కెందుకొచ్చినట్టు?” అని ప్రశ్నించా
డాయన. “పరుల భూములకు సంబంధించిన వివాదాలలో
జోక్యం కలిగించుకోవడమేనా మన పరమావధి? మనం మోస
పోయాం. ఈ రైతాంగం భూమిని పంచేసుకొని మంచిపనే
చేశారుకూడా. కాని, మనంవచ్చి, సాగులోవున్న ఆ భూమిని
వారి చేతుల్లోంచి బలాత్కారంగా స్వాధీన పరచుకొని,
యెనరిభూమిని వారికి స్వాధీనపరచాం. ఎందుకని?

పాపం, తెల్లవాళ్ళు కొన్నాళ్ళయినా గ్రామాన్ని స్వాధీ
నంలో వుంచుకొనడానికి నోచుకొనలేదు. గ్రామానికి 20 మైళ్ళు

చుట్టుప్రక్కల తెల్ల కాపలావారికి యెర్ర కాపలా వారికి ఘర్షణలు యెప్పుడూ జరుగుతూనే వుండేవి. ఈ గ్రామం కూడా అనేకసార్లు చేతులు మారింది. ఇటువంటి సన్నివేశంలోనె, ఒకానొకపోరాటంలో గాయపడినవారిని 'స్లి' శకటంలో వేసుకొని, 'టి మొతిసురోవ్ తో లకుపోతూంటే చంపబడ్డాడు.

జాకబ్ చనిపోయాడు; సేర్గి అతణ్ణి అనుసరించాడు; సైమన్ కు చెయ్యిపోయింది; డిమిట్రీ యెక్కడికో పోయాడు; ఇప్పుడు టిమొతి వంతు వచ్చింది. ఈ కొత్తవిచారంతో వేరా ఇవనోవ్నా పూర్తిగా కృంగిపోయింది. ఎలుగెత్తి యేడ్చేదికాదు కాని, తనలో తను కుమిలిపోతూ మానంగా కూర్చోని గదిమూల అలముకున్న చీకట్లను చూస్తూ పరధ్యానంలో వుండేది. ఆ పగలు, ఆ రాత్రి మరుసటిరోజంతా అలాగే కూర్చునివుంది. టాటియానా తల్లినిసమీపించి, అనునయవాక్యాలతో, దుఃఖోపశమనంచేస్తూ, గోలు గోలున యేడ్చింది. ఆహార మేమైనా తీసుకోమని దీనాతిదీనంగా గృచ్చి గృచ్చి బ్రతిమాలింది. కాని, లాభం లేకపోయింది. ఆమె నేత్రాలు వికసించేవున్నా, చూపు లేకుండా పోయింది. తనకన్నబిడ్డలు కార్చే కన్నీళ్ళుకూడా ఆమెకండ్ల కానడం లేదు. ఆమె వినీలకుంతలాలు పాండిమము వహించాయి.

క్రమేపి జనరల్ ఇవటావ్ ఆధీనంలోవుండి, కోర్ని, సైమన్ ల నాయకత్వం క్రింద పురోగమిస్తున్న రెడ్ గార్డ్స్ బలం చేకూర్చుకొని తమ నెదిరిస్తున్న తెల్లవారి ఫాజుమీద పడి, వారిని ఓడించడమెక్కడ గ్రామాన్నే తిరిగి పట్టుకొన్నాడు; పట్టుకొనడమే కాదు కాలు నిల్చుకోకున్నారన్నాడుకూడ.

ఆ యుద్ధంలో నూరుమందికి పైగా తెల్లవాళ్ళు ఖైదీలుగా పట్టు బడ్డారు. ఈ పట్టుబడ్డ వారిలో వేరా ఇవనోవ్నాను హింసించిన యుద్ధోగ్రి నికిట గెరసిమోవిల్ కూడా వున్నాడు.

ఈ విజయోత్సవ సూచకంగా వేరా యివనోవ్నా తన వంటింటిలో, తనకొడుకులకూ, యితర రెడ్ గార్డ్స్ ఉద్యోగులకూ పెద్ద విందొకటి యేర్పాటు చేసింది. భోజనాల బల్లమీద మధ్యగా వుంచబడిన పళ్ళెం లోంచి యెవరికి కావలసింది వారు వడ్డించుకొని తినేవారు. భోజనాలప్పుడు యెవరూ అంతగా సంభాషించ లేదు. కాని, యెవరి చంచాలను వారు క్రింద పడవెయ్యగానె అంతా ఒక్కసారిగా ప్రసంగానికి ప్రారంభించారు.

“మనం నూరుమందికి పైగా ఖైదీలను పట్టుకున్నాం.” అన్నాడు సైమన్ ఇపటావ్ తో. “వీరిని యేమిటి చెయ్యడం?”

“మనవాళ్ళని-సుమారు నాలుగువందల మందిని-వాళ్ళేమి చేశాగో మనమూ వాళ్ళని అదే చేద్దాం—కాల్చేద్దాం” అన్నాడు ఇపటావ్.

ఈ మాట విని అంతవరకూ గోడ నానుకుని నిల్చున్న వేరా ఇవనోవ్నా బల్లను సమీపించి మానంగా ఇపటావ్ ప్రక్కన మోకరించింది. గదిలో యెవరూ మాట్లాడలేదు. అతని ముఖంమీద తన దృష్టిని నిల్పి, గద్గద కంఠంతో ప్రారంభించింది ; “వాళ్ళను తమించండి ; రక్తం చిందించ కండి... రక్తం రక్తాన్నే కావాలంటుంది. వీళ్ళకీ తల్లు లుంటారు ;

భార్యలూ పిల్లలూ కూడా వుంటారు ; వీళ్ళని చంపితే తమ తండ్రిల కోసం యెదురు చూస్తున్న చిన్నపిల్లల్ని కూడా చంపారన్న మాట. అటువంటి దారుణాన్ని చెయ్యకండి. మని మైన తరవాత జాలి, అంతఃకరణ, దయారసం అనేవి వుండాలి ”

ఇవటోవ్ పళ్ళు పటపట కొరుకుతూ కిటికీవద్దకు వెళ్ళి బయటకు చూస్తూ నిలుచున్నాడు. ఒకటి రెండుక్షణాలంతా నిశ్శబ్దం ; ఆ నిశ్శబ్దానికి వేరా యేడ్పువల్ల అంతరాయం కలిగింది. ఇవటోవ్ వెనకకు తిరిగి ఆమెను నేలపై నుండి లేవ నెత్తాడు.

“ను వ్యేమంటావ్, సైమన్ ? ఇంతకూ మీ అమ్మ చెప్పిందే మంచిదేమో. నునం వాళ్ళను విడిచిపెడితే, తెల్ల వాళ్ళు నునవాళ్ళను చంపడం మానేస్తారు. ”

సైమన్ యేదో చెప్పబోతోంటే, అతనితల్లి తనవద్దకు పరుగెత్తుకు వచ్చి భుజంమీద నానుకొని, చెవిలో, అందరికీ వినపడే టంత గట్టిగా చెప్పడం ప్రారంభించింది :

“నాయనా, సైమన్, మీ తండ్రికోసం, నీ చిన్న తమ్ముళ్ళకోసం...”

సైమన్ నేల మీదకు చూస్తూ వుండి పోయాడు. అతని నోటివెంట మాటలు చాల బరువుగాను, వెగటుగాను వెలువడుతున్నాయి.

“వీళ్ళమీద నా కేమాత్రం కనికరం లేదు. ఎప్పుడూ వుండదుకూడ ; కాని, మా అమ్మ ముఖం చూసి ఆలోచిస్తున్నాను.

మీరు ఆజ్ఞల నివ్వండి, ఇపటోవ్. దాన్ని అక్షరాలా నిర్వర్తించే భారం నేను వహిస్తాను.”

“మా అమ్మ కూడా మీ రన్నట్లే అనివుండు ననుకుంటాను.” అన్నాడు ఇపటోవ్ వేరా ఇవనోవ్నాతో, “కాని, ఆమె నాతల్లి కావడంవల్ల వాళ్ళు ఆమెను చంపేశారు.” ఒక్క ఊణం అతని ముఖం జేవురించింది. కాని, వేరావైపు తిరగగానే కంఠం సరళమైంది. “సరే మీ యిష్ట ప్రకారమే ఖైదీలను వదిలి వేద్దాం.” అన్నాడు యిపటోవ్.

1919 సంవత్సర మంతా రక్తపాతంతోటి, కష్ట సప్తాలతోటి ఊధార్తుల ఆక్రందనాల తోటి గడచి పోయింది; 1920 తో స్థబ్ధత యేర్పడింది, మరొకసారి, సురూప్ కుటుంబంలా. తనకున్న పన్నెండుగురు సంతానంలాను తనతో ముగ్గురుమాత్రం వున్నారు—పద్దెనిమిదేళ్ళ యువతి తాతియాన, పదమూడేళ్ళ ఇవాన్, పదకొండేళ్ళ మార్క్.

డిమిట్రీని తెల్లవాళ్ళు చంపేశా రన్న సంగతి ఆమెకు తెలియదు. సైమన్ చాలా ప్రముఖుడై పోయాడు. ఆ ప్రాంతాన్నంతా అజమాయిషీ చేయవలసిన బాధ్యత అతనిది. తత్కారణంగా, ప్రధాన కేంద్ర స్థానమై, చేరువలో నున్న పట్టణానికి అతడు తరలవలసి వచ్చింది. అతణ్ణి అనుసరించవలసివచ్చింది బార్బర. కోర్ని ఒక పటాలానికి అధిపతిగా వుంటూ బుడెన్ని ప్రధమ ఆర్మీకదళంలో పనిచేస్తూ మంచి పేరు ప్రతిష్టలను సంపాదించాడు. తారన్, ఫిలిప్, కోర్ని సిబ్బందిలో చేరాడు. గ్రిగొరిస్కాడ్గిన్ కమాండర్ అయ్యాడు.

ఆ రోజుల్లో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలకు రాకపోకల శాకర్యా లంతగా వుండేవికావు. ఉన్నా చాల సక్రమంగా వుండేవి. తన కొడుకులు క్షేమంగా ఉన్నారా లేదా అన్న సంగతేనా వేరాయివనోన్నాకు సరిగ్గా తెలియడం లేదు. ఈ మధ్య ఉత్తరాలు అసలే లేకపోవడంచేత, ఆమె మరీ దిగులుపడుతూంటే తాతయ్యాన, ఆమె యిద్దరు సోదరులూ ఒక ఆలోచన చేశారు. తమలో యెవరో ఒకరు అన్నల అన్వేషణకు బయలుదేరి అమ్మకు వార్తలను చేరవెయ్యాలనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. కాని యెవరు వెళ్ళడం అన్న తర్జనభర్జనలు జరిగిన మీదట ఆభారం మార్క మీద పడింది. ఎక్కడికో గమ్యస్థానం తెలియని చోటికి ప్రయాణమాతున్న మార్కకు చెయ్యవలసిన ప్రయాణ సన్నాహాలకు కొంతకాలం పట్టింది. చివరకు ఆరోజు రానే వచ్చింది.

బుడెన్ని అశ్వకదళం ఉక్రెయిన్ కొండలలోనె యెక్కడో వున్నదని వినికిడి. రష్యా యెంతటి పెద్దదేశమో, ఊహించడమైనా చేతగాని బుడుతడు ఉక్రెయిన్ కొండలు యెక్కడున్నాయో యెలా ఊహించ గలడు! పైగా, అదొక పెద్దదూరంలా కనిపించలే దతనికి. తన ఉన్న పట్టణానికి కొంచెం అవతలగా యెక్కడో చేరువలోనే ఉక్రెయిన్ వున్నదని మామగారి భ్రమ. ఇక ఉక్రెయిన్ చేరుకుంటే, తన అన్నలను కలుసుకున్నట్టే నని అతడు భావించాడు.

తన కడసారపు కొడుకు, అన్నలను వెతుక్కుంటూ, వెళ్ళాడని, విన్న సాయంకాలం వేరాయివనోన్నా యేడ్చిన యేడ్పు యింతా అంతా కాదు. కాని, అప్పటి కప్పుడే

మార్క్ రైలుమీద ప్రయాణంచేసి కొన్నివందల మైళ్ళు దూరమైనాడు. ఈమహా ప్రపంచంలో తొక్కిళ్ళాడుతున్న జన బాహుళ్యంలో ఒంటరిగాడై పోయాడు మార్క్. జర్మనీతో జరిగిన నాలుగేళ్ళ యుద్ధంవల్లా, అంతర్ముద్ధాల వల్ల నిలవనీడలేక అల్లాడుతున్న, ఆజనంలో కలసి పోయాడు మార్క్. ఏరైలు చూచినా జనంతో కిటకిటలాడుతోంది. ఎలాగైనా రైల్లో పడితేచాలు నని జనం రోజులు, వారాలు నెలలుగా పడిగాపులు పడిపడి తహతహలాడుతున్నారు. ప్రతి స్టేషన్ లోనూ, రైలుమార్గం పొడూగునూ అభాగ్యులైన పిల్లలె—తల్లిదండ్రులను పోగొట్టుకొన్నవారు, వారిచే పరిత్యజింపబడినవారు—ఆకలిదప్పలకు తాళలేక శోషించిపోయే వారు. ఎక్కడ చూచినా ధూళి ధూసరితమై, నిరాశాజనకమై, నిస్తేజమై, హృదయవిదారకమై భయంకరమై తోచేవి పరిస్థితులు.

మార్క్ తనవెంట తీసుకువెళ్ళిన ఆహారం ఒకవారంకన్న సరిపోలేదు. కొనుక్కొనడానికి దగ్గర డబ్బులేక పోవడంచేత, రైల్వే, స్టేషన్లలో పనిచేసుకుంటూ, ఆవచ్చిన కూలి డబ్బులతో పొట్టపోసుకునేవాడు. కాని, ఆకలివేసినప్పుడల్లా పనిమాత్రం యెక్కడ దొరుకుతుంది! అందుచేత, తరచు ఆకలితో అల్లాడి పోయేవాడు. ఆమాత్రమేనా నోచుకోని అనేకమంది మార్గ మధ్యంలోనే, రైలుబాటవెంట సామ్మసిలి పడి ప్రాణాలను వదిలేవారు, ఆవిధంగా అసువులను బాసినవారి కళేబరాల నన్నింటినీ ఒకచోట గుట్టక్రింద పడేసేవారు. ఎవరూ ఆకళేబరాలను గురించి తెలుసుకొనడానికికూడా ప్రయత్నించలేదు.

త్నించ సాహసించేవారు కాదు. ఫలానా శవం యెవరిదని కాని, ఫలానా శవం యిక్కడి కెలావచ్చిందని కాని, యెవరూ ప్రశ్నించేవారూ కాదు. వ్యక్తిగతంగా మనషి యెట్టి ప్రాముఖ్యాన్ని పొందలేడు కదా!

ఈ విధంగా అధ్యాన్న స్థితిలోనున్న ఆప్రాంతంలో, ఒక స్టేషనునుండి, మరొక స్టేషనుకు తర్లుతూ, మధ్య మధ్యయెన్నో దుర్భరదృశ్యాలను చూస్తూ వచ్చాడు, మార్క్-ఎక్కడచూచినా, పేలు కుప్పలుకుప్పలుగా బారులు బారులుగా కనపడేవి. ఆ క్రిమి మనిషిమీద యుద్ధాన్నే ప్రకటించింది. రైలు స్టేషన్లమీద, అక్కడ గుమిగూడిన వారిమీద దండెత్తి ఓడించేవి. బల్లలు, కుర్చీలు గోడలు-అన్నీ యీపేలతో నిండిపోయాయి. రాత్రిళ్ళు నిద్రలేకుండా స్టేషన్లలో నతమతమైపోయిన జనం తెల్లవారిన తరువాత లేచి వందలాది పేలను తమకట్టు బట్టలమీదనుండి దులుపుతూ వుండేవారు.

విధి విరామమూ లేక, ఒక వంక ఆకలితోటి వేరొకవంక పేలతోటి యమయాతన పడి మార్క్ యెలాగో డ్రికెయిన్ జేరుకున్నాడు.

బుడెన్ని ఆశ్చికదళం ఆప్రాంతంలోనె యెక్కడో వున్న మాట నిజమేకాని, యెక్కడో, అక్కడికి యెలావెళ్ళాలో మూత్రంయెవరూ చెప్పలేక పోయావారు. అపరిచితమైన ఆప్రాంతమంతా యెన్నోసార్లు ముందుకీవెనక్కి తిరుగుతూవుండేవాడు. మనిషి వయస్సు చూస్తే తక్కువ-పరిస్థితిచూస్తే

అయోమయం—రైలుకార్ల కప్పులమీద, గాసాలైన్ ట్రక్కుల మీద ప్రయాణం చేస్తూంటే ఘాటైన వాసనలకు తట్టుకోలేక అప్పుడప్పుడు యించుమించు స్పృహతప్పి పడిపోయే వాడుకూడ. కాగా, తప్పనిసరి అయినప్పుడు నడకసాగించే వాడు.

తన అన్నకోసం తిరిగి తిరిగి చివరకొక రైలుస్టేషన్ ను చేరుకుని అక్కడ ఒకవారంరోజులు ఆగవలసి వచ్చింది. ఆ స్టేషన్ మార్కుకుకు యెలాగో తెలిసింది యితగాణ్ణిగురించి. సైన్యం యెక్కడ విడిసి వున్నదో తెలుసుకొనడం కోసం తహతహ లాడుతున్నాడని ఆయన కెవరో చెప్పారు. పిలిపించాడు.

“ప్రక్కనున్న పట్నంలో బుడెన్ని సైన్యానికి సంబంధించిన ఆస్పత్రి ఒకటి వుంది. నువ్వు అక్కడికి వెళ్ళావంటే, మీ అన్నయ్యలను కలుసుకొనడానికి వాళ్ళేమైనా సాయం చేయవచ్చు. కాని, అక్కడకు కాలినడకను వెళ్ళడంకన్న మార్గంలేదు. దూరం యిరవైమైళ్ళలోపు” అన్నాడు మాస్టర్. మర్నాడు మార్క్ పట్నం ప్రవేశించాడు.

“పటాలం పెంపుడు కొడుకు”

ఆస్పత్రిలో మార్క్కును అడిగారు మీ అన్నలు యే పటాలంలో వున్నారని.

“నాకు తెలియదు” అన్నాడు మార్క్కు.

“ఐ తె, కష్టమే” అన్నది. అతణ్ణి లోనికిరానిచ్చిన ఆడ నర్స్. “బుడెన్ని సైన్యం చాలపెద్దది. అందులో యెన్నో పటాలాలున్నాయి. నీ పేరెవరు?”

“సురోవ్”

“సురోవ్?” అని తెల్లబోయిందామె. “ఆ సంగతి చెప్పవేమి యింతవరకూ? ఐతే, వాళ్ళకోసం నువ్వు ఆర్థేశ్రమ పడనక్కరలేదు. ఇద్దరు సురోవులూ యిక్కడే వున్నారు, కాని, వారిలో ఒకడు...”

అంటూనే ఆమె మార్క్కును సురోవ్లున్న గదిలోకి తీసుకువెళ్ళింది. కాలిమీద, చేతిమీద బలమైన గాయాలు తిన్న కోర్ని ఒకబల్లదగ్గర కూర్చుని వున్నాడు. దూరంగా, ఒకమూల తారస్ చాలా జబ్బుతో పడుకుని వున్నాడు.”

“మార్క్కు” అని ఒక్క కేక పెట్టాడు కోర్ని సంతోషం వట్టలేక. ఎలాపూడివడ్డావురా, నాతండ్రి, యిక్కడకు?” ఈ లోపుగా మార్క్కు గదిమూలగా వున్న ప్రక్కవైపు చూస్తూండడం కనిపెట్టిన కోర్ని ముఖం వివర్ణమైంది. “ఔను వాడు తరాసె. చాల జబ్బుగా వున్నాడు”

ఆ మూలనుండి నీరసమైన కంఠధ్వని వినిపించింది :
“మార్క్ వచ్చాడా? లేక, నేను కలగంటున్నానా? అని
ప్రశ్నించాడు తరాస్.

మార్క్ అతని మంచందగ్గరకు వెళ్ళి యే మనాలో
తెలియక నిలుచున్నాడు. బాధ పడుతున్న తన సోదరుని
ముఖాన్ని అతడిప్పుడు స్పష్టంగా చూడగలిగాడు. వెల వెల
పోతూ, క్షీణించి, పాలిపోయి, ముచ్చెమటలు పోసిన ఆము
ఖాన్ని చూశాడతడు. అతనికటిప్రదేశానికి క్రిందభాగంలో
దుప్పటి, పక్కమీదపరచిన దుప్పటివలెనె ఉంది. ఆ దృశ్యాన్ని
చూడలేక భయంతో కోర్నిచేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు
మార్క్.

“అమ్మ ఊమంగా ఉందా?” అని అడిగాడు నీరసంగా
వున్నకంతంతో తరాస్.

“ఊమంగానే వుంది” అన్నాడు మెల్లగా
మార్క్.

“పోనీతె, చల్లటి మాట చెప్పావు. మరి, నాన్న?
నాన్న మళ్ళీయింటికి వచ్చేశాడు కదూ? ఉండు...బయటకు
వెళ్ళి నా గుడ్డాన్ని తీసుకువస్తాను, అంటూ స్మృహలేకుండా
తనలో తనే యెదో గొణుకోవడం ప్రారంభించాడు.

మార్క్ ఆవిరులువచ్చే వేడినీళ్ళల్లో స్నానం చేశాడు.
శుభ్రమైన బట్టల నిచ్చారు కట్టుకొనడానికి—తరాస్ బట్టలవి.
కొన్నినాళ్ళకే తరాస్ పరలోక గతుడయ్యాడు. అతని కళ్ళేబ
రాన్ని ఆ ఆస్పత్రి ఆవరణలోనే సమాధి చేశారు.

కోర్ని గారూలింకా బాగా మానకపోయినా, తరాస్ చనిపోయిన ఆ ఆస్పత్రిలో అతనిక వుండలేక పోయాడు. వాళ్ళు ఆస్పత్రివది వెళ్ళగాదని వారిస్తున్నా వినక, నేను వెళ్ళితీరాలని పట్టు పట్టాడు కోర్ని.

తరాస్ను ఆస్పత్రి ఆవరణలో సమాధిలో వదిలి వెళ్ళి పోతూన్న కోర్ని కోరికతో కంపిస్తూ అన్నాడు, “సురోవ్ చాణి యెగిరిపోయింది. మొదట నాన్న, తరువాత డెమిట్రీ, ఆ తరువాత గ్రీగోరి, యిప్పుడు తరాస్. మిగిలినవాళ్ళు కూడా చావక మానరు. సురోవ్ కుటుంబం యీ విధంగా నాశనమై పోతోంది.”

ఒక్క కన్నీటి బిందువు అతని చెంపమీద నుండి జారి క్రింద పడింది. “గాలివల్ల కళ్ళనీళ్ళు కమ్ముతున్నాయి” అంటూ ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పుకొని కళ్ళు తుడిచేసు కున్నాడు, మార్క్ చూసిపోతాడేమో నని.

పైనిక, ప్రధాన కార్యాలయంలో కమాండర్ కోర్నీకి, అతని చిన్నతమ్ముడు మార్క్ కి పెద్దవాగ్గాదం చెలరేగింది. నెస్టర్ మాఖ్నో అనే తెల్లకమాండర్ సోలియట్ ప్రభుత్వాన్ని యెదిరించి, కొన్ని వేలమంది బలంతో ఊళ్ళమీదపడి తుడిచి పెట్టేస్తున్నాడు. అతణ్ణి యెదిరించడానికి యీ పటాలం కదల బోతోంది. నెస్టర్ మాఖ్నోను హతమార్చి అతడి తాలూకు ఒక్క పురుగుకూడా లేకుండా నిశ్శేషం చెయ్యవలసిందిగా బుడెన్ని సైన్యానికి హుకుం అందింది. దాన్ని పురస్కరించు కుని, యెర్రసైన్యం తాలూకు ఆశ్వికదళం యుద్ధ సన్నద్ధం

కా బో తోంది మరొకసారి. ఆ పైన్యంతో కోర్ని పురోగమిస్తే యిక్కడమార్క్ పనేం కావాలి? స్వగ్రామానికి పంపివెయ్యడమా? అసంభవం - మళ్ళీ తిరుగుప్రయాణమంటే అది పరలోక ప్రయాణమే. కాని, అంతపసివాడు పటాలం వెంట, రణరంగంలో యెలా రాగలడు? అని తర్క విత్తర్కాలకు లోనయ్యాడు కోర్ని. ఇదికూడా ప్రమాదంతో కూడుకున్న దేకదా! ఐతే, వృద్ధులతోటి, బాలలతోటి వెనకకు వ్రంజిపోవడం యిష్టం లేదు మార్క్కి.

కోర్ని ఒక నిశ్చయానికి వచ్చేశాడు. తన ఉద్యోగస్థులలో ఒకరితో సుదీర్ఘమైన సమాలోచనలు జరిపిన పిమ్మట మార్క్వైపు తిరిగి కోవంతో అన్నాడు కోర్ని, “నీకు యిక్కడ వుండడం యిష్టం లేదు కనక తిఖాశిరోవిచ్ నాయకత్వం క్రిందనున్న రెండవదశంతో ఉండడానికి నీకు యేర్పాటు చేస్తున్నాను. ఒక వేళ నువ్వు ఆయన ఆజ్ఞలను పాలించని కారణంగా చిక్కులలో పడితేమాత్రం నాదగ్గరకు పరుగెత్తుకురాకు. నేను నీకు అన్న నే అయినా, అధికారాన్ని బట్టి, ఉద్యోగధర్మాన్ని బట్టి తగినశిక్ష పడేటట్టే చూస్తాను.”

రెండు నెలలపాటు కోర్ని పైన్యం మాఫో పైన్యాన్ని ఉక్రెయిన్ ప్రాంతంలో తరిమి తరిమి కొట్టినప్పటికీ ప్రతిఘటనకు తిరుగుబాటు నాయకుడు తటస్థపడలేదు. ఒకవంక 1920 శీతకాలపు చలి యెముకలను కొరికేస్తోంది. పటాలాలలో సగానికి పైగా — ముప్పైలే తేనేమి, గుర్రాతై తే నేమి — మంచుకు బలి అయిపోయారు.

ఎర్ర పైన్యంలోని ఆశ్వికులందరివలెనే మార్క్ కూడ పైనిక వేసాన్ని ధరించి, టైఖాన్ తనకిచ్చిన 'రావెన్' అనే గుగాన్నేక్కి రెండవదశంతో యుద్ధానికి బయలుదేరాడు. అతనంటే, యెంతో ఆదరాభిమానాలను గనబరుస్తూ “ పెంపుడు బిడ్డగా చూసుకునేవారు శిపాయిలు. తానుకూడా ఒక యోధుడైపోయినట్లు మార్క్ గర్వంతో ఉబ్బి తబ్బిబైబి పోయాడు. ఒక వేళ యుద్ధమేగనక అనివార్యమైతే మార్క్ని కూడా ఆశ్వికదళానికి చెందిన సేవకబృందంతో వెనక్కు పంపించివెయ్యవలసిందనీ, వారు, యుద్ధం ముగిసేవరకూ అతణ్ణి భద్రంగా చూస్తారనీ కోర్ని టైఖాన్ శిడిరోవిచ్ కి జనాంతి కంగా సూచించాడు.

తలవని తలంపుగా శత్రువు పటాలంమీద చాడి జరిపినప్పుడు మార్క్ సిడిరోవిచ్ కి చుట్టప్రక్కల యెక్కడా లేడు. దళానికి ముందుభాగంలోనే కోర్నితో పురోగమిస్తున్నాడు. పోరు భీకరమైనప్పుడు మార్క్ గుర్రం నేలకూలింది. మార్క్ కు కాలిమీద దెబ్బ తగలడంచేత స్పృహతప్పి పడిపోయాడు. మళ్ళీ తెలివివచ్చి నలుప్రక్కలా కలయచూసేవరకు తానొక ఆస్పత్రిలో క్రిందపడుకొని వున్నట్లూ, చుట్టూ ఊతగాతురులు మూలుగు తున్నట్లూ గ్రహించాడు.

చీకట్లు అలముకుం టున్నాయి. కలత బారిన మనస్సుతో, తన అవివేకానికి తన్ను దానే నిందించుకుంటూ మార్క్ ను చూడడానికి ఆస్పత్రికి వచ్చాడు కోర్ని. అతని ముఖ కళవళికలను బట్టి మనస్సులో రేగుతున్న తుపాన్ ను గ్రహించాడు మార్క్. తనకు తగినగాయం అంతప్రమాదమైన దేమీ కా

దన్నట్లు తేల్చేశాడు మార్క్. “ ఏంభయంలేదు. టిఖాన్ సురోవిచ్ యెలావున్నాడు? ” అని అడిగాడు అన్న కోర్నీని.

“ ఆయన మరణించాడు ” అన్నది కోర్నీ ప్రక్కనే నిల్చునివున్న నర్స్.

టిఖాన్ శిషిరోవిచ్ మరణించాడన్న హోర వార్తను మార్క్ నమ్మకలేక పోయాడు. అతని కళ్ళలో నిండుతున్న నీళ్ళు క్రమేపి పొంగి సంతతధారగా ప్రవహింపసాగాయి. వాటిని తుడుచుకొనడానికై నా ప్రయత్నించలేదు మార్క్.

“ ఏడవకు మార్క్ ” అని యెలాగో ఓ ధార్చాడు తమ్ముణ్ణి, మార్క్. అతడు పడే మానసిక సంక్షోభం ముఖంలో, అద్దంలో కన్పించినట్లు స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. “ ఇక్కడి పరిస్థితి యింతే, యుద్ధంలో పనిచేసేవాడు యీక్షణం సజీవుడు, ఉత్తరక్షణంలో నిర్జీవుడు. మనలో ప్రతివారమూ మృత్యువును భుజాన వేసుకొనే పయనిస్తుంటాం.

మెల్లగా కోర్నీ బయటకు వచ్చేసి చీకటిలో అదృశ్యమై పోయాడు. యుద్ధరంగం అతనికోసం యెదురు చూస్తోంది.

ఆస్పత్రి జీవితం ధర్మమా అని మార్క్ కు పెద్దవాళ్ళ సాంగత్యం లభ్యమైంది. ఆశ నాధారం చేసుకునే మనిషి జీవితం దొర్లిస్తూ వుంటాడన్న సామ్యం ఆస్పత్రిలో వున్నవారిపట్ల కూడా సార్థకమైంది. భాష జీవితంలో ఆశా సాధాలను నిర్మించుకొని ఆనంద తరంగాలలో ఓలలాడడం పరిపాటైపోయింది; ప్రతివానికి తన భవితవ్యాన్ని గురించిన తపనే, సుఖ సంతోషాలు తనవైపు భవిష్యత్తులో నుండి తొంగిచూస్తూ సైగ చేస్తున్నట్లు ప్రతివాడు మురిసి పోయ్యేవాడు.

మార్క్ పడుకున్న గదిలో పథ్నాలుగురు క్షతగాత్రులు పడుకునివున్నారు. వీరంతా బుడెన్నిసైన్యంలో వివిధ దళాలకు చెందన సైనికులు, మాస్కోనుండి కమ్యూనిస్టు ప్రచారసాహిత్యం గుట్టలు గుట్టలుగా వచ్చి పడుతుండేది. కరపత్రాలు, చిన్న చిన్న ప్రచారిక గ్రంథాలు చౌకరకం కాగితం మీద అచ్చువేసి సైన్యంలోని ఆన్ని యూనిట్లకు, ఆస్పత్రులకు సహా, పంపించేవారు. ఈ ఆస్పత్రిలో బాగా చదవ నేర్చిన వాడు మార్క్ ఒక్కడే. కావడంచేత ప్రచురణల నన్నిటిని చదవవలసి వచ్చేది. చదవడమే కాదు, చదివిన దాన్ని బాగా ఆకళింపుచేసుకుని మిగతా వారికి విప్పి చెప్పే వాడు. ఈవిధంగా పదమూడేళ్ళ వయసులో మార్క్ కమ్యూనిస్టు ప్రచారకుడుగా తనూ రయ్యాడు.

తన చుట్టూ వున్న వారివలెనే తానూ ఆశా సాధాలను నిర్మించుకొని తూగు టుయ్యాలలో పవళించి, కలలు కనడం నేర్చుకున్నాడు.—యద్ధం ముగుస్తుంది; అప్పుడు మేమంతా యింటికి వెళ్ళిపోతాం; పెద్దపెద్ద భవనాలన్నెన్నో—విశాలప్రాంగణాలు కలవి-మన కుంటాయి. అందచందా లుట్టి పడేటట్లు అలంకరించుకుని పెళ్ళికి తల్లి వెడతాం. పెళ్ళిచేసుకొని, జీవితంలో వుండే ఆనందాన్ని తనివితీర అనుభవిస్తాం. ఇలాగే భావి జీవితం పూలబాటమీద దొర్లి పోతుంది...మళ్ళీ తుపాకీ పట్టనక్కరలేదు; రైలు స్టేషన్లలో పడిగాపులుపడి, పేలుగారుకుంటూ కూర్చో నక్కరలేదు; యెవరెవ రెక్కడక్కడికి వెళ్ళాలనుకున్నా అక్కడక్కడికి రెక్కలు కట్టు

కొని వ్రాలవచ్చు . ప్రతియింటికి తోట, దొడ్డి వుంటాయి ; పాతదన్న ప్రతిదాన్ని నేలమట్టంచేసి నవ్యనంపదతో శోభిల్లుతుంటాం. ప్రజా ప్రభుత్వం పిల్లలకు తినుబండారాలను, ఆటబొమ్మలను విరివిరిగా పంచిపెడతారు . . . ఇదంతామార్కకంటున్నకల. ఈ కలలో కొన్ని సన్నివేశాలను తనకు ప్రత్యేకంగా కేటాయించుకొనే వాడు. తరవాత . . . వయసుమీరిన వాళ్ళు పిల్లలను కొట్టగూడదు; వారికి తినుబండారాలివ్వాలి ; ఆటబొమ్మల నివ్వాలి అన్న అభిప్రాయంతో పెద్దవాళ్ళు యేకీ భవించరని అతని భయం. పిల్లలకు కావలసిన రెండేసి జేబుల ట్రాజర్లు, బూట్లు మొదలైనవి ప్రతిబాలునికి యివ్వాలన్న సూచన పెద్దవారికి నచ్చదని అతని అనుమానం.

ఆస్పత్రిలో దెబ్బలుతిన్న రోగులదగ్గర, ప్రధాన ప్రచారకుడుగా ఆ సాహిత్యాన్నంతా బిగ్గరగా చదవవలసి వచ్చేది మార్క్. ఒకనాటి రాత్రి అనెవీవ్ అన్న సైనికుడు తనకు చదివి వినిపించమని మార్క్కును తనమంచం దగ్గరకు పిలిచాడు. అతడు అవసాన దశలో ఉన్న సంగతిని మార్క్ గ్రహించి, ప్రక్కనేవున్న దీపపు కాంతిలో చదవడం ప్రారంభించాడు.

చదువుతూ, పుటలు త్రిప్పుతూవుంటే సైనికుడు కళ్ళుమూసుకుని వింటూండే వాడు ; చదవడం ఆపుచెయ్యగానే, “ ఆగి పోయ్యవేం ? చదువు ! ” అనే వాడు.

“ కమ్యూనిస్టు సమాజ ప్రధాన సూత్రం : ప్రతివ్యక్తి తన శక్తి సామర్థ్యాలను బట్టి పని చెయ్యాలి ; ప్రతివ్యక్తికీ వుండే జీవితావసరాలు తీరాలి. ” అంటూ చదువుకు పోతున్నాడు. “ జీవితంలో యీ సూత్ర విజయానికి మనం యాం

త్రిక సహాయంతో మానవశక్తిని యెంతగా జోడించి సార్థకం చేస్తే ఉత్పత్తి అంతగా యినుమడిస్తుంది, కమ్యూనిజం ప్రకారం ప్రతికార్మికుడు రోజుకు ఒక గంట పని చేశాడంటే, అతడు ఉత్పత్తిచేసిన వస్తుసంపద వల్ల యెల్లరిలోటు తీరుతుంది. జీపితావసరాలు తీరేటంతగా కార్మిశక్తిని ఫలప్రదం చేయాలి.

“చాలా బాగుంది” అన్నాడు అసీవ్. “రోజూ ఒక్క గంట!” తా నెంత నీరసస్థితిలోవున్నా, ఒకప్పుడు తా నెంతగా వర్జ్యవంచి పనిచెయ్యవలసి వచ్చేదో, జ్ఞాపకం వుంచుకున్నాడు. ప్రాణాలు నెలుపుకొనడానికి కార్మికుడుగా, రాత్రింబగళ్ళు ఉన్న శక్తినంతనూ ధారపోసి, యెలా పనిచేసేవాడో స్ఫురణకు తెచ్చుకున్నాడు.

చనిపోతూన్న వారికి తుది ఘడియలలో బైబిలు చదివి విసిపించడం ఆచారం. కాని, పాపండులైన విప్లవకారులు లెనిన్ అనే కొత్తదేముణ్ణి ఒకణ్ణి కనుగొన్నారు. కారల్ మార్క్స్ వ్రాసిన “డాస్ కాపిటల్” అన్నగ్రంథం వారి బైబిల్. అమాయకప్రజల కీ బైబిల్ అంటే యెక్కడలేనినమ్మకమూను. మరణశయ్యమీద నున్న అసీవ్ తల దగ్గర యీ కొత్తబైబిల్ ను పదేపదేచదువుతూ కూర్చున్నాడు మార్క్స్. తెల తెలవారుతూంటే ఆ రోగి పెద్దమూలుగు మూలిగాడు. అసీవ్ యిక యెంతోసేపు బ్రతుకడనీ, యేక్షణంలో నైనా యీ లోకాన్ని వదలిపెట్టవచ్చనీ గ్రహించాడు. ధైర్యం సడలిపోతున్నా, యెలాగో చిక్కబట్టుకొని మార్క్స్ తల యెత్తి చూచాడు. అసీవ్ రెప్పవాల్చుకుండా తనవై పే తేరిపార

చూస్తున్నాడు. తన నేదో అడగ నున్నాడని ఒక్కక్షణం పొర పడ్డాడు కాని, మరుక్షణంలో అర్థమై పోయి దతనికి అనీవ్ యీ లోకాన్ని వదిలి పెట్టాడని.

కొన్నా త్వేన తరువాత, మాస్కోలోని సైనిక రాజ కీయ శాఖకు చెందిన ఒక ఉన్నతోద్యోగి ప్రబోధకుడుగా ఆస్ప త్రికి వచ్చాడు. అతని పేరు పెరెస్విటావ్. బుడెన్ని పటాలంలో ఉన్నవారికి రాజకీయాలలో ప్రచారప్రబోధాలను చెయ్య వలసిందిగా ఆయనను నియోగించారు. ఆయన ఆస్పత్రికి వచ్చిన కొన్ని నాళ్ళకే యెవరో చెప్పారు, మార్క్ అక్కడ ప్రచారం చేస్తున్నాడని. వెంటనే అతనికి కబురు చేశాడు పెరెస్విటావ్, యేం ప్రబోధం చేస్తున్నాడో తెలుసు కుండా మని.

మార్క్ ఆయనతో చెప్పాడు అంతవరకు తా నే యే గ్రంథాలను చదివాడో ; ఏ మేమి చదవదలచు కొన్నాడో ; యే విధంగా సాయంసమయగోష్ఠులను నిర్వహిస్తున్నాడో ; తాను ప్రబోధం చేస్తూంటే అనీవ్ యీ లోకాన్ని యెలా వదిలిపెట్టాడో

“ నీకు భయం వెయ్యలేదా ? ” అని అడిగాడు పెరెస్వి టావ్.

” వెయ్య కేం ? వణికిపోయాను భయంతో, కాని, యెలా గో తేరుకున్నాను.

పెరెస్విటావ్, గదిలో యిటూ అటు పచారు చేస్తు న్నాడు యెదో యోచిస్తూ ; తటాలున ఆగి, మార్క్ భుజం మీద చెయ్యివేసి, సాదరంగా అన్నాడు :

“మూర్క, ప్రయాణానికి సిద్ధంగావుండు. నువ్వు బాగా చదువుకోవాలి, నాయనా. మేము రాజకీయ విద్యాలయాన్ని కదాన్ని యేర్పాటు చెయ్యబోతున్నాం. అందులో చేరుదువు గాని. తరవాత ఆలోచిద్దాం నీ సంగతి. మీ తరంవాళ్ళే యీ ప్రపంచ భవిష్యత్తును తీర్చి దిద్దవలసినవారు. ఆ పని చెయ్యాలంటే బాగా శ్రద్ధగా చదువుకోవాలి.”

మూర్క పంపబడిన విద్యాలయం ఒక వింతవిద్యాలయం. అది స్థావరంగా ఒక చోట ఉండేది కాదు. నిరంతరం కదలుతూ వుండే సైన్యంతో కూడా యీ విద్యాలయం నడుస్తూ వుంటుంది. తుపాకులను వీపులకు తగిలించుకుని, పాఠ్యగ్రంథాలను జీనులకు బిందీ కట్టి, అధ్యాపకులు మంచుకు, చలికి గురిబొత్తూ, పైప్లీల వాతావరణానికి లొంగిపోతూ దీర్ఘ ప్రయాణాలచే డస్సి, సోలుతూ ఒక చోట నుండి మరొక చోటికి పయనిస్తూ ఉండేవారు. సైన్యం యెక్కడై నా విడిసినప్పుడు, తమ తుపాకుల నన్నింటిని యెక్కడో ఒక పాఠశాల మూలగా జేరవేసి, పాఠ్యగ్రంథాలను బయటకు తీసేవారు; చదివేవారు; అధ్యాపకు లిచ్చే ఉపన్యాసాలను శ్రద్ధాశువులై వినేవారు; చర్చించే వారు; కష్టపడి, ప్రభుత్వం యెదుర్కొంటున్న గడ్డు సమస్యలకు పరిష్కార మార్గం కనుగొనే వారు—పోనీ కనుగొన్నామనకునే వారు.

ఈ విధంగా రెండు సంవత్సరాలు గడసిన తరవాత పెరేస్విటావ్ మాస్కోకు తిరిగి వచ్చాడు. విద్యాలయం మూసివెయ్య బడింది. విద్యార్థులు యెవరి పటాలానికి వారు వెళ్ళిపోయారు. మూర్క యిప్పుడు పదిహేను సంవత్సరాల యువ

కుడు. పొడగరి అయ్యాడు. విశాలమైన భుజస్కంధాలు ; కాని, ముఖంమాత్రం ఆ పలచనిముఖమే. చిన్ననాటి, ఆశేదనా పూరితమైన ఆశా జ్యోతులె ఆనేత్రాలు.

మార్క్ తిరిగివచ్చేటప్పటికి కోర్ని పదివేల సైనిక నివహానికి (డివిజన్) అధిపతి అయ్యాడు. తనదగ్గరె, సైనికప్రధాన కార్యాలయంలో ఉండమని కోర్ని మార్క్కు కబురు పంపాడు. కాని, మార్క్ యిష్టపడలేదు. పూర్వం తాను ఉన్నటువంటి కోర్ని నాయకత్వం వహించినట్టిన్నీ రెండవపటాలంలో మళ్ళీచేరి తనమిత్రులతో ఉండిపోతా మనుకున్నాడు. ఆ రెజిమెంటుకు తానింకా పెంపుడు బిడ్డగానే చలామణీ అవుతున్నా దానికతడు రాజకీయ ప్రబోధకుడుగా కూడా పేరు పడ్డాడు. తాను ఆస్పత్రిలో గడించిన అనుభవాన్నీ, విద్యాలయంలో నేర్చిన విద్యనూ జోడించి సైనికులకు ప్రబోధం చేసే వాడు. తాము యే కమ్యూనిస్టు సమాజంకోసం యుద్ధం చేస్తున్నారో ఆ కమ్యూనిజం స్వరూపాన్ని వాళ్ళ ముందర చిత్రించే వాడు ; వాళ్ళు వేసే ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పే వాడు. సమాధాన పడకపోతే, చర్చించి వప్పించేవాడు

ఉత్తర కాకస ప్రాంతంలో బారక్స్లో విడిసి వుంది యిప్పుడు బుడెన్నిసైన్యం, సబ్జైలు యిప్పుడు మునపటి కన్నా బాగానే అందుతున్నాయి, లోటనేది లేకుండా. కాని, యిప్పుడు అత్యవసరంగా కావలసింది రాజకీయ పరిజ్ఞానం; రాజకీయచైతన్యం; రాజకీయవిద్యా ప్రబోధం. దీని అవసరం యువక బృందంలో మరీ ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. పూర్వపు

సాంప్రదాయాల నుండి వచ్చిన పద్ధతులకు రాజకీయాలను మార్చడం, ప్రభుత్వాన్ని నిర్వహించడం అనుకున్నంతవేగంగా సాగడం లేదు. అదెలా సాధ్య పడగలదో దురూహ్యంగా వుంది కూడా. ఈ పరిస్థితిలో అటు సైన్యానికి గాని, యిటు ప్రజకుగాని తృప్తి అనేది కలగడం లేదు.

రాను రాను దేశం క్షీణిస్తూ వచ్చింది. రైతాంగం యెలాగో సూర్యాస్తమయాలను చూడ గలుగుతున్నారు. వర్షాభావంవల్ల అటు వాల్తా ప్రాంతంలోను, యిటు ఉక్రెయిన్, ఉత్తర కాకసన్ ప్రాంతాలలోను పంటలు దెబ్బతిన్నాయి. ఈ దుర్భిక్షాన్ని వెంటాడింది జననష్టం. లక్షోపలక్షల మంది ప్రాణాలను కోల్పోయారు. కొన్ని ప్రాంతాలలో నరమాంస భక్షణ చేసి కూడా ప్రజలు మృగాలపలె జీవిస్తున్నట్టు వార్తలు అందుతుండేవి, విదేశాలనుండి, ముఖ్యంగా, అమెరికానుండి సహాయమే అందకపోతే యీ అరిష్టం మరి విపరీతంగా పెచ్చు పెరిగి వుండేది. కొత్తగా అధికారంలోకి వచ్చిన సోవియట్ ప్రభుత్వం, యేమి చెయ్యాలో తెలియక గుటకలు మ్రింగుతూ కూర్చుంది. పైగా, పట్నవాసస్తులనూ నాగరికులనూ తన ద్వాధ నుండి, ఆకలి చావులనుండి కాపాడడానికి పల్లెలలో దొరికే ప్రతివస్తువనూ, ఆస్తి పాస్తులను గుంజడం ప్రారంభించింది. అప్పుడప్పుడు ప్రభుత్వ తాబేదార్లు రైతుల మీద పడి, వారి కుటుంబపోషణకు చాలకపోయినా, అడిగినంతా యిచ్చి తీరాలని నిర్బంధం చేసేవారు. ఈ పరిస్థితులను గమనిస్తున్న కొద్దీ, అభ్యుదయభావాలతో యుద్ధం చేసే వారిలో కూడా భయ సందేహాలు రేకెత్తాయి. రష్యనులు ఆదినుండి

అరాజకానికి, ఆక్రందనాలకూ. కష్టపరంపరలకూ, దైన్యజీవితానికి అలవాటు పడుతూ వచ్చినా కొందరు మాత్రం యీ దుఃఖమయ జీవితానికి అవధి అనేది లేదా? అని ప్రశించుకునే వారు. ఒక్కొక్కప్పుడు శిష్టాచార కమ్యూనిస్టులుకూడ, అసంతృప్తివల్ల, యెదుర్కొనడానికి సిద్ధపడే వారు.

చెమరుగా అక్కడక్కడ తలయెత్తు తున్నట్లు కనిపించినా, గాను రాను సాయుధుల తిరుగుబాటు కొత్త ప్రభుత్వానికి ప్రమాద హేతువే అయింది. కాకసన్ ఉత్తర ప్రాంతంలో ఎదుగుచున్న అల్లరులు మాస్కో ప్రభుత్వాన్ని బాగా కలవర పెట్ట సాగాయి. కాకసన్ పర్వతప్రాంతాలు తిరుగుబాటును జయప్రదంగా సాగించడానికి అనువైన ప్రదేశాలు అవడమే కాక అక్కడ నివసించే కోసక్కులు దృఢకాములూ, ధైర్యశాలురూ, భండన భీములూకూడ. వాళ్ళు చిన్న చిన్న ముఠాలుగా యేర్పడి, చిన్న, పెద్ద గ్రామాలపై బడి సోవియట్ ప్రతినిధులను, యేజంట్లనూ నిర్దాక్షిణ్యంగా మట్టు బెట్టేవారు. అచిరికాలంలోనే ధాన్యం పంటకూ, పశుగణానికి పుట్టినిల్లైన దగిన విశాల భూభాగం ఒకటి సోవియట్ పరిపాలననుండి వేరు చేయ బడింది.

ఈ తిరుగుబాటు దారులను బల ప్రయోగంతో అణచి వెయ్యడానికి ఆదిలో ఒక ప్రయత్నం జరిగింది. కాని, యిది అసాధ్యం అని రుజువైనప్పుడు లెనిన్ పక్షాన, సోలియట్ ప్రభుత్వపక్షాన ఒక ప్రకటన చేశాడు. ఎవరైతే, ఆయుధ విసర్జనచేసి లొంగిపోతారో వారు తిరిగి యెవరి యిళ్ళకు వారు క్షేమంగా వెళ్ళిపోవచ్చని ఆ ప్రకటన అనుమతిస్తోంది.

ఈక్షమాపణ మార్క్కుకు మరొక క్రొత్త పనిని కల్పించింది. ఊమాపణ ప్రకటింప బడగానే, దళవాయి మార్క్కుకు ఒక బీదకోసక్ కుర్రవాని వేషం వేయించి గ్రామ గ్రామానికి పుత్తరాలను తిరుగుబాటు దారులకు పంపాడు. మార్క్కు ఆ పుత్తరాలను, యెక్క డెక్కడ తిరుగుబాటు నాయకులు సమావేశమాతారని తాను భావించేవాడో ఆ భవనాల్లోకి, వాటిని గిరవాపేసేవాడు. తరచు తాను స్వయంగానే వారి యిండ్లకు వెళ్ళి యెర్రవాళ్ళు తనను యీ పుత్తరాలు అందజేయ్యమన్నారని చెప్పి యిచ్చే వాడు. ఒక్కో క్కప్పుడు ఆ పుత్తరాలను తీసుకుని విప్లవనాయకుల మార్క్కును వెంటనే పోనిచ్చేవారు, కాని, సాధారణంగా అతణ్ణి ఆపి, అతనిద్వారానే తమ సమాధానాన్ని కూడా యెర్రవాళ్ళకు పంపేవారు.

అది చాలా కష్టంతోను, ప్రమాదంతోను కూడుకున్న పని, కాని, మార్క్కుకు మాత్రం ఆనందంగానే వుండేది. శాంతిని మళ్ళీ నెలకొల్పడానికి తిరుగుబాటు దారులను మళ్ళీ కమ్యూనిజం వైపు ఆకర్షించడానికి యధాశక్తిగా తాను ఉపయోగపడుతున్నానని సంతృప్తి పడేవాడు. నిజానికి, అతని కృషి ఫలితంగా చాలమంది ఊమాపణ పరతుల సంగీకరించి, ఆయుధాలను విసర్జించి తమ తమ పొలాలలోకి పోయి యెప్పటివలే పనిపాటులు చూచుకునే వారు. కడపటి ఊమాపణ సందర్భంలో ఒస్టాప్ అనే కోసక్ యువకుడొకడు అందంగా వున్న కత్తినొక దాన్ని మార్క్కుకు బహూకరించాడు. అప్పటినుండి, అతనితో మార్క్కుకు బాగా స్నేహం కుదిరింది, ఒస్టాప్ యిచ్చిన బహుమతికి తిరిగి తా నేమైనా యిద్దామనుకున్నాడు.

కాని, అతని దగ్గరున్న యావదాస్తి 'గావెస్' గురించి ఒక్కటే. ఇక దాన్ని ఇచ్చివెయ్యడానికి నిశ్చయించాడు మార్క్. ఇంత కాలంగా ఆ గుఱ్ఱాన్ని తన సోదరుణ్ణి ప్రేమించి నట్లుగా ప్రేమించాడు కాని, దళవాయి కూడా యిచ్చివెయ్యమనీ, అది ప్రాంతీయ తిరుగుబాటుదారు లందరికీ శాహార్యచిహ్నంగా పరిగణింపబడుతుందనీ మొగమాట పెట్టడంచేత విధిలేక యీ త్యాగానికి సిద్ధపడ్డాడు ఆయన సలహాను శిరసావహించక తప్పిందికా దతనికి. ఐతే, రావెస్ కు బదులుగా గుర్రాన్ని యిచ్చాడు ఓస్టాప్.

ఒకనాటి రాత్రి మార్క్ కు తన అధికారుల నుండి ఆజ్ఞాపత్రం అందింది : అక్కడికి నూటపదిమైళ్ళ దూరంలో వున్న బుడెన్ని సేనానికి ఒక ఋఖ్యమైన వార్తను ఇరవైనాలుగు గంటలలో అందజేయ్యమని ఆ ఆజ్ఞ. ఈ నూటపదిమైళ్ళ దూరం సరియైనదైనా కాదు, ప్రయాణం చాల కష్టభూయిష్టమైనది. నూటపది మైళ్ళు యిరవైనాలుగు గంటలలో సర్గమించాలన్నప్పుడు మార్క్ కు రావెస్ లేని వెలితి కనిపించింది; ఎంతో విచారించాడు. పోనీ, టెలిఫోన్ ద్వారా వార్త పంపించడానికి తిరుగుబాటు దార్లు తీగలు త్రేంచి, దాన్ని అసాధ్యం చేశారు. స్వయంగా వార్తల చేరవెయ్యడం కన్న వేరు మార్గం లేదు.

“నువ్వు తప్ప యెవరు వెళ్ళినా లాభం లేదు, మార్క్” అన్నాడు కమాండర్. “నువ్వైతే బాణంలా రివ్వన వెళ్ళగలవు. కొండల మీంచి, పర్వతాల మీంచి గురించి నిన్ను

అనలీలగా చేరవేస్తుంది. తిరుగుబాటు చారులు బుడెన్నీకి బహూకరించిన గుర్రం మీద నువ్వు స్వారిచేసి వెళ్ళవచ్చు. అది మాంచి పుష్టిగల జంతువు కాబట్టి యీ దీర్ఘ ప్రయాణానికి తప్పకుండా తట్టుకుంటుంది. కాని, ఆయనకు దాన్ని నువ్వు వప్పగించే సమయానికి అది యెలా వుంటుందో భగవంతుడే పూహించాలి. ఐతే, దాన్ని యిదివరకే గస్తీవాళ్ళతో పంపించేశాను. అందుచేత, నువ్వు మొదటి యిరవై మైళ్ళు నీ గుర్రంమీద వెళ్ళి అక్కడ గుర్రాన్నిమాన్చుకొ; నీ కోసం ఆగుర్రం సిద్ధంగా వుంటుంది.”

“నా రామే ఉంటేనా!” అనుకున్నాడు మార్క్ ప్రయాణాన్ని సాగిస్తూ. ఒప్పాప్ యిచ్చిన గుర్రానికి తలపెద్ద, శరీరం చిన్న. అది వగరుస్తూంటే, మార్క్ చెవియొగ్గి వినేవాడు. దాన్ని చూస్తేనే అసవ్యం వేసేది మార్క్ కి. ఇది మాట దక్కిస్తుందనే సమ్మతం లేదనుకున్నాడు మార్క్. ఐతే, ఒక గంట ప్రయాణం చేశాక కూడా అది యధా ప్రకారంగానే తాపీగా అడుగులు వేస్తూ సాగింది. కావా లన్నప్పుడు కొంచెం వడిగాను వడిచేది. ఉశ్వాస నిశ్వాసల క్రమంలో కూడా వడిదుడుకులు లేవు. దాంతో మార్క్ తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకున్నాడు. నాల్గుగంటలు ప్రయాణం చేసిన మీదట మార్క్ గస్తీవారిని కలుసు కున్నాడు. వారు బుడెన్నీకి బహూకరింప బడిన గుఱ్ఱాన్ని సిద్ధంచేసి, మార్క్ కోసం యెదురు చూస్తున్నారు. చూడ ముచ్చటగా వుంది ఆ గుఱ్ఱం. సమున్నతంగాను, బలంగాను వున్న ఆ గుఱ్ఱం మీదనే మార్క్ మిగతా ప్రయాణాన్ని సాగించవలసి వుంది. ఈ

భద్రదాశ్యం ప్రక్క ఆ చిన్న గుఱ్ఱం దిప్పి పిడతలా తయారైంది. అయినా యిరవై మైళ్ళు మార్క్కును మోసుకువచ్చి నప్పటికీ యే మాత్రం అలసటా కనపడకుండా నిశ్చలంగా ప్రశాంతంగా అలా నిలబడే వూది ఆ చిన్ని గుఱ్ఱం. తన ప్రయాణానికి సిద్ధమై పోతూ దాన్ని విడచి వెళ్ళవలసి వచ్చినందుకు మార్క్కు విచారింపాడు. రావెన్ వలెనే యిదికూడా మార్క్కు అభిమానానికి పాత్రమైంది. నేను రెండుగుఱ్ఱాలమీద స్వారి చేస్తానని ఉన్నట్టుండి నిశ్చయానికి వచ్చాడు మార్క్కు. తన రక్తనాళాల్లో ప్రవహిస్తున్న మంగోలియన్ రక్తం యీ నిగ్నయానికి దోహదం చేసివుండ వచ్చు. మంగోలియనులు మార ప్రయాణాలు చేయవలసినవి సర్పదు రెండేసి, మూడేసి గుఱ్ఱాలను వెంట తీసుకు వెళ్ళుతూ మధ్య మధ్య మారుతూ ప్రయాణం చేయడం అలవాటు.

గస్తీ కమాండరుకు మార్క్కు యెలా వెళ్ళాడనే తాపత్రయం యెంతమాత్రం లేదు. అసలు వెళ్ళాడా? లేదా?... అంతే ఆయనకు కావలసింది. కొన్ని క్షణాలలో మార్క్కు, పెద్దగుఱ్ఱం యెక్కి ప్రొద్దుటి పొగమంచును చీల్చుకుంటూ ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. నిడివైన త్రాటికి రెండవ చివర కట్టబడిన చిన్నగుఱ్ఱం వెనక పరుగెత్తుతోంది.

ఇంకా తొంభై మైళ్ళు స్వారి చేయాలి; దారిలో యెన్నో యేరులు దాటాలి; పర్వతాలు యెక్కాలి; తిరుగుబాటు దారుల కన్ను గప్పాలి. ఇదంతా యిరవై గంటల వ్యవధిలో జరగాలి. కాని, మార్క్కుకు ధైర్యం వుంది, తను చేయగల

నని, చేస్తానని. అతగాడు తన రెండు గుఱ్ఱాలకు నామకరణం చేశాడు. పెద్దదానిపేరు 'యార్డ్' (గజం); చిన్నగుఱ్ఱంపేరు ఇంచ్ (అంగుళం). యార్డ్ పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూంటే, దాన్ని అందు కొనడానికి 'ఇంచ్' గాలప్ చెయ్యవలసివచ్చేది. యార్క్, తన వెనక గాలప్ చేస్తున్న చిన్నగుఱ్ఱంకేసి కీగంట నిరసనగా చూసేది. మార్క్ అదిగ్రహించి 'ఇంచ్' ని 'యార్డ్'ను బంధించిన త్రాటిని విప్పేశాడు. ఇంచ్, యార్డ్ ప్రక్కనే పరుగెత్తేది. దారి విశాలంగాలేక, రెండు గుఱ్ఱాలు ఒకదాని ప్రక్కన ఒకటి నడవడానికి వీలు లేనప్పుడు ఇంచ్ వెనకడుగు వేసి పరుగెత్తేది. కాని, యెప్పుడూ యార్డ్ వెన్నంటే వుండేది. ఇలా చెయ్యడం ఇంచ్ కు యిదే, మొదలుకా దని తృప్తి పడ్డాడు మార్క్.

కొంతసేవటకీ, మార్క్ ఇంచ్ మీదకు మారి మార్క్ ను నడిపించేవాడు. మరి కొంతసేపు, తాను నేలమీద కురికిరెండూ చెరొక వైపునా పరుగెడుతూంటే వాటితోపాటు తానూ పరుగెత్తేవాడు. వాటికి విశ్రాంతి నివ్వడానికి మార్గం యిదుకు గాను దుర్గమం గాను ఉన్నచోట్ల ఇంచ్ ను ముందుకుపోనిచ్చి, వెనక యార్డ్ ను నడిపించేవాడు. యార్డ్ తోకపట్టుకుని, తాను వ్రేలాడే వాడు. ఇంచ్ ముందు నడవడానికి కారణం దానికి దారి బాగా తెలుసు.

సూర్యుడు వచ్చిమానికి ఒరిగే టప్పటికి వాళ్ళు చివరి పర్వత మార్గాన్ని దాటేశారు. ఇక దాటవలసింది పైపి బయలు ప్రదేశం. నలభై అయిదుమైళ్ళు పొడవున్న పర్వత మార్గాన్ని పడమూడు గంటలలో దాటగలిగేడు మార్క్.

ఇక ముందున్నదే హెచ్చుదూరం. వ్యవధి చూస్తే తక్కువ. అయినా, రెండుగంటల పాటు గుఱ్ఱాలకు విశ్రాంతినిచ్చి, దాణా పానీలు పెట్టి మార్క్కు మళ్ళీ సాగించాడు ప్రయాణం, మైళ్ళు లెక్కించుకుంటూ.

యార్డ్ అలసిపోతుం దని మార్క్కు అనుకో లేదు. ఇంచ్ యధాప్రకారం నడక సాగిస్తూనే వుంది. ప్రయాణం సాగిన కొద్దీ మార్క్కు ఇంచ్ మీదనే స్వారిచేస్తూ యార్డ్ కు విశ్రాంతి నిస్తూ వచ్చాడు. పోను పోను అతని ప్రయాణం అంతా యించ్ మీదనే సాగింది. అర్ధగాత్రీపడేవరకు మార్క్కు ఊసు చేరి మొదటి యింటి తలుపు తట్టాడు. యార్డ్ ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు వెయ్యలేని స్థితిలో పడింది. తలుపు తెరచుకొని బయటకు వచ్చిన వృద్ధునికి యార్డ్ ను వప్పగించాడు మార్క్కు.

బుడెన్ని రైలులోనే వున్నాడని తెలుసుకున్నాడు మార్క్కు. ఆ రైలుకి నూడంటే మూడే పెట్టెలు వున్నాయి, పెద్దవి. ప్లాట్ ఫారమూ. స్టేషనూ సైనికులతోటి కిట కిటలాడి పోతున్నాయి. వాళ్ళని తప్పించుకుంటూ దారి చేసుకుని మార్క్కు గార్డ్ దగ్గరకు వెళ్ళాడు. తనపేరు, వచ్చినపని చెప్పిన తరవాత అతణ్ణి ఒకరైలు పెట్టెలోకి తీసుకు వెళ్ళారు. బుడెన్ని ఒకచిన్న పక్కబల్ల దగ్గర కూర్చుని వున్నాడు. కోటుకు బొత్తాములు పెట్టుకోకుండా అలా వదిలేసుకు కూర్చున్నాడు బుడెన్ని. మరొక బల్లదగ్గర ఒక యువతి ఆయనకు భోజనం వడ్డిస్తోంది.

మార్క్ తాడు తెచ్చిన నివేదికను బుడెన్నికి అందజేసి నిలుచున్నాడు. బుడెన్ని నివేదికను ఆమూలాగ్రం చదివి ప్రక్కనే వున్న మరొక అధికారివైపు తిరిగి,

“ఈ చిన్నవాణ్ణి చూడు, క్లిమ్, మన కార్యచరణ పై న్యాయించిన యీ నివేదికను తేవడానికి యిరవై నూడు గంటలలో నూటపది మైళ్ళు ప్రయాణం చేసి వచ్చాడు, అలసినట్లు కూడా కనుపించడం!” అన్నాడు

పొట్టిగా, దృఢంగా వున్న శరీరం, గుండ్రనిముఖం, విశాలమైన నేత్రాలు గల ఆ వ్యక్తి మార్క్ ను సమీపించాడు. ఈయన వొరోషిలోవ్ అయి వుంటాడని వెంటనే గ్రహించాడు మార్క్.

వొరోషిలోవ్ కూడా చదివాడు నివేదికను. పిమ్మట మార్క్ ను తేరి పార చూచి బుడెన్ని చెవిలో యే ఊమో గొణిగాడు. బుడెన్ని కూడా మార్క్ వైపు తేరిపార చూశాడు.

“అయితే, నువ్వు డివిజనల్ కమాండర్ నురోవ్ చిన్న తమ్ముడివన్నమాట?” అని సాభిప్రాయంగా ప్రశ్నిస్తూ ప్రక్కనే వడ్డన చేస్తున్న తన భార్యవైపు తిరిగి “చూడు, వీడు కోర్నీ తమ్ముడు.”

ఆమె మార్క్ ను సమీపించి, నిదానంగా కళ్ళల్లోకి చూస్తూ “అరే, ముమ్మూర్తులా, కోర్నీ యే. అచ్చగుద్దినట్లుగా వున్నాడు. ఇంతకూ, వీడికి ఆకలేస్తోంది కాబోలు, సాపము. వేడివేడి భోజనం పెట్టాడూ! అట్లాగే నిల్చోబెట్టి మాట్లాడేస్తున్నారు, మీరు?”

భోజనం తృప్తిగాచేసి, నిద్రలో మునిగిపోయాడు, మార్క్. మెలకువ వచ్చేటప్పటికి, రైలునడుస్తున్నట్లు గ్రహించాడు, మార్క్. ఇంతలోనె, అతనికి హఠాత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చింది ఇంచ్ స్టేషన్లోవుండిపోయిందని, రైలుపెట్టె నసారాలోకి పరుగెత్తాడు. అక్కడవున్న ఒక యుద్ధోగి యతని జోడు గుఱ్ఱాలకధను విని అదేపనిగా కడుపుచెక్కలయ్యేటట్లు నవ్వడం ప్రారంభించాడు. మార్క్ నిద్రపోతున్నప్పుడు, తనకు బహుశాకరింపబడిన గుఱ్ఱాన్ని చూడడానికి స్టేషన్ లోపలికి బుడెన్ని వెళ్ళాడనీ, అక్కడ యెలకవలెఉన్న ఇంచ్ ని చూసి తన నెవరొ యీవిధంగా పరాభవించడానికి చేసిన పనిగా భావించి ఆగ్రహించాడనీ ఆయుద్ధోగియేకరువు పెట్టాడు.

గంటపోయిన తరువాత బుడెన్నివున్న పెట్టులోకిరమ్మనమని మార్క్ కు కబురువచ్చినది. ఈసారి బుడెన్ని, ఒరోషిలోవ్ మాత్రమే అక్కడవున్నారు. అప్పటికివారు రెండుగుఱ్ఱాలచరిత్రనూ పూర్తిగావిన్నారు. వెంటనే బుడెన్ని అన్నాడు:

“నాగుఱ్ఱాన్ని గుఱించి నువ్వేమి భయపడకు; ఆవృద్ధునినద్ద నుండి తీసుకుని దాన్ని నాకు పంపిస్తారు. కాని, నీతో ఒరిషి లోవ్ యెదొ మాట్లాడుతాడట.”

ఒరోషిలోవ్ యెంతో ఆసక్తితో మార్క్ ముఖంలోకి చూశాడు. తనులేచి, మార్కుభుజంమీద చెయ్యివేసి కూర్చో బెట్టాడు.

“ఈ పాటికి నువ్వు యుద్ధం చాలించడం మంచిది, మార్క్. ” అన్నాడు మార్క్ కు యెదుదుగా నిల్చుని.

“అమూల్యమైన యీ ప్రాణాలూ నువ్వు నిరంతరం విద్యా

వ్యాసంగంలో కాలం వెళ్ళు బుచ్చాలి. కాబట్టి, కామ్రేడ్, నిన్ను నిరాయుధుణ్ణి చేసి మాస్కోకు పంపుతున్నాం. అక్కడున్న ఒకరికి ఉత్తరం యిస్తాను. నువ్వు మాస్కో విశ్వ విద్యాలయంలో చదువుకొందువు గాని. నీకేమి కావలసినా నాకు కాని బుడెన్నికి కాని వ్రాస్తూ వుండు. తగిన సహాయం చేస్తాం.

“ఎవరించి సాధించడ మంటే యేమొ నీకు తెలుసును కాదు? సరే, నువ్విప్పు డొక కంచుకోటను ఢీకొని సాధించాలి. అదే విజ్ఞానం. నువ్వు బుడెన్ని మనిషివి కనక నీ క నాధ్య మనేది లేదు. భయం అంతకన్నా లేదు.”

అలాగే, వారం తిరిగి వచ్చే టప్పటికి మార్క్సురోవ్ మాస్కోకు వెళ్ళు తున్న రైల్వో ప్రయాణం చేస్తున్నాడు.

చెదరినపేళ్ళు - పికిలిపిట్టలు

మాస్కోలో మరో ముగ్గురు స్నేహితులతో కలసి చదువుకుంటూ వుండే వాడు మార్క్. యూర, నియోనిడ్, అలెగ్జాండర్ అనే యీ ముగ్గురూ నివసంచే నివాసమూ, తన నివాసము కూడా విశ్వ విద్యా లయానికి కొంచెం దూరంగానే వుండేవి. కొంతకాలం యూర, మిగతా యిరువురికన్నా మార్క్కు సన్నిహితంగా వుండేవాడు.

ఆడపిల్లలలో లీనా ఒక్కరై మార్క్ హృదయాన్ని ఆకర్షించిన యువతి. అంతకు తప్పితే మరొక స్త్రీని అతడు ప్రేమించి వుండ లేదు. యూర, లీనా లిరువురి ప్రేమ మార్క్కును మాస్కోలో వున్న కాలంలోనే ఈ తరవాత కూడా వేధించి బాధించింది. వారి బాహ్య స్వరూపాలు, అంద చందాలు—ముఖ్యంగా లీనా లావణ్యం—మార్క్కును ఆకర్షించినా వాళ్ళ భావాలంటే అతని కెంతమాత్రం సచ్చేవికావు. ఈ రెండు స్నేహాలు వైరుధ్య భావ ప్రకటనలతో మొలకెత్తాయి. అప్పుడే మార్క్ గ్రహించి వుండవలసింది, భిన్న భావాలు ఆటే కాలం పరస్పరా కర్షణను మననీయవని. కాని, తారుణ్యానికి రసపుష్టి. వైరుధ్య భావమే కదా! ఐతే, నిరాడంబర జానపద జీవితంలో పుట్టి, పెరిగి సైనికుడుగా మొరటు జీవితం అంతవరకూ సాగించిన మార్క్ మొదటిలోనే తమ స్నేహాలత గుంటపువ్వులు పూస్తూ దని గుర్తించ లేక పోయాడు.

యూరతో యెప్పుడు వాగ్యుద్ధానికి దిగినా విషయం రాజకీయాలే. అప్పటిలో, ట్రాట్ స్కీ, స్టాలిన్ ల మధ్య పదవీ కాంక్షకు అధికార లాలనత్వానికి కీచులాట జరుగుతూ వుండేది. లెనిన్ చనిపోయాడు ; లెనిన్ అనంతరం పార్టీ ట్రాట్ స్కీ-స్టాలిన్ లిరువురిలో యెవరిని వరిస్తుందన్న ప్రశ్న. స్టాలిన్ ట్రాట్ స్కీల మధ్య అంతా వైరుధ్యమే—పుట్టుకలో, పెంపులో, రాజకీయ పరిజ్ఞానంలో— విభిన్న పరిస్థితులలో తయారైన వారు వారిద్దరు. వారిరువురి దృక్పథాలలోను, విశ్వాసాలలోను కావలసినంత వ్యత్యాసం వుంది. వారివల్ల నే కమ్యూనిస్టుపార్టీ రెండుగా చీలిపోయింది. ఒక వైపున స్టాలినిస్టులు; వేరొకవైపున ట్రాట్ స్కీయులు. ఈ ట్రాట్ స్కీయులలో వారె యూరా, అతని స్నేహితులూను. ఏకక్షుకుచెందక తటస్థంగా వుండిపోయాడు కొందరు. ఆ తటస్థులలో వాడు మార్క్స్. ఇతనికి ట్రాట్ స్కీ, స్టాలిన్ లకంటే కమ్యూనిస్టుపార్టీ ప్రధానం. దాన్ని ఆ రాధించడమే అతని ధ్యేయం.

“నీకు రాజకీయ చైతన్యం కలిగించడానికి చేసే ప్రయత్నమంతా నృథా ; నిష్ఫలం.” అని కోపంగా ఉరిమేవాడు యూరా. “యెవరిపక్షం అవలంబిస్తున్నావో కూడా తెలుసుకోలేని పరిస్థితిలో వున్నావు నువ్వు.”

“బౌను, ఉన్నాను” అని అదే స్థాయిలో సమాధానం ఇచ్చాడు మార్క్స్. నేను పార్టీని, సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని సమర్థిస్తున్నాను. అర్థంలేని, స్వల్పవిషయాలపై కక్షలు, కావేసాలు, పెంచుకుని, వానులాడుకుని పార్టీనే చిన్నాభిన్నం చేయ్యడం రాజకీయ చైతన్యానికి లక్షణంకాదు. మనం

కాంక్షించే దల్లా శ్రామికులు ఉత్తమజీవనాన్ని, స్వేచ్ఛా జీవనాన్ని అనుభవించడం. అదే మనకు ప్రధానం ; దానికే మనం యింతగా యుద్ధం చేశాం; జీవితాన్ని నాశనం చేసుకున్నాం; మహాత్తర త్యాగాలను చేశాం ; ఆ ఆశయసిద్ధికే నాతండ్రి, సోదరులూ జీవితాలను ధారపోశారు; నాకు కావలసింది ఆలక్ష్య సాధన. ఆలక్ష్య సిద్ధికే నేనుచేసే కృషి అంతా. అయినా నేను నేనొక విద్యార్థిని. విద్యాభ్యాసమే నాలక్ష్యం. రాజకీయాలలో అనవసరజోక్యం కలిగించుకుని అమూల్యమైన కాలాన్ని వ్యర్థపుచ్చడం నా కిష్టం లేదు.”

కాని, విద్యార్థులలో చాలమందికి రాజకీయాలలో పాల్గొనడమంటే యెంతో యిష్టం. ఒకనాడు యూరూ, తన అనుయాయులతో ట్రాట్ స్కీకి అనుకూలంగా బ్రహ్మాండమైన విద్యార్థి ప్రదర్శనాన్ని లేవదీశాడు. ట్రాట్ స్కీ అనుయాయులలో ఒకడైన విషినిస్కి యిటీవల విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రముఖస్థానాన్ని ఆక్రమించి వున్నందున యూరూ నిర్భయంగా యీ ప్రదర్శనాన్ని యేర్పాటు చేశాడు.

కాని, యూరూ పొరపడ్డాడు. ప్రదర్శన జరిగిననాడు చౌకులో ట్రాట్ స్కీ సమక్షంలో నిలబడి గంభీరంగా ఉపన్యసించాడు. విషినిస్కి వార్టీకి దేశానికి, ట్రాట్ స్కీ ద్రోహి అన్నాడు. దాంతో ప్రదర్శనలో గందరగోళం బయలుదేరింది. ప్రదర్శన చెల్లాచెదురై పోయింది. ఆనాడు ట్రాట్ స్కీ యులకు తలయెత్తడానికి వీలేనంత పరాభవమూ, పరాజయమూ సంభవించాయి. విషినిస్కి కెండు పక్షాల బలాబలాలు, తులతూచి, స్టాలిన్

పక్షం అవలంబించడమే క్షేమం అని నిశ్చయించుకొనడమే యీ పరిణామానికి కారణం.

యూరాతో సహా కొంతమంది విద్యార్థులను విశ్వవిద్యాలయంనుండి బహిష్కరించి సైబీరియాకు పంపేశారు. తన ప్రాణమిత్రుణ్ణి యీ విధంగా యెడబాసి కావడం దుర్భరంగానే వున్నప్పటికీ రాజధానీ నగరంలో శాంతి భద్రతలు నెలకొనాలంటే ట్రాట్ స్కీయులలో ప్రముఖులుగా యెన్నబడే వారు నగరానికి మారమై పోవాలని సమాధానపరచుకున్నాడు మార్క్ .

యూరాతో వాదించేటప్పుడు తనకు రెండుపక్షాలు ఒకటే నని యెంత వాదించినా మార్క్ కు స్టాలిన్ తత్వమంటే అభిమానం లేకపోలేదు. తనవలెనే స్టాలిన్ తత్వంకూడా దున్నే వారిదే భూమి అనడమే యందుకు కారణం. తన చిన్ననాటి మొరలు జీవితానికి, స్టాలిన్ తత్వానికి సారూప్యం వుండడం వల్ల నె కమ్యూనిస్టుపార్టీలో స్టాలిన్ ను లీనంచేశాడు మార్క్ . అలా చేసినందుకు తన ప్రాణస్నేహితుడైన యూరాకు క్షమాపణ చెప్పుకునేవాడు. స్టాలిన్ వ్యతిరేకి అయిన యూగాను ప్రాణస్నేహితునిగా ప్రేమిస్తున్నందుకు అతని వియోగానికి దుఃఖిస్తున్నందుకు స్టాలిన్ కు క్షమాపణ చెప్పుకునేవాడు. ఈ సమర్థనలకు జోడించి తన భవిష్యత్తును కూపాందించుకునేవాడు మార్క్ , ప్రనాహంలొ కొట్టుకుపోయేవాడు, చివరకు, గడ్డిపోచ ఆధారంతో నైనా బ్రతకడానికి ప్రయత్నించి నట్లు. భవిష్యత్ జీవితమనే మహాటవిని సరికేటప్పుడు. యూరావంటి కొన్ని పేళ్ళు చెదురుగా యెగిరి

దూరంగా పడిపోవడం సహజం. అలా జరగకుండా అడివిని నరకడం అనేది యెప్పుడూ సాధ్యం కాదు. యూరవంటి కొందరికి అన్యాయం జరిగినా, బాధకలిగినా చేసేదేమిలేదు. అదీ చివరకు అతనిలో స్థిరపడిపోయిన విశ్వాసం. ఒగుల నర్థంచేసు కొనడమంటే వారి భావాలను మన్నించడమన్నమాట. చరిత్ర మనలను అర్థంచేసుకుంటుందే కాని, పేళ్ళను చెదరగొట్ట నిచ్చినందుకు గర్హించదు.

మార్క్కుకు లీనాతోవున్న సంబంధం కూడా అంతంత మాత్రంగానే వుంది. లీనాకూడా లోకానుభవంలేక, ఆవేశ పూరిత. విప్లవకారులలా ఒకతే. పాతరాజకీయ వ్యవస్థే కాక, పాతదన్నది ప్రతీది క్రొత్తదానికి చోటిచ్చి తీరవలసిందే అన్న వగ్గానికి చెందినవ్యక్తి లీనా. లీనాకుకూడా యూరాకువలెనే యెన్నెన్నో భావాలున్నాయి. వాస్తవికజీవితంలో కాని, కనీసం, మార్క్కుభావ ప్రపంచంలోకాని వాటి కెక్కడా ఆస్కారం లేదు.

ఉదాహరణకు, ప్రేమకు సంబంధించిన ఆమె భావాలు:

“ప్రియమైన మార్క్కు” అంటుంది. “నీకు తెలుసు కదూ, ప్రేమ అనేది యెక్కడలేదనీ, అలాంటిది వుండదనీ, అదంతా స్త్రీపురుషుల అవయవ సౌందర్యానికీ, భౌతిక ఆకర్షణకు సంబంధించినదనీ?”

“అది నువ్వెలా చెప్పగలవు?” అని అడిగాడు మార్క్కు యిష్టం లేకపోయినా. “ఇదివరకు నీకేపురుషునితో నైనా సంబంధం వుందా?”

“ఇంతవరకు లేదు.” అంటూంటే ఆమె ముఖం ‘జేవరి’ చింది. “కాని, అది సామాన్య విషయం అంటాను నేను. ఇక వివాహాసంగతి.” అని తొందర తొందరగా పూర్తి చెయ్యబోయింది. “పెళ్ళంటే యేమిటి? అదొక పెద్దమోసం. స్త్రీలను, పురుషులకూ, కుటుంబాలకూ బానిసలను చేయడానికి కనిపెట్టిన మాయోపాయం. స్త్రీ నైన నేను పురుషుడనై న నీవలన ఆకర్షించబడినప్పుడు నీతో శయనిస్తేమాత్రం తప్పేముంది? దానికి నన్నేది అభ్యంతర పెట్టకూడదు.”

దీన్నే “ఆధునిక నైతికవిధానం” అంటారు. ఆనాటి పెక్కుమంది రష్యన్యువకులకు అదే ఆచరణ యోగ్యమైన నైతిక విధానం.

మార్క్కు, తనతల్లి భర్తయెడ చూపించే భక్తి విశ్వాసాలు, పిల్లలయెడ చూపించే ప్రేమానురాగాలు, సంసారం అంటే తండ్రిచూపుచూ వచ్చిన అభిమానం యింకా స్పష్టంగా జ్ఞాపకం వుండడచేత లీనా ప్రసంగం, ఆమె భావాలు చాలా యేవగింపుగా తోచాయి మార్క్కు. అతడు లీనాను గాఢంగా ప్రేమించాడన్నవిషయం నిర్వివాదాంశం. సుదీర్ఘమై, దట్టమై ఆవరించిన ఆమె వినీల కుంతలాటూ, విశాలమై, ఉన్నతమై పొంగులువారే ఆమె వక్షస్తలం, ప్రపంచంలోకి సూటిగా చూసే తెల్లకలువ రేకుల్లాంటి ఆమె విశాలనేత్రాలు తన హృదియాధిదేవత దివ్యస్వరూపంగా భావించి, మనసార ప్రేమించేవాడు. కాని, ఆమె యెప్పుడు అతనితో సంభాషించినా ఆధునికనైతిక విధానాన్ని గురించే ప్రస్తావించేది. అప్ర

స్తాపన వింటున్నంతసేపు తనలో ఒక మహత్తర రసానుభూతి యేదో యింకిపోయినట్లు అనిపించేది ; సిద్ధప్రేమ మృగ్యమా తున్నట్లు బాధపడేవాడు. ఆమె తనను మనసా ప్రేమిస్తూంటే ఆధోరణిలో యెందుకు మాట్లాడుతుంది ? ప్రేమ అనే భావన లేకపోతే, ప్రేమించడం యెలా సంభవిస్తుంది ? ఆమె యెవరిని ఆకర్షిస్తే వారితోనే శయనించడానికి సిద్ధ పడితే, తన భార్యగా కాపరం చేస్తుందనే సమ్మకం యెక్కడుంది ? ”

మార్క చే పరిత్యక్త అయినట్లు గ్రహించికూడా ఆమె తన నైతికసిద్ధాంతాన్ని ఆచరణలో పెట్టడానికి నిశ్చయించుకుంది. తన విశ్వవిద్యాలయ అధ్యాపకులలో ఒక కుమారుని మీద కన్ను వేసింది. పాపం ! పూర్వకాలపు ప్రేమతత్వంలో యేదో మహత్వం వుండితీరాలి; ఆ ప్రేమ లేని స్త్రీపురుష సంబంధం యెంత బాధాకరం, యెంతదుర్భరం, యెంత హేయం, యెంతహృదయ విచారకం అన్న కఠోర సత్యం లీనా ఆత్మహత్యకు పాల్పడడం నిరూపణ చేసింది. పాపం ఉరి పెట్టుకుందామని ప్రయత్నించికూడ, కృతకృత్యురాలు కాలేక, కొన్నివారాల దాకా ఉన్నాడినిగా తయారై పోయింది.

ఇదంతా విన్న మార్కుకు కూడా, యింపు మింపుగా, మతిపోయింది. లీనాను ఆ స్థితికి తెచ్చిన యవకుణ్ణి గట్టిగా మర్దించి కొన ఊపిరితో వదలినా అతనికి చిత్తశాంతి కలగలేదు. ఇక లీనాను ప్రేమించలేకపోయాడు; ప్రేమించకుండా ఉండలేకనూ పోయాడు. కొన్ని నెలలపాటు ఒకరినొకరు కలుసుకో లేదు.

తాను మాస్కోలో అడుగుపెట్టి ఆరు సంవత్సరా లైన షిమ్మట మాస్కో నగరానికి, లీనాకు వేలాదిమైళ్ళ దూరం గా— దూరప్రాచ్యంలో— ప్రత్యేక బాధ్యతలను నిర్వహించడానికి పంపబడుచున్నట్లు విని ఒక్కనిట్టూర్పు విడిచాడు మార్క్.

“ఇది నీవు చాలగర్వించతగ్గ విషయం” అన్నాడు పార్టీ కేంద్రకమిటిసిబ్బందీశాఖ అధిపతి ఏషివ్. “కాని, చాలక్లిష్ట పరిస్థితిలలో పనిచెయ్య వలసి వుంటుంది.”

“నా శక్తివంచన లేకుండా ప్రయత్నిస్తాను”. అన్నాడు మార్క్ ముక్తసరిగా.

“ఇక వాదించి ప్రయోజనం లే”దన్నాడు సోవియట్ దూరప్రాచ్యప్రాంతీయపార్టీ కార్యదర్శి వావిలావ్. “జనాన్ని పెర్మస్కోకు తక్షణం పంపించి వెయ్యమని స్టాలిన్ ఉత్తరువులు. మొదటిజట్టు యేడువందలమంది వలసకునిన్ను పార్టీప్రతినిధిగా పంపదలచుకున్నాం, కామ్రేడ్ సురోవ్. నీకు తెలుసు యూరోజుల్లో ఆమూర్ నది చలికిగడ్డకట్టుకుపోతుందని. ఆ గడ్డకట్టిన మంచుమీద నువ్వు ‘స్టీ’బండగమీద, బ్రక్కులమీద ప్రయాణం చేసి పెర్మస్కో చేరవలసివుంటుంది. పెర్మస్కో ఆమూర్ నది ముఖద్వారంలో వుంది. మనం నిర్మించబోయే కొత్తపట్టణం యిక్కడే.”

దూరప్రాచ్యంలో మార్క్ కు వప్పగించినపని యీకొత్త పట్టణ నిర్మాణానికి యేర్పాటు చెయ్యడం. ఇది దూరప్రాచ్యమైన ఖబరవస్కోకు కొన్ని వందలమైళ్ళ దూరంలో వుంది. తాను వచ్చిన తొలి యెనిమిదిమాసాలు యీ నగరంలోనే

గడిపాడు. కొత్తగా నిర్మింపబడనున్న పట్టణం, భారీయెత్తున యుద్ధసామగ్రిని, ఆయుధాలను, విమానాలను, బాంబులను ఉత్పత్తి చెయ్యడానికి కీలకస్థానం కాబోతోంది.

ఈ పట్టణనిర్మాణ ప్రతిపాదనను మొదట ఊహించినవాడు వినగ్రిడోవ్. ఇతడు జార్ ప్రభుత్వంలో మిలటరీ ఇంజనీరుగా పనిచేసేవాడు. కొత్తగావచ్చిన ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా చేయబడ్డ కట్టలో పాల్గొన్నాడనే నేరారోపణతో యీ యనను చెరలో బెట్టారు, ఇతగాడు, పట్టణనిర్మాణానికి సంబంధించిన ప్లానులను తయారుచేశాడు. దూరప్రాచ్యంలో యీ పట్టణం యెందుకు నిర్మింపవలసినదో రెండు కారణాలను ఉదహరించాడు వినగ్రిడోవ్. ఒకటి, యీ ప్రదేశం ముడియినుము విశేషంగా దొరికేప్రాంతానికి గుండెకాయ వంటిది; రెండు, ఐరోపాదేశంలో యేశత్రు విమానాశ్రయా నుండి బయలుదేరే యే బాపతు విమానాకీ అందని దూరం లోవుంది.

ఈ పథకాన్ని స్టాలిన్ ముందుపెట్టినప్పుడు ఆయన వినగ్రిడోవ్ ను పిలిపించి అనేకప్రశ్న లడిగాడు. ప్రతి ప్రశ్నకూ సహేతుకమైన సమాధానం రావడంచేత పథకానికి ఆమోదాన్ని ప్రకటించాడు స్టాలిన్. ఈ నిర్మాణాన్నంతనూ స్వీయ పర్యవేక్షణకింగ నడిపించడానికి వీలుగా వినగ్రిడోవ్ ను వెంటనే చెరనుండి విడుదల చెయ్యవలసిందని ఆజ్ఞాపించాడు. తాను లేనబోతు కరచాలనానికి తనచేతిని ముందుకుచాచి స్టాలిన్ అన్నాడు;

“నువ్వు తయారుచేసిన పథకం చాలా బాగుంది వినగ్రడోవ్ ; కాని, ఎస్టిమేట్లలో మాత్రం ఒక్క పొర పాటు దొర్లింది. దాన్ని సరిచెయ్యాలి”

“ఏమిటిది?”

“పట్టణమూ, యంత్రాలమూలా కట్టడానికి యెనిమిది సంవత్సరాలు పడుతుం దన్నావు నువ్వు. కాని, ఆపని అంతా రెండు సంవత్సరాలలో పూర్తి కావాలి.”

“అసంభవం.”

“అసంభవం కాదు,” అన్నాడు స్టాలిన్ దృఢవిశ్వాసంతో “మరొకింత పట్టదల, త్యాగంచూపి, అవిశ్వాసాన్ని భయ సందేహాలను తగ్గించుటకంటే అసంభవంలా అ'హా'తుంది.

వినగ్రడోవ్ ఖరబావస్కోకు వచ్చేటప్పటికి కీతకట్టు తిరిగింది. ఏ యేర్పాట్లు చేయబడకుండానే స్టాలిన్ దేశంలో ఉన్నయువకులందరికీ ప్రకటనపూర్వకంగా పిలుపు నందచేశాడు. ఆమూర్తీ నదీముఖద్వారాని నిర్మింపబడనున్న పట్టణానికి దేశంలోని యువకులందరూ సిద్ధం కావాలి. ముందుకు రావాలి.” ఆని పిలవగానే దేశం నలుమూలల నుండి వాలంటీర్లు తండోపతండాలుగా ఖరబావస్కో ముఖం పట్టారు. వీరంతా ఖరబావస్కో చేరుకునే టప్పటికి నిలవడానికి నీడకూడా వుండదనీ, ఆశ్రయం దొరకదనీ, చలికి తట్టుకొనడానికి ఉన్ని ముస్తులు దొరకవనీ, ఆహార మలభ్యమనీ మీస్కోలోని స్టాలిన్, ఆయన సలహాదారులూ యెలా విన్నవించా? సరేధమంలో ఖరబావస్కో లో పరిస్థితు లేలా వుంటాయో పభుత్వానికి తెలియకపోవచ్చు కాని, వినగ్రడోవ్, మార్క్ కూడా ఆ ప్రాంతానికి వెళ్ళి

అక్కడమంచు పడటం ప్రారంభమైందనీ, నివాస సౌకర్యా లెంతమాత్రం లేవనీ, ఆహార పానీయాలుకూడా లభ్యం కావడం లేదనీ, కాబట్టి వాలంటీరు ప్రవాహాన్ని, కనీసం, వసంతకాలం వరకై నా అరికట్టవలసిందనీ టెలిగ్రాములమీద టెలిగ్రాము లెన్ని కురిపించినా ప్రభుత్వానికి చీమ కుట్టకపోవడం దేనికి? లేక, స్టాలిన్, అవిశ్వాసాన్ని భయసందేహాలను తగ్గించుకోవాలనడంలా అభిప్రాయం యిదే అయివుండదుకదా?

టెలిగ్రాములను పంపినా జనప్రవాహాన్ని అరికట్టలేదు సరికదా “కష్టనష్టాలను లెక్కచెయ్యకుండా అంతవరకూ ఖైబావస్కోలో నున్నవారి వందరిని వెంటనే పారిశ్రామిక నగర నిర్మాణస్థలమైన పెర్మస్కోకు తరలించ వలసిందిగా పట్టుపట్టాడు స్టాలిన్. కంసోమాలస్కో పారిశ్రామిక నగరంగా రూపొందివలసిన పెర్మస్కోలో అప్పటికి డజను కొంపలై నా లేవు. ఈ కొంపలున్న నదిగట్టు మంచుకింద కప్పవడి వుంది. తలదాచుకొనడానికి అనువైన గోతులు త్రవ్వకొనడానికి కూడా వీలులేనంత ద్రుట్టంగా కురిసిందిమంచు. తినడానికి స్థానికంగా తిండి యేమి లభించడంలేదు. రాకపోకల సౌకర్యాలు పూర్తిగా స్తంభించిపోవడం చేత, యంత్రపరికరాలు, నిర్మాణసామగ్రి నిర్మాణస్థావరానికి చాలాకాలం వరకూ చేరే అవకాశం లేనందువల్లా వాలంటీర్లకు చెయ్యడానికి, పని కనిపించడంలేదు. ఈ అనవసర త్యాగాలను, పనికిమాలిన బాధలను అరికట్టాలని మార్క్ యెంతకృషిచేసినా లాభం లేకపోయింది.

“యుక్తాయుక్తాలను విమర్శించడం అనవసరం, ఇవి స్టాలిన్ ఆజ్ఞలు.” అన్నాడు వలిలావ్. దాంతో అన్ని వాదోప వాదాలు నిలచిపోయాయి.

ఆరాత్రి చాలా ప్రొద్దుపోయిన తరువాత పార్టీప్రధానకార్యాలయాన్ని వదిలి వడివడిగా ముందుకు పోతున్నాడు మార్క్, నిర్జనంగా వున్న ఆ వీధివెంట. ప్రక్కవీధిలోకి మళ్ళి, పల్లంగా వున్న ఒక చిన్నయింటి కిటికీదగ్గర మూడుసార్లు తలుపు తట్టాడు. కిటికీలోంచి వెలుతురువస్తోంది. వెంటనే ఒకయువతి తలుపు తెరిచింది. అతనిచేతినిపట్టుకుని చీకటిగావున్న హాల్లోంచి నడిపించుకుంటూ వెళ్ళింది. వీధికి ఆవలివై పున మంచుదిబ్బలా వున్న ఒక తెల్లనిస్వరూపం మనిషెత్తునా లేస్తూ పడుతూ వుంది. ఆ స్వరూపం ఒకమానవాకృతి; వంటినిండా తెల్లటి ఉన్నితో తయారుచేయబడ్డకోటునుకాబోలు ధరించివున్నాడు. ఇప్పుడావ్యక్తి వెలుతురువచ్చే ఆకిటికీని నిటాగ్గానిల్చునిచూస్తున్నాడు. కొంతసేపటికి దీవపుకాంతి మాయమైన పిమ్మట అతడచ్చటనుండి వెడలిపోయాడు. తాను చూడ దలచుకున్నదంతా చూసేశాడు. ఇప్పుడిక తనినివేదిక నందజెయ్యడమే తరవాయి.

ఆ చీకటి యింటిలో నుండి రెండు మానవకంఠధ్వనులు వినిపిస్తున్నాయి

“ఓ పికిలిపిట్టా! నేనింతవరకెక్కడా నీవంటినుందరాంగిని చూడలేదంటెనమ్ము.” అంటూ ఆయువతిని తనకొగిలిలోనికి తీసుకున్నాడు మార్క్.

ఒకప్పుడు, లీనా చాలా అందకత్తై అనుకున్నాడు మార్క్, అందులో పొరపాటేమిలేదు. కాని, 'పికిలిపిట్ట' అని తాను ముద్దు ముద్దుగా పిల్చుకునే కాట్యూలో తనకంటేకి పొడగట్టిన విశేషమేమిటి? లీనాలోకన్న కాట్యూలో ఎక్కడుంది ఘనత? బహుశః కొంత రష్యన్-కొంత జపనీస్ అయియుండడంవల్ల ఆమె స్వర్ణ కుంతలాలు, వాలుకన్నులూ ఆమె లావణ్యానికి వింత అందాన్ని చేకూర్చి ఉభయజాతుల సౌందర్యాన్నీ అక్కడ కుప్పవోసి వుండాలి.

ఆమె పేరుకాట్యూ. మార్క్ ఆమెను 'పికిలిపిట్ట' అని ముద్దు పేరు పెట్టుకున్నాడు. దానికి మరొక కారణంకూడా వుంది. అతడు ఆమెను తొలిసారిగా కలుసుకున్నప్పుడు పికిలిపిట్ట ఆకారంలో విలమిల మెరసిపోయే నీలపు బ్రోచ్ నొకదాన్ని ఆమె ధరించివుంది. దాన్ని చూచి మార్క్ సాంకేతికంగా ఆపేరుతో పిలవనారంభించాడు. శుభాన్ని అదృష్టాన్ని సూచించే పిట్ట అని కూడా అతడు చమత్కరించాడు; కాని, తన పికిలి పిట్ట మహాదురదృష్టవంతురాలన్న సంగతి, పాపం, అతనికి తెలియదు. పికిలిపిట్ట పంజరంలో చిక్కుకున్నదనీ అందులో నుండి బయటపడడం అంత సులభం కాదనీ అతడెరుగడు.

కాట్యూ తండ్రి శ్వేతరష్యన్ నంజాతుడు. ఉక్రెయిన్ లో జనరల్ ప్రొకొవిస్కి పైన్యాలు ఓడింపబడిన తరువాత చైనీస్ మంచురీయాతీరాన వున్న హార్బిన్ కు పారిపోయాడు. అక్కడ ఒక జపాన్ స్త్రీని పెళ్ళాడి చాలాకాలం జీవితం సాగించాడు. వారిరువురికి కలిగిన సంతానమే కాట్యూ. కాని, కాట్యూకు పథ్నాలుగోదోట కాట్యూ తల్లి చనిపోయింది. ఇక

ఒంటరిగా యిక్కడవుండలేక స్వదేశానికి పోవాలనుకున్నాడు. ఈకోరిక ప్రబలమైనకొద్దీ, స్వదేశానికి పోతే యేర్పడే లాభ నష్టాలనుకూడా సమీక్షింప మొదలుపెట్టాడు. ఇంత కాలం అయినపిమ్మట తన నెవ్వరూ ఆనమాలు పట్టరనే అతడు రూఢి పరచుకున్నాడు. ఒకవేళపట్టినా, తన వెనకటి విప్లవ నిరోధక చర్యలను విస్మరించి, లేదా మన్నించి, త్షమించితీరుతారని భావించాడు. కాని, అతని వివేకం అతణ్ణి మోసగించింది. యోచనాపటిమ అడుగంటింది. చివరకు, ఆయన దేశంలో అడుగు పెట్టిన వెంటనే గుర్తింప బడడమూ త్షమింప బడక పోవడమూ కూడా జరిగిపోయాయి.

కాట్య తమ గూఢచారిగా వ్యవహరించడాని కంగీకరించి నంత కాలం, ఆమె తండ్రి స్వేచ్ఛకేమీ లోపం రాదన్నారు, పోలీసు వారు. అటువంటివనికి కావలసిన యోగ్యతలన్నీ ఆమె కడవున్నాయి. చక్కదనం, నడవడిక, రవ్వన్ చైనీస్, జపాన్ భాషలతో ఆమెకున్న పరిచయం, గూఢచారి ఉద్యోగానికి సరిగ్గా సరిపోయాయి. రహస్యపరిశోధక శాఖవారు ఆమెను యెలాగో మొదట జపాన్ రాయబార కార్యాలయంలో ఉద్యోగిగా దూర్చారు. తరవాత ఆఫీసు శక్రటరీగా కుదిరింది. చిత్తు కాగితాల బుట్టలను వెదకుతూ, చెవులూ, కండ్లూ యెప్పటి ఆవసరాన్ని బట్టి, అప్పుడు ఉపయోగిస్తూ అమూల్యవిషయాలను సేకరిస్తూవుండేది. రహస్యపత్రాలకు ఫోటోలను తీయడం కూడా ఆమె యిటీవల నేర్చుకుంది. తాను కూడని పనిని చేస్తున్నాననే కించపడేదే కాని, అదెంత ప్రమాదకరమైనదో మాత్రం

గ్రహించలేదు. ఒకనాడు గాయబార కాగ్గాలయానికి జప నీస్ యువకు డొకడువచ్చాడు. కాట్యాను చూడగానే అతని మనస్సు ఆమెపై లగ్నమైంది. తనతండ్రి చెరసాల పాలు కాకుండా వుండాలంటే ఆజపనీస్ యువకుని కోర్కెల నామె మన్నించి తిరాలని కాట్యామీద ఒత్తిడి తెచ్చాడు. అది తొలిసారిగా మార్క్ కాట్యాను కలుసుకున్నప్పుడు జరిగిన సంఘటన.

ఆమె తన దీనచరిత్రను మార్క్ కు వినిపించినప్పుడు అదొక స్వల్పవిషయమన్నట్టు తేల్చేశాడు. తాను కాట్యాను పెళ్ళి చేసుకో బోతున్నానని అపరాధపరిశోధక శాఖవారితో చెప్ప గానే కాట్యాకు విమోచనం తధ్యమని పొరపడ్డారు. కాని వారి ప్రత్యుత్తరం అతణ్ణి చకితుణ్ణిచేసింది. వీల్లేదన్నారు.

“ ‘కాట్యుఆంటినా’తో మీకున్న సంబంధం మాకు పూర్తిగా తెలుసు, ఆమె మా ఆజ్ఞలను పాటిస్తున్నంతవరకు మీ వ్యవహారాల్లో మేమెంతమాత్రం జోక్యంకలిగించుకొనం. ఆమె సహాయాన్ని యిప్పుడు మేము వదలుకొనడం కుదరదు. ప్రతి ఘటించమని మీరామె నేమైనా ప్రోత్సహిస్తే మీరుచిక్కుల పాలౌతారు.....తక్షవాత ఆమె తండ్రి..

మార్క్ కు యింకా ఆశ ఉడగలేదు. మరొక పందెం వెయ్యాలనుకున్నాడు, అంటె;పై వారికి అప్పీలు చేసుకొనడం మాస్కోలో సుహోవ్ అంటె మంచిపలుకుబడి, గౌరవం ఉన్నాయి. ఆపలుకుబడినీ, గౌరవాన్ని యిప్పుడు వినియోగించడలచాడు మార్క్. కాని, దానికి వ్యవధికావాలి. వెం

టనే తేత వ్యవహారంకాదది. ఇక్కడ చూస్తే పరిస్థితి మించి పోతోంది— —తక్షణం అతడ పెర్మస్కోకు వెళ్ళిపోతాను. కనకనే, ఆరాత్రి హృదయభారంతో, తన పికిలి పిట్ట దగ్గర శలవు తీసుకొనడానికి వచ్చాడు. మార్క్ మర్నాడు ఉదయం విడలేక విడలేక పడిచిపోయాడు. తా నెంతకాలందూర్లున్నా ఉండి పోవలసివస్తుందో గ్రహించలేని స్థితిలో వున్నాడు, మార్క్. ఆమె పరిస్థితిచూస్తే దుర్భరంగాను ప్రమాద భరితంగాను వుంది. తాను తిరిగి వచ్చేలోపున యేమికానున్నదో యెవరికి తెలుసు?

మార్క్ తన పనిమీద బయలుదేరినపిమ్మట మరొకపని చూడడానికి గాని, ఆలోచించడానికిగాని తీరిక లేకుండా పోయింది. ఏడువందలమంది యువకులను సూర్యరస్మి జ్వర నటువంటిన్నీ యిదివరకెన్నడూ నరసంచారము నెరగనటువంటిన్నీ, మంచుచే ఆవరింపబడినటువంటిన్నీ దుర్గమారణ్యాలను జొచ్చి మంచుపేరుకుపోయిన అమూర్ నదిమీద ప్రయాణం చేసి, సురక్షితంగా పెర్మస్కోకు చేర్చవలసివుంది. మార్గమధ్యంలో యెక్కడాకూడా విశ్రమించడానికై నా వీలులేనంతగా చలి యెముకలను కొరికివేస్తోంది; భోజనానికి, కార్లలో పెట్రోలు పోసుకొనడానికి తప్పితే, యెక్కడా ఆగకుండా పడకొండు పగళ్ళూ పడకొండు రాత్రుళ్ళూ ప్రయాణం సాగుతూ నేవుంది.

తరవాత యెన్నో సంవత్సరాలు యీసంఘటన, నొకపాడు కలగా తలచుకొనేవాడు. తరచు కార్లయంత్రాలు పనిచేయ్యడం మానివేసవి. వాటిని బాగుచేదామని యాత్రికులు ప్రయ

త్తింగేవరకు వాటి లోహపు నామగ్రీ, అత్యధిక శీతలం చేత వ్రేళ్ళపై నున్న చర్మాన్ని కాల్చేసేవి; అప్పుడప్పుడు హిమ శిలలు కరగి ప్రమాదములు సంభవించేవి కూడ. రెండు బ్రక్కలూ విధంగా ప్రమాదానికి లోనుకావడంచేత నలుగురు వ్రాణాలను పై తం గోల్పోయారు. ఆ కాశరాత్రులలో, కార్ల కమర్చబడివున్న అతిశక్తివంతమైన 'హెడ్ లాంప్స్' కూడా మంచు కురుస్తూండడంవల్ల మసకమసకగా కనపడేవి. నిరవధికంగా కదలిపోయే బ్రక్కల కుదుపువల్లా, యింజన్ల హోరువల్లా, చోటు కుశలతవల్లా నిద్ర కనుచూపు మెరలోకూడ లేకుండా పోయింది; నది ఒడ్డుననున్న చెట్లు ఒక్కొక్కటి వెనకకు వెడుతున్నట్లు విసువుగొల్పేవి; వీటన్నిటిని మించిన భయం కొత్త చోటికి ప్రయాణం చెయ్యడం; పెర్మస్కోకు వెళ్ళిన తరువాత అక్కడయెదుర్కొనవలసిన కష్టాలు; ఇవన్నీ కలసి, యేడు వందలమందిని నిస్పృహకులోను చేశాయి. వాళ్ళందరికీ ధైర్యం చెప్పి, ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించాలనీ, ముందుకు నడిపించాలనీ మార్క్ ప్రయత్నించాడుకాని వాళ్ళు స్థాణువుల్లా బ్రక్కలలో కూర్చుండి పోయేవారేకాని కదలేవారు కారు.

నాల్గవరోజున చిన్న సంఘటన జరిగింది. ఒక యువకుడు బ్రక్కలోనుండి క్రిందపడి అక్కడనున్న అడవిలోనికి పరుగు తీశాడు. ఇదిచూచిన మార్క్ కు ఒక చక్కని ఊహ తట్టింది. అతిగంభీరంగా కాగితాన్నొకదాన్ని తీసుకొని (దానిపై యేమి వ్రాసిలేదు) చదవడం ప్రారంభించాడు. స్పెషల్ ఫర్ యూ స్టరన్ ఆర్మీ కమాండర్ - ఇన్ ఛీఫ్ యీ యాత్రను మిలిటరీ

ప్రయాణంగా ప్రకటించారనీ కాబట్టి యువక కమ్యూనిస్టు లం దరూ తాము సైనికులమని భావించి ఆయాజ్ఞలను పాటించవలె ననీ మార్క్కుచదివాడు. అటు తరవాత. యీ నెపంతో వాళ్ళను ప్రతిరోజు గంటలకొద్ది నడిపించేవాడు, లేదా పరిగెత్తించే వాడు; నది వొడ్డున శత్రు సైన్యాలున్నట్లుగా భావించుకుని కల్పితమైన దాడులను జరిపేవాడు; పాటలు పాడించేవాడు; ఉత్సాహంగాను, చైతన్యవంతంగాను ఉంచేందుకు అతడు విశ్వ ప్రయత్నం చేసేవాడు.

చివరకు యెలాగై తేనేమి కొందరు దార్లొ చనిపోయినా. మిగతా వారిని పెర్మనెన్ట్ కు చేర్చాడు.

ఇప్పుడన్నిటికన్నా పెద్దసమస్య అతణ్ణి యెదుర్కొన్నది, మునుపంతుల ముందికి ముంచుకోకప్పబడివున్న ఆ అడవిలో తివ జానీకి తిండి, నిలవడానికి వసతి, కల్పించవలసివుంది. అసలు గడ్డు శీతాకాలం అంతా యింకా ముందేవుంది.

ముంచుకో రాయిగా మారిపోయిన నేల, త్రవ్వడానికి యెక్కడా లొంగలేదు. అందుచేత, ఆ ముంచును కరగించ డానికి పెద్ద పెద్ద నెగళ్ళను అంటించమన్నాడు మార్క్కు. అంగు శం అంగుశం చొప్పున ముంచును దొలిచి, గోతులను చేసి, పొక్కుక్కగోతిలో నలుగురేసి అయిదుగురేసి చొప్పున అంద టికి ఆశ్రయాన్ని కలిగించాడు. ఆ గోతులమీద. పొరలు పొర లుగా చెట్లకొమ్మలను పేర్చి వాటిమీదమన్ను పోసి మనిషి ముంచానికి పీల్చే వంతదారిని చూతూ ప్రతిగోతికి అట్టబెట్టు కున్నారు. ప్రతిగోతి అట్టదాని భాగాన్ని నెగడ్డు వేసారు.

ఐతే, దీనివల్ల వేడితో పాటు పొగకూడా బయలుదేరింది. వేడికి గోతిగోడలు కరిగి బొట్టుబొట్టుగా నీళ్ళు రాలుతూండడంవల్ల తేను యేర్పడింది. తేను, పొగ, వేడి—మూడు ఒకదాన్ని ఒకటి విడవకుండా యెప్పుడూ బాధిస్తూండేవి. వీటిని సహించి “సమ్మాధు”ల్లావున్న యీగోతుల్లోనే తలదాచుకొనడానికి చాల గుండెనిబ్బరంకావలసి వచ్చేది. ఈగోతుల్లో నివసించే వారు తరచు ఆరుబయటకు వస్తూ, చలి మళ్ళీ లోపలకు తరిమే వరకూ, తమ దురదృష్టానికి విలపిస్తూ, కళ్ళ వెంట కా రేనీళ్ళను తుడుచుకుంటూ కూర్చునేవారు.

“మమ్మల్ని యిక్కడికెందుకు తీసుకువచ్చారు?” అని మార్క్కును పదేపదే నిలదీసి అడిగేవారు; “నూకలు చెల్లిపో బట్టే మేము మీ పాలబడ్డాం”.

“ఆ సంగతి నాకూ తెలుసు. కాని, మిమ్మల్ని మోసం చెయ్యడం నా ఉద్దేశ్యంకాదు; ఉన్న శీతకాలమంతా ముందేవుంది; మనం ఓర్పు వహించక చేసేదేమిలేదు. కామ్రేడ్ స్టాలిన్ మిమ్మల్ని యిక్కడికేగదా ఆహ్వానించాడు... ఇది ఆయన ఆజ్ఞ దాన్ని మనం పాలించాం..... ఇప్పుడు మనం ప్రాణాలకోసం పోరాడాలి..... పరస్పరం ఆదుకోవాలి.”

తాము వెంట తెచ్చుకొన్న సామగ్రి చాలవరకై పోయింది. ఇప్పుడు తిండిసమస్యకూడా యేర్పడింది. కూడా తెచ్చుకున్న ఆహారంలో మిగిలినదల్లా అంబలి ఒక్కటే. దానికితోడు, పుష్టి కలిగించే ఆధరపు మరొక పదార్థమేదిలేదు. ప్రొద్దున్న, మధ్యా

హ్నం, రాత్రీ—యెప్పుడుచూసినా అంబలితప్ప మరొకటిలేదు
తుదాబ్బడ తీర్చుకొనడానికి.

ఎక్కడినుండి అయినా మాంసాహారం సేకరిస్తే కాని లాభం
లేదనుకున్నాడు మార్క్; కమ్యూనిష్టులునువమలలో వేటా చేత
నైనవాడొక్కడూలేదు. ఎటొచ్చీ, అడవిలో యిళ్ళుకట్టుకొని
కాపురంవుంటున్న “నై సిట్స్” ఆటవికులను, యెలాగో మంచి
చేసుకొని యెలుగుబంట్లను, జింకలను వేటాడించి వాటి
మాంసాన్ని ఆహారంగా ఉపయోగించడమొక్కటే మార్గం.
ఏతే, యీ ఆటవికులు, అడవిమొత్తంమీద, చెదరుగా అక్క
డక్కడ నివసిస్తుండడంచేత వారిని కలుసుకొనటం అంత
సులభసాధ్యం కాకపోయింది. కలుసుకున్నా, వారేజంతువుల
సెప్పుడుపడితే అప్పుడువేటాడరు. తమకు అవసరం పడినప్పుడే
వేటాడతారు.

ఎవరైనా అడవిలోనికివెళ్ళి ‘నై సిట్స్’ ఆటవికులను కలుసు
కుని దేశంకోసం వారి వేటకాశల్యాన్ని ప్రదర్శించవలసిందిగా
అభ్యర్థించాలి. దాన్ని చెయ్యదలచుకున్నాడు మార్క్. జీవిత
మంతా అక్కడే గడుపుతూన్న ఒక వృద్ధుని సహాయంతో
అతడు ‘స్కిన్’ మీద ప్రయాణం సాగించాడు. మొదటి
వారంలో అతడు చేసిన కృషిఫలించడంచేత, తాను అడవిలోనే
వుండిపోయి జంతు ఆస్వేషణ జరపాలనుకున్నాడు.

ఇట్టి కఠోరనిర్ణయాన్ని మార్క్ యిదివరకెన్నడూ చేసు
కొని యెరుగడం. వాలంటీర్లు కొంచెం స్థిరపడగానే ఖిబ్రా
వస్కెకు తిరిగి రావలసిందిగా మార్క్కు ఆదేశం అందింది.

‘కాట్యూ’ భవితవ్యమూ, తమ కిరువరి మధ్యానున్న అనురాగ భవితవ్యమూ తాను కాలహరణం చెయ్యకుండా వెళ్ళడం మీద ఆధారపడి శ్రుండడంచేత, యీ ఆజ్ఞలను శిరసావహించి పెర్మస్కోను వదలివెళ్ళినా అతణ్ణి నిందించేవా రుండరు. ఐతే, యేడువందిలమంది యువక వాలంటీర్ల మాట ? వారి గతేం కాను ? తన కాట్యూ తనకు దూరమైనా, ఆజ్ఞలను శిరసావహించని అవిధేయతకు పార్టీ ఆయ్ పెట్టినా సహించవచ్చు నేమో కాని, తనపై ఆధారపడిన యేడువందల నిండు ప్రాణాలను మృత్యుముఖానికి వప్పగించి తనదారి తాను చూచుకొనడానికి మార్క్ అంతరాత్మ అంగీకరిస్తుందా ? ఎదో విధంగా శీతకాలం గడచేవరకూ వారి ప్రాణాలను నిలిబెట్టి వారి విశ్వాసం చలించకుండా చూడడం తనకర్తవ్యం అనుకున్నాడు, మార్క్.

ఈ విధంగా మార్క్ వారాల తరబడిని, అరణ్యమంతా గాలిస్తూ వచ్చాడు వన్యమృగాలకోసం. తనకు తోడు ఆముసలి ఆటవికు డొక్కడే. అప్పు డప్పుడు నై నిట్టో ఆటవికులెవరై నా కలిస్తే కాలక్షేపానికి పిచ్చాపాటి మాట్లాడేవాడు. ఒకముతాని పెర్మస్కోకు, ఆహారం తీసుకు వెళ్ళమని పంపి, తాను మరో చోటికి మృగయాన్వేషణకు బయలుదేరేవాడు. ఈ విధంగా నదీ తీరానికి చాలదూరంగా ‘స్కిన్’ మీదనే అతగాడు ప్రయాణం చేయవలసివచ్చేది. నెలల తరబడి చేస్తున్న యీ సంచారంలో బట్టలు ఉరుకోడానికి కూడా అవకాశం ఉండేది కాదు. మంచు తుపానుగాలులు వీస్తుండడంచేత, బయటకు రావడంకూడా అసాధ్యం అయినప్పుడు తన

దేరాలో వెల్లకిల పడుకుని యేదో ఆలోచిస్తున్నో, కలలు కంటూనో వుండే వాడు.

చివరకు మంచుకరగడం ప్రారంభమైంది. చెట్ల కొమ్మల మీదనున్న ఆకులు బయట పడ్డాయి. కష్టభూయిష్టమైన శీత కాలం గడచి పోయింది. వసంతోదయమైంది. ఔరూర్ నది మీద రాకపోకలు యధాప్రకారంగా సాగుతూ వచ్చాయి. ఇప్పుడు పర్మస్కో వాలంటీర్లకు కావలసినంత ఆహారం లభిస్తోంది. మార్క్ పనికూడా పూర్తి అయింది. మెల్లమెల్లగా ఆడవినిదాటి, బీడుభూముల గడచి, నదీ తీరాన్ని చేరుకున్నాడు. తక్షణం ఖుబ్రావస్కోకు ప్రయాణమైనాడు. ఆరు వారాల కన్న యెక్కువకాలం కాట్యాను విడచివుండ నక్కరలేదనీ, యీ లోపుగానే ఖుబ్రావస్కోకు తిరిగి రావచ్చుననీ అనుకున్న మార్క్ కు ఆరు నెల లయినట్లనిపించింది. అనిపించడమేమిటి, నిజంగా, ఆరు మాసాలు అయింది.

ఖుబ్రావస్కో చేరగానే పార్టీ ప్రధాన కార్యాలయానికి వెళ్ళడానికి బదులు ప్రక్కవీధిలో వున్న పల్లపుయింటికి పట్టించమన్నాడు కాకును.

ఎవరో ఆపరిచితవ్య క్తి ఆతని పిలుపునకు సమాధానమిచ్చింది. వీధిలో కాగుండటం చూసి ఆమె స్నేహపూర్వకంగా మందహాసం చేసింది. భయకంపిత హృదయాన్ని చిక్కబట్టి మార్క్ ఆమె వైపు తేరిపార జూచాడు.

“మీకేం కావాలి, కామ్రేడ్ ? లోపలకు దయచేయండి” అని ఆహ్వానించిందామె.

ఆమె వెంట కాట్యూ గదిలోకి వెళ్ళాడతడు. ఆ గదిలో అడుగు పెట్టగానే అతడు గ్రహించాడు, అది కాట్యూ గది కాదని. కాట్యూ వాడే వస్తువు లేవీ అక్కడలేక పోవడమే అతని అనుమానానికి కారణం. అపరిచిత స్త్రీ వైపు తిరిగి కర్కశంగా అడిగాడు మార్క్:

“కాట్యూ ఆంటినా యెక్కడ? చెప్పు, నీకు పుణ్యముంటుంది; తొందరగా, చెప్పు!”

“నాకు తెలియదు” అని వెంటనే అనేసింది ఆమె. “మేము యిక్కడికి రాకపూర్వం యెవరో ఒక యువతి యిచ్చట ఉండేదట. ఆమె చైనా యువతో, రష్యన్ వనితో మాత్రం తెలియదు. ఇటీవల ఆమె యిక్కడినుండి వెళ్ళిపోయిందని విన్నాం. ఆమెనుగూర్చి నాకుమాత్రం యేమి తెలియదు”

మార్క్ తొందరతొందరగా వెలుపలకువచ్చి, మెల్లుదిగి ఒక్కవిసురులో కార్లోపడ్డాడువెళ్ళి. “నేరపరిశోధన కార్యాలయం” అని డ్రైవరుకు సూచించాడు. కొద్ది నిమిషాలలో కార్యాలయంలో తానిదివరకు కూర్చున్నగదిలోకే మళ్ళీ ప్రవేశపెట్టబడ్డాడు. అదేబల్లదగ్గర ఆనాటి ఉద్యోగస్తుడే కూర్చునివున్నాడు.

“ఆమె యెక్కడుంది?” అని అడిగాడు ఎలాగో మెల్లిగా.

“నిజం మీదగ్గర దాచిలాభంలేదు.....ఆమె వెళ్ళిపోయింది, మళ్ళీవస్తుందనే ఆశకూడాలేదు” అంటూ గంభీరంగా జవాబుచెప్పడం ప్రారంభించాడు. ఆయుద్యోగి సమాధానమిచ్చాడు: “మిమ్మల్ని గురించి మాకు సర్వం తెలుసు, కామ్రేడ్

నుకోవ్, మీమీద మాకు పరిపూర్ణవిశ్వాసం వుంది. మీకు తగిలినగాయం, ఆ గాయంవల్ల మీరుపడుతున్న బాధ ఉపశమింపచెయ్యడానికి మేమూ ప్రయత్నిస్తాం. కాని, ఆమెకు యేమి సంభవించినా దేశరక్షణ కర్తవ్యంలోనే సంభవించి వుంటుందని నమ్మండి. ఆమె సేవిస్తున్న దేశాన్నే మీరూ సేవిస్తున్నారు. ఆమెకు జరిగినదానికి బాధ్యులు జపాన్ వారనిమాత్రం మేము రూఢిగా చెప్పగలం. ఒకనాటి ఉదయం యెవరోవచ్చి మూడు సార్లు తలుపుతట్టారు. ఎవరువచ్చి పిలచినా తలుపు తియ్యవద్దని మేము వారించినప్పటికీ వినక ఆమె తలుపు యెందుకు తెరిచిందో తెలియదు. ఇరుగుపొరుగువారికి యేడ్పు వినిపించిందట. వారు బయటకువచ్చి చూసేసరికి అక్కడ యెవరూ కనిపించలేదు. మేము ఆమెజాడలు తియ్యడానికి విశ్వప్రయత్నాలు చేశాం. కాని లాభంలేకపోయింది.”

మార్క్ మెల్లగా తాను కూర్చున్న కుర్చీలోంచి లేచాడు, తీవ్రమైన అతనిచూపులు ద్వేషానలాన్ని యెదురుగాఉన్న వ్యక్తిపై గుమ్మరిస్తున్నాయి.

“నన్ను నమ్ముతున్నానన్నాడుకదా మీరు?” మీనమ్మకం మీదగ్గరే వుంచుకోండి. మీరు వంచకులు; ఇతరుల మాన ప్రాణాలతో చెలగాటాలాడే జూదరులుమీరు. ఆమె తండ్రిని బెదిరించి ఆమెకిష్టంలేనివానికి ఆమెను ఒప్పించారు; పైగా, ఆమె తన దేశసేవచేసిందని చిలకపలుకులు పలుకుతున్నారు. దేశం యెలావుంటుందో, దేశసేవంటే యెమిటో యెరగ్నైనా యెరగ్గేదు ఆ అమాయిక. అట్టి వ్యక్తి యెడ మీరు సిగ్గుచేటుగా ప్రవర్తించారు. ఎంతో ఆశావహమైన ఆమె జీవితానికి మీ

వల్ల ఆశ్వాసాంతం అయింది. మీసాణాలుమాత్రం నిరపాయంగా, భద్రంగా ఉన్నాయి.”

క్రోధోద్రేకమానసుడై మార్క ప్రతిఉద్యోగిని కలుసుకున్నాడు, కాట్యాజాడ తెలుసుకుందామని; కనీసం, ఆమెకు యేదుర్గతిప్రాప్తమైందో తెలిపినా బాగుండుననుకున్నాడు; చివరకు, బ్లూచర్ నుకూడా కలుసుకున్నాడు. మార్క అంటే వారంసరికి గాఢమైన అభిమానంవుండడంచేత అతని దీనచరిత్రను వారు సానుభూతితో, సావధానంగా, చెవియొగ్గి విన్నారు. కాని, యెవరిచ్చినా ఒకటే సమాధానం; ఎవరు పాడినా ఒకటేపాట. “ఇప్పుడు చెయ్యగలిగిందేమి లేదు. మీరు సాధ్యమైనంత త్వరలో ఆమెను మరచిపోవడం మంచిది. ఆమె వెళ్ళిపోయింది. ఇకమీరు జీవితంలో ఆమెను చూడలేరు.”

ప్రతిరాత్రి తలగడ కరచివట్టుకొని సంతతధారగా యేడ్చేవాడు మార్క. తన యేడుపుధ్వని పైకివినపడకుండావుండడానికే మార్క ఆవిధంగా తలగడనడ్డంపెట్టుకునేవాడు. అర్ధరాత్రివేళల్లో ఆఫీసుకు వెళ్ళేవాడు. అప్పుడు వెలిగించినదీపం తెల్లవార్లు అల్లా వెలుగుతూనేవుండేది. అదేషనిగా, పనిలో నిమగ్నుడై పోయి అప్పుడప్పుడు వంచినతలనెత్తి హృదయభారంతో “నన్నుక్షమించు పికిలిపిట్టా..... నిన్ను కాపాడలేకపోయినందుకు నన్నుక్షమించు” అని తనలోతనే గొణుక్కుంటూ వుండేవాడు. మళ్ళీ, ఒక్కొక్కప్పుడు, తనతోకూడా ఆగదిలోనే వున్నదనీ, తనవైపే చూస్తున్నదనీ, చుక్కలవలె ఆమెకండ్లు మిలమిల మొరుస్తున్నాయనీ, “నన్నొంటరిగా విడిచి వెళ్ళకుమార్క, నాకేమో భయంవేస్తోంది” అని

ఆమెచూపులు తనిని దీనంగా వేడుకుంటున్నాయనీ భ్రమించేవాడు. ఆమె తనవైపు చేతులుజాచేది; తానులేచి ఆమెను జేరాలనుకునేవాడు; ఒకటి-రెండు-యిలాఅయిదడుగులు ముందుకు వేసేవాడు-చేతులుజాచేవాడు; కాని, ఆచేతులకు తగిలినది చల్లనిగోడ.

కొన్నివారాలఅనంతరం ఖిబ్రవస్క్ స్థానికపాలకసంఘం యేర్పాటుచేసిన విందులో పాల్గొనవలసిందిగా మార్క్ కు ఆహ్వానంవచ్చింది. జపాన్ ఆక్రమణనుండి దూరప్రాచ్య రష్యన్ సావరం విముక్తమైనందుకు సంతోషసూచకంగా యీ విందు యేర్పాటుచేయబడింది. ఈవిందుకు ఆప్రాంతంలోవున్న రష్యన్ ఉన్నతాధికారులేకాక, అచ్చటి దౌత్యకార్యాలయాల విదేశ ప్రతినిధులూవిచ్చేశారు.

మార్క్ కూర్చున్న చోట యెదురుగా, కాకతాళీయంగా, జపాన్ కాన్సలేట్ ఉద్యోగి యొషిమా కూర్చున్నాడు. ఏపరిస్థితులలోను జపాన్ యువకుని కోర్కెలను తిరస్కరించరాదని యిదివరకు కాట్యకుచేసిన హెచ్చరిక యీయువకుణ్ణిగురించే.

“దూరప్రాచ్యం చాలమంచిదేశం, ఏమంటారు?” అన్నాడు యొషిమా వినోదంగా ప్రసంగాన్ని ప్రారంభింపదలచినట్లు;

“నిజం, నిజం” అన్నాడుమార్క్, అనకతప్పదన్నట్లు, “అన్యదేశీయులకు దూరప్రాచ్యంఅంటే చాలయిష్టం.”

“సహజమే! జపాన్ వారిమైనమాకు ప్రపంచదేశాలన్నింటి వలెనే యీప్రాంతాన్నీ ఆర్థికంగా అభివృద్ధిలోకి తేవడమంటే చాలయిష్టం. రష్యనులనుగురించి తెలుసుకోవాలని మాఅభి

లాష. ఇచ్చట వాడుకలోనున్న భాషలలోకల్లా విశేషంగా ప్రజాదరణపొందిన భాష రష్యన్ భాష.

“చాల సంతోషం, కాని, జపాన్ భాషను చాలతక్కువ మంది అభ్యసిస్తారు.”

రష్యన్ లకు జపాన్ భాషనేర్చుకొనడం కష్టమేదా? దాన్ని సరిగ్గా మాట్లాడేవారు చాల అరుదు.”

“స్త్రీలలోకూడా అంతేనంటారా?”

యొషీమా ముఖం వివర్ణమైంది. చూపులు నిరుత్సాహాన్ని, అదలింపునూ వ్యక్తంచేస్తున్నాయి.

“జపాను భాషను మాట్లాడే రష్యనులంటే నాకొక పికిలి పిట్ట స్ఫురణకు వస్తోంది, అన్నాడు యొషీమా.

మార్క్ పిడుగు మొత్తినట్లు వెల్లబోయాడు; పికిలిపిట్టలు అదృష్టజీవులంటారు కదండీ” అన్నాడు మార్క్ ప్రశాంతంగా, నిర్లిప్త భావముతో.

“చచ్చిన పికిలిపిట్టలు అదృష్టజీవులని మా జపానువాళ్ళు నమ్మకం.”

“చాల వింతనమ్మకం!” అన్నాడు మార్క్; “ప్రపంచమతాలన్ని పక్షిసంతతిగా పుట్టాలంటే యెంతో అదృష్టం చేసుకోవాలని నమ్ముతున్నాయి, కాని, మీనమ్మకం చాలా అసాధారణంగా ఉంది”

“ఎంతమాత్రంలేదు. మనుష్యసంతతి వలెనే పక్షిసంతతి కూడా అనేక జన్మలెత్తుతుందని మానమ్మకం. అందుచేత, యీలోకంలోంచి పరలోకానికి పక్షిని పంపించామంటే దానికి

వచ్చేనట్టే మేమిలేదు. ఎగొచ్చి దాని తుడికోర్కెను మాత్రం
తీర్చాలి, అంతే.

“నిజంగా?” అనివిస్తు పోయాడు, మార్క్.

“యిమ్మాటికి అంతే”

అతిథులొక్కొక్కరె యెవరిదారినివారు నడుస్తున్నారు.
మార్క్, లేచి కోటుతోడుకోబోతోంటే వెనుక యిషీమా
అంటున్నమాటలు చెవిని పడ్డాయి.

మార్క్ గిరుక్కున వెనకకు తిరిగాడు. గులాబిరంగు రిబ్బన్తో
కట్టబడి వున్న చిన్న పెట్టెను అందిస్తూ “మన యీ సమావేశా
నికి జ్ఞాపకచిహ్నముగా దీనినిమీరు గ్రహించవలసిందని విమర్శి
కోరుతున్నాను, ఇంతకూ, అంతవిలువయిన దేదీ యిందులో
తేదనుకొండి. వట్టిజ్ఞాపక చిహ్నంమాత్రమే. శలవు మిస్టర్
సురోవ్.”

అతడు నిష్క్రమించాక మార్క్ పెట్టె విప్పచూశాడు.
లోపల ఒకనీలపు రాయి, దానిమీద రెక్కలు విప్పకొని వున్న
ఒకమనిషి ఆకారం చిత్రించబడివుంది. అది కాట్యాను న్పురింప
జేసే పికిలిపిట్ట; లేదా, మార్క్ దృష్టిలో చెదరిపోయిన మరొక
అభాగ్యజీవి.

కొగోచ-బొగ్గు త్రవ్వకం

ఎంతటి దుఃఖాన్నైనా దిగ్గిమింగి మనగల అనంతసహన శక్తి మానవ హృదయానికే గనక లేకపోతే, యుషీమా, కాట్యబ్రోచ్ నుబహూకరించిన నాటిగాత్రే మార్క్ హృదయం బద్దలై వుండవలసింది. పైకితగిలిన గాయాలను మాన్పుకొనే శక్తి శరీరానికున్నట్లే మనస్సుకు తగిలిన గాయాలను మాన్పుకొనే శక్తి శరీరానికివుంది.

నిరాశా నిస్పృహలతో రోజులు నెలలుగాను, నెలలు సంవత్సరంగాను మారిపోయాయి. మార్క్ యింకా ఖభ్రావస్కలోనే అదేకార్యాలయంలో పనిచేస్తున్నాడు. నిదుర నెరగని అతనికన్నులకు కాట్యస్వరూపం గదిలో చీకటిగా వున్న ప్రాంతంనుండి తనవైపునను కదలుతున్నట్టనిపించేది. “ప్రియా, నన్ను తీసుకు, నిన్ను నేను కాపాడుకోలేకపోయాను,” అనేవాడుమార్క్. గదిలో అంతానిశ్శబ్దం. కాని, అతని హృదయానికిమాత్రం తానన్నమాటలకు ప్రత్యుత్తరం వినవచ్చేది. “నీకోసం నేనెంతగా వేగిపోయానో తెలుసా, మార్క్; ఎంతగా భయపడి పోయానో?”

అనుక్షణమూ, తన్ను తానే దూషించుకొనేవాడు, పార్టీ ఆదేశాన్ని మన్నించి ఆనాడే ఖభ్రావస్క వచ్చివుంటే, ఆమె తప్పకుండా బ్రతికివుండేది. ఆదరహాసవదనంతో, ఆ అపరూపలావణ్యంతో తొణికిసలాడిపోతూ కన్నుల పండువు చేసివుండేది. తనగాఢ పరివ్వంగంలో మధురస్వప్నాలను కనివుండేది. అట్టి దానిని ఒక చిన్న సమీధగా ఆహుతి చేయడానికి తన కేమి హక్కుంది? ఏడునందల వాలంటీర్లూ యెలాగో

శీతకాలాన్ని గడిపివుండేవారు, ఒకవేళవారంతా మరణిస్తేమాత్రం? ఆమె అమూల్యజీవితంతో పోలిస్తే ఆక్షుద్రప్రాణాలేమంత విలువైనవి?

ఈ సంక్షోభానికి తాళలేక, అప్పుడప్పుడతడు ఆషూర్ నదీతీరానికి మనశ్శాంతి కోసం వెళ్ళుతూవుండేవాడు. ఆనిశ్శబ్దనిశీధిలో- తాను నిర్ణయానికి వచ్చిన ఆ అటవీ ప్రదేశంలో, తన తక్షణకు వదలిపెట్టబడిన వారినిరాశా దృక్కులు జ్ఞప్తికి వస్తాయనేమొ. ఆ రోజులలో వారిని తమతమ అదృష్టానికి వదలిపెట్టడం, అగ్ధాకలికి గురిచెయ్యడం అమానుషం, అసంభవం అని తనచర్యను సమర్థించుకొనడమే జౌతుంది. ముమ్మాటికి వారియెడ తాను విధిని నిర్వహించడమే అతని ధ్యేయం.

ఈ విధంగా ఒకనాటిరాత్రి నదివడ్డున నడయాడుతూండగా, తన కివ్వం లేకపోయినా మరొక అభాగ్య సన్నివేశాన్ని పరికించాడు. దుఃఖాన్ని కొలవడానికి సాధన మేదై నావుండివుంటే అతని దుఃఖంకన్న, అతడు కనుగొన్న దుఃఖమే దుర్భరమైనదని ఆ సాధనం నిరూపించియుండును. నదిమళ్ళువుమాటున అతనికి రెండు అవ్యక్త కంఠధ్వనులు వినిపించాయి. తక్షణం వెనకడుగువేశాడు. ఒక చెట్టుచాటునుండి చూశాడు నది కలిముఖుడై నిల్చునివున్న పొడుగాటి యువకుణ్ణొకణ్ణి. అతని కౌగిటిలో ఒకయువతి పెనవేసుకుని వుంది. యువతి అంటోంది: “అలా అనకు పీటర్! నేను నిశ్చయానికి వచ్చేశాను. నీతో గాకమానను.”

“నాతో రావడ మంటే, కోరి, మృత్యుముఖంలో ప్రవేశించడ మన్నమాట. చావు తథ్యం.”

“నాకు తేలును ; అయినా, మృత్యుముఖం లోకి పోయే ముందు శాంతి, సుఖాల సనుభవించి నిశ్చింతగా, ఒకటిగా పోదాం. కొంతకాలమైనా యీ వియోగదుఃఖాన్ని మరచి అన్యోన్య సహచర్యంలో ఆనందానుభూతి సనుభవించి మరీ కళ్ళు మూద్దాం, కనక నే, నీతో వచ్చేస్తా సంటున్నాను.”

“ తొందరపడకు, మేరియా, బాగా ఆలోచించు; నీవింకా చిన్నదానివి. అనుభవయోగ్యమైన భావిజీవితాన్ని కాలత్రన్నకోకు . .”

“ప్రియతమా, దయచేసి, యిక సాతోవాదించకు. నిన్ను విడచినేను బ్రతుక లేను. నీవులేని యీజీవితంనాకు దుర్భరం. నువ్విక్కడే వుండు; మూడుగంటలలో మళ్ళీ నేనిక్కడికి వస్తాను. ఒకనావలో మనం యీ నదిని దాటేద్దాం. సముద్ర తీరానికి రైల్వో బయలుదేరదాం. అచ్చటినుండి ఆద్యిపాన్ని చేరుకుందాం. ప్రియతమా, పీటర్, మనకింక మూడుగంటలే యెడబాటు. అటుపిమ్మట జీవితాంతంవరకూ మనల నేళక్తి విడదియ్యలేదు. జంటగా-విడిపోని జంటగా-వుండిపోతాం!

“సరే మేరియా, అలాగే, నీయిష్టం . . . ఆమరణాంతం. ”

వారిగువ్వరు గాఢంగా ముద్దుపెట్టుకున్నారు. ఆమెనావలో యెక్కి శక్తికొద్దీ తెడ్డువెయ్యడం ప్రారంభించింది. నీటిని చీల్చుకొంటూ ఆవలిఒడ్డుకు చేరువౌతోంది. పీటర్ చెట్లగుబురుల్లో నిశ్చేష్టుడై నిలచి. ఆమెను తేరి పారచూస్తూ అలాగే నిలబడిపోయాడు. ఉన్నట్టుండి, తనరెండుచేతులలోను తలను, పగిలిపోతుండేమోనన్నట్లు, గట్టిగా అదిమిపట్టుకొని నిరాశాపూరిత కంఠంతో “నావల్లకాదు ! నేచేయ్యను” అని విలపించాడు.

వెంటనే, ఆ వేశంతో. జేబులోంచి నోటుబుక్కు నొక దానిని తీసి, కొన్ని వాక్యాలను అట్టపై వ్రాసి, తామిరువురు నిలచినచోటుకు దగ్గరగానున్న ఒక పొడుగాటి చెట్టుకు దాన్ని గృచ్చాడు. ఆ ఆవేశంతోటే, నదిగట్టు వెంబడి వడి వడిగా నడచి వెళ్ళిపోయాడు.

కనుచూపుమేర దాటి వెళ్ళేవరకూ మార్క్ నిదానిం చాడు. పీటర్ కనుమసుగవగానే. యేదో అసాదారణ శక్తి తనను ప్రేరేపిస్తున్నట్లు చెట్టుకు గుచ్చిననోటు బుక్కును తీశాడు. అట్టమీద యిలా వ్రాసివుంది:

“నాప్రియమైన మేరియా! నేను ఒంటరిగానే వెళ్లుతున్నాను. నాదుర్బిధిలో నిన్ను భాగస్వామిని చెయ్యడం నాకిష్టంలేదు. నిన్ను నేను విపరీతంగా ప్రేమిస్తున్నాను. అందుకనే నీజీవితాన్ని నాశనం చెయ్యడానికి అంగీరించ లేకపోతున్నాను. ఆకుష్టురోగుల ద్వీపంలో, స్వల్పకాలమే అయినా, స్వేచ్ఛ జీవితం లభిస్తుంది నాకు. ఐతే, ఆ స్వేచ్ఛకు, నేను చెల్లించే మూల్యం ఊహితీతం. నువ్వులేకపోయినా, నిన్ను స్మరించుకొనడానికీ, నిన్ను భావంలో నిల్పుకొనడానికీ, ప్రేమించి, ప్రాధేయపడడానికీ, యెంతైనా తీరికవుంటుంది—నీ పీటర్” మార్క్ నోటుబుక్కు తెరచాడు.. అందులో యేముందో భగవంతునికే యెరుక అనుకున్నాడతడు. అందులో వున్న దీవిధంగా చదివాడు, మార్క్.

♦ ♦ ♦ ♦

పీటర్ నోవికాఫ్ డై రి.

అమ్మా! ననుకన్నతల్లీ! నే నొక మంచి నక్షత్రంలా పుట్టా నని నువ్వన్న మాటలు, ముమ్మాటికి, నిజం. నేను భూ గర్భంలో నున్న బొగ్గును శోధించాను! నిజమే. పీటర్ నోవికాఫ్ అన్న నేను లెనిన్ గ్రాడ్ భూగర్భ పరిశోధనాలయం నుండి పట్టం పుచ్చుకున్న తరవాత, బొగ్గును శోధించి కను గొన్నాను. అక్కడ బొగ్గు లభిస్తుందని కలలో కూడా యెవరు ఊహించలేదు. ఇప్పుడు నేను ఖైబావస్కలో వున్న ప్పటికీ, కీర్తి, ప్రతిష్ఠలను మూటకట్టుకొనడానికి నడక సాగిస్తున్నాను. అందుకని, యీ డై రీని, నీ కొరకూ, నీలాగే ప్రేమిస్తున్న మరొక స్త్రీ కోసం వ్రాసి పెట్టాలని భావించాను. సోలియట్ యూనియన్ లో, ముందు ముందు, యీ ప్రాంతాన నడచే రైళ్ళకు కావలసివచ్చే బొగ్గుకొరత యింతటితో తీరిపోతుంది. నా పరిశోధనతో, యీ సమస్య పరిష్కారమై పోయింది. వేలాది కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న డాన్ బాస్ నుంచి బొగ్గును యీ ప్రాంతానికి చేర వెయ్యవలసిన అవసరం లేకుండా పోయింది.

నిన్నటిరోజున, సరాసరి మాస్కో తో మాట్లాడ మని నన్ను టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసుకు పిలిపించారు, ఆర్జోనికిజి. ఈయన ప్రజా ప్రభుత్వాధికారికి అసిస్టెంటు. బొగ్గును గురించి నీవు తయారు చేసిన లెక్కలు సరియైనవేనా అని నిలదీసి ఆయన నన్నడిగాడు టెలిఫోన్ లో. నేను జవాబు చెప్పబోతోంటే 'ఫోన్ డిస్ కనెక్ట్' చేశారు. బహుశః సెన్సార్ అధికార్లు యీ పని చేసివుంటా రన్నది మేరియా.

గత వారం రోజులలో వ్రాయతగ్గ దేమి లేదు. అందుచేత వ్రాయలేదు. నేను పూర్తిగా డస్సి పోయాను. నాచే శోధింప బడ్డ బొగ్గునుగురించి అలజడి మొక్కువైంది. దేశంలో వున్న ప్రతి సంస్థకు దీనితో సంబంధం వున్నట్లే తోచింది ఎవరు మెనరికి బాధ్యులో, బోధ పడడం లేదు. నాకు, ప్రప్రథమం, శ్రాంతియ కార్య నిర్వహక వర్గం నుండి హుకుం అందింది అయి తరవాత జి. పి. యు (రష్యన్ గూఢచారి శాఖ) వచ్చింది. చివరకు, యీ జి. పి. యు ఒక్కటే స్వాధికారి అనీ, దాని మాటమూతమే చెల్లుబడి కా గలదనీ, తేలిందని, మరి, వారు పోలీసు శాఖకు సంబంధించిన వారు కదా, పోలీసు శాఖకు బొగ్గుకూ సంబంధం ఏమిటి ? బొగ్గునుగురించి వారి కేం తెలుసు ?...యేమి.

జి. పి. యు అసిస్టెంట్లు డై రెక్టరు బర్మన్ అప్పుడే మాస్కో నుండి వచ్చాడు. బొగ్గు విషయం ప్రస్తావిస్తూ బొగ్గు త్రవ్వడానికి సర్వప్రయత్నాలు జరగగలవన్నాడు. కాని, నేను బొగ్గును కనిపెట్టిన ప్రదేశం యిక్కడికీ, కగోచాకూ, నాలుగు వందల కిలోమీటర్లు దూరం. మా ప్రధాన కార్యాలయాలన్నీ కగోచాలోనే వున్నాయి. అచ్చటినుండి బొగ్గున్న ప్రదేశానికి రోడ్లు లేవు సరి కదా, కాలిబాటలు కూడా లేవు. అక్కడికి కార్మికులను, సరైలను యెలా చేరవేస్తారు ? త్రవ్విన బొగ్గును అచ్చటినుండి యెలా రవానా చేస్తారు ?

నన్ను ప్రమాణానికి సిద్ధంగా వుండమన్నారు. కొన్ని వందలమంది జనంతో బయలుదేరి బొగ్గు త్రవ్వే ప్రదేశానికి వెళ్ళి అవసరం వున్నంతకాలం అక్కడ వుండాలి. ఇవి సెప్టెం

బరు చివరిరోజులు. మేము మూడు నాలుగురోజులలో బయలు దేరి సుమారు అష్టోబరు యిరవై ఆ పాగితాల్లో అక్కడికి చేరతాం.

నెలరోజులుగా ఒక్కమాటకూడా నేను వ్రాయలేదు. మేము సెప్టెంబరు యిరవై యెనిమిది, ఆప్రాంతాల్లో, కాగోచా నుండి బయలుదేరి సుమారు నవంబరు ఒకటవ తేదీకి బొగ్గు త్రవ్వే ప్రదేశానికి చేరుకున్నాం. మాలో పెక్కుమంది జి. పి. యు తాలూకు 'ఇంటీరియర్ మిలటరీఫోర్సు' లకు చెందినవారు. వీరు సుమారు నాలుగునందరి మందివరకూ ఉండవచ్చు. ఇక నాబోటి పౌరజనం అరవై కిమించి ఉండరు. మాశకటాలసంగతి చూస్తే, ఆహారధాన్యాలు, యితర వస్తుసామగ్రి మోసుకు వస్తున్న అశ్వశకటాలు. ప్రతిబండిమీద ముళ్ళతీగవుంది. పోతే, బొగ్గుశ్రవ్యకం ఖైదీలచేత చేయిస్తారని వినికిడి.

సైనికులలో కనీసం సగంమంది అయినా ఆముళ్ళతీగ నమర్చడంలో నిమగ్నులై వున్నారు. ఖైదీలను బొగ్గుత్రవ్వే పనికి యిక్కడికి తీసుకురాబోతున్నారంటే నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. వాళ్ళకు కనుపించేదల్లా విశాలమైన భూ ప్రదేశం ; దానిచుట్టూ ముళ్ళంకంచే; నాలుగుమూలలా నాలుగు గస్తీబురుజులు. ఒక్కొక్కప్పుడు నాలో నేను మధన పడే వాణ్ణి. నేనిక్కడ బొగ్గు కనిపెట్టడంవల్ల నే కదా, జన సామాన్యాన్ని యిక్కడకు తీసుకువచ్చి బొగ్గుతవ్వమని నిర్బంధం చేస్తున్నారు. ఈ తప్పంతా నాదికాక మరెవరిది? ... కాని, మళ్ళీ, సమాధాన పరచుకొనేవాణ్ణి, యిక్కడకొచ్చే ప్రతి

వారిరాకకు ప్రబలకారణం మరొక టేదోవుండితీరుతుందని; అప్పుడప్పుడు ప్రజలను అనవసరంగా నిర్బంధంలోకి తీసుకుంటారని; కాని, నేనిదినమ్మను. ఏతప్పుచేయని వారిని, నిరపరాధులను, అకారణంగా, యెందుకు హింసిస్తారు? జెయిల్లో యెందుకు పెడతారు? తరవాత బండచాకరీ యెందుకు చేయిస్తారు? భవనాలనిర్మాణం పూర్తి అయినట్లు విని నేనాశ్చర్యపోయాను. పొరజనానికి, రక్షణపిబ్బందీకి యేర్పాట్లైతే జరిగాయి. మాకు నిర్దేశింపబడిన భవనంలో మేము ప్రవేశించాం. మరి, ఖైదీలసంగతి? వాళ్ళు, నేడో రేపా రాబోతున్నారుగా. నిన్న దళాధిపతియైన కామేడ్ వెలియోలీతో యీవిషయం ప్రస్తావించాను. సంభాషణానంతరం మాయీరువురి ధోరణులను సమీక్షించగా, ఆయన తూర్పార బట్టాడనే భావించాను. సూటిగా నాకళ్ళల్లోకి చూస్తూ వెరోలిలోవ్ అన్నాడు :

“ మేము ఖైదీలకు వసతివాడలను కట్టించి పెడతామని మీరు నిజంగా నమ్ముతున్నారా? జి. పి. యు సభ్యులు యిలాంటి పనులు సాధారణంగా చెయ్యరన్న సంగతి మీకు తెలియ దనుకుంటాను?”

“ మరి, సీతకాలంవస్తే వాళ్ళ సంగతి?”

“ వాళ్ళ అవస్థలేవో వాళ్ళు పడతారు. మనిషినే వాడుచాల మొరటు జంతువనీ, అవసరమైతే యిలాంటి కష్టాల నైనా సహించగలడనీ అచిరకాలంలో మీరే గ్రహించగలుగుతారు.”

నిన్నటిరోజున మొదటిజంట్లు- సుమారు ఆరువేలమంది-
 ఖైదీలు యిక్కడికి వచ్చారు. ఇచ్చటికి సుమారు నాలుగు
 వందల కిలోమీటర్ల దూరంలోవున్న కొగోచానుండి కాళి
 నడకమ రప్పింపబడ్డారు వాళ్ళు, బడలికతో, చలితో, అద్దా
 కలితో సగంచచ్చి, నెసియోలీతో, ఆజ్జునాయకుడు చెప్పు
 కున్న దాన్నిబట్టి, మార్గమధ్యంలో, సుమారు నూట యాభై
 మందివరకూ గాలిపోయారట. ఇక్కడికి చేరుకున్న ఖైదీలం
 దరూ ముళ్ళకంచెలున్న ఆవరణలోకి ప్రాక్రతున్నట్లు మారం
 నుండి నేను చూశాను. వెసియోలి ఉత్తర్వులు చాలా
 ముక్తసరిగా వుంటాయి. చలిబాధనుండి తప్పించుకొనడానికి
 వీలుగా ఖైదీలు భూమిలో గోతులు ద్రవ్యకొనేందుకు రెండు
 రోజుల గడువు యివ్వబడింది. మూడవరోజున ప్రతివాడూ
 బొగ్గు త్రవ్వకానికి హాజరై పని ప్రారంభించాలి.

ఖైదీలను కలసుకొని, వారితో మాట్లాడినకొద్దీ నాకు
 ఆవేదన యెక్కువౌతూ వచ్చింది. ఇంతవరకు పీరిసంఖ్య
 యిరవైనాలుగువేలకు పెరిగింది.వీరు పౌరజీవితంలో, సామాన్య
 రైతు జనం; కాని, భూస్వాముల తరగతిలో చేర్చబడ్డారు.
 వాళ్ళుచేసిన నేరం సమిష్టి కమిషనరీలో చేరడానికి యిష్టపడక
 పోవడం; తమ పొలాలకు, యిల్లువాకిలికీ, నాడి పశువులకూ,
 స్వారిచేసే గుర్రాలకు తమకున్న హక్కుభక్తాలను వదలుకొన
 డాన్ని ప్రతిఘటించడమే వారి మహాపచారం. సమిష్టికమిటీ
 లలో చేరదలచుకున్న వారి నెవరినీ వారెన్నడూ అడ్డుపెట్ట
 లేదు. మేం మాత్రం చేరదలచుకో లేదనేవారు. ఆ నేరాలకు
 సాయుధులు వారిళ్ళలో, చొరబడి, వారిని, వారికుటుంబా

లనూ, "పశువుల నెక్కించినట్లు, రైళ్ళలో యెక్కించి సై బీరియాకు తోలేశారు. వారిలో యెన్నో కుటుంబాలు విచ్ఛిన్నమైపోయాయి; యెంద రెంతరో మరణించారు. మరణించిన వారి శవాలను రైలుకట్టప్రక్కకు దొర్లించేవారు. పోగా మిగిలినవారిని బాగ్గుత్రవ్వకాని కని యిక్కడకు చేర్చారు.

పై సంఘటనలు వ్రాసి యిప్పటికి ఆరువారా లైంది. ఇచ్చటి పరిస్థితులను గురించి వ్రాయడం అంత తేలికై పనికాదు. కాని, యీవేళ ఒకమంచి సంఘటన జరిగింది. — ఈ ప్రాంతంలో నే నూహించినదానికన్న తక్కువబాగ్గు ఉన్నట్లు నిర్ధారణచేయ బడింది. నేను పరిశోధనచేసిన పదునాలుగు స్థావరాల్లోనే కాని వాటి మధ్యప్రదేశాలలో యెక్కడా బాగ్గు తగలలేదు. కాబట్టి, వేలాదిమందికి పనిలేకుండా పోయింది; వారి నిక్కడ నుండి తరలించడమే సముచితమని తోచింది. నాపరిశోధనవల్ల అనుకున్నంత బాగ్గు లభ్యం కాదని తేలినందున వారు నాపై ఆగ్రహించి న్యూనత పరచడానికి ప్రయత్నించినా ప్రయత్నించవచ్చు. అంతమాత్రంచేత నేను చలించేవాణ్ణి కాను. ఈ నిర్భాగ్యులందరూ నావల్ల కష్టాల వాలు కాకుండా వుంటే అదే పదివేలు. నాభావాలు అటు వంటివని మెరియాకు తెలుసు.

సీతకాలం వెనకబడుతోంది. మంచుకూడా క్రిమంగా కరగడం ప్రారంభించింది. ఇదివరలో ప్రతిరోజూవచ్చే ఆహార వాహకశకటాలు యిప్పు డాలస్యంగా చేరుతున్నాయి. ఇవాళ కగోచానుండి సుమారు సగంవంతు ఆహార సరఫరా అందలేదు.

కారణం. కరగిపోతున్న మంచుమీద శకటాలను గుట్టాలు లాగ లేక పోతున్నాయి.

మంచు కరుగుతున్నందున నదులు గట్లను తెంచుకొని పొంగ నారంభించాయి. నది కిక్కివెచ్చులా వున్న ప్రాంతాలు జలమయం లై నాయి మూడువారాలనుండి ఆహార సప్తై లనే వేవి లేవు. ఖై దీలకిచ్చే కొలబత్తెం చాగినా ఊడి పోకుండా నిలబెట్టుకోడానికి మాత్రమే సరిపోయేది. అదై నా మళ్ళీ సగానికి కుదించబడింది. ఇవాళ నేను యిక్కడి స్మశానాల ప్రక్కనుంచి పోతూంటే తొంభై ఆరు సమిష్టిగోరీలను చూశాను. ఒక్కొక్క గోతిలో యాభై య్యేసి శవాల చొప్పున పాతిపెట్టాడు. అనగా, సుమారు అయిదువేలమంది చనిపోయారన్న మాట. మావద్దనున్న ఆహారనిల్వలను బళ్ళ మీదవేసుకొని అక్కడనుంచి శిబిరంమొత్తివెయ్యడానికి నిర్ణయింప బడినది. ఖై దీలుమాత్రం మృత్యుదేవత కరుణాకటాక్షాలకు వదలివేయబడ్డారు ఇం మందిని బలవన్మరణానికి వదలి లేని రావడంకన్న మనోవ్యధ వేరొకటుండదు. కాని నాకుకూడా బ్రతుకుమీద ఆశ పోలేదు. నేనూ బయలుదేరాను. ఐతే, నాస్వార్థానికి మేరియా యేవగించి వై దొలగుతుందేమో?

ఆహార నిల్వలను బళ్ళకెక్కించి ప్రయాణాని కాయత్తిమైన నాటి ఉదయంనుండి యిప్పటివరకు యెన్నిదినాలు గడిచాయో చెప్పలేను. విధివై పరీత్యంవల్ల, చూడగూడని దృశ్యాలనెన్నిటిలో చూడక తప్పిందికాదు నాకు. దిగ్భ్రాంతి తో చిత్తవైకల్యంతో ద్రిమ్మరినై తిరుగుతూ వచ్చాను.

యెత్తని నేలమీద బళ్ళనులాగవలసివచ్చినప్పుడు గుఱ్ఱాలు కష్టపడేవి. ఆబళ్ళను త్రోస్తున్న మాకుకూడా అంతకంతకు శ్రమ హెచ్చుతూ వచ్చింది. చివరకు మాశిబిరంయిక పది కిలోమీటర్లున్నదనగా ఒక్కఅడుగుకూడా ముందుకుపడలేదు. మావెనకనుండి ఖైదీల అరుపులు అంతకంతకు యెక్కువౌతూ వచ్చాయి. ఆకలికి తాళలేక, మమ్మల్ని వెంబడించక తప్పింది కాదు వాళ్ళకి. రక్తదాహం, ప్రతీకారదాహం హెచ్చిపోతోందివారికి. అంతకంతకు మమ్మల్ని సమీపిస్తున్నారు.

వెళియాలీకి ఉన్నట్టుండి ఒక ఆలోచన తట్టింది.— ఖైదీలు బాగా సమీపించేవరకూ పూరుకొని, వచ్చినతర్వాత మరే తుపాకులతో మట్టుపెట్టాలన్నాడు. అంతా నేలకూలినతర్వాత శిబిరానికి తిరిగివచ్చి మరొకదిశగా ప్రయాణం సాగించాలన్నాడు. ఈపద్ధతి నాకెంతమాత్రం నచ్చలేదు. పైగా మేరియాకూడా సమయానికి జ్ఞప్తికివచ్చింది. ఏమైనాసరే, వాళ్ళమీదకు తుపాకీ యెత్తకూడ దనుకున్నాను. వెంటనే నాతుపాకీనితీసుకొని వాళ్ళల్లోంచి చెదిరిపోయి అడవినిపడ్డాను. అంతకన్న వేరొక ఉపాయం దొరకలేదు నాకు.

నేను పోయిపోయి తిన్నగాఒకకొండ నడిమిభాగం చేరుకున్నాను. క్రిందనుండి అరుపులూ, మూలుగులూ, హాహాకారాలూ, తుపాకీకాల్పులూ వినిపిస్తూవచ్చాయి. వెళియాలి తనబలాన్ని అర్థచంద్రాకారంగా యేర్పడమని ఆజ్ఞాపించాడు, ఎవరో మహాశత్రువు మీదకు యుద్ధసన్నద్ధుడౌతున్నట్లు. ఖైదీలుచెట్లలో కనపడగానే మొదటికాల్పులు వారిగమనాన్ని నిరోధించాయి. అది కొన్నిక్షణాలుమాత్రమే. మళ్ళీ

వాళ్ళు ముందడుగువేశారు. కాని, అడుగుడుగునకూ నూరేసి మంది నేల పాలయ్యేవారు. కొద్దిసేపట్లా మానవ కంకాలాలతో నిర్మించబడిన రత్నకంబళం నేలపై పరచనట్లనిపించింది. కాని, ఆ రత్నకంబళంమీదనుండే వెనకనున్నవారు వీరావేశంతో ముందుకు తోసుకు వస్తున్నారు. కొందరు తగిలిన గాయాలతో పడిపోయారు. కాని, మళ్ళీ లేచి చేతులమీద, మాకాళ్ళమీద ఆహారశకటాలు తమరిని యీడ్చుకుపోతు న్నట్లు ముందుకు సాగుతున్నారు. చావంటేవారికి భయం పూర్తిగాపోయింది. చివరకు వెళియోలీ అతని అనుచరులూ నిలుచున్న చోటికుడికి వారిసీ, తుపాకులనూ తమపావాలక్రింద అణచేశారు. కాల్పులాగిపోయాయి. ఊంలో బళ్ళలోవున్న యావత్తు అహారసానుగ్రి మటుమాయమైంది. వెనకనుండి మరోకొందరు ప్రాకుతూవచ్చి గుడ్డాలనుపట్టి చేతులతో చీల్చి, ముక్కలుముక్కలక్రింద నమిలేస్తూ వచ్చారు.... నేను బీడు భూముల్లోకి అదృశ్యమైపోయాను.

పీటర్ నోవికోఫ్ అనే నేను మరొక అమ్మతాన్ని సాధించాను. చవిటి నేలల్లో ప్రయాణంచేసి, చావకుండా బ్రతికే వుండడం సామాన్యమా? రేపటిరోజున నేను కాగోచాచేరి మేరియాను కలుసుకోవలసింది. కాని, కాగోచా యిక యిరవై కిలోమీటర్లకన్న హెచ్చుదూరం లేదనగా వ్యూధేహి జాతివేటగాళ్ళను కలుసుకొనడం తటస్థించింది. వారు నన్ను పట్నంలోకి వెళ్ళవద్దని హెచ్చరించారు. బొగ్గుప్రదేశాన్నుండి వచ్చేవారినందరినీ— వారుఖైదీలై నానరే, రక్షకభటులై నా

సరే, యెవరై నాసరే—ప్రాణాలతో బయటపడకుండా శుడిచి వెయ్యాలని మాస్కానుండి వుత్తరువులు వచ్చాయట.

ఆ పేటరులలో ఒకడు కాగోచాలోవున్న మేరియాను నాసం దేశాన్ని తీసుకు వెళ్ళడాని కంగీకరించాడు. నాయుకాలానికి ఆమె సమాధానాన్ని కూడా తీసుకువచ్చాడు.

మేరియానిర్నయించిన సాం కెతికస్థలంచేరడానికి నాకు మూడు రోజులు పడుతుంది. కాని, సై బీరియా తీరానికి గూరింగా ఉజ్జుకుష్టురోగులద్వీపానికి వెళ్ళి జీవిత శేషం గడపవలచుకున్నానని నేనామెతో యే విధంగా చెప్పగలను? కాని, గత్యంతరం లేదన్న సంగతి మేరియాకు మాత్రం తెలియదా? ఐతే వెశియోలిశిలిరంగో ముళ్ళకం చెలోనున్న వారి దుస్థితికి మాత్రం నే నెంతమాత్రం జారిపోను.

అమ్మా! ఇంతకన్న నన్నేం చెయ్యమన్నావు? నువ్వు, మేరియావున్న ప్రవంచానికి నాకూ సంబంధం లేదనిక.

*

*

*

*

చదవడం ముగించిన తర్వాత చాలసేపటివరకు మార్క్ ఆలోచనా సముద్రంలో మునిగిపోయాడు. నదిలోనడుస్తున్న నావచేసే చిరుతిద్దనులకు అతనికి మళ్ళీ స్పృహవచ్చింది. తన పీటర్ ను కలుసుకొనడానికి మేరియా వస్తోంది.. మార్క్ తొందరగా నోటుబుక్కును చెట్టుకు పెట్టేసి, తను వెళ్ళి పక్కనున్న గుబుకుల్లో పొందివున్నాడు. మేరియా నావలోంచి దిగి మెల్లగా “పీటర్... పీటర్, ఎక్కడున్నావు పీటర్?” అంటూ బెడరుచూపులతో పిలచింది. జవాబులేదు.

“నేనురాను; నాస్థానం యిక్కడేవుంది!”

కమ్యూనిస్టుసూత్రాల ననుసరించడంలోనేమి, వాటిని అమలులో పెట్టడంలోనేమి నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తించాడనే ఆంక్ష మార్క్స్ సురోవ్ పై వెయ్యడం యేమాత్రమూ సాధ్య పడేదికాదు. అతడు పటాలం పెంపుడొకొడుకు; కమ్యూనిస్టు సువార్తను బోధించిన ప్రబోధకుడు; పదమూడుసంవత్సరాల ప్రాయంలోనే మరణశయ్యపై నున్న వానికి కమ్యూనిస్టు బై బిల్ ను వినిపించాడు.

ఇంతచేసినా ఆంక్ష పడకపోలేదు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ దూరప్రాచ్య ప్రాంతీయకమిటీ మార్క్స్-సురోవ్ ను మందలించింది. అది ఓటేంగుకు సంబంధించిన విషయం.

ఎలా జరిగింది?

సోవియట్ రాజకీయ విధానంలో ఒకే ఒకపార్టీ కమ్యూనిస్టుపార్టీ. అందువల్ల వ్యక్తికి యెన్నికలలో ఓటేంగు హక్కు వున్నదా లేదా అనే ప్రసక్తిలేదు. కాని, ఆ హక్కు మాత్రం చాలముఖ్యమైనహక్కు. దానిని వ్యక్తికి లేకుండాచేస్తే ఆ చేసినవాడు ప్రజాస్వామ్యానికి గర్భశత్రువుగా పరిగణింపబడతాడు. ఉన్నతపదవుల నందుకునే అవకాశాన్ని గోల్పోతాడు. తనకూ, తనకుటుంబానికీ చాలినంత ఆహారాన్నిపొందే హక్కునూ, పిల్లలను పాఠశాలకు పంపేహక్కునూ, యింకా యెన్నెన్నో హక్కులను గోల్పోతాడు. ఈహక్కుల నన్నింటినీ గోల్పోవడమే కాకుండా, ఒరులెవ్వరూ చెల్లించ నంతటి

అత్యధికపన్నులను చెల్లించాలి. ఒక్కొక్కప్పుడు, జైలుప్రవాసం, నిర్బంధసేవ కూడా తప్పవు. అవి తప్పాలంటే తనదన్న సర్వస్వాన్ని వదలుకోవలసి వుంటుంది.

ఈవిధంగా ప్రభుత్వం తనలక్ష్యాలలో రెండింటిని — ఒకటి, సమిష్టికమతాలలో చేరమని రైతాంగం మీద ఒత్తిడి చేవడం; రెండు, గనుల్లోంచి బొగ్గును తవ్వడానికీ, అడవులలో చెట్లను నరకడానికీ, రోడ్లను నిర్మించడానికీ కార్మికులనేవేరుతో బానిసలను సమీకరించడం. ఈరెంటి సముపార్జనను ఉపయోగించే ఆయుధాలలో ఓటింగు హక్కును యివ్వడంకాని, ఉపసంహరించడం కాని ఒకటి.

ఐతే, యీహక్కులను యిచ్చేవాడు, యిచ్చినదాన్ని ఉపసంహరించేవాడు మాత్రం యెవరో బోధపడడంలేదు. ప్రభుత్వమా? పార్టీమా? ప్రభుత్వమైతే అందులో యేకాభియీ అధికారాలను చలాయిస్తున్నట్లు! కాదు, పార్టీ అనుకుంటే అందులో యేవిభాగం?

మార్క్స్ ఖైబావస్కోవచ్చినప్పుడు అక్కడున్న ఒకటిన్నర మిలియను జనాభాలో ఆరమిలియను జనాభాకు — అంటే మొత్తం జనాభాలో మూడింట ఒకవంతుమందికి ఓటింగు హక్కు లేకుండా చేశారు. అంటే, “ఓటరులు కానివారు” అన్న పట్టికలో చేర్చబడ్డారు.

పీటర్ నోవికోఫ్ డైరీ చదివిన అనంతరం కొత్త యెన్నికలు జరగబోయేముందు వోటింగు హక్కు యెవరికిలేకుండాచెయ్యబడిందో వారినిగురించి పెకి తెలియజేయడానికి రీజనల్ కమిటీ వారి అనుమతికి వ్రాసి సంపాదించుకున్నాడు మార్క్స్ సోరోవ్.

తన నివేదికను పరిశీలిస్తున్న కమిటీ యెదట మాట్లాడుతూ “క్రామేడ్స్, మీసూచనలప్రకారం యెన్నికలహక్కు గోల్పోయినవారి పట్టికను నేను పరిశీలించాను... అటువంటి వారు అరమిలియనువరకూ వున్నారు. ఎవరైతే యీ పట్టికలో చేర్చబడ్డారో వారు ప్రజా శత్రువుగా పరిగణింప బడిపోతారుగదా! ఒకటిన్నర మిలియను జనాభాగల రాష్ట్రంలో అరమిలియన్ జనాభా ప్రజాశత్రువు లలా కాగలరో నాకర్థం కావడంలేదు. ఇదిచాలా అసంభవంగా నాకు తోస్తోంది. మనకు క్లిష్టమస్థితి లేవనా యెదురైనప్పుడు, కష్టకాలం దాపురించినప్పుడు ప్రజల నడగండి, వారి తెలివితేటల నువయో స్థించుకోండి, వాటిపై ఆధారపడండి అని క్రామేడ్ స్టాలిన్ మనకు బోధించాడు. కాబట్టి మనం సరాసరి కార్మికులనే అడుగుదాం, ఆ యాశంస్థులద్వారానే ఓటరుల జాబితాలను సవరించమని.”

మార్క్స్, షూచనమ కమిటీ వారంగీకరించారు. కార్మికులు స్వయంగా పట్టికలను పరిశీలించిన మీదట ఓటులేనివారి సంఖ్య అరమిలియనునుండి అతవై యేడువేల పేర్లకు కుదించబడింది.

ఎన్నికలైన వెంటనే మార్క్స్ ను కార్యాలయంలో ఒక వ్యక్తి కలుసుకున్నాడు. అతని పేరు క్రామేడ్ యుర్గుని-జి. పి. యు ఉన్నతాధికారి.

“ఓటర్ల జాబితాను సవరించడాన్ని గురించి మళ్ళీ ప్రస్తావిస్తున్నాను” అన్నాడు యుర్గుని. “ఒక పెద్దపొరపాటు జరిగి పోయిందని మీరు భావించడంలేదా, క్రామేడ్ సారోవ్?”

“లేదు, కామ్రేడ్ యుర్గుని; నేననుకొనడంలేదు. ప్రజలే స్వయంగా సంఖ్యను బాగాతగ్గించి ప్రభుత్వం చేసినపనినిచాలా వరకు సవరించారన్న సంగతి మీకు తెలిసినదేకదా!”

“ప్రజలప్రస్తావన తెచ్చినంతమాత్రాన మీ బాధ్యత తీరిపోదు కామ్రేడ్ సురోవ్.” అన్నాడు యుర్గుని “పార్టీ చేసినపనిని పరిష్కరించగల ప్రజలెవరో పరిశీలిద్దాం”

“పార్టీచేసినపనా” అని ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు సురోవ్ మార్క్స్.

“మొదట తయారైన జాబితా ప్రభుత్వపరిపాలనా శాఖ వారిచే తయారు చేయబడిందికాని, పార్టీచేకాదు.”

“కాని, ఆరెండింటికి భేదమేమిలేదు; ఎంతమాత్రంలేదు పార్టీ అంటే ప్రభుత్వం పార్టీఅంటే మేమే.”

“నాకు తెలిసినంతవరకు మీరు జి. పి. యు. అంటే పార్టీ లో ఒక ఉపాంగం.”

యుర్గుని యేదో ఆలోచిస్తున్నట్టు ఒక్కక్షణం ఆగి, అసాధారణ సరళకంఠంతో అన్నాడు;

“సూత్రప్రాయంగా మీరన్నది నిజమేననుకోండి. జి.పి.యు అంటే పార్టీకాకపోయినా పార్టీచేతిలోని ఒక ఆయుధం. మీరుచేసినపనిని యీవిధంగా యెంతమాత్రం సమర్థించుకోలేరు”

“నాపనిని సమర్థించు కొనడానికి నేను ప్రయత్నించడం లేదు, పార్టీసూచనల ప్రకారమే నడచాను, నేను.”

“ఆసూచనలు మారాలి”

“ ఇంతవరకూ మార లేదు కాబట్టి ఉన్నవాటినే అనుసరించాను” అన్నాడు మార్క్. అంతటితో సంభాషణసమాప్తమైంది.

వారంరోజుల అనంతరం మార్క్ ప్రాంతీయకమిటీకార్యదర్శి అయిన వావిలాల్ ను చూడడానికి వెళ్ళాడు.

“ పార్టీ కమిటీవాడు నాపైని ఆంక్ష వేసినట్లు యిప్పుడే విన్నాను. నిజమేనా?” అని అడిగాడు మార్క్.

“ నిజమే ”

మార్క్ ఆక్షేపణను పూర్తిగా, ప్రశాంతంగా, విన్న తరువాత, వావిలాల్, స్థానిక జి. పి. యు. నుండి తనకందిన ఒక జాబును పైకితీశాడు ఓటర్ల జాబితాను తయారు చేయడంలో, జి. పి. యు వారు తీసుకునేచర్యలలో జోక్యం కలిగించుకుంటున్నందుకు మార్క్ మరొక శిక్షింపబడాలని ఆవుత్తరంలో వుంది. “పార్టీ నుండి తొలగింపబడిన తరువాత అతడు తనవైఖరికి సంజాయిషి చెప్పుకోవలసివచ్చేట్లు జి. పి. యు చర్య తీసుకుంటుంది” అన్నవాక్యంతో ఆవుత్తరం సమాప్తమైంది. క్రింద యుద్ధుని చేవ్రాలుంది.

అటుతరువాత మార్క్ కు వావిలోవ్ మరొకలేఖ నందించాడు.— అది కమిటీవారిచ్చిన సమాధానం. “ మార్క్ మరొక పార్టీలో అతిపిన్నవయస్కుడు, అన్నవంశాన్ని పురస్కరించుకొని.....పార్టీ అనుభవం తగినంత లేనందువల్ల యీపొరపాటు జరిగివుంటుందని భావించి, అతనిపై శిక్షను పార్టీ ఆంక్షకు పరిమితం చెయ్యడానికి ప్రాంతీయపార్టీ కమిటీ నిర్ణయించింది.”

“ చూడు, మార్క్, మేమీ చర్యను తీసుకొనివుండకపోతే వ్యవహారాన్నంతనూ యుర్గుని స్వయంగా పరిష్కరించుకుని వూడేవాడు. అప్పుడు పరిస్థితులు నీవట్ల మరీ ప్రతికూలంగా పరిణమించియుండేవి. మేము చేయగలిగినంత మేలును నీకు చేశాం, దాన్నలా వ్రంచు. ఈరోజుల్లో మనం సమయాసమయాలను బట్టి మసలకపోతే చిక్కులకు లోనుకావలసి వస్తుంది. ఎప్పుడూ, ముక్కుకుసూటిగా వెళ్ళి లాభంలేదు. సూటిగా వెళ్ళడానికి వీలేన్నప్పుడు అవసరాన్నిబట్టి మళ్ళుపులు కూడా తిరిగి వెళ్ళవలసి వుంటుంది. అర్థమైందా మార్క్? నేను యేనాడో గ్రహించాను, నువ్వు చాల అభిమానవంతుడవనీ, ఉన్నది ఉన్నట్టుగా దాపరికంలేకుండా పైకి అనేసేవాడివనీని. నీకు నదురు బెదురు అనేవి లేవని నాకు బాగా తెలుసు.”

“ నా దేశంలో నాకు బెదు రెందుకు?”

“ నిజమేననుకో. కాని, మన దేశం వెనకకాళ్ళమీదలేచే గుర్రంవంటిది. అది తన్నేటప్పుడు తనపిల్లలున్నా గమనించదు. నేనుమాత్రం పరాయిదేశంలో వున్నానా? లేకపోతే మాత్రం? నే నెంతో భయపడుతూంటాను...” తాను చాల మితిమీరి చర్చలోకి దిగినట్లు గ్రహించాడు, వావిలోవ్; నోటినిమూసుకుని తలవూపాడు. “ శలవు ” అన్నట్టుగా గొణిగాడు వావిలోవ్. మార్క్ నిష్క్రమించాడు.

ఒకనాటిరాత్రి చాల ప్రొద్దుపోయాక వావిలోవ్ కార్యాలయంనుండి మార్క్ కు పిలుపువచ్చింది. అప్పుడు వావిలోవ్ జి. పి. యు దూరప్రాచ్య ప్రధానప్రతినిధితో మాట్లాడుతున్నాడు. స్టాలిన్ ఆజ్ఞలమేరకు రై తాంగాన్ని యావస్మందిని

సమిష్టివ్యవసాయ కమితాలలోకి తోలడానికి యితడు నియమింపబడ్డాడు. ఈయనచాలన క్రిందనున్న ప్రాంతీయ రైతాంగాన్నుండి నూటికి తొంభై యేడుమందిని సమిష్టివ్యవసాయ కమితాల్లో చేరడానికి ఒప్పించబడ్డారని మాస్కోకు తెలియచెయ్యవచ్చునని అంటున్నాడు వావిలోవ్.

డొరినాస్ మార్క్కువైపు తిరిగి :

“నిన్ను జి. నదీ మండలానికి, క్రామేడ్ బయాంకో సహాయానికి పంపవలసిందిగా క్రామేడ్ వావిలావ్ ను అడుగుతున్నాను.. ఎగుమతీకి కలపను సిద్ధం చెయ్యవలసిందిగా క్రామేడ్ స్టాలిన్ క్రామేడ్ బయాంకోకు స్వయంగా ఆజ్ఞాపించాడు. కొంత కాలంపాటు ఆయనకు నీ సహాయం చాలా అవసరమని మేము భావిస్తున్నాం; అదీసంగతి.”

మార్క్కును జీ నదీజిల్లాకు తీసుకుని వెళ్ళుతున్న ట్రిక్కు అతణ్ణి భాలోర్ని దగ్గర దింపింది. అక్కడ చిన్న బంగారు కేంద్రం నిర్వహింప బడుతున్నది. ఆ గని పై రైక్తరు సురోవ్ కోసం యెదురుచూస్తున్నాడు. “క్రామేడ్ సురోవ్?” అని సంభోధించాడాయన మీదిలా వెడతారనీ యీ రాత్రికి యిక్కడ గడపుతారనీ నాకు వార్త అందింది. మిమ్మల్ని అతిథిగా గౌరవించడం నాకు చాలా ఆనందంగా వుంది. క్రామేడ్ బయాంకో యిక్కడికి పదిహేను మైళ్ళ దూరంలో వున్న కలవ డిపోల కేంద్ర కార్యాలయానికి వెళ్ళాడు. మిమ్మల్ని రేపటిరోజున అక్కడికి తీసుకు వెడతాం. ఇచ్చటివరిస్థితు లంత బాగా లేవు.” అంటూ సంభాషణ సాగించాడాయన. “గని

త్రవ్వకం పై దీలతో చేయిస్తున్నందున మాకుటుంబాల నన్నింటిని యిక్కడినుండి పంపించివేశాం. గనిని చూస్తారా?”

మార్క్ డైరెక్టరు వెంట బయలుదేరాడు శిబిరంచూడడానికి. తన అనుభవంలో యిదే ప్రథమం, మార్క్ ఆడపై దీలు శరీరకష్టం చేస్తూంటే చూడడం. ఆ పనిచేసేవారిలో ఒక్కరై తుజనమూ, వాటకపుజనమే కాదు, మధ్యతరగతి జనం కూడా వున్నారు. ఉపాధ్యాయులు, డాక్టర్లు మొదలైన పట్న వాసులూ ఉన్నారు. ఒకప్పుడు మాస్కో విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రొఫెసర్ గా పనిచేసిన బొరోడిన్ కూడా వున్నాడు.

తిరిగివచ్చేటప్పుడు డైరెక్టర్ మార్క్ తో “ఎవరై నా బాగ్గుగనుల ప్రాంతంలో సంచరించారంటే, నిబంధనల ననుసరించి, స్థానిక జి.పి.యు అధికారి రజీన్ అనుమతి పొందడం అవసరం, కాని, అది లాంఛనప్రాయమేలెండి” అన్నాడు డైరెక్టరు. కామ్రేడ్ రజీన్ మిమ్మల్ని ట్రక్కులో యిక్కడికి తీసుకు రమ్మనమని ఆజ్ఞాపించినందున మీరు వచ్చినట్లు ఆయనకు తెలియడం అవసరం. అయినా, ఆచారాన్ని పాటించాలిగా.”

డైరెక్టరు తిన్నగా తనకార్యాలయానికి వెళ్ళిపోయాడు. మార్క్ రజీన్ గృహభిముఖుడయ్యాడు.—పై దీల బారకీసులకు అసతిదూరములో, చూడటానికి అందముగావున్న చిన్నయిల్లు రజీన్ నివాసం. లోపల అంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. ఎవరూవున్న సందడిలేదు. సింహద్వారం తెరచి పిలిచాడు.

“ఎవరు లోపల?” *జూలై 2007-2008*
 లోపలనుండి ఒక స్త్రీ కంఠం జవాబిచ్చింది *జూలై 2008*

“రండి... క్వామేడ్ సురోవ్”

కంతం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించేటంత పరిచితముగావుంది; కాని, యెవరో చూడటానికి వీలేనంత చీనిటిగా కూడావుంది ఆప్రాంగణం. ఆ స్త్రీ వ్యక్తి వెంట ఆప్రాంగణంగడచి అంతకన్న విశాలంగావున్న మరొక గదిలో ప్రవేశించాడతడు. పలచని దేహం, కృశించిపోయిన ముఖంశల ఒక స్త్రీమూర్తి అతనికి కనుపించింది. రక్తవిహీనమూ, కళావిహీనమూ అయిన ఆ మెపెదవులు అతి కష్టమీద చిన్న చిగునవ్వుగా మెలికలు తిరిగాయి; తెల్ల కలువలవలె విశాలంగా నున్న ఆ మెకన్నులు అతనిపై దృష్టిని కేంద్రీకరించాయి. ఆచూపులు అతనినేదో ప్రశ్నిస్తున్నట్టనిపించింది.

“వీనా!”

ఒకశ్చనోకళ్ళు నిశ్చేష్టులై చూసుకుంటూ నిలబడిపోయారు. శంభాషణను యేవిధంగా ప్రారంభించాలో, యెవరుముందు ప్రారంభించాలో వారికి తోచడంలేదు. ఆ మె నల్లటిదుస్తులను ధరించి పొట్టిజాకెట్టుతోడుక్కునివూది, దేశవాళి పాదరక్షలు మూత్రం ఆమెపాదాలను కప్పివున్నాయి. కుదురుగా, బిగుతుగా, నిండుగా. ఒకప్పుడున్న ఆమెనక్షోజాలు యిప్పుడు యెందరో పిల్లలనుగన్న తల్లివక్షోజాలవలె సడలివున్నాయి. కన్నులలో నీరు నిండుతోంది. ఎదో మాటాడడానికుద్దేశిస్తున్నట్లుగా ఆమెపెదవులు స్పందిస్తున్నాయి. ఎంతో కష్టమీద మాటలు బయటపడుతున్నాయి.

“ఔను... నేనె... ఎరుగుదును... నువ్వొస్తున్నావని... నీ కొరకె యెదురు చూస్తున్నాను మార్క్ సురోవ్.”

“వాళ్ళెంతపనిచేశారు, నీకు” అని భోరున యేడ్చాగాడు మార్క్; “లీనా, యిక్కడ యేంచేస్తున్నావు, నువ్వు?”

“కెండు సంవత్సరాలు కాన్ సన్ క్రేషన్ కాంపుల్లోగ్గడ పాను”.....నన్ను గుర్తించి పలకరించడం నీకిష్టం లేదనుకున్నాను.....”

ఈసారి ఆమె యేడ్చడం ప్రారంభించింది. సోఫా అంచున కూర్చొని బరువెక్కిన ఆమెతలను అతని గుండెలమీద వ్రేలాడుతోంది. మార్క్ ఆమెప్రక్కన కూర్చొని ఆమెమోకాలి మీద తనచేతినాని “చెప్పలీనా, యిక్కడికి నువ్వెలావచ్చావు? అదియెలా తటస్తపడింది?” అని ప్రశించాడు.

చివరకు యెలాగో ఉన్నదుఃఖాన్ని మ్రింగి లేని నవ్వు తెచ్చిపెట్టుకొంది. “అంతా యెలావచ్చాలో నేనూ అలాగే వచ్చాను అన్నదామె. తనసోదరుడైన ఒకపూర్వకాలపు బోల్షివిక్ విప్లవకారుడు యేవిధంగా అజ్ఞాతవాసంలోకి వెళ్ళిపోయాడో, చివరకు యేవిధంగాపట్టుబడి కాల్చివెయ్యబడ్డాడో మొదలైన యెన్నెన్నో విషయాలను వినిపించింది లీనా. అట్టి పరిస్థితులలో ఆకుటుంబంలోనున్న వారందరిమీద అనుమానం కలగడం ఆశ్చర్యంలేదు. లీనాను సైబీరియాకు పంపేశారు. ఈగనికిరావడం ఆమె జెయిలుయాత్రలలో అయిదవమజిలి అన్నమాట. ఆమెను సరిగ్గావిచారించిందీలేదు, ఇంతకాలమూ శిక్ష అని నిర్ణయించిందీలేదు.

“ఈశిబిరంలో బ్రతికేవుండాలంటే, జీవితంకోసం తెగించి పోరాడాలి” అన్నది లీనా; అది స్త్రీకి సాధ్యంకానిపని. అందుచే, స్త్రీలు యెవరికిష్టమైనవారినివారు తమరక్షణకు

యెంచుకున్నాను. ఏస్త్రీకై నా రిక్షికుడనేవాడు — అతడొక ఆఫీసరై నానరే, చివరకు మాటలవాడై నానరే—దొరకకపోతే ఆస్త్రీకి కఠినమైన పనులుచెప్పి, హిమప్రదేశాలకు చాకిరీకివంపేస్తారు. అందుచే, స్త్రీలు, నువ్వా, నువ్వా, అని ప్రతి పురుషుణ్ణి రక్షణనర్థిస్తారు. ప్రేమబిక్షకు దేవిరిస్తారు. వీనా కూడా అదేమాట్లాడి అనుసరించింది.

“రజీన్ నాకు మూడవవాడు” అన్నది ఆమె, ఆమాటవిని భయంతో కొంచెంయెడంగా తొలగిన మార్క్, ఆమె కన్నులలోనుండి వెలువడుతున్న నిర్లక్ష్యపుచూపులు పూర్వంవలెనే సవాల్ చేస్తున్నాయి, ఏంచెయ్యమన్నావు? అన్నట్టుగా. “నాకు తెలుసు అదెంతభయానకమైనపరిస్థితి? నన్ను కాని, నాతోటి స్త్రీలనుకాని అందుకునిందించి యేమిప్రయోజనం? మాత్రాబ్రత కాలనేవుంది.”

ఎవరో లోనికివస్తున్నట్లు అలికిడిఅయింది. వెంటనే లీనా లేచినిలుచుని “రజీన్ వస్తున్నాడు, అతనికి నేనిక్కడ కనబడకూడదు; కాని, విను మార్క్, ఒక్కపనిచేస్తానని నాకు వాగ్దానంచెయ్యి. రాత్రి యిక్కడకాని, డైరెక్టర్ తోగాని గడపకు. ప్రక్కగ్రామానికి వెళ్ళు. ఎడమవైపున మూడో గుమ్మాన్నితెట్టు. ఖాలిన్ యెక్కడఅని అడుగు. వాళ్ళు నీకోసం నిరీక్షిస్తువుంటారు ”

“ఎవరు నిరీక్షిస్తువుంటారు?”

ఇక ఆమెమాట్లాడలేదు, తొందరగా గదినివిడిచి వెళ్ళిపోయింది. బయట హల్లో రజీన్ తనదుస్తులను తీసివేస్తున్న

ధ్వని వినిపించింది. “లీనా, యెక్కడవున్నావు?” అన్నమాటలు మొరటుగా మార్క్ చెవినిపడ్డాయి.

తలుపు తెరుచుకొని రజీన్ లొనప్రవేశించాడు. అతడుదీర్ఘ కాయుడు, సుమారు నల్లభైసంవత్సరాల వయస్సుంటుంది. ఆయన నోగు స్టాలిన్ మీసాల అడుగున మరుగుపడివుంది. నల్ల వెంట్రుకల మధ్యనుండి అక్కడక్కడ తెల్ల వెంట్రుకలు మాకుకూడ స్థానంవుందన్నట్టుగా తొంగి చూస్తున్నాయి. ముక్కుకు ఒకవంపు అనేదిలేకుండా బల్లవరుపుగా వుండిపోయింది. అతణ్ణి కలుసుకొనడానికిని మార్క్ లేవగానే రజీన్ అతణ్ణి క్రిగంట తీక్షణంగా చూశాడు.

“నాకోసం మీరు స్టేషనుకు ట్రక్కుపంపించినందుకు కృతజ్ఞత తెలుపుదామని యిప్పుడేవచ్చాను.” అన్నాడుమార్క్.

ఆమ్రతానికి కృతజ్ఞత తెలపడం దేనికి? అని ఒక్క ఉరుము ఉరిచూడు రజీన్. “మీ అధికారి క్రామేడ్ బయాంకో పంపించమన్నాడు; పంపించాను.”

“క్రామేడ్ బయాంకోను కలుసుకొనడానికి నేను రేపు యెలావెళ్ళాలో చెప్పగలరా?”

“అదేమంత కష్టంకాదు; నేనొక కారు యేర్పాటుచేస్తాను. ఇప్పటికి నీదుస్తులు తీసెయ్యి. కొంచెం ఆహారం తీసుకొందువు గాని.”

“మీ ఆదరణకు అనేక ధన్యవాదాలు. కాని, ప్రక్క పూళ్ళో నాకు కొంచెం పనిఉంది; తొందరగా వెళ్ళాలి. మీ కభ్యంతరంలేకపోతే, ఆకారును రేపు తెల్లవాదుర్ఘామున ఆ

గ్రామానికి పంపిస్తారా, అక్కడనుండి ప్రయాణం సాగించేందుకు?”

“తప్పకుండా,” అన్నాడు రజీన్. “కాని, ఆ గ్రామం నెల్సన్ లంటే చాలదూరం నడవాలి. అప్పుడే చీకటికూడా పడుతోంది. మాడై వరును పిలుస్తానుండు కారుతీసుకురమ్మనమని” అంటూ డై వరుకు కబురుచేశాడు.

ఊరి పొలిమేరలను జేరుకొనగానే మార్క్ కారును ఆపి, తాను దిగి, కారును నెనక్కు వెళ్ళిపోమ్మన్నాడు. అప్పటికి బాగా చీకటిపడింది. కొన్ని గవాక్షాలనుండి శన్నని వెలుతురు బయటకు వస్తోంది. ఎడమవైపున మాడవగుమ్మం—ఒక చిన్న పూర్ణిల్లు. దానికి రెండేరెండు కిటికీలున్నాయి. ఆరెండు కిటికీల తలుపులూ మూయబడేఉన్నాయి. అతనింకా పిలుద్దామని అనుకుంటూవుండగానే, తలుపు తెరచుకుంది.

“లోపలికిరా” అనిపిలచింది ఒక కంఠం.

“ఖానిన్ యిల్లయిదేనా?” అని అడిగాడు మార్క్.

“నేనేఖానిన్” అన్నదావ్యక్తి “లోపలికిరా!” ఇంకెవరు మార్క్ ముందుకు సాగడానికి దారియిస్తారీ విధంగా?

అపరిచితగృహంలోకి, నిర్జనప్రదేశములో, తెలియనివూళ్లో, రాత్రివేళ, ఆవిధంగాప్రవేశించడం యెంతప్రమాదమొమార్క్ కు తెలియకపోలేదు. ఐతే, లీనాలో అతనికి పరిపూర్ణమైన విశ్వాసంవుండడంచేతనే అత నా యింటిలో నిర్భయంగా ప్రవేశించాడు. మోటగానున్న ఒకబల్లదగ్గర తనవయసువాడే ఒక యువకుడు కూర్చోని వుండడంచూశాడతడు.

“నన్ను గుర్తించావా, క్రామేడ్ సుహోవ్?”

మార్క్ అలాగే విగ్రహంలా నిల్చుండిపోయాడు. ఆశ్చర్యచకితుడై తానెక్కడున్నదీ, యేమిచూస్తున్నదీ గ్రహింపలేని స్థితిలో ఉండిపోయాడు.

“అలెగ్జాండర్!”

“ఐతే, నువ్వునన్ను గుర్తించావన్నమాట!”

అలెగ్జాండర్ ముఖంలో మందహాస రేఖలు గోచరించాయి, మార్క్ అతణ్ణి భుజాలపై అదిమిపట్టి “నువ్విక్కడికెలావచ్చావు? అసలు నువ్వేనా అని నానందేహం?”

మార్క్ మాస్కో విశ్వవిద్యాలయములో చదువుతున్నప్పుడు అలెగ్జాండర్ అక్కడ చదువుతూండేవాడు. మార్క్ కంటే అతడు రాజకీయాలలో తక్కువ శ్రద్ధానక్తులు కనబరచేవాడు. దానికి కారణం వేరేవుంది. అతనికి నాహిత్యం మీద అభిమానం మెండు. అందులోనూ, పద్య కావ్యలంటే చవి కోసుకునేవాడు. స్వతఃగ శాంతిప్రియుడు కావడంచేత యూరా మార్కు లిరువురు వాగ్యుద్ధంలోకి దిగితే తాను పరిహాసంలోకి దింపి నవ్వించేవాడు. అప్పట్లో, ఉన్నట్లుండి, అలెగ్జాండర్ హఠాత్తుగా మాయమయ్యాడు. విశ్వవిద్యాలయ జీవితాన్ని గురించి యెంతో ముచ్చటపడే కథానికారచనకు పోటీ యేర్పాటు చేశాడతడు. ఎందరో విద్యార్థులు పోటీలో పాల్గొన్నారు. కాని, అతడే ప్రథముడుగా నిర్ణయింప బడ్డాడు. ఏమైతేనేమి, అతను వ్రాసిన వ్యంగ్యకథానిక ప్రభుత్వాన్ని అపహాసం పాలు చేస్తోందని ఉన్న తాధికారులు భావించారు. అతణ్ణి బందీగా తీసుకొని కాన్సన్ ప్రేషన్ క్యాంపుకు పంపించారు.

పేళ్ళు చెదరకుండా కట్టెలనుకొట్టడం సాధ్యపడదనే తత్వం కనిపెట్టి జాననిపించుకుంటున్న మార్క్ పబ్లిక్ ప్రోసిక్యూటర్ వద్దకు వెళ్ళి అలెగ్జాండర్ విషయం పునరాలోచించవలసిందిగా ప్రార్థేయపడ్డాడు. కాని, లాభం లేకపోయింది.

“నేను సుఖంగా నేవున్నాను” అంటూనవ్వాలి అలెగ్జాండర్. తన పూర్వపువిశ్వపివ్యాలయ సాహిత్యాయున్ని వట్టు లోంచి విడిపించుకొనడానికి అతడేమి ప్రయత్నించలేదు. “కాని నీ ఆవేశంలోమాత్రం అప్పటికీ యిప్పటికీ మార్చేమిలేదు, మార్క్. ఏపిల్ చెట్టునున్న పండ్లను దులుపుతున్నట్టు దులిపేస్తున్నావు నన్ను.”

మార్క్ వట్టువదిలేశాడు. కాని, అలెగ్జాండర్ అతనిచేతిని దొరకపుచ్చుకొని పైకీక్రిందతూ ఊపుతూ “కొండను కొండ యెప్పటికీ సమీపించలేదు. కాని ఎప్పటికై నా మనిషిని సమీపించగలిగేది మనిషే.”

“ఔనౌను, ఒకళ్ళనొకళ్ళు హింసించుకొనడానికి.”

“కాని, మన యిరువురికీ సంబంధించినంతవరకు ఆపరిస్థితి యింతట్లోరాదు. నేనివాళి లీనాను కలుసుకున్నాను. ఆమెతో రజీస్ చెప్పాడట, క్వామేడ్ సురోవ్ అనే వాడెవరోవస్తున్నాడనీ అతణ్ణికలుసుకోవలసిందని పుత్తసుపులువచ్చాయనీ. ఆమెనువ్వేననుకుందికాని మీరు అన్నదమ్ములెందరో తెలియక పోవడంచేత మళ్ళీ నువ్వు ఔనోకాదోఅని మాకు అనుమానం కలిగింది. నువ్వుచాలాపెద్దవాడవై నావనీ, ఉన్న తాధికారులలో ఒకడవై నావనీ, యాప్రాంతాల్లోనే యెక్కడో పనిచేస్తున్నావనీవిన్నాం. బహుశక, నువ్వు కోవగించుకోవనుకుంటాను,

మార్క్” అంటూ తాపీగా ప్రారంభించాడు. “నిన్ననమ్మ వచ్చునో నమ్మకూడదో తెలియని పరిస్థితిలోవున్నాం. లీనా నీతో మాట్లాడినతరువాత మేమిద్దరం కలుసుకున్నాం. నవ్వు పార్టీమనిషివే అయినా, వెనుకటికీ యిప్పటికీనువ్వేమి మార లేదనీ, కించిదభిప్రాయభేదాలున్నా మనపూర్వస్నేహంవర్ధిల్లడానికి అభ్యంతరం వుండదని లీనాభావిస్తోంది. నాకూఅలాగే తోస్తోంది. కాని, నువ్వేమంటావు?

అలెగ్జాండరు మాట్లాడుతూంటే మార్క్ శాంతంగావింటూ కూర్చున్నాడు. అతడుమాట్లాడుతున్నకొద్దీ మార్క్ తల వేలవెయ్యడం ప్రారంభించాడు. తదేకదృష్టితో బల్లపై చూడ్కులు నిగుడ్చాడు. తనమిత్రుడు మాట్లాడిన ధోరణినిబట్టి తన నేదో అవమానించడానికే ఉద్దేశించినట్లు భావించాడు. కాని, అతడేమి అడ్డుచెప్పలేదు. భయంఅనేది మస్తీస్కంలోకి ప్రవేశిస్తే పిరికిపందలనుచేస్తుంది. ఒకణ్ణిచూసిఒకడు భయపడతారని మానవుని అభిప్రాయం. ఒకడుమరొకనికి ప్రమాదకరంగా పరిణమిస్తాడని మరొకఅభిప్రాయం. అందుకని, యెవడివారే దూరదూరంగా వైదొలిపోతారు. అలెగ్జాండర్ ప్రసంగం ముగించినతరువాత నిశ్శబ్దంయేర్పడింది. చివరకు మార్క్ తేరుకొని “బాను! నన్ను అనుమానించడంలో మీరుపూర్తిగా అన్యాయంగా ప్రవర్తించారని నేననలేను. ఐనప్పటికీ యెట్టి పరిస్థితులలోను మనమైత్రీ భగ్నంకాదనీ, ఆమైత్రినిమనం యెన్నటికీనీ మరచిపోతేమనీ అంగీకరిద్దాం.”

“అదె నీ ఆభిప్రాయమైతే”..... అని ఊర్కున్నాడు. అలెగ్జాండరు. ఎవరో యింటినిసమీపిస్తున్న సవ్వడివిననచ్చింది. ఎవరో తలుపుతట్టి. రెండుసార్లు బరికి మళ్ళీతట్టారు. అలెగ్జాండర్ తలుపుదగ్గరకు వెళ్ళాడు. తిరిగివచ్చి:

“మాట్లాడకు, మార్క్, ఉశ్వాసనిశ్వాసలుకూడా గట్టిగా రానివ్వకు. ఇదివరకు నీవారికడ్డువచ్చిన పశువొకడు మళ్ళీ యిప్పుడు సిద్ధమయ్యాడు” అని వెళ్ళి మళ్ళీవచ్చాడు.

ఈ సారి అతనితో కూడా గొట్టెచర్మాన్ని దట్టంగా కప్ప కొన్నవ్యక్తి లోన ప్రవేశించాడు. అతడు చాలపొడవరి కావడంచేత సింహద్వారం దగ్గర వంగి మరీలోనికి రావలసి వచ్చింది. ప్రవేశించినవ్యక్తి టోపి తీయగానే మార్క్ అతడిముఖాన్ని చూడగలిగాడు. కోల్లనైనముఖం, పొడుగ్గా, సూదిగాడన్న ముక్కు; ప్రశాంతముగా పర్వలోకించే నేత్రాలు యేనొ పూర్వస్మృతిని జ్ఞాపకం చేస్తున్నాయి. ఎక్కడో, ఎప్పుడో మాత్రం స్మరణకు రావడంలేదు.

“ఒస్తాప్?” అంటూ వెనకాముందూ ఆలోచించకుండా అతణ్ణి ప్రత్యుద్ధానం చెయ్యడానికి ముందుకు అడుగు పెట్టాడు మార్క్. ఇతడికే ఒకప్పుడు మార్క్ తనగుర్రాన్ని బహూకరించాడు. వారిరువురు ఒక్కసారిగా గాఢాలింగనంలా హత్తుకుపోయారు. అలెగ్జాండర్ వారి సరసను నిలుచుని యిరువురిని చూచి ఒకసారి వీపుపై తట్టుతూ సంతోషముతో

“స్నేహితుల పునస్సమాగమం అన్నమాట; అంతకన్న యేమని వర్ణించగలం దీన్ని?” అంటూ ఆనందభరితుడయ్యాడు.

ఈలోగా, వృద్ధుడైన ఖానిస్, వేసినమాంసాన్ని బల్లమీద వుంచాడు. ఒక గిన్నెలో రొట్టెలను కోసి ముక్కలుంచాడు. చిగురికి, ముసలితనముతో మూలుగుతూ. తన తలగడ క్రింద నుండి 'వోడ్కా' సీసానాకడాన్ని పైకి తీశాడు.

గంటలు ఒకటితరువాత ఒకటిగా కాలగర్భంలో కలసి పోతున్నాయి. అయినా, యెడమప్రక్క మూడవ యింటిలో దీపం యింకా వెలుగుతూనే వుంది మొదట ఒస్టాప్ తన ఆత్మకథను ప్రారంభించాడు 'ఆమ్నెస్టి' అయిన అయిదు సంవత్సరాల అనంతరం ప్రభుత్వం తనవాగ్దానాలను నిలబెట్టుకోలేక అన్నమాటను త్రోసి రాజని గ్రామపెద్దలను యేవిధంగా కాల్చి చంపారో, సమిష్టి వ్యవసాయక్షేత్రాలలో చేరడానికి నిరాకరించిన వారినందరినీ ఓడల్లోయెక్కించి సై బీరియలో కాన్ సన్ ప్రేషన్ క్యాంపుకు యెలాచేర్చారో పూసగుచ్చినట్లుగా యేకరువు పెట్టాడు. ఒస్టాప్ పలాయనానికి అలెగ్జాండర్ తోడ్పడ్డాడు. అప్పటినుండి వాగు విడవకుండా కలిసేవుంటున్నారు, అంతావిన్నతరువాత ఘోర్క అన్నాడు :

“ఇప్పుడు నాకర్థమైంది నన్ను నమ్మడానికి మీరెందుకు భయపడుతున్నారో . . . కాని, అన్నిటినీమించి మనం స్నేహితులం కదా! యిప్పటికే చాలా క్లెశాలనుభవించడం . . . ఎక్కడవడితే అక్కడ రక్తం కాలువలు కట్టడం జరిగింది”.

“అలాంటప్పుడు కమ్యూనిస్టు ఉద్యోగిగామాత్రం యెలా వుండగలవు?” అని నిలదీసి అడిగాడు ఒస్టాప్.

“నీకూ, అలగ్జాండరుకూ లీనాకు, మీబోటి లక్షోపలక్షుల మందికీ అన్యాయం జరిగినంతమాత్రాన కమ్యూనిజం తప్పని

కాని, మా విశ్వాసం చెడ్డదనికాని, అనుకొనడానికి వీలేదు. మనం గ్రహించవలసింది, మనం రాజమార్గాన్ని వదలి దారీ తెన్ను లేని అడవినిపడ్డాం, ఎక్కడచూచినా గాఢాంధకారమే అలముకొనివుంది. శిప్పుదారివట్టడం, తప్పులుచేస్తూండడం, పడుతూండడం అలవాటైపోయింది. అయినా, మనం పురోగమించక తప్పదు. దేవతలు మనకు దారిచూపించరు. వారు మాట్లాడడంలేదు. కాబట్టి మనిషే తనదారి తానుచూచుకోవాలి. మీరు మనదేశంలో జరిగేదాన్ని ద్వేషిస్తున్నారే కాని, దాన్ని భగ్నంచేసిన తరువాత దానిస్థానంలో దేన్ని సృష్టించుకొనాలో మాత్రం మీకు తెలియదు.”

“ప్రతిదాన్ని సమర్థించుకొనడానికి ప్రయత్నించకు; అలా అని ప్రతిదాన్నీ అంగీకరించనూలేవు” అన్నాడు ఒస్టాప్ విచారంగా, “ప్రజలపై నెరవిన హింసాకాండను నీవుశమంపిస్తావా? కాన్సన్ ప్రేషన్ క్యాంపులు సమర్థనీయమం టావా? స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు గోరికట్టారు; ఉచ్చాస్ నిశ్వాసలకేనా స్వతంత్రంలేకుండా పోయింది మనిషికి, యీ దేశంలో.”

“పాఠపాటు” అన్నాడు మార్క్; నువ్వు చెప్పేదాంట్లో నేను అంగీకరించలేనిది చాలావుంది. అధికారలాలనత్వం ప్రజల తలకాయల్లో స్థానం యేర్పరచుకుంది; రంకెలువేసే పోట్ల గొడ్డల్లా తయారై, తమకడ్డవచ్చిన వారినందరినీ కాళ్ళకింద తొక్కివేయడం ప్రారంభించారు. హింసాకాండదినచర్యలో అంత రౌబ్బగమైపోయింది; ఆత్మాచారాలు మితిమీరిపోయాయి;

ఇదంతా చేసింది కమ్యూనిజంకాదు; ప్రజలే . ప్రజలు బానిస వృత్తికి దిగజారిపోయారు. బానిసల నిఘంటువులో స్వతంత్రానికర్థం యితరులమీద అధికారం చలాయించడం. ఇంచుమించు, మనమంతా బానిసలమే అనుకో... . నేనిదంతా చెబుతున్నానంటే సమర్థించడాని కనుకోకు. నేనూ బాధపడుతూనే వున్నాను. ఐతే, కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతంలో విశ్వాసమే లేకపోతే జీవితం యింకా దుర్భరమై వుండేది.

“అదేనీసమ్మకమైతే, మార్క్స్ ” అని అందుకున్నాను, అలా జ్ఞాండర్, “నీవిశ్వాసం నీకు యెంతేనా బలంయిస్తోంది, అపచారాన్ని సమర్థించుకొనడానికి కాని... ఏమనుకోకు... నీవిశ్వాసంమాత్రం అచంచలమైనదని నేననుకోను. నీలోనీవే యేదో మధనపడుతున్నట్టూ, తర్కించుకొంటున్నట్టూ కనిపిస్తున్నావు. నీలో తత్వం జీర్ణించిపోయింది; తత్వం నన్ను జీర్ణించుకుంది. ఇప్పుడు నువ్వువేరు, తత్వంవేరుగా ఉండటం కష్టంగావుంది. కాని, ఉన్న సందేహాల నన్నింటిని పూర్తిగా నివృత్తిచేసుకునే శక్తి నీకులేదన్నమాట ముమ్మాటికి నిజం. నీభవిష్యత్తు బహు కష్టభూ యిష్టమైనదని గ్రహించు కాని, దేశములోజరిగే దాన్నంతనూ పట్టించుకోకుండా యెవరైనా తప్పుకొని తిరుగుతున్నాడనుకో. అతణ్ణిగూర్చినీ అభిప్రాయమేమిటి? అతణ్ణిగర్హిస్తావా? మాటవరసకు, అతడు రష్యానువదలి పారిపోయాడే అనుకో?”

“తన తండ్రి, తాత, ముత్తాతలు తనకప్పగించిన మాతృదేశాన్ని విడచి, బాధ్యతారహితంగా పారిపోయిన వాడెవరై

నాసరే, యుద్ధరంగంలోంచి వెన్నిచ్చి పారిపోయిన దేశద్రోహిగా నే నేను భావిస్తాను.”

అంతవరకూ, షనోదంగా చేతిలోఆడిస్తున్న ‘ఫోర్కు’ను కోవంతో బల్లమీద బలంగావేసి కొట్టాడు. “అదిబాగా నే ఉండి కాని, అతని మాతృభూమిని అతనినుండి బలాత్కారంగా లాగేసుకున్నారనుకో; ఆ దేశముకోసం పోరాడడానికి అతణ్ణి ఆక్కడ వుండకుండా చేశారనుకో. అప్పుడు గత్యంతరం లేక దేశం వదిలిపెట్టవలసివచ్చినవాణ్ణి యెలా భావిస్తారు?”

“అయినా, వాడు దేశద్రోహీ నంటానునేను.....ఇంతకూ, ప్రజలు నూతనవిధానాల నర్థం చేసుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. మొన్న నే విన్నాను యీ ప్రాంతపు రైతాంగంలో 100 కి 97 వంతులు సమిష్టి కమిటాలలో చేరడానికి అంగీకరించారని.”

“మరే, అంగీకరించారు!” అని రెట్టించాడు ఒస్టాప్. “యూజ్ని తన జి. పి. యు దండును రావించి యీ ప్రాంతాన్నంతనూ రక్తపు వెల్లువలలో ముంచడానికి సిద్ధపడినందున రైతులు ప్రతిఘటించలేదు. శాపం! అతనికి పనీ తగలలేదు. అయినా, యీ దుర్నయాలను అంగీకరించే మనోబలం కాని, వేచివుండడానికి ఓర్పుకాని లేనివారినీ, ప్రతిఘటించిన వారినీ కాల్చి చంపేశాడు.”

“వేచివుండడం దేనికి?”

“మనిషి అన్న ప్రతివాడు దేనికో దానికి యెప్పుడూ నిరీక్షిస్తూనేవుంటాడు.” అన్నాడు ఒస్టాప్ అదొకమోస్తరుగా.

కొంతదూరంలో ఏదో హారన్ చప్పుడు వినపడింది, అది మార్క్ కోసం పంపబడిన కారుహారన్. తనకోటును తొడుక్కుంటూ, “మీరు లీనాకు చెయ్యగలిగినంత సహాయాన్ని చెయ్యండి. నేను మళ్ళీ వచ్చినప్పుడు ఆమెను యెలా విడిపించాలో మాట్లాడుకుందాం.

“ఆమెను విడిపించడం చాలా ముఖ్యం” అన్నాడు అలెగ్జాండర్ ఆలోచనాపరంగా, “ఇకెంతోకాలం వుండలేదు. ఇక్కడికి స్వల్పదూరంలోనే వుంది, దోషులనుకున్నవారి నందరిని కాల్చి చంపే ప్రదేశం. అక్కడే వున్నాడు రజిన్ నిన్న రోజంతా. రజిన్ ఎక్కిడికి వెళ్ళాడో యేమి చేస్తున్నాడో అంతా లీనాకు తెలుసు. కాని, అతడు యింటికి తిరిగివచ్చిన తరువాత అతనితో నిద్దర చెయ్యక తప్పడం లేదు లీనాకు. మనం లీనా విముక్తిని సాధించితిరాలి. దాన్ని గురించి ఆందోళన చెందనక్కర లేదు.”

మార్క్ అలెగ్జాండరుతోటి, ఒస్టాప్ తోటి కరచాలనం చేసి “కొద్దిరోజుల్లోనే మళ్ళీ కలుసుకుందాం” అన్నాడు మార్క్, కారుదగ్గరకు వెళ్ళుతూ, మందస్వనంతో. కాని, మనం యింక కలుసుకోవడం కల్గి అన్న ఒస్టాప్ మాటలు మార్క్ చెవిని పడ్డట్టు లేదు.

సోలియట్ రష్యాకు, చైనావారి మంగోలియాకు సరిహద్దు రేఖకు సమీపాన వున్న ‘లంబర్ క్యాంప్’ దగ్గర వున్న పెద్ద పెద్ద వృక్షాలను ఖైదీలే కాక, సమిష్టి ట్రాప్స్ బలవంతంగా చేర్చబడ్డ రైతాంగం కూడా సరకాలని నిర్బంధించారు. తనకు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని దిగుమతి చేసుకొనడానికి ప్రత్యా

మ్నాయంగా యెగుమతీ చెయ్యదగినవాటిల్లో కలపవొకటికా బట్టిస్తాలి? దానివృత్తి తికి విప్రుల సన్నాహాలుచేసి, బయూంకొ వంటిముఖ్యులకు ఆపనిని వప్పగించాడు. బయూంకొతో కలిసివచ్చిన మార్క్ ఆప్రదేశాన్నంతనూ పర్యవేక్షణచేసి ఖైదీల కంటే యేవిధంగానూ గౌరవప్రదంగా రైతాంగం నూడబడనట్లు కనుగొన్నాడు. కొన్ని కారణాలవల్ల వారికివ్యభద్రే ఆహారాన్ని కూడా ఆపుచేశారు. ఎందుకాపుచేశారని అడిగితే క్యాంప్ డైరెక్టరు వారినందరినీ ఒక పెద్ద ఆవరణలోకి తోలుకు వెళ్ళాడు. అక్కడ ఒక పెద్ద కొండవలె కలప పడినంది.

మొదట చూసినప్పుడు బయట గుట్టపెట్టబడినప్పున్న కలపకూ, దీనికి భేదం యేమి కాస్పించలేదు. కాని, బాగా పరిశీలించిచూస్తే ప్రతిదుంగమధ్యనూ గుంటచెయ్యబడి. అక్షరాలు చెక్కబడివున్నాయి. ఒకదానిమీద యిలావుంది: ఈ కలపను బానిసలమైన మేము సరికాం. ఇప్పుడు మృత్యుముఖంలో వున్నాం. అక్షరాది మావంటివాళ్ళు రష్యావారి కాన్సన్ ప్రేషన్ క్యాంపులలో మగ్గిపోతున్నారు. రక్షించండి!” మరొక దానిమీద “మీరీ కలపను కొంటున్నారంటే మారక్తాన్ని కొంటున్నారన్నమాట.” ఈమాటలు వీళ్ళు రహస్యంగా చెక్కారు కాబట్టి వీళ్ళకు యివేళ రొట్టెయివ్వడం మానేశాం” అన్నాడు డైరెక్టరు. “ఇది యెవరు చేశారో బయట పడినప్పుడు అని యింకా వాక్యం పూర్తి చెయ్యనే లేదు.

బయూంకో, మార్క్ లంబర్ కాంపులో నిద్రిస్తున్న రాత్రి, అల్జీండరును, బిస్టాప్ ను మార్క్ కలుసుకున్న

యింట్లో మరొక సంఘటన జరుగుతోంది. ఒకరివెంట ఒకరు మొరటురై తాంగం ఆగడిలో ప్రవేశించారు. వాళ్ళగడ్డాలు వత్తుగాపెరిగి అనాగరికులవలె ఉన్నారు.

అంతా సమావేశమైన పిమ్మట ఒస్టాప్ గంభీరంగా ప్రకటించాడు: “ఇవేళ బుధవారం; శనివారంరాత్రి యెనిమిదిగంటలకు కార్యాచరణ ప్రారంభ మౌతుంది. ఇందుకు సంబంధించిన సూచనలను అలెగ్జాండర్ మరొకమాటు చదువుతాడు.”

అలెగ్జాండర్, సూచనలను చదవడం ప్రారంభించాడు. పోలి మేరలలో వున్న క్రమరొవొ గ్రామస్థులు మొట్టమొదట తరలడం ప్రారంభిస్తారు. రాత్రి సరిగా తొమ్మిదిగంటల నల్లబై అయిదు నిమిషములకు మనలో నల్లబై అయిదుమంది సాయుధులు సరిహద్దు చొకి అయిన బొల్నాయూకపై దాడి చేస్తారు. అక్కడున్న ఇరవైమంది చొకిదారులను వధించిన తరువాత వాళ్ళు రెండుజట్లుగా చీలిపోతారు; ఒకజట్టు కుడివైపునాడచి, బాటానీగ్రామం ప్రవేశిస్తుంది; రెండవజట్టు, ఎడమదిశగా నడచి గ్రిమెఖిసెటిల్మెంటును జేరుకొంటుంది. ఈరెండుచోట్లా కూడా కాపలావారు వధింపబడతారు, మూడు మైళ్ళు పొడవునావున్న సరిహద్దును తమయిష్టం వచ్చినచోట దాటి మంచూరియాలోకి పోవచ్చును అని అక్కడి ప్రజలకు తెలియజెయ్య బడుతుంది. చైనా సరిహద్దుకు చాలవరకు కాపలాలేదు. ఒక శత్రు సూచనలను నిరోధించడానికి చైనీయు లెవతైనా నిరోధిస్తే వాళ్ళిని బంధించాలి, లేదా, తరిమికొట్టాలి.

“గనిలోనుండి విముక్తిని సంపాదించిన ఖైదీలు రామిన్స్, రై బాచిగ్రామాలమీదుగా ప్రయాణంచేస్తారు, అర్థమైందా?”

“పూర్తిగా అర్థమైంది.”

అడవిలో చెట్లను సరికి సాయంకాలం యిండ్లకుపోయిన సమిష్టివ్యవసాయదారులు విశ్రాంతి తీసుకొనడానికి అప్పుడే సిద్ధపడుతూండగా సాయుధులు ప్రతికిటికీని సమీపించి “సిద్ధ పడండి! మేము ముందుకు పోతున్నాం.”

“ఎక్కడికి? ఏమిటి విశేషం?”

“మేము మంచూరియాకు పోతున్నాం. స్టాలిన్ కు చేసిన సేవ చాలు.”

ఈ లోగా స్థానికపార్టీ కార్యాలయంలోకి సాయుధులు ప్రవేశించి సోవియట్ అద్యక్షకార్యదర్శులను పట్టుకొని, బయటికికీడ్చి అవహేళన చేశారు. దుర్భాషలాడారు; తమరిని ఆదుస్థితికి తెచ్చిన సోలియట్ యుద్యోగులు ద్వేషింప బడుతూం డడం చూసి రైతాంగం వారిమీద విరుచుకుపడ్డారు. గుంపులు చెదరిపోయిన తరవాత మానవ కంకాళాలు మాత్రం ఆక్కడ పడివున్నాయి. జరిగినదానికి తలలూపి, యివ్వకు మంచూరియాకు తరలిపోవడం తప్ప గత్యంతరం లేదనుకున్నారు. ఆదరా బాదరాదగా తమతమ యిండ్లకుపోయి, పెట్టె, బేడ బళ్ళమీద వేసుకొని, సమిష్టిక్షేత్రాల గుఱ్ఱాలశాలలో వున్న తమతమ గుర్రాలను తీసుకొని, వాడివశువులను బళ్ళకు వెనకాల కట్టుకొని, సామానులమీద పిల్లలను, వృద్ధులను, వికలాంగులను కూర్చోబెట్టి, తమతమ కమతాలలోంచి బయటకు వచ్చేశారు. పలాయనానికి సంసిద్ధులై.

ఇక్కడ యిలా జగుగుతూంటే, అరవై నలుగురు సాయుధులు పొలిమేరగా పరిగణింపబడుచున్న నది ఒడ్డుకువచ్చి అక్కడ కాపలా కాస్తున్న రక్షకభటులను ఒక్కొక్కరినే చుట్టుముట్టి హతమార్చారు. తరవాత వారు రెండుజట్లుగా, చీలిపోయి, ఆజ్ఞానుసారం సగంమంది ఎడమకూ, సగంమంది కుడికి సాగిపోయారు.

ఖాలోడ్ని గనికేంద్రందంల్లో యిరువురు వ్యక్తులు, యింతకుపూర్వం, లీనాను మార్క్ కలుసుకున్నయింటిలో ప్రవేశించారు; రజీన్ బల్లదగ్గర కూర్చొని తుపాకి తుడుచుకుంటున్నాడు. తలయెత్తిచూసే సరికి పిస్టల్ ఒకటి తనపై గురిపెట్టబడివుంది. అదిచూచి భయకంపితుడై చేతిలోనున్న తుపాకీని జారపడచి రక్షించమని బ్రతిమాలుకున్నాడు. ఒస్టాప్ దెబ్బకు రజీన్ నేలకొరిగాడు. కదలిక లేకుండా పడివున్న ఆ కళేబరాన్ని అక్కడేవద్దలి ఓస్టాప్ బయటికి వచ్చేశాడు. లీనా వచ్చి వారిని కలుసుకుంది. వారు అలా ఆ యింటిని వదలిపోతోంటే, ఆకాశం రక్తారుణకాంతితో ప్రకాశిస్తోంది. డైరెక్టరుయింటినుండి మంటలు నాలుకలుచాచుకొని విజృంభించసాగాయి. బారక్స్, రక్షకభటుల నివాసాలు కూడా ఆకాశాన్నంటే ఆమంటలలో హతమై పోతున్నాయి. శిబిరం యావత్తూ అగ్ని దేవునికి ఆరగింపై పోతోంది.

“నేను స్త్రీలున్న ప్రాంతానికి వెడుతున్నాను” అన్నది లీనా.

“ఔను, లీనా, అలాచెయ్యి” అని తన ఆమోదాన్ని ప్రకటించాడు ఒస్టాప్.

ఆ శనివారం రాత్రి బయ్యాంకొ, మార్క్ లంబర్ క్యాంపునకు కొన్ని కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న ఒకానొక గ్రామంలో నిద్రపోతున్నారు. సుమారు అర్ధరాత్రివేళ డై రెక్టరు తాలూకు రక్షకభటులు వచ్చి అతణ్ణి నిద్రనుండి లేపారు.

“ఏమిటి సంగతి?” అని అడిగాడు మొదట లేచినమార్క్.

ఖోలొడ్నిగని కేంద్రంలోను, ఆ పరిసర గ్రామాలలోనుతిరుగుబాటు ప్రారంభమైంది. కాంప్ డై రెక్టర్ మమ్మల్ని మీరక్షణకని పరిపించాడు.”

కొన్ని నిమిషాల అనంతరం వారచ్చటనుండి కారులో ప్రయాణం సాగిస్తున్నారు. రక్షణోద్యోగిని తన ప్రక్కన కూర్చోమని పట్టుబట్టాడు బియాంకొ. కారులో యిద్దరికి మాత్రమే స్థలం వుండడంచేత మార్క్ రక్షణ యుద్యోగి గుర్రమెక్కిాడు. గుర్రంమీద స్వారి చేస్తున్నంతసేపు అతని భావాలు గనిలోవున్నవారి మీదకు, తాను ఒప్పాప్ ను అలెగ్జాండరును కలుసుకున్న గ్రామంమీదకు వరుగెడుతూవచ్చాయి. వాళ్ళు లీనాకు సహాయపడగలిగి వుంటారా? ఏమో! మార్క్ ప్రక్కన మరొక రక్షకభటుడు స్వారీచేస్తున్నాడు.

“గని కేంద్రం యిక్కడి కెంతదూరం ఉంటుంది?” అని ప్రశ్నించాడు మార్క్.

“సుమారు పదిహేను మైళ్ళు; కానీ, తిన్నగాపోతే రమారమి పన్నెండు మైళ్ళలోపు” అని జవాబిచ్చాడు. ఆదారి వెంబడిపోతే, గనికిపోయే రాజమార్గాన్ని చేరవచ్చు.

మార్క్ ‘టాయగా’ ద్వారా రాజమార్గాన్ని అందుకున్నాడు. దూరాన ఆకాశం యెర్రనై ప్రకాశిస్తోంది. శిబిరం

తగలబడిపోతోందనీ, ఆ వెలుగే ఆకాశాన్ని ఆవరించిందనీ అతని కర్థమై పోయింది.

గుర్రాన్ని చబుకుతోకొడుతూ, శిబిరం త్వరగా చేరడానికి వేగిరపడుతున్నాడన్న మాటేకాని, చేరినతరవాత యేమి చెయ్యాలో అతనికితోచలేదు. అతనికొంతసేపు లీనా పారి పోయిన ముఖమే భావఫలకంమీద నడయాడు తోంది. ఆ చిత్రమే అతణ్ణి యిలా ముందుకు నెట్టుకు పోతోంది.

హఠాత్తుగా అతని గుర్రం వెనకకాళ్ళమీద నిలబడిపోయింది. 'ఆగు' అన్నకంఠం యెదో అతణ్ణి శాసించింది. మార్క్ తనరివాల్పరును తీసేలాపుగా యెవరో అతని నడుమును ఒడిసి పట్టి, జీనునుండి క్రిందకులాగేశారు. ప్రతిఘటిం చడానికి ప్రయత్నించాడుకాని పెక్కుమంది పట్టుకొనివున్నందున లొంగిపోక తప్పిందికాదు. క్షణంలో అతని రెండు చేతులూ వెనకవై పున బంధింపబడ్డాయి. ఒక చెట్టు దగ్గరకు అతన్ని నెట్టుకుపోయారు. ముగ్గురువ్యక్తులు బరువుగా ఉళ్ళా సనిళ్ళాసలను పిలుస్తూ విడుస్తూ, విషంగక్కె చూపులతో అతని కళ్ళలోకి చూశారు. ఒకడు అతని జేబులను వెతకి పిస్టల్ కుతోడు, కొన్నిపత్రాలను కూడా లాగేసు కున్నాడు. అగ్గిపుల్ల వెలిగించి మెల్లగా చదివాడు. 'పార్టీ కార్డు నెంబరు -- మార్క్ సురోవ్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ సభ్యుడు' అన్న అంకెలు అక్షరాలు అతనికంట బడ్డాయి.

మార్క్ ముఖంమీద నాట్యమాడుతున్న అగ్ని శిఖల కాంతిలో మందహాస రేఖలు స్పష్టంగా గోచరిస్తున్నాయి. బం దీగా తీసుకున్న పారిలో ఒకడు క్రోధావేశంతో గర్జించాడు.

ఒరే, కమ్యూనిస్టుఎలకా! యేంచూసుకునిగా ఆ కులుకు? మేము నిన్ను కొద్దిసేపటిలో చంపెయ్యబోతున్నాం. వాపం! నీ కా సంగతి తెలియక నవ్వుకొంటున్నావు!” అలా యెకసక్కెమాడు తున్నా మార్క్ ముఖంమీద చిరునవ్వు అలాగే వుంది. దాంతో ఆరై తుకు కోపం మితిమీరిపోయి చేతిలోనున్న తుచాకీని పైకెత్తి మార్క్ నెత్తిమీద బలంగా ఒక్క పెట్టుపెట్టాడు; మార్క్ చెట్టు మొదటిలోకి కుప్పన కూలిపోయినట్లు చలనం లేకుండా పడివున్నాడు.

అతనికి స్పృహవచ్చి కండ్లువిప్పి చూసేసరికి తన ముఖం మీద ఒక స్త్రీముఖం— అతిపరిచితమైన ముఖం— ఆ మంటల వెలుగులో గోచరించింది. “ఇతడు కళ్లు తెరుస్తున్నాడు” అన్నది ఆమె. ఆమె చల్లని చెయ్యి అతని చెంపపై కారే రక్తాన్ని తుడుస్తోంది.

“నేనెక్కడున్నాను?” అన్నాడు భారంగా, మార్క్.

“నేను వెళ్ళేటప్పటికి వాళ్ళు యితణ్ణి ఉరి తియ్యడానికి యేర్పాట్లు చేస్తున్నారు,” అన్న కంకధ్వని వినిపించింది. ‘మెంటనే నాగుర్రంమీద యెక్కించుకొని యిలా తీసుకు వచ్చే శాను.’

ఒస్టాప్ కంతంతాపీగా, ముక్తసరిగా, వినిపించింది. “ఇతని తలచితక గొట్టిబడిందా?”

‘అని నేననుకోను’ అంటూ సమాధానమిచ్చాడు అతెజ్జాండర్.

స్త్రీ భుజాన్ని ఆనుకుని మార్క్ మెల్లగాలేచి కూర్చున్నాడు. ఇప్పటికి గ్రహించాడు మార్క్ ఆమె లీనా అని.

ఒరే, కమ్యూనిస్టువలకా! యేంచూసుకునిగా ఆ కులుకు? మేము నిన్ను కొద్దిసేపటిలో చంపెయ్యబోతున్నాం. పాపం! నీ కా సంగతి తెలియక నవ్వుకొంటున్నావు!” అలా యెకసక్కెమాడు తున్నా మార్క్ ముఖంమీద చిరునవ్వు అలాగే వుంది. దాంతో ఆరై తుకు కోపం మితిమీరిపోయి చేతిలోనున్న తుపాకీని పైకెత్తి మార్క్ నెత్తిమీద బలంగా ఒక్క పెట్టుపెట్టాడు; మార్క్ చెట్టు మొదటిలోకి కుప్పన కూలిపోయినట్లు చలనం లేకుండా పడివున్నాడు.

అతనికి స్పృహవచ్చి కండ్లువిప్పి చూసేసరికి తన ముఖం మీద ఒక స్త్రీముఖం— అతిపరిచితమైన ముఖం— ఆ మంటల వెలుగులో గోచరించింది. “ఇతడు కళ్లు తెరుస్తున్నాడు” అన్నది ఆమె. ఆమె చల్లని చెయ్యి అతని చెంపపై కాచే రక్తాన్ని తుడుస్తోంది.

“నేనెక్కడున్నాను?” అన్నాడు భారంగా, మార్క్.

“నేను వెళ్ళేటప్పటికి వాళ్ళు యితణ్ణి ఉరి తియ్యడానికి యేర్పాట్లు చేస్తున్నారు,” అన్న కండధ్వని వినిపించింది. ‘వెంటనే నాగుర్రంమీద యెక్కించుకొని యిలా తీసుకు వచ్చే శాను.’”

ఒస్టాప్ కంఠంతాపీగా, ముక్తశరీరా, వినిపించింది. “ఇతని తలచితక గొట్టిబడిందా?”

‘అని నేననుకోను’ అంటూ సమాధానమిచ్చాడు అలెగ్జాండర్.

స్త్రీ భుజాన్ని ఆనుకుని మార్క్ మెల్లగాలేచి కూర్చున్నాడు. ఇప్పటికి గ్రహించాడు మార్క్ ఆమె లీనా అని.

ఆమె వెనక, ఒస్టాప్, అలెగ్జాండర్ నిల్చుని వుండడం చూసి అంతా అర్థం చేసుకున్నాడు. మరొకసారి అప్రయత్నంగా, అనుకోకుండా, చిన్ననవ్వు అతని ముఖంమీద చిందులాడింది. 'మళ్ళీ మనమంతా కలుసుకున్నాంకదా?' అన్నాడతడు. 'నన్ను మీరు ఉరితీస్తారా? సైనికుణ్ణి కనక కాలుస్తారా?' అని అడిగాడు వికటంగా.

ఒస్టాప్ అతణ్ణి సమీపించి కళ్ళల్లోకి తీక్షణంగా చూశాడు. "నవ్వుకు, మార్క్. నవ్వుడానికి నమయంకాదిది. నిన్ను మేము చంపబోవడంలేదు. దానికికూడా అర్హత ఉండాలికదా."

మార్క్ ముఖం వెల వెలబోయింది, దిగులుతో. ఆమె తన ముఖంపై వ్రాలి దుఃఖిస్తూ, కారుతున్న రక్తాన్ని తుడవడం గమనించాడు.

"మీరు నన్ను చంపనంటారా?" అని మళ్ళీ అడిగాడతడు.

"నీ కేమికావాలూ కోరుకో." అన్నాడు అలెగ్జాండర్. ఇక్కడ వుండిపోయినా సరే, లేదా, మాతో వచ్చినా సరే. ఇప్పుడు జరిగినదంతా నీకు తెలిసేవుంది. సరిహద్దుగ్రామాలన్నీ నది కావలివై పుననున్న మంచూరియాలో కలసిపోతున్నాయి. హింసకు, రై తాంగం యిచ్చే సమాధానం యిది. ప్రజలు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు కావాలంటున్నారు. ఆ స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు జపించుకొంటూ వారు స్వదేశాన్ని వదిలి వెళ్ళిపోతున్నారు. నువ్వుకూడా మాతో వచ్చేయ్యి, మార్క్".

"ఉహూ! నేనుమితో రాను. అన్నాడు మార్క్ నెమ్మదిగా, 'నాస్థానం యిక్కడేవుంది; యీగడ్డమీదనే...'

మార్క్ కంఠం శోకంతో గద్గడిక పూతున్నట్లు అలెజాండర్ గ్రహించాడు. తన చిరమిత్రునిచూస్తే అతనికి యెక్కడలేని జాలి అంతఃకరణాలు ముప్పిరిగొన్నాయి. శాంతి, కరుణరసాలు వెల్లివిరసివ కంఠంతో అన్నాడతడు 'నువ్వుమాతో గావన్న సంగతి మాకు తెలుసు, మార్క్. అయినా, విడిపోవడమైనా ఆప్తమిత్రులవలె విడిపోదాం, ఒకసంగతిచెప్ప, అది తెలుసు కుని వెళ్ళిపోతాం. ఇప్పుడూ, యింతక్రితమూ, రోడ్డుమీద వాళ్ళదగ్గరా నువ్వెందుకునవ్వావు?'

మార్క్ లీనాచేతినింకా పట్టుకొనే వున్నాడు అతడప్పుడు ఒక్కలీనా నె సంబోధిస్తున్నట్లు మాట్లాడుతున్నాడు, 'నాకవసాన మెవచ్చిందను కొన్నాను. దాంతో సర్వం తీరిపోతుందను కున్నాను. మార్క్ సురోవ్ బ్రతికినన్నాళ్ళు సోవియట్ ప్రభుత్వంకొరకే పోరాడాడు; దానికొరకే అతడు నాణాలనర్పించాడు' అన్నకీర్తి నిలచి పోతుందనుకున్నాను. అంతకన్న కావల సిందేమిటి? అంతకన్న నేచెప్పగలిగిందేమిటి? విన్నావా, లీనా?'

'అర్థమైంది, మార్క్' అన్నట్లు మెల్లగా తలపంకించింది లీనా, 'నీకునమ్మకంలేని భవిష్యత్తుతో సంబంధం విడగొట్టు కుండామనుకున్నావు నువ్వు. పట్టిన బాట యికముందుకుపోదనీ' చావు ఒక్కటే దీనికి విష్కృతి అనీ అంగీకరించడానికి నువ్వు భయపడుతున్నావు. పార్టీ శత్రువులు చేతుల్లో చావునారికితే తండ్రీతగ్గ కొడుకుననిపించు కుండామనీ, యకాసిఫారం ధరించి నందుకు అట్టివారి ఫరువు ప్రతిష్టలను నిలబెట్ట గలిగాననీ ఆశించావు, కాని, నువ్వు చాలాపూరపడుతున్నావు. అది సామా

స్వమైన పొరపాటుకాదు, మార్క్ దిద్దుకొనడానికి సాధ్యపడ
నంత మహాపచారం.'

“జరిగిన దేదో యిదివరకే జరిగిపోయింది, లీనా” అన్నాడు
ప్రశాంతంగా, తన చెంపను ఆమె చేతికి నొక్కుతూ.

“మాతొ రా” అని బ్రతిమాలిందామె. “నిన్నేప్పడూ ప్రేమి
స్తూనే వుంటాను, మార్క్”

తనదృష్టిని మంటలలో ఆహుతి అయిపోతున్న శిబిరంమీ
దకూ, ‘టాయ్ గా’ మీదకూ, నిష్పరవ్వల్లా మెరుస్తున్న నక్ష
త్రాలమీదకూ, అచ్చటనుండి మళ్ళించి ఓస్టాప్ మీదకూ,
అల్జాండర్ మీదకూ ప్రసరింప జేశాడు, లీనావైపు చూస్తూ
కటువుగానవ్వి ‘ఉహూ, నాస్థానం యిక్కడేవుంది’

మళ్ళీ మా స్కోకు

ఖోలాడ్నిలో జరిగిన సంఘటనలు మాస్కో జీవితాన్నే మార్చేశాయి, తమవార సంభవించినసపిస్థితులలో, ముఖ్యంగా ముందుచెప్పుకోతగినది అతని దృక్పథంలోనే, యోచనాపథంలోనే. యేర్పడిన పెద్దమూర్పు.

‘జరిగినదేదో యిదివలకే జరిగిపోయింది’ అన్నాడతడు. మనిషిలో భావవైక్లఖ్యం కలిగినప్పుడు, ఆంతవరకూ ప్రదర్శించిన నటనలన్నీ దూరమై పోతాయి, అప్పుడు ఆత్మవంచనకు తావుండదు; అనుభవానికొచ్చినకొద్దీ, మాటలు అప్రయత్నంగా అతని నోటనుండి రాలుతున్నాయి. మొదటి అనుభవం తిరుగుబాటు. అది, ప్రజానీకానికి, సోవియట్ ప్రభుత్వమంటే మెంత ద్వేషమొ ప్రకటించింది; రెండవది, తననిమిత్రులే ఆ తిరుగుబాటుకు నాయకత్వం వహించడం; మూడవది, లీనాప్రాణాలు, అలెగ్జాండర్, ఒస్టాప్ ప్రాణాలు దక్కాలంటే తిరుగుబాటున డపడం అనివార్యంకావడం.

సరిగ్గాఅలోచిస్తే తానుచేసిన తప్పేమిటి? పేళ్ళు చెదరకుండా కలపను నరక లేకపోవడమేనా? పేళ్ళు చెదరిపోక తప్పదని అంగీకరించే సమాజంలో అధర్మానికీ, రక్తపాతానికీ, అవధి వుండదనే సత్యాన్ని అతడు గుర్తింపసాగాడు. ప్రతీవ్యక్తీ, ప్రతిజాతీ సంస్కారం అనే కలపను నరకవలసివుంటుంది. అలా నరికే అప్పుడు పీటర్, లీనావంటి పేళ్ళు చెదరిపోక తప్పదని సమర్థించుకుంటే పది, నూరు, వెయ్యి, లక్ష, పదిలక్షలు మాత్రం యెందుకు చెదరగూడదు? ఈ చెదరడానికి హద్దెక్కడ?

“దేవతలు మాట్లాడనప్పుడు మనిషి తనదారిని తానే చూచుకొవాలి, అలా అనుకోడం కూడా తప్పేనా? దేవతలు నిజంగా మానం వహించారా? కారల్ మార్క్స్, లెనిన్ విధానం తప్పి తె మరోమార్గ మేలేదా? మానవ చరిత్రలో, ఉన్నత పథంలో జీవితాలను సాగించడానికి యింతకన్న తక్కువ రక్త పాతాన్ని హెచ్చుకారణాన్ని ప్రదర్శించే మార్గాన్ని సూచించిన నాయకవ్యక్తులు మరెవరూ లేకపోయారా?

తాను తప్పచేసినట్టు వప్పుకున్నా, పార్టీలో వుండడంమంచి పనేననీ, తన స్నేహితులు పార్టీవిధానంలోంచి బయట పడటానికి యెలాస్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యాలను కలిగివున్నారో అలాగే పార్టీని మార్చడానికి తనకూ స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యాలున్నంత వరకు తాను చేసినదీ మంచిపనే ననీ భావించాడు. ఐతే, పార్టీవిధానాలను మార్చడం తనకు చేతనయ్యేవనా? చావునే కోరుకున్న తనకు అటువంటి ఆశ లేదని స్పష్టం కావడంలేదా? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలులేవు.

ఖలొడ్ని సంఘటనల తరువాత కొన్ని వారాలపాటు అతనికి లభించిన తీరికవల్ల సమాధానాలు దొరకని ప్రశ్నలను గురించి ఆలోచించడానికి వీలుకలిగింది. వావిలావ్ అతణ్ణి మంచూరియా తీరస్థప్రదేశమైన శాఖలిన్ దీవికి యేడో పనిమీద పంపించాడు. వ్లాడివాస్టవ్ నుండి శాఖలిన్ దీవికి రేవుస్ట్రీమర్ లో ప్రయాణం చేసేటప్పుడూ, శాఖలిన్ దీవిలో వున్నరోజుల్లోనూ కూడా యీ ప్రశ్నలనుగురించే ఆలోచించేవాడు. అయినా, అతనికి సమాధానం దొరకలేదు. ఐతే తిరుగుబాటు పయణంలో ఒక చిన్న సంఘటన జరిగింది.

స్త్రీమరు, ప్రయాణంలో అనేక చోట్ల ప్రయాణీకులను, సరుకును యెక్కించు కొనడానికి ఆగుతూ వచ్చేది; ఒకానొక రేవులో వయసుమళ్ళిన ఒక పురుషుడూ, అతని కుటుంబ ఆమె పసిపిల్ల యెక్కిారు. ఆమెను యిదివర కెప్పుడో, యెక్కడో చూసినట్లు జ్ఞాపకం వుంది. కాని యెక్కడ ? యెప్పుడు? అన్నది, ఆమె తనకు చేరువగా, కటకటాలు పట్టుకుని బిడ్డతో నిలుచుచున్నప్పుడు కాని పూర్తిగా గ్రాహ్యం కా లేదు. దూరంగా కనపడి కనపడకుండా వున్న లంకతీరాన్ని తదేకదృష్టితో చూస్తూ నిలుచుంది ఆమె.

‘అలంకనుచూశారా?’ అన్నాడు నావికుల్లో ఒకడు మార్క్తో. కుష్మరోగులంతా వుండే లంక అది. ప్రపంచంలో యెక్కడెక్కడి కుష్మరోగులు అక్కడ చేరతారట. నా అదృష్టం వల్ల నాకా దురవస్థ సంభవించలేదు.....అబ్బ!

‘ఆమె యెవరో కాదు, మేరియా. విచారం ఆమెను యెంతగా కృంగతీసింది! మళ్ళీ తన భావనేత్రంతో ఆనదిగట్టను తిలకించాడు మార్క్ పీటర్ నోవికోఫ్ డైరి; కన్నీళ్ళు కాలావలై ప్రవహిస్తూంటే సదిలో ఆయువతి నావ తేలిపోతూ వుండడం కళ్ళకు కట్టిన దృశ్యాలు, మార్క్ యింకా ఆమెవైపునకు దృష్టిమళ్ళించాడో లేదో ఆమె సత్తువ సన్నగిల్లి పోతున్నట్లు కృంగిపోతోంది. మార్క్ ముందుకురికి, ఆమెచేతులలోంచి జారిపోతున్న ఆవశికందును అందుకొనకపోతే ఆమె తప్పకుండా బిడ్డను జారవిడిచే వుండును.

మార్క్ ఆమెను క్రిందనున్న తన గదిలోనికి తీసుకుని వెళ్ళి పక్కమీద పడుకో పెట్టాడు. అలసివున్నందున ఆమె వెంటనే

నిద్రలో మునిగిపోయింది. బిడ్డ ప్రక్కలో పడుకునివుంది. మార్క్ మళ్ళీ ఓడ పైభాగానికి వెళ్లి పచారు చేస్తున్నాడు. ఆమె దుస్థితికి జాలిపడుతూ, అనతిదూరంలో—కొన్ని కిలోమీటర్ల కావల—పీటర్ వున్న లంకవుంది; ఈసాటికి ఆవ్యాధికి 'అతడు కూడా గురియై కృశించిపోతూనై నావుంటాడు. లేదా, యీ లోకాన్ని వదలిపెట్టి అయినా పుంటాడు. క్రింద కేబిన్ లో తాను ప్రేమించిన యువతి—తనను వివాహ మాడదలచిన ప్రేయసి—తాచూడని బిడ్డతో పడుకునివుంది. ఈ దుస్థితికి యెవరు బాధ్యులు? అలా యెందుకు యెడబాయవలసి వచ్చింది? బొగ్గును కనిపెట్టిన నేరానికేనా? ఏపాపం యెరగని యేనేరమూ చెయ్యని 'పేళ్ళను కాల్చి వెయ్యడం సహించక పోబట్టేనా? దుస్సహనూ, ఘోరాతిఘోరమూ, దురూహ్యమూ అయినవాటిని తాను చూడలేక పోవడమేనా?

కొంతసేపటికి మార్క్ తనగదిలోకి వెళ్లి చూడగా ఆమె మెళకువతో కూర్చోనివుంది.

'మనం వ్లాడిపాస్టర్ ను సమీపించామా?' అని అడిగి దామె.

'జౌను, మేరియా, హార్బర్ ప్రవేశిస్తున్నాం' అంటూ తన సామాను సర్దుకుంటున్నాడు.

'నా పేరు మీకేలా తెలుసు?' అని ఆశ్చర్యంతో ప్రశ్నించింది మేరియా.

'ఒక విచిత్రసంఘటనవల్ల.....ఆనాడు నేను ఖ్రబావస్క్ లోనే వున్నాను...ఆనదివొడ్డున ...పీటర్ వెళ్లిపోయిన రాత్రి నిన్ను విడచి వెళ్లి సతరవాత నువ్వువడవలో వెళ్ళుతూ ..

‘మీరక్కడవున్నారా?’ అన్నప్రశ్న వెంటనే నాటిరాత్రి విషాదపూరిత ఘట్టాలన్నీ మరొకసారి ఆమె స్మృతిపథంలో నడయాడాయి. ‘ప్రభూ!’ అంటూ తన తలనుచేతులలో వ్రాల్చేసిందామె.

‘ఔను మేరియా’ అన్నాడమ్మా సానుభూతితో. అది నీకు దుర్భరమైన అనుభవం. కాని, పీటర్ చెయ్యవలసిన పని చేశాడనే నా అభిప్రాయం. అతడక్కడికి వెళ్ళదలచు కున్నప్పుడు నిన్నుకూడా తీసుకువెళ్ళే హక్కు అతనికి లేదు.’

ఆమె ముఖం త్రిప్పేసుకుంది.

కొద్ది సేపటికి స్టీమరులోంచి దిగడానికి సిద్ధపడే సమయంలో తనతండ్రికి మార్కును పరిచయం చేసింది మేరియా. ప్రొఫెసరు జాంకిన్ అనే ఆయన ఒక “సర్వే” దళానికి పెద్ద.

“మీరు వ్లాడివాస్టల్ నుండి యీ వాళ్ళే వెళ్ళిపోతున్నారా?” అని ఆమె మార్కును ప్రశ్నించింది. ఆమెచూపుల్లో ‘బహుశః వెళ్ళరనుకుంటాను.’ అనే ఆశ మెదులుతున్నట్లు ఊహించాడు, మార్కు, తాను వెంటనే వెళ్ళిపో దలచినప్పటికీ “లేదు, ఇవేళవుండి రేపా, యెల్లుండొ వెడదామనుకుంటున్నాను” అన్నాడు, తనసమాధానానికి తానే అశ్చర్యపోతూ!

“దిగదలచిన బస యేదీ యిదివరకె నిర్ణయం కాకపోతే, మాతో వుండవచ్చును. మాకిక్కడ బస యేర్పాటుంది. వస్తేమీకూ మాబసలో స్థలం వుంటుంది. ఏమంటారు నాన్న?”

జాంకిన్ మేరియావైపు అనునయంగా చూస్తూ “ఆహా తప్పకుండా వుండవచ్చు. నేను వెంటనే యీ ప్రాంతంలో

పర్యటించడానికి యెలాగా వెళ్ళుతున్నాను గదా! ఆయన నాగదిలో వుండవచ్చును”.

హార్బరునుండి వారు సరాసరి మేరియా బనకు ప్రయాణమైనారు. చంటిపిల్లనంగతి కొంచెం చూశాక ఆమె ‘టి’ తయారుచేసింది. చీకటి పడుతూంటే మేరియా, మార్కూ టీబల్లదగ్గర కూర్చున్నాడు. ఆమె ముఖం విచారంతోటి, వికలత్వంతోటి వై వర్ణ్యం చెందివుంది.

మేరియా ఒక్క రేకాదు. మార్కూ కూడా ఏకాకి జీవితాన్నే సాగిస్తున్నాడు. అతడూ రెక్కలూడినపక్షిలా విలపిస్తున్నాడు. మార్కూ బల్లదగ్గరనుండి లేచి తనచేతులను ఆమె భుజాలమీద వుంచాడు. అలాచేసేటప్పటికి ఆమె గాలి తాకుడు తీవలా వాణికిపోతున్నట్లునిపించింది మార్కూకు. ఆమె తలనెత్తి అతని ముఖంలోకి చూసింది. అలా వారికువురు అన్యోన్యం ఒకరికళ్ళల్లోకి ఒకరు చూస్తూంటే, ఆమె కళ్ళల్లో యేదో అనిర్వచనీయమైన చిరునవ్వు ప్రకాశించి ముఖమంతా ఆవరించింది. అలాడామెను పైకి లేవనెత్తి సందిటిలోకి తీసుకున్నాడు. మేరియా మార్కూపై వ్రాలిపోయింది; ముఖంమీద, కంఠంమీద ముద్దలు కురిపించింది. స్త్రీ ప్రదర్శిస్తున్న మోహ వేశానికి ఆత్మసుఖలాలసత్వం తోడుకాగా వివశుడై ఆమెను గాఢంగా తనశరీరానికి హత్తుకున్నాడు. ఆగాఢ పరిష్వంగంలోనే ఆమెను శయ్యకు చేర్చాడు కూడ. ఈలోపున, ఆమె అతనిని తనివిదీర ముద్దులలో ముంచేసింది. ఆమెపై వ్రేలాడుతూ, అపూర్వానుభూతికిలోనై ఆనందపారవశ్యంలో మునిగి పోయాడతడు. కాట్యాయే తన ఆలింగనంలో వున్నట్లునిపిం

చిందతనికి. ఆ స్నిగ్ధావస్థలో తన్నుదానేమరచి, రసాత్మక ప్రపంచంతప్ప బాహ్యప్రపంచదృష్టే లేని, ఆరసపిపాసికి, అదే అవస్థలో నున్న మేరియా పలవరింతలు చెవికిసోకాయి.

“ప్రియతమా, పీటర్!”

అతని కల కరగిపోయింది. ఆమె కూడా తనవలెనే రసాత్మక ప్రపంచంలో విహరిస్తోందన్న సంగతిని గుర్తించాడు కూడా. సకలేంద్రియ సంతృప్తమైన మేరియా అతనిపరిష్కారంలో అలాగే సుషుప్తి నొందింది. కాని, మార్క్ మెళుకువుగానే వున్నాడు.

“రేపటిమా టేమిటి?” అని ఆలోచింపనాగాడు మార్క్, ఆమెప్రక్కనే పడుకుని, తెల్లవారగానే తెలుసుకుంటుందామె నేను పీటర్ ను కాదని; అతనిసొత్తు నెవరూ ఆగంతకులు తోచుకు పోయారని; ఆ ఆగంతకునికి తాను జ్ఞప్తిలోనే వుండదని; ఈ పరిస్థితిని ఆమె సరిగ్గా ఆర్థం చేసుకుంటుందా? టేమిస్తుందా?

తొందరతొందరగా దుస్తులను ధరించుకుని వెన్నెలవెలుగులూ ఒకచిన్నచీటి వ్రాశాడు.

“నాదికానిదానిని దేన్నో నేనుదోచుకున్న దోషిగా భావిస్తున్నాను. నాకు యీరాత్రిలభించిన దంతా వేరొకరిది. అయినా, సుఖంనాకు దక్కింది. కృతజ్ఞుణ్ణి.

“నీకు నా పేరు తెలుసు; ఖుబ్రావస్థ్లో నన్నెక్కడకలుసుకోవాలో తెలుసు. నేను నిన్నిప్పుడేమి అడగడానికి సాహసించలేను. కాని, నువ్వేగనక నన్ను భర్తగా స్వీకరించడానికి అంగీకరిస్తే నీకు విశ్వాసపాత్రుడ నైన భర్తను కాగలననీ,

చిన్నారిపీటర్ కు తండ్రిలేనిటోటు తీర్చగలనని వాగ్దానం చేస్తున్నాను. నీ ప్రేమను అర్థించేహక్కు నాకు లేదని నేనెరుగుదును. కాని, మనమిద్దరమూ కూడ ఒంటరిజీవితాలనే గడపుతున్నాం. మనమిరువురం దాంపత్యజీవనం సాగిస్తే మన నాశ్రయించిన వంటరితనం దూరంగా వైదొలగిపోతుంది. నేను నిరీక్షిస్తుంటాను....

మెల్లగా ఆ యింట్లోంచి బయలుపడినతరువాత, ఒకగంటకు ఖబ్రవస్కోకు వెళ్ళుతున్నరైల్వో ప్రయాణం చేస్తున్నాడు మార్క్. ఖబ్రవస్కో చేరుకోగానే, వావిలావ్ అతనికి కబురంపించాడు, తక్షణం మాస్కోకు రావలసిందిగా మార్క్ కు పుత్తరువులు వచ్చినట్లు చెప్పడానికి. ఖాలొప్స్కి వచ్చిన తరువాత యిది మూడవపరిణామం మార్క్ కు.

“ నాలాగే నీకూ తెలుసుకదా. ” అని ప్రాచీనభించాడు వావిలావ్ “తిరుగుబాటుకు కారణం యేమిటో. అయినా, జి. పి. యు తమ కేమిసంబంధం లేనట్టు దూరదూరంగా వుంటూ, దానంతటికీ నేనే భాధ్యుడనైనట్టు నాతలకుకట్టజూస్తున్నారు. ఒకవేళ నేను డిస్మిస్ అయినా కావచ్చును. అప్పుడు, నాస్థానేవచ్చే అధికారి నిన్ను ముప్పుతిప్పలా పెట్టకమానడు. ఆమస్కి కింగ్ కుండా నిన్నిక్కడనుండి తప్పించడానికి నే నేర్పాటు చేశాను. మాస్కోలో నీకొకవుద్యోగం చూశాను. క్రేమ్లిన్ లో కేంద్రప్రభుత్వశాఖలలో యెందులో నైనా పనిచేయ్య వలసివుంటుంది. వాల్కొవ్ ఎదో ఒక శాఖకు అధిపతి, అతడు కొంతకాలంగా నిన్ను తనకిమ్మని అడుగు

తున్నాడు. ఆ ఉద్యోగమైనా నీ కేమంత సంతోషకరంగా ఉంటుందని నే ననుకోను. కాని,..."

మార్క్ యేమి మాట్లాడలేదు. సం దేహాస్పదమే అయినా మేరియా, ఎప్పుడో ఒకప్పుడు, తన జాబుకు సమాధానం యివ్వకమానదనీ, తనకు కనుపించకనూ మానదనీ యింత వరకూ ఆశిస్తువచ్చాడు. కాని, తాను కొన్ని వేల కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న మాస్కోనగరానికి వెళ్ళినతరవాత ఆ అవకాశంకూడా దూరమైనట్లే. అదిఅలావుండగా, వావిలావ్ చెప్పినదాంట్లాకూటా సత్యంలేకపోలేదు. వావిలావ్ క్షణే కొత్తకార్యదర్శివస్తే తనకు తిప్పలు తప్పవు. చివరకు వావిలావ్ నుద్దేశించి మార్క్ అన్నాడు ;

“ నా స్వంతవ్యవహారాలను చక్కబెట్టుకొనడానికి నాకు కనీసం ఒకవారంకోజులైనా వ్యవధికావాలి.”

వావిలావ్ కడుగ్గా చూశాడతనివైపు.

‘అదికూడా ప్రమాదమే అనుకుంటాను. కాని, అడిగావు కనుక, ఒక్క వారంమాత్రమే వ్యవధి యిస్తున్నాను, అంతే.’

తరవాత వావిలావ్ శాంతవదనుడై, ఆచార్యులతో అన్నాడు

‘మరి మనం విడిపోతున్నాం మార్క్. నిన్ను నేనెంతగానో అభినందిస్తున్నాను; నీవు మంచిపనివంతుడవే కాక విశ్వాసపాత్రుడవుకూడా’.

‘నేను నాయోపిన మేరకు విధినిర్వాహకుని చేస్తూ వచ్చాను, కాని, ప్రతీది అనుకునట్లు అవడంలేదనికూడా తెలుసు, అయినా’

‘నాకు తెలియకపోలేదు, మార్క్. ఐతే, కృషి చెయ్యడమే నీవంటు కాని, దాని పర్యవసానానికి నీవు బాధ్యుడవు కాదు. కాబట్టి. అనుకున్నట్లుకాని దానికి నీవు బాధ్యుడవుకాదు. ఈరోజుల్లో యెంతమంచిపనిచేసినా, పరిణామం యెలావుంటుందో చెప్పడం కష్టం. అదీ రోజులమహిమ!’

“రోజుల మహిమ?” ఆశ్చర్యంతో ఉటంకించాడు మార్క్. రోజులేమిచేశాయి? మనపే రోజులపరిస్థితులకు కారకుడౌ తాడు; అతడు రోజులను శాసించగలవాడే, కాని, శాసించ బడేవాడుకాదు.”

“రాజకీయాలకు సంబంధించినంతవరకు మినిషి కాలపరి స్థితులకు లొంగివుంటాడు. ఎక్కడోకాని, నిర్భయంగా, నిశ్చి తంగా యెదురీతకు సాహసించరు. మరి, అలాంటివాళ్ళేందరుం టారంటావు?”

తనకుర్చీలోంచిలేచి బల్లకు ఎదురుగా కూర్చున్న మార్క్ దగ్గరకు చుట్టివచ్చి “మనం మళ్ళీ కలుసుకుంటామని ఆశిస్తు న్నాను” అన్నాడతడు, “ఈలోపుగా ప్రభుత్వవిధానం మనలో యెవరినోఒకరిని అణచివేయ్యకుండావుంటే. నువ్వుమాత్రం దానిక్రింద నలగిపోకుండా చూసుకో...” అంటూ మార్క్ తో కరచాలనంచేశాడు.

నాటిరాత్రి బాగాప్రొద్దుపోయింది. మార్క్ టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసులో కూర్చొనివున్నాడు, తనకూతురు మేరియాటార్పితా యెక్కడవున్నదీ తెలుపవలసిందిగా ప్రొఫెసర్ జాంకిన్ కు యిచ్చిన టెలిగ్రాంకు సమాధానంకోసం.

సమాధానంవచ్చింది. “మూడురోజులక్రితం తుర్కిస్తాన్‌లో తన క్రొత్త ఉద్యోగస్థికారానికి వెళ్ళింది, ఈపాటికింకా ప్రయాణంలోనే వుండవచ్చు.”

మరొక ఆశాభంగం. తాను ఖజావస్కిలో వున్నప్పుడే మేరియా ఆహ్లాదమిచ్చిందిగా రైలులో ప్రయాణంచేసివుండాలి. అయినా, ఆమె తనను చూడదలచలేదన్నసంగతి గ్రాహ్యమైనప్పుడు, అతడు తన ఒంటరితనాన్ని దూషించుకుంటూ అణగారిపోయాడు. రెండురోజులఅనంతరం మార్క్ నగరాన్ని దూరప్రాచ్యాన్నికూడాపడచి మాస్కో వెళ్ళిపోయాడు.

మాస్కో స్టేషన్ ప్లాట్‌ఫారంమీదకు రైలు వచ్చేటప్పటికి మార్క్ కిటికీలోంచి బయటకుచూశాడు. నల్లగా పీలగావున్న తనతల్లి తనకోసం నిరీక్షిస్తోంది. కోర్ని తన ఉన్నతోద్యోగాన్ని పలుకుబడిని పురస్కరించుకొని మార్క్ ఉండడానికి యోగ్యమైన వసతి సిద్ధంగా ఉంచాడు. ప్రశాంతంగా వున్న ఒకానొక వెనకవీధిలో ఒక యింటివద్దకు మార్క్‌తల్లి మార్క్‌ను తీసుకువెళ్ళింది. తలుపు తెరచి లోనికి వెళ్ళగా అందులో రెండుగదులకన్న యెక్కువలేవు. జనసంక్లిష్టమైన ఆ మహానగరంలో—ఆమాత్రం వసతి లభ్యమైనా—యేదో సామాజ్యం లభించినట్లే.

తరవాత రెండువారాలు అతనికి స్థిమితపడటానికి క్రొత్త చోటు క్రొత్తఉద్యోగాన్ని క్రొత్తజనాన్ని అర్థంచేసుకొనడానికి సరిపోయింది. నగరమధ్యంలోను, క్రేమ్లిన్‌లోను ఉన్న పార్టీసెంట్రల్ కమిటీ ఆఫీసుల్లా అతను పనిచెయ్యవలసివచ్చేది. ఆ రెండువారాల్లోను, యిదివరకు తనజీవితంలో వ్రాయనన్ని

‘పటాలం పెంపుడుకొడుకు’ అని నిన్ను మేం పిలిచే రోజుల్లో యెంతదురుసుగా వుండేవాడవో యిప్పుడూ అలాగేవున్నావు. ఇప్పుడు సరిగ్గా నీవయస్సెంత, నాయనా?

“ఓ, యిప్పుడు నేను పెద్దవాణ్ణియ్యాను, ఇరవై ఆరు. కాని మిమ్మల్ని నే నిక్కడ చూస్తానని యెంతమాత్రం అనుకో లేదు. మీ పేరు పరెస్విటావ్ అనే తెలుసు కాని వాల్కోవ్ అని పిలుస్తారన్న సంగతి తెలియదు.

“ఏ పేరై తేనేమి, నాయనా; అప్పుడొక పేరుతో వ్యవహరించేవాణ్ణి; యిప్పుడు మరొక పేరుతో వ్యవహరిస్తున్నాను. వాల్కోవ్ అన్నదికూడా నా అసలు పేరుకాదు. యుద్ధానికి పూర్వం మేం రహస్యంగా పనిచేయ్యవలసివచ్చి నప్పుడు మా అసలుపేర్లు అడుగున పడిపోయాయి. అప్పటినుండి అవిమళ్ళీ పైకి రాలేదు.

“మిమ్మల్ని గురించి నేను అప్పుడప్పు డనుకునేవాణ్ణి,” అన్నాడు మార్క్. “మీ యోగక్షేమాన్ని గురించికూడా అడుగుతుండేవాణ్ణి. కాని, పరెస్విటావ్ అంటే ప్రతివారు, మాకు తెలియదంటే, మాకు తెలియదనేవారు.”

“అందులో వింతయేమిలేదు, మార్క్. కాని, అదేమిటి అలా నిల్చునే మాట్లాడుతున్నావు? కూర్చో. మనం మాట్లాడుకోవడం అయిన తరువాత నువ్వు నాతో మాయింటికి రావాలి.”

మార్క్ తనకథనంతనూ వోల్కోవ్ కు వెళ్ళబోశాడు. తాను విశ్వవిద్యాలయంలో యెలా చనువుకున్నదీ, యెలా

పనిచేసినదీ, యేమేమి చూసినదీ యేమేమి ఊహించినదీని. మొదట యెక్కడ యెలా ప్రారంభించాలా తెలియక కొంత కళవళపడ్డాడు కాని, ప్రారంభించాక ప్రవాహంలా చెప్పుకు పోతున్నాడు, మార్క్. ఆమూటల తాకిడికి తట్టుకోడానికా అన్నట్లు వాల్కోవ్ తనరెండుచేతులనూ తలకుఆనుకున్నాడు. ఈ ప్రపంచంలో తన ఆత్మకథను వినిపించుకొనడానికి దొరికిన వాడు పెరెస్వెటావ్ ఒక్కడే.

తనప్రసంగం ముగించగానే, వృద్ధుడు అసలు ప్రస్తావనకు వచ్చి నూటిగా అడిగాడు :

“ఇంతకూ, మనసిద్ధాంతంలో నీకు గట్టినమ్మకం కుదిరిందా లేదా చెప్పు.”

మార్క్ తల గుండెలమీద వ్రాలిపోయింది. చాలసేపటి వరకూ ఆలోచనా సముద్రంలో మునిగిపోయాడు. కొంత సేపటికి, తెప్పరిల్లి, సావధానంగా అన్నాడు, “నాకింకా నమ్మకం వున్నదా? ఏమొ. చెప్పలేను. ఇప్పటికి నాకొక్కటే కానవస్తోంది. ఎటుచూసినా చెడు పే. అర్ధరహితమైనట్టిన్నీ హానికరమైనట్టిన్నీ చెరుపు నా విశ్వాసాన్ని కృంగదీస్తోంది. కాని నేనాచెరుపును గుర్తించను. అచెరుపు అనివార్యమని నేను భావించనుకూడ. అందరిలాగే నేనూ అనుకునేవాణ్ణి కలపను కొట్టేటప్పుడు కొన్ని పేళ్ళు చెదిరిపోకమానవని. కాని, నాకు యీ కమ్యూనిస్టు కలపంటే అన్ని చెదిరిపోయేపేళ్ళే కాని మిగిలేకలప కనిపించడం లేదు. పేళ్ళు నిర్మాణానికి పనికి రావు. ఒకప్పుడు నేను పార్టీనుండి వైదొలగినా కాలాన్ని,

శక్తిని, స్వేచ్ఛను సిద్ధాంతల మనుగడకూ, పరిరక్షణకు వినియోగిస్తూ మనుకున్నాను, వాటిని మనం రక్షించుకొనక పోతే, కొంతకాలానికి సిద్ధాంతాలే అడుగున పడిపోతాయి. అవే అడుగున పడినప్పుడు బ్రతుకే అంధకార బంధురమై పోతుంది....

వాల్క్నోవ్ లేచాడు. మార్క్ చెవిలో యేదో గొణిగి భయపడుతూ, భయపడుతూ యిలాఅన్నాడు:

“నాకర్థమైంది మార్క్-; నిన్ను గురించి నీకన్నాకూడానాకు బాగాఅర్థమైంది. నీకూ, నీతరంవాటికీ, మేమూ, మాతరం వారమూ పంచారంచేశాం; సిద్ధాంతాన్ని గురించి బోధించామే కాని, దాన్ని పరిరక్షించుకునేమార్గం నేర్పలేదు. మేము... అన్నిటికన్నా భయంకరమైనది మాముసలివాళ్ళు-యేదో నేర్పామే కాని, అదేమిటంటే, చెప్పలేకుండావున్నాం... ఇది మాత్రం జ్ఞాపకంవుంచుకో, నాయనా. వార్టీని విసర్జించేవాక్కు యెవరికీలేదు; అలాప్రతీవారు వార్టీనుండివైదొలగిపోతూంటే, దుర్మార్గులూ, స్వలాభపరాయణులూ, దురాశాపరులూమిగిలి పోతారు. ఇంతకన్న యిప్పుడేమి చెప్పలేను. ఇప్పటికే చాలా ప్రసంగించాను. కాని, నువ్వుమాత్రం వార్టీని విడిచివెళ్ళడానికి వీలేదు. ఏవిధంగాచూసినా, నీవు పూర్వానికి, యిప్పటికీ ఒక లాగేవున్నావు. ఎటొచ్చి ఇప్పుడున్న సందేహాలప్పుడుండేవికావు. అంతే భేదం, సంతోషం... ఐతే, ఇప్పుడు నీవిధులేమిటో నీకు చెప్పవలసివుంది”

వోల్క్నోవ్ చెప్పినదానినిబట్టి మార్క్ చెయ్యవలసిన విధు లేమో బాగాఅర్థమయ్యాయి. సోవియట్ యూనియన్ లో

వున్న వెర్వేరు 'రిపబ్లిక్'లు ప్రతీనెలా తమతమ కార్యనివేదికలను కేంద్రప్రభుత్వానికి పంపిస్తూవుంటారు. మార్క్సిటిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించినమీదట క్రోడీకరించి, సమీక్ష నొకదానిని రూపొందించి. కేంద్రప్రభుత్వ పరిపాలనావిధానాల స్థానికప్రభుత్వాలమీద యెటువంటి ప్రభావంకలిగివుంటాయో యోచించాలి. దీనికికోడు, ప్రత్యేకకార్యక్రమాలు వప్పగించబడుతుంటాయి.

క్రెమ్లిన్ రక్షణాధికారి ఒకడు గదిలోకి తొంగిచూసి తనతో కూడ రమ్మన్నాడు మార్క్కును. "బహుశః ప్రథమశాఖాధిపతి నీతోమాట్లాడదలచాడనుకుంటాను." అన్నాడు వాల్కోవ్ రక్షణాధికారి బయటకు వెళ్ళగానే "క్రెమ్లిన్ లో యుద్వ్యోగిగా యెలామనులుకోవాలో మొదటిపాఠాలు అక్కడ నేర్చుకుంటావన్నమాట. నిజమే వోల్కోవ్ ఊహించింది. మార్క్కు తిన్నగా ప్రథమశాఖాధిపతి కార్యాలయానికి తీసుకుపోబడ్డాడు.

"ఇప్పుడుచెప్పబడే సూచనలను బాగావిని నువ్వు వాటిని కంఠస్థం చేసుకోవాలి," అన్నమాటలు మార్క్కువిన్నాడు. ఈమేడ పై అంతస్తుమీద నువ్వునడచేటప్పుడు యెప్పుడూ కుడివైపుకు మళ్ళాలేకాని, యెడమవైపునకు మళ్ళకూడదు. ఎడమవైపున కామ్రేడ్ స్టాలిన్ స్వంతకార్యాలయాలున్నాయి. క్రెమ్లిన్ లో యెక్కడ ఏయేగదులున్నాయని యెవరినీ, యెప్పుడూ అడిగితెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నించకూడదు. నాయకుల ఆంతరంగిక జీవితవిశేషాలనుగురించి తెలుసుకొనడానికికాని, వాటిప్రసక్తి తేవడానికిగాని నీవు యెట్టిప్రయత్నమూ చెయ్య

కూడదు; అథవా, తెలిసినా, ఆ సమాచారాన్ని మరొకరికి అందించకూడదు. ఎక్కడా యెవరితోనూ మాట్లాడకూడదు. ఈకూడనిపనులు చెయ్యడానికి సాహసించినచో చిక్కులలో పడ్డావన్నమాటే. పనిగంటలలో నీవు క్రెడ్లిన్ విడిచి యెక్కడకూ వెళ్ళకూడదు; తప్పనిసరిగా వెళ్ళవలసివస్తే ఫలానా టెలిఫోను నెంబరుకు ఆసంగతి తెలియచేసి మరీ వెళ్ళాలి. పని వేళల్లో క్రెడ్లిన్ పై వేట్ ఎక్స్ప్లెంజినిమాత్రమే వాడుకుంటూ వుండాలి; పై నెంబరు యేదైనా కావలసిస్తే ఫలానా నెంబరు యిమ్మని ప్రయివేట్ ఎక్స్ప్లెంజిని అడగాలి. నేచెప్పినదంతా అర్థమయిందా, యిప్పుడు?” అనిప్రశ్నించాడు ఆ అధికారి.

“అయింది” అన్నాడు మార్క్ తాను తెలుసుకొనవలసిన దంతా అయినట్లు, కాని, యింకావుంది.

“సరే, తగువాతవిషయం. నీవు నీవ్యక్తిగతజీవితం విషయంలో చాలా జాగ్రత్తగావుండాలి... కామేడ్ సురోన్! స్త్రీలు అనేక అనర్థాలకు కారణంబౌతుంటారు. నేనిప్పుడు, ఒకపురుషుడు వేరొక పురుషునితో మాట్లాడుతున్నట్లుగా నే మాట్లాడుతున్నాను. నీయీవయస్సులో ఆడవాని సాంగత్యం సాహచర్యం చాలా అవసరం. అంటే, నువ్వు పెళ్ళిచేసుకొనడం చాలామంచిది. నీదృష్టిలో యెవరైనా యీవాటికి వుండే వుంటారు?”

“ఉహూ, ఎవ్వరూలేదు”. అని ముక్తసరిగా తేల్చేశాడు మార్క్.

“ఎంతవిచారకరం” అని నిట్టూర్పువిడిచాడు అధికారి. పెళ్ళి చేసుకొనకపోతే, నీవు ఆడవాళ్ళతో యెలామసలగలవు? నాకు

తెలిసినంతవరకు, నీకు చిలిపిచేష్టలంటె కిట్టవు. ఆసంగతి, ఖై బా వస్కోలో జపాన్ వాళ్ళు ఆపిల్లను తీసుకుపోయినప్పుడు నీవు పడిన బాధనుబట్టి అర్థమైంది. కాని, చిలిపిచేష్టలవల్ల కూడా కొన్నిలాభాలు లేకపోలేదు. నీ అభిమానాన్ని చూరగొనని యువతి, యెంతసేపూ నువ్వు చెప్పినంతవరకే వింటుంది. కాని, తనకు కావలసిన సంగతులను నీవద్దనుండి గాబట్టలేదు. చిలిపి చేష్టలు నీకు కిట్టవంటె నీవు సాధారణుడవు కావనీ, ప్రమాదస్తుడ వనీ మేం అర్థంచేసుకోవలసివుంటుంది. ఎందుకంటె, నీలాంటి వాళ్ళు ప్రేమించడంజరిగితే, ఆ ప్రేమకలాపంలో యెంతవర కైనా వెడతారు. నీకునచ్చిన యువతి మా అంగీకారానికికూడా గురిఅయినదీ, విశ్వాసాన్ని చూరగొన్నదీ అయితే సరి, ప్రమా దంలేదు; కాని, ఆ యువతి నీకు తగినది కాదనితోస్తే అప్పు డొస్తాయి చిక్కులు. కథ అడ్డం తిరుగుతుంది; అసలుకే మోసం వస్తుంది. సుఖాంతంగానడవదు వ్యవహారం.”

“ఇదంతా అనవసర సంభాషణేమో నని నా అభిప్రాయం” అన్నాడు మార్క్ తొణుకు బెణుకులేకుండా. “నేను ప్రేమ కలాపంలో దిగుతాననుకోవడం నిరాధారం, అసంభవం; కాబట్టి మీరు భయపడ నక్కరలేదు.”

“రాగల ప్రమాదాలను ఊహించి వాటిని, సాధ్యమైతే, నివారించడమే నా పని, క్లామేడ్ సురోవ్. నువ్వు పెళ్ళిచేసు కునేవరకూ నీ తీరిక వేళల్లా, యెక్కడెక్కడ, ఉంటూంటావో, యెవరెవరితో మసలుతూవుంటావో మాకు తెలియాలి; ఇతరు లతో, కలసివుంటూంటే, ఆకూటంలో యేమేమి జరుగుతూ వుంటుందో మాకు తెలుస్తూవుండాలి; నీయింటి కెవరై నావస్తే

మాకు వెంటనే తెలియజేయ్యాలి; ఆసంగతిని యిప్పుడు నీకిచ్చిన టెలిఫోన్ నెంబరుకు వెంటనే తెలియజేయ్యాలి; నీ యింటికివచ్చే అతిథుల్లో ప్రతిసారి నీ కపరిచితమైన వ్యక్తి ఒకరు ఉంటూవుంటారు. కాని, వారినికూడా నువ్వుమన్నించి, గౌరవించాలి. ఇప్పటికీపాఠాలు చాలు.”

క్రెమ్లిన్ లో పనిపారంభించి యెంతో కాలం కాకపోయినా, అతనికి జీవితమంతా దుర్భరంగా తోచింది. నిరాశ, నిస్పృహ నానాటికీ హెచ్చుతూ వచ్చాయి. తానుచేసినపని యెంత మాత్రం సహేత్కరంగా తోచలేదతనికి. ఏదో మహోన్నత పర్వతశిఖరానికి తీసుకుపోబడుతున్నవాడిలా తోచిందతనికి. క్రిందిస్థాయిలో ప్రజానీకంలో సంక్షోభం, సంకులనమరం జరుగు తోంది. తానున్న శిఖరాగ్రంమీదమాత్రం ప్రశాంతత ఆవరించింది. యుద్ధఘోషకాని, గాలితాకిడికాని తనను జేరటం లేదు. అదొక మృత్యుదేవత సామ్రాజ్యంలా వున్న దతనికి. కాని, తానుమాత్రం, నిజంగా, ఆమృత్యులోకానికి చెందనని అతనివిశ్వాసం. తనప్రపంచం అడుగునవుంది. ఎక్కడప్రజలు, నిర్మిస్తూ, పాడుచేస్తూ, పాడుచేస్తూ, నిర్మిస్తూ దుర్భరక్లేశాల ననుభవిస్తున్నారోఆదిగువప్రపంచమే అతనిది. వాల్కోవ్ ఆట్టే మాట్లాడలేదుకాని, ఆయన దయార్ద్రకరుణాకటాక్షాలలో “చూచి గ్రహించునాయనా,” అన్న ఆజ్ఞ, స్పష్టంగా గోచరిస్తోంది దతనికి.

“క్రెమ్లిన్ విడిచి వెళ్ళిపోవాలని వుందినాకు” అన్నాడు ఒక నాడు మార్క్ ఆయనతో. “ఇలాంటిపనికి నేను తగినవాణ్ణి

కాను. ప్రతిరోజు నేనేదో మహాపరాధం చేస్తున్నట్టనిపిస్తోంది నాకు. ఈ ప్రపంచంతో సంబంధం లేనివాడిలా బ్రతుకుతున్నాను నేను..... ఇది నేనింక భరించలేను. నాకు విముక్తి కలిగే మార్గం దయచేసి శలవివ్వండి.”

“ఎక్కడికి?” అని అడిగాడు వాల్కోవ్, “ఎక్కడికి వెళ్ళ దలచావు, మార్క్?”

“నాకు ప్రజలలో కలిసిపోవాలని వుంది. నా జీవితంకూడా వారిజీవితాలలో కలిపెయ్యాలని వేగిరపడుతున్నాను.

“ఆ సంగతి నాకేనాడో తెలుసు” అన్నాడు వాల్కోవ్. కాని, క్రేమ్లిన్ నుండి బయటపడడానికి నీకు నేను సహాయం చెయ్యలేను. ఒక వేళ, సహాయం చెయ్యగలిగినా, చెయ్యను కూడా. ఏకొద్దిమందికొగాని, లభ్యంకాని మహాదవకాశం నీకు లభ్యమైంది. ఇక్కడ నీకు లభించే అనుభవం యింకెక్కడా దొరకదు. అది ముందుముందునీకు చాల ఉపకరిస్తుంది. ప్రజలు దగ్గర విషయాలనే చూడగలరు; కాని, కొన్నికొన్ని విషయాలను దూరంనుండి కూడ చూడవలసిన ఆవసరం యేర్పడుతుంది. అది చెయ్యడం మెలాగో చూసి నేర్చుకో.

అలాగే మార్క్ చూస్తూ, నేర్చుకుంటూ వుండేవాడు. అతడు నేర్చుకున్నదల్లా ప్రభుత్వం అని చెప్పదగినది మాస్కోలోలే దని. వార్తాపత్రికలలో తరచు నాయకులని దొర్లుతూం డేపేర్లుగలవారు ప్రభుత్వంగా పరిగణింపబడుతూన్నా, ప్రభుత్వంమాత్రం కాదు. వారు సభలుచేస్తూంటారు; చూడవచ్చిన వారికి దర్శనమిస్తూవుంటారు. కాని, వారికీ తెలుసు, వారి దర్శనానికి వచ్చినవారికీ తెలుసు, అదంతా ఒక పెద్దనటన అని.

నిర్నయా లేమీ వారివల్లకాదు. ప్రధాన నిర్నయా లన్నీ
స్టాలిన్ కార్యాలయంలోనే అయిపోతూ వుంటాయి. అక్కడ
నుండి ప్రవహిస్తుంటాయి. ప్రజాజీవితం యెలానడవాలో
శాసించే విధానాలు, ఉద్యోగాలు, బహుమానాలు,
శిక్షలు—స్టాలిన్ ముద్రపడకుండా యేపనీ జరుగదు. అగదు.

ఆనాడు మార్క్ ఇరవై యేడవ పుట్టినరోజు. మనస్థిమితం
లేకపోవడంవల్ల, పనిలోకి వెళ్ళకుండా యింటివద్దనే వుండిపోవ
డానికి శలవుతీసుకున్నాడు. తల్లి యెక్కడకో వెళ్ళడంవల్ల
ఒక్కడూ ఉండలేక వాల్కోవ్ దగ్గరకు వెళ్ళాలని నిశ్చ
యించుకున్నాడు. వాల్కోవ్ అంతకు కొన్నాళ్ళకు పూర్వం
జబ్బుపడి అక్కడికి రెండుగంటల కారుప్రయాణ దూరంలో
వున్న ఒక ఆస్పత్రిలో చికిత్సపొందుతున్నాడు. వెళ్ళేముందు,
తనకు తెలిసినవున్నవాళ్ళ నెండరినో విందుకు లెలిఫోన్ లో
ఆహ్వానించాడు. సినలైన స్నేహితు డనేవా డేవడూ లే
రతనికి.

వాల్కోవ్ బాగా అస్వస్థతగా వున్నట్లు గ్రహించాడు
మార్క్. జబ్బుచేసినప్పటినుండి మరీ ముసలివాడలా కనిపి
స్తున్నాడు. అస్థిపంజరానికి చచ్చి తొడిగినట్లుగా వుంది
ఆయనవాలకం. కళా విహీనమైన ఆయనముఖం యెంతగా
చాలిపోయి శుష్కించి పోయిందో, అతని శిరోజమునూ,
గడ్డమూకూడ అంతగా తెల్లబడ్డాయి. ఐతే, నీలాలవంటిఅతని
కండ్లు శుష్కించిపోయిన చెక్కిళ్ళ ముందర మరీ పెద్దవిగా
కనుపిస్తున్నప్పటికీ, ఆరనిజ్యోతులవలె ప్రకాశిస్తున్నాయి.

ఇద్దరూకలసి హాస్పటల్ చుట్టూవున్న బెట్లగుబురులలోకి వాహళ్ళికి బయలుదేరారు. అదివర్గాకాలం; నీటిబిందువులలో తడిసిన ఆకులయొక్కయూ, గుల్మములయొక్కయూ వాసనతో మిశ్రమమైనగాలి మరింత నిరుత్సాహకరంగా వుంది.

“వర్షాకాలంఅంటే నాకిష్టంలేదు” అన్నాడు వృద్ధుడు.

“దాన్నితలుచుకుంటే నాకు మృత్యువే ప్రత్యక్షమై పరిహాసిస్తున్నట్లంటుంది, నాజీవితంలో యీదశవర్ష కాలసృశా అని పిస్తూవుంటుంది. ఇన్నాళ్లైనతరవాత, సక్రమపంథానుపట్టడం సాధ్యమయ్యేపనికాదు. కాని, నువ్వుదాన్నిగురించి అన్వేషిస్తూ వుండాలని నాకోరిక. నీవింకాతరుణుడివి; ధైర్యసాహసాలుకలవాడివి. కనక, నీకాసక్రమపంథా దొరికితీరుతుంది.”

అలామాట్లాడుతున్నకొద్దీ ఆయాసంయెక్కువైంది. పెద్ద పెద్దలర్థుర్మబిందువులతని నుదుటిమీదనిలచివున్నాయి.

“అదేమో నాకుతోచకుండావుంది.” అన్నాడు మార్క్, మధనపడుతున్న కంతంతో, “దానికొరకు అన్వేషించడం మంచిదో, లేకపరిపాలనావిధానంతో రాజీచేసుకొని, స్టాలిన్ ను పోగిడి పెండ్లిచేసుకొని విశేషశంతతినికని, జీవితాన్ని సుఖవంతం చేసుకొనడం మంచిదోకూడా నేనునిర్ణయించుకోలేక పోతున్నాను. ఇంతకూ, స్వవిక్షయాన్నిమాత్రమే పట్టించుకుని,అందుకొరకు పాటుపడేవాళ్ళే, సంఘంకోసం పాటుపడుతున్నామనే వాళ్ళకన్న సుఖంగావున్నారనడం యదార్థంకాదా?”

“మనుష్యులలో యెన్నిరకాలవాళ్ళున్నారో, సుఖాలలో కూడా అన్నిరకాల సుఖాలున్నాయి.” అన్నాడు వాల్కోవ్

చికాకుగా. “కాని, యేకార్యంచెయ్యడంచూలంగా నీకృషిచిర
స్థాయి అయిపోతుందో, లేక, యేకార్యం చెయ్యడంవల్ల లోకం
ఉత్తమపద్ధతులలో నడుస్తుందో ఆకార్యాచరణలో నీకుకలిగే
ఆనందమే ఆనందం, ఆసుఖమేసుఖం. నీవు ఇరవై అయిదు
సంవత్సరాలకుపూర్వం పుట్టివుంటే నీవూ మాలాగే—మాతరం
వాళ్ళలాగే—విప్లవసంఘాలలో చేరడం బ్రహ్మచందంగా భావించి
వుండేవాడివి. నీవు ఆతరవాత యీలోకంలో అడుగుపెట్టావు.
అందుచేత మాకాలంలో జరిగిన నేరాల ఫలితాలను దిద్దడానికి
నీకు అవకాశంవుంది. ఔను, అదినిజంగా నేరమే—సందేహం
లేదు. నేరాలుచేస్తూ, ఈలోకంలో స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యాలను
నెలకొల్పాలనుకున్నాం. అది అధికార ఆరోహణానికి సోపానా
లనుకున్నాం, కాని నేరంనుండి నేరమే ఉద్భవిస్తోంది. అంటే
దేశంలో యీనాడు యెక్కడచూచినా మాబోటివాళ్ళే
వున్నారు. ఏమి చెయ్యాలో, మనలనందరినీ వీడించే యీదుష్ట
శక్తులనుండి యెలావిముక్తిపొందాలో, చివరకు ఆదుష్ట శక్తుల
స్థానంలో దేన్ని నెలకొల్పు కోవాలో తెలియక కొట్టుమిట్టా
డుతున్నాం. ఈపరిస్థితి తలచుకొన్న కొద్దీ నాకు భయం
వేస్తోంది. నేనా పెద్దవాణ్ణి అయిపోవడంవల్ల సంస్కరించేశక్తి
సన్నగిల్లింది. పోయేటప్పుడు, చెవులు బద్దలయేటంత చప్పు
డుతో తలుపులుమూసి నేను వెళ్లిపోతాను. నీకూ యిది
భయంకర పరిస్థితి తెకాని నువ్వింకా చిన్నవాడవు. ద్వేషించడం
నీకీపాటికి తెలిసివుంటే అన్వేషణ చేస్తూవుండు. ద్వేషించడం
ప్రారంభించావు కదూ?

మార్క మాట్టాడలేదు. స్టాలిన్ విధానాన్ని, చివరకు స్టాలిన్ ను కూడా, ద్వేషిస్తున్నట్లు వొప్పుకొనడంకూడా ప్రమాదమేనని అతడు భయపడ్డాడు.

తన ప్రశ్నకు సమాధానం యేమి వస్తుందో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం వాల్కోవ్ లో లేదుకూడా.

‘మరి యీ చెట్ల గుబురుల్లో యిలాతిరుగాడుతూ వుండిపోయావేమిటిమార్క’ అన్నాడు ఉన్నట్లండి మందహాసంతోచేస్తూ ‘ఈపాటికినువ్వు మాస్కాకు వెళ్ళి వుండవలసింది. ఈ రాత్రి నువ్వు చెయ్యదలచిన పిండు సంగతి మరిచావా? ఆ సంగతిని ఫస్టుడిపార్టు మెంటు రిజిస్ట్రల్లో నమోదు చెయ్యడం మాత్రం మరచిపోకుసుమీ! తరవాత బాధ పడవలసి వస్తుంది.’

వాల్కోవ్ చెప్పినవిషయాల నన్నింటిని మననం చేసుకుంటూ మార్క అన్నాడు. ‘ఒకవేళ, యెక్కడై నా జరిగిన పొరపాట్లను చక్కదిద్దడానికి ప్రయత్నిస్తే యెలా వుంటుంది, వాల్కోవ్?’

‘అలా అడుగుతావని నాకు తెలుసు, మార్క. కాని, నేనెప్పుడూ, ఒకటేమాట చెబుతానువిను. స్టాలిన్ అంతరించినా పరిస్థితులు మారేదిలేదు. మామూలు ధోరణిలో యిప్పుడున్న మోస్తరుగా లేకపోయినా చాలా కష్టంతో. ప్రమాదభరితమైన పని. కష్టంమాట, ప్రమాదంమాట అలా వుంచు; దానివల్ల ప్రయోజనంకూడా అంతగా వుండదని నా తాత్పర్యం. ఆయన పోయినా, పరిపాలనావిధానం అలా సాగిపోతూనే వుంటుంది. అతని అనంతరం, యింతకన్నా కూడా

బాగావుండవచ్చు, ఇప్పుడు కావలసింది స్టాలిన్ చావు కాదు. ఆవిధాన విధ్వంసం; నిర్మూలనం.'

మార్క్ అతిథులు రావడానికి ఒక అరగంట పూర్వం చక్కని ఒక యువతి మార్క్ తలుపుగంట మ్రోగించింది.

'కామ్రేడ్ సురోవ్ మీరేనా?'

'ఔను'

'నేను మీ పదమూడన అతిథిని'

ఫస్టు డిపార్టుమెంటు క్రెమైన్ గార్డనుండి యెవరో ఒకయువ కుణ్ణి తన యింటికి అతిథిగా పంపుతారనీ, అతడువచ్చి తన బసలో ఒక మూలగా జరిగినదంతా చూస్తూ సంభాషణలన్నీ వింటూ వుంటాడని భావించాడు; కాని, యీవన్నెల విశనకర దాపురమైంది.

మొదట్లో పురుషులే అతిథులుగా వుండడానికి నిర్ణయ మైనా అనుకోకుండా, స్త్రీ ఒకరై ప్రాప్తమైంది. ఆమె వుండడంవల్ల వారిస్వేచ్ఛకు, ఉత్సాహానికి అంతరాయం కలగ వచ్చునని మార్క్ భావించాడు. కాని, యిలాంటి సందర్భాలలో యెలామసలాలో హెలీనా సెర్గివ్ న అనే యీమెకు మంచి అనుభవమే కుదిరింది. ఎంత బాగా యిలాంటిసందర్భాలకు ఆమె నప్పిందంటే, విండుప్రారంభంనుంచీ యెరమరికలు లేక స్వేచ్ఛగా అతిథులందరూ రాజకీయాలు తప్ప ప్రతి విషయాన్ని చర్చిస్తూ, అందరూ పురుషులవలె వినోదంగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు.

అర్థరాత్రి దాటింది. వీధిలో గణగణమంటూ ద్వారాని కున్న గంట మ్రోగసాగింది. తలుపుమీదగట్టిగా తట్టుతు

న్నట్టుకూడా శబ్దంవినిపించింది. మార్క్ ఆశ్చర్యంతో తృల్లి పడి, యెవరై వుంటారా అని ఒక్కవిసురున వెళ్ళి తలుపు తెరచాడు.

‘మీ అన్నయ్యలనే మరచిపోయావుట్రా?’ అని కొన్ని యాడరుముతూంటే, అతని వెనుకనున్న సైమన్ అతణ్ణి తోసుకుని లోపల ప్రవేశించాడు. సైమన్ మార్క్ ను యించుమించుగా పైకెత్తి కుదేశాడు.

‘అదరా బాదరాగా వచ్చేశాం; తొందరపడ్డాం; మార్క్ మాకోసం నిరీక్షిస్తుంటాడని భావించాం. కాని తలుపైన తియ్యందే!’

మార్క్ సైమన్ ను గాఢంగా కౌగలించుకుని కోర్ని వైపు చూశాడు.

‘ఎంత అందంగా వున్నావు, కోర్ని! సలక్షణంగా వున్నావు!’

కోర్ని పకపకా నవ్వాడు, ఇప్పుడతడు లెఫ్ట్ నెస్ట్ జనరల్ గా వున్నాడు, అతనికి కొత్తగా యివ్వబడిన ఆ నీలివర్ణపు బంగారుజరీ, యూనిఫారం, తళతళలాడే బాడీ ఆబ్జెక్టాములు విశాల వక్షస్థలాన్ని ఆక్రమించి దేదీప్యకాంతులతో మెరసిపోతున్న పతకావళి అతని సౌందర్యాన్ని యనుమడింప జేశాయనీ, చాలా ఆకర్షణీయంగా వున్నాడనీ, తనతో యెవరై నా అంటే ఆయన కెంతో ఆహ్లాదంగా వుండేది.

సైమన్, కోర్నికి పూర్తిగా వివిధం, కొన్ని నెలల క్రితం అతణ్ణి చూసి నప్పుడే యెంతగానో బాధపడ్డాడు మార్క్. పాతకాలపు ఘక్కిలొ కోటు, సరిపడిసరిపడని టోపీ, చౌక బాగు ‘నూటు. ‘పై’లేని షర్టు, అందవికారంగా బరువుగా

వున్నబూట్లు ధరించివున్నాడు సైమన్. కాని, మార్క్కుకు విచారం కలిగించినది అతనిదుస్తులు కాదు. అతనిముఖంలో కానవస్తున్న దైన్యదుక్కులు. అతని కళ్ళు. ఆవేదనా పూరిత దృక్కులు మరువరాని భీతిని స్ఫురిస్తున్నాయి. తెల్లగా పాలిపోయి, శుష్కించి వున్నాడు. శూన్యంగా వున్న అతని జేబులుమాస్తే చివరిరోజులలో అతడు కట్టాలు పాలు కాకతప్పదని ఆందోళన ఒకటి స్ఫురిస్తోంది.

మార్క్కు తనఅన్నలను లోనికితీసుకుని వెళ్ళి అతిథులకు పరిచయంచేశాడు. సైమన్ తొందరగా తనచేతిని కరచానం కొరకు ముందుకుచాచి, అనంతరం దూరంగా ఒకమూల కూర్చున్నాడు. కాని, తనకుపరిచయం చేస్తుంటే, కొన్ని ఆనందంతో ఉబ్బితబ్బిబ్బెనప్పుడు మౌలకబోశాడు. అతడటువంటి మిత్రబృందంకోసమే అవతరించాడా అన్నట్లు మనలుతాడు, పెంటనే ఆక్కడచేరిన పదిమంది ఆకర్షణకు పాత్రుడయ్యేవాడు, ఆధునికనాట్యపద్ధతులన్నీ అతనికి బాగా తెలుసు, కథలను యెంత చమత్కారంగా చెప్పుకుపోయేవాడంటే, అతిథులు లేవబోయేసరికి తెల్లవారుతోంది.

కోర్ని పడుకొనడానికి ఎక్కడికో హొటలుకుపోయాడు. సైమన్ మాత్రం మార్క్కువద్ద రే, వుండిపోయాడు. ఇద్దరూ చీకట్లో కూర్చొని యెవో పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“మరి సైమన్, నీముందు సంగతి తేమిటి?” అని అడిగాడు ఉన్నట్టుండి మార్క్కు

“నాకు తెలియటంలేదు, మార్క్కు” అని జవాబిచ్చాడు సైమన్ ప్రశాంతంగా: “అంతా అయోమయంగా వుంది;

ఇదంతా అర్థంచేసుకోవా లంటే చాల తెలివి తేటలు, నిగ్రహం చిత్తశాంతి వుండాలి. ఒకటిమాత్రం స్పష్టమైంది. — మనంపట్టిన మార్గం మనలను మనగమ్యస్థానానికి చేర్చలేదని. నేను 'పార్టీ' పనిని పట్టించుకోవడం మానేశాను. కారణం, నాకందులో విశ్వాసం తగ్గిపోయింది. మనం ఆదర్శాలకొరకు ఎంతయెక్కువగా త్యాగాలను చేస్తున్నామో అంతగా దూరమైన పోతున్నాం. హింసా సిద్ధాంతాలతో ప్రపంచాన్ని పునర్నిమిత్తించడం కుదరదు, మార్క. అన్నిమార్గాలను పట్టాలి; హింస నుండిహింసే ఉద్భవిస్తుంది. కాబట్టి, మనం వేరుదారులను త్రోవకొకతప్పదు, నాకుమాత్రం వాటినిగురించి ఆలోచించే శక్తిలేదు. మాతరం విప్లవజ్వాలలలో భస్మీపటలం అయిపోయింది. మాశక్తి మాకోరికలు, మావిశ్వాసం ఆ అగ్నికి ఆహుతి అయిపోయినాయి. మేముపట్టిన దారి పెడదారి అని తెలుసుకునేటప్పటికి మాశక్తిసామర్థ్యా లుడిగాయి. వేరొక దారి కనుగొనడం మాకు దుస్సాధ్యమైంది.

“కాని, మాతరం మాత్రం?” అని యెదురుప్రశ్న వేశాడు, మార్క.

“మాతరంవాళ్ళు మేం చేసినతప్పులను దిద్దగలరు. ఏం? నీకలా తోచడం లేదు? మా ఆశలన్నీ నీలోనూ, నీవంటివారి లోనూ వుండేభవించివున్నాయి. మేము భస్మమైపోయాం. అందుచేతనే, స్టాలిన్ మమ్మల్ని దేశాన్నీ తనయిష్టం వచ్చినట్టు ఆడిస్తున్నాడు. భస్మరాశిని ఉప్పున ఊదెయ్యడం చాల సులభం. చాతకాలపువాళ్ళమైన మేము పట్టవలసినదారి ఒకటే ఉంది. అదే మా అంతిమ ప్రయాణం— రాజకీయసమాధి.”

టెలిఫోన్ మోగింది. మార్క్ రిశీవర్ అందుకున్నాడు. ఒక అపరిచితకంఠం మాట్లాడుతోంది;

“మీకు రాత్రి టెలిగ్రాం ఒకటి వచ్చింది.”

“ఉహూ, చెప్పండి.” అని అడిగాడు మార్క్.

“మార్క్ సురోవ్” అంటూ ఆపరేటర్ చదవడం ప్రారంభించాడు. “ప్రియమైన మార్క్, నేను వెళ్ళిపోతున్నాను, శలవు అన్వేషణ నాగిస్తూ వుండు— నీ పెరిస్పిటోవ్.”

రిశీవర్ యదాస్థానంలో పెట్టేస్తు చల్లబడిపోయాడు మార్క్. కొంచెంసేపటికి రిశీవర్ అందుకుని వాల్కోవ్ ఉన్న ఆస్పత్రియిమ్మని అడిగాడు. ఆస్పత్రిడై రెక్టరే స్వయంగా ఫోన్ దగ్గరకు వచ్చాడు.

“మీకు కామ్రేడ్ వాల్కోవ్ కావాలా? కామ్రేడ్ వాల్కోవ్ రెండుగంటలక్రితం తుపాకీతో కాల్చేసుకొని చనిపోయాడు.” అతనింకా యేమేమో చెబుతున్నాడు కాని మార్క్కు, వినిపించడంలేదు. అణినిధ్యాస అక్కడలేదు.

వాల్కోవ్ కాల్చేసుకుని చనిపోయాడు! ఎంతమాత్రం నమ్మలేకపోయాడు. టెలిఫోన్ నుండి వెళ్ళిపోతే సైమన్ అతడిముఖంవైపు చూశాడు. పెదిమి కరచుకున్నాడు; కళ్ళు పెద్దవై నాయి.

“పెరిస్పిటోవ్ కాల్చేసుకున్నాడు!”

సైమన్ ముఖం పూర్తిగా వివర్ణమైంది. “అదిమాతరం— విప్లవతరం— చరమఘడియలలో వుంది.” అనిగొణిగాడు. మార్క్ ముఖం ముడతలుపడింది. ఇంచుమించు తన అన్నముఖంమీదకు విరుచుకు పడ్డాడు.

మర్రి మాస్కోకు

“కాని మేము సంధ్యాకాలాన్ని సమీపించడంలేదు! ఎంత మాత్రంలేదు, దైవసాక్షిగా!”

“మార్క్-కళ్ళల్లో నీళ్ళుసుళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. తెరచి పున్న గవాక్షంవద్దకు వెళ్ళి నిలుచున్నాడు.

“చూడు, సైమన్, యీ గవాక్షానికి వెలుపల మాస్కో వుంది. మాస్కోకు వెలుపల మన దేశం వుంది. మనతండ్రిల రక్తపు వెల్లునలలోను తల్లుల కన్నీటి కెరటాలలోను మునిగి ఆమెకొరకై నా బ్రతకాలి, సైమన్!”

బయట అరుణ రేఖలు గోచరిస్తున్నాయి.

సురోవ్లకు ఉవమానం.

మార్క్ కనుపించడంతేదని ఒకమిత్రుడు తనకు తెలియ పరచ వచ్చినప్పుడు వేరాయివనోన్న, కొడుకు యివాన్ దగ్గర వుంటూండేది. ఇవాన్ తుర్కీస్థాన్లో వున్న ఒక సైనిక విద్యాలయానికి కమాండర్ గా వుండేవాడు. మార్క్ బస తాళం వేయబడిందని కూడా, వుత్తరం వ్రాసిన మిత్రుడు తన జాబులో పేర్కొన్నాడు. స్టాలిన్ మిత్రుడైన కిరోవ్ లెనిన్ గ్రాడ్ లో సాత్యచేయబడినప్పుడు, విద్యుద్వేగంతో కొన్ని అరెస్టులు జరిగిపోయాయి. జైలుల్లో పెట్టబడ్డవారిలో మార్క్ కూడా వున్నాడని అనుమానం.

కొత్తగా తగిలిన యీదెబ్బకు సోలిపోతూ క్రోధాశ్చర్యా లతో ఆవృద్ధురాలూ. సుమారు ఎనభై యేళ్ళ ప్రాయంలా రాజ ధానీ నగరమైన మాస్కోకు మరుసటి రైలులో బయలు దేరింది.

రాత్రిగడుస్తున్నప్పుడు, ఒకవంక తల్లి రైల్వో ప్రయాణం చేస్తుంటే మాస్కోలో కొడుకు మార్క్ చిన్న నలుచదరపు గదిలో యిటూ అటూ పచారు చేస్తున్నాడు. ఒక గోడకు పై భాగాన్న ఒక కిటికీ బయటైతే యినుపకమ్మలు బిగిప డిబబుంది. ఈకిటికీ లోంచి మార్క్ నీలపురంగు ఆకాశాన్ని చూడగల గుతుండేవాడు. ఆగదిల్లో గోడకే అమర్చబడి పడుకునేందుకు, వక్కన్ లకుబిగించబడిన ఒక బల్ల ఒక స్టూలు మాత్రం ఉన్నాయి.

లూబి మాంక చెర సాలలో అదొక మారుమూలగది.

కిటికీదగ్గరనుండి ద్వారంవద్దకు అయిదు, ద్వారం నుండి కిటికీవద్దకు అయిదు, ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, అయిదు పాదచ్ఛాయలు. మళ్ళీ గిరుక్కున వెనకకు తిరిగి ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, అయిదు, ఈవిధంగా మార్క్ తనగదిలో వెనకకుముందుకు అడుగులు వేస్తుంటే, అతనిహృదయంలో ఆలోచనలు కూడా వెనకకు ముందుకు అడుగులు వేస్తున్నాయి.

“చివరకు మిగిలిన దింతేనా. మార్క్? ఇటువంటి అంతిమదిశకు భయపడుతున్నావా?”

‘లేదు, నేను భయపడటంలేదు. ఇలా ముగియడమే మంచిదేమో నిర్ణయానికంటూ రాకుండా.”

“ఇప్పుడు నీసంగతేమిటి, మార్క్? యింకా మార్పు అంటే యెరగని కమ్యూనిస్టులేనా? ఇప్పటికీ నీవు ప్రతిదానికీ సమర్థించుకుంటున్నావా?”

‘లేదు. నేనింక కమ్యూనిస్టు నెంతమాత్రంకాను. ఐతే, యెవరినీ? యేమిచేస్తున్నాను? అంటే చెప్పలేనుకాని కమ్యూనిస్టును కాదని మాత్రం గట్టిగా చెప్పగలను. ఇప్పుడు జరగుతున్న విధానాన్ని నేనెంతమాత్రము అంగీకరించను. ఇంతవరకు నేనునమ్మిన దాన్ని యిప్పుడు పూర్తిగా ద్వేషిస్తున్నాను. నాకు తెలిసినదల్లా బ్రతకాలనున్నదని; ఐతే, యెవరికోసం, యెందుకు? అంటే ఎందుకూకాదు.”

కిరోవ్ చనిపోయిన మరుసటి రోజున పెర్స్నల్ డిపార్టుమెంటు అధిపతి యెర్హోవ్ కార్యాలయానికి పిలిపించబడిన వారిలో మార్క్ ఒకడు. అతనివంతు వచ్చేవరకు మిట్టమధ్యాహ్నమైంది. యెర్హోవ్ తనకుర్చీలో వెనకకు జేర్లబడి మార్క్ మీదకు విసిరాడు, ప్రశ్న.

‘నీకూ వాల్కోవ్ కు వున్న సంబంధం యేమిటి? నేనెవరిని గురించి మాట్లాడుతున్నానో తెలుసుకున్నావను కుంటాను.’

‘నేనాయనను సివిల్ వార్ రోజులప్పుడినుండి యెరుగుదును. ఆయన అప్పటిపేను పెరెస్విటోవ్.’ తరవాత మార్క్ చెప్పకొంటూ పోయాడు, మొదట తా మిరుఘరూ ఆస్పత్రిలో కలుసుకొనడం, తరవాత పెరెస్విటోవ్ రాజకీయవిద్యాలయం నిర్వహించడం మొదలైనవాటిని గురించి.

మార్క్ చెప్పడంపూర్తి అయ్యాక యెర్హోవ్ నిరీక్షిస్తున్నాడు చెప్పవలసింది యింకా వున్నదేమోనని. మార్క్ మౌనం వహించగానే, యెర్హోవ్ తలను పైకెత్తి ప్రారంభించాడు:

‘నువ్వొక్కసంగతి చెప్పడం మరచిపోయావు. వాల్కోవ్ ప్రజాశత్రువుగా తయారై, శిక్షనుండి తప్పించు కొనడానికి కాల్చుకుని, ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడని’

“ఆవిషయం నేను చెప్పేదేమిటి?” అని సమాధాన మిచ్చాడు మార్క్ ప్రశాంతంగా, “అన్ని ప్రతికలలోను పడనే పడింది. నాకు ఆయనతో వున్న సంబంధం యెట్టిదని ప్రశ్నించారు కాని ఆయన ఆత్మహత్య యెందుకు చేసుకున్నాడని అడగలేదు.’

“కానచ్చు...” అన్నాడు యెర్నూవ్. ఇప్పుడు కావలసింది అతనిచావుసంగతికాదు. దాన్నిగురించి నువ్వు ప్రస్తావించకపోవడానికి గల కారణం. తెలిసిందా, సురోవ్? మానంలో కొంత సత్యం దాగివుంటుంది కదూ?

మార్క్ మాట్లాడలేను.

“సరే నువ్వు వెళ్ళవచ్చు!” అన్నాడు యెర్నూవ్.

పదినిమిషాలు పోయిన తరువాత మార్క్ కు తెలిచేయబడింది, క్రేమ్లిన్ కు అశనిఉన్యోగం అప్పటినుండి యిక అవసరంలేదని. అతనిని పనిలోనుండి తొలగించారు. ఆ రాత్రంతా అతడు సిద్ధంగానిరీక్షిస్తూవున్నాడు. తెల్లవారుఝామున అతడున్న గదితలుపు నెవరో తట్టారు. అతణ్ణి లోబియాంకకు తీసుకువెళ్ళడానికి ముగ్గురువ్యక్తులు వచ్చారు. మాస్కోనగరం మధ్యనే చెరసాలలోకి అతణ్ణి త్రోసివేశారు. బరువైన యినవతలుపుఅతనివెనక మూసుకుపోయింది.

వేరా ఇవనోవ్నమాస్కోకు వచ్చిరావడంతోటే, కొడుకు కోసం అన్వేషణ ప్రారంభించింది. ఎన్నో ప్రభుత్వకార్యాలయాలనూ, సంస్థలను గావించింది. రోజంతా పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్ ఆఫీసుముందర పడేగాపులుపడి నిలబడివుంది. క్రేమ్లిన్ గెటువద్ద ని రీక్షింపసాగింది: గంటలకొద్దీక్యూల్లో నిలుచునేది. అయినా, మార్క్ యెక్కడవున్నదీ, యేమైనదీ యెవరూ చెప్పలేక పోయేవారు. ఎవరినడిగినా, మార్క్ సురోవ్ నమాచారం మాకేమి తెలియదు’ అనేవాళ్ళే. గంటగంటకు ఆమె ఆందోళన హెచ్చిపోతోండేది. మాటిమాటికి ఆమె “భగవం

తుడా! నే నాలస్యంగా వచ్చివుండలేదు గదా. మా కోర్ని తొండరగానచ్చేటట్టు అనుగ్రహించు!” కోర్ని ప్రయాణమధ్య లో వుండనే వున్నాడు. అతడున్న సైనికకాగ్గాలయం నుండి మాస్కోకు యేడురోజుల ప్రయాణం. సైమన్ ఆమెకు తెలి గ్రాంయిచ్చాడు, “సమస్తచర్యలూ తీసుకుంటున్నాం. నువ్వు మాత్రం జాగ్రత్తగా వుండు” అని.

తలవనితలంపుగా ఆమె కోర్ని స్నేహితృణ్ణి ఒకానొక రోజున కలుసుకొనడం తటస్థించింది. ఆయన ధర్మమా అని ఆమె ఎన్. కె. వి. డికి సంబంధించిన ఒక ఉన్నతాధికారిని కలుసుకొనగలిగింది.

“నన్నేం చెయ్యమన్నారు?” అని అడిగాడతడు, ఆమె అతనికి యెదురుగా కూర్చున్నప్పుడు.

“నా కొడుకు మార్క్ సురోవ్ కోసం యెదురు చూస్తున్నాను.”

“అతడిక్కడే వున్నాడనిమాత్రం చెప్పగలను. కాని, అతనికి సహాయం చెయ్యడానికి ప్రయత్నించి లాభంలేదు. అతణ్ణి యీపాటికే కాల్చి చంపకుండావుంటే, దానికికారణం అతడు సురోవ్ కుటుంబానికి చెందివుండడమే...” కూర్చున్నవాడు లేచి యింకా యిలా అన్నాడు; “నువ్వెబడనిలో పిల్లలను కన్నావు. కాని, యీ కడసారపువా ఊక్కడే యెందుకూ పనికిరాకుండాపోయాడు. వాడిప్రాణభిక్షనర్థించి ప్రయోజనం లేదు. ఇక్కడికి రావడంకూడా మంచిది కాదు. ఇక్కడ నుండి అతడు సజీవంగా బయటపడడం అసంభవం.

“మీ రేమంటున్నారు?” అన్నమాటలెలాగో అతికష్టం మీద ఆ మెనోటినుండి బయడపడ్డాయి.

“అటువంటివాళ్ళు బ్రతకడానికి వీలే దంటున్నాను.”

మెల్లగా చేతిలోవున్న కర్రనానుకుని వేగా ఇవనోవ్న లేచి నిలుచుంది. కోపోద్రేకంతో అమెముఖం చిట్టించుకుంది. జరా భారంతో మూతలుపడిపోతున్న ఆమె నేత్రాలు ఒక్కసారిగా ప్రజ్వలించాయి. వంగిపోయిన ఆమెనడుమును మెల్లమెల్లగా పైకి యెత్తి చేతిలోవున్న కర్రతో ఉన్నతాధికారి నెత్తిని ఒక్కపెట్టు పెట్టింది, బలంకొద్ది. ఆ అధికారి, ఆవేశంతో కంపించిపోతున్న ఆమె శరీరాన్ని నేలమీదకువిసిరేశాడు. క్రింద నున్న తివాసిమీదపడిన, ఆమె బాధతో మూలుగుతూ లేచింది. ఇంతలో నలుగురూ మూగరు.

“ఈడ్చెయ్యండి, దీన్ని” అని గర్జించాడు అధికారి. “గదిలోబంధించండి.” మారుమాట చెప్పకుండా, తలయెత్తుకుని, గదిలో బంధింపబడడానికి సిద్ధపడిందివేరా ఇవనోవ్న.

సురోవత్సలితో ఆ ఎన్. కె. వి. డి. అధికారి అంత కర్కశంగా ప్రవర్తించాడంటే కారణం లేకపోలేదు. ఆరోజుల్లో సర్వేసర్వత్ర ఒకఅభిప్రాయం వ్యాపించివుండేది; ఎన్. కె. వి. డి అధికారి అయిన యగోడాను బర్తరఫ్ చేసి అతనిస్థానాన్ని యెర్నోవ్ కు కట్టిపెట్టడానికి స్టాలిన్ చూస్తున్నాడని. అందుచేత, యెర్నోవ్ ను సంతోషపెట్టడానికి యీ అధికారి యీ పని చేశాడు. కాబోయే అధికారి యెర్నోవ్ కు తనమీద అభిమానం కుదురుతుందనీ, అప్పుడు తనకు లాభిస్తుందని యీడ్చోగి భావించి, మార్క్ ను యెర్నోవ్ బందీగా తీసుకుంటే,

ఆమార్క్ తల్లిని హింసిస్తే సరిపోతుం దనుకున్నాడు. కాని, దురదృష్టవశాత్తు యితనివిషయంలా అలాజరగలేదు సరికదా, దీనికి ప్రాయశ్చిత్తం కూడా అనుభవించవలసివచ్చింది యీ అధికారి.

మూడురోజుల తరవాత వేరాభవనోన్న చేరసాలలో ఉంచ బడింది. కోర్ని సురోవ్ వొరొషిలోవ్ ను అభ్యంతరకార్యా లయంలో కలుసుకున్నాడు. కోర్ని మాస్కోవచ్చి కొన్నిగం టలకన్న యెక్కువకాలం గడవకపోయినా, తనతల్లికి జరిగిన భంగపాటును గురించి పూర్తిగా తెలుసుకున్నాడు. తనతల్లిని గాని, మార్క్ నుగాని చూడడానికతనికి అనుమతిదొరక లేదు. సరికదా, వారిని విడిపించడానికి యేమీచెయ్యలేని నిస్సహాయ స్థితిలోకి దిగజారాడు. ఇప్పుడు వొరొషిలోవ్ దగ్గరకె స్వయం గా వచ్చాడు, తనతల్లిని మార్క్ ను అతని (వొరొషిలోవ్) రక్షణలోకి తీసుకోవలసిందిగా అభ్యర్థించడానికి.

‘నిజంగా యిదంతా హాస్యాస్పదంగా వుంది.’ అన్నాడు వొరొషిలోవ్ కోర్నితో. ఎర్హోవ్ తో మాట్లాడిన తరవాత టెలిఫోన్ పెట్టెస్తూ ‘యీరోజుల్లా వింతవింత విశేషాలు జరుగుచున్నాయి. వాటికి నవ్వాలో యేడవాలో తెలియ డంలేదు. కాని, భయపడకు, కోర్ని. మీతల్లి అలా అవమా నింప బడడానికి వీల్లేదు ... ‘పటాలం పెంపుడు కొడుకు’ కు కూడా విడుదల దొరుకుతుంది.’

బందీ అయిన తరవాత మూడువారాలకు మార్క్ కు తెలి యచేశారు విడుదలకు వుత్తరువులు అందినవని. ఐతే, వెంటనే

మాత్రం మాస్కావదలి వెళ్లిపోవాలి. అతను వెళ్ళిపో బోతోంటే “అన్నట్టు మీతల్లినికూడా విడుదల చేస్తున్నారు. ఉత్తరువులు జారీచెయ్యబడ్డాయి కూడా.” అని తెలియచెయ్యబడింది. తనను యెవరో వెన్నుపై ఒక చరుపు చరిచినట్లు ఉలిక్కి పడ్డాడు. ఏతే తనతల్లిని కూడా జైయిల్లో పెట్టారని గ్రహించాడప్పుడు. అది సమ్మడానికి గాని, భరించడానికిగాని శక్యంగానివార్త. ఆవార్తచెప్పిన వానిపై పుజిరిగి “మా అమ్మ జైయిల్లో పడవలసినంత నిర్భాగ్యురాలు కాదు” అని యెలాగో అనగలిగాడు.

“కాకపోవచ్చు” అని అంగీకరించాడా చెప్పినవ్యక్తి. “కాని, అదంతా నాకనవసరం. ఆమె ఒక ఎస్. కె. వి. డి. అధికారిని కర్రతో కొట్టడంచేత వారామెను జైయిల్లో పడేశారు.”

తన చిన్నతనంలో ఒక తెల్ల ఉద్యోగి తనతల్లిని మృగాన్ని బాదినట్లుగా బాదినట్లు విన్నప్పటినుండి యింతవరకు యిటువంటి బాధపడలేదు. ఇంతకోపాన్ని వహించనూలేదు. ఆ తెల్ల పశువు అంత అమానుషంగా ప్రవర్తించడం వల్లనే తాను కమ్యూనిస్టుగా మారిపోయాడు. కాని, యిప్పుడు కమ్యూనిస్టులె తనతల్లిని భంగపరచడంద్వారా తనను బాధించాడు. దానిని అతడెన్నటికి మరచి పోలేదు.

‘మెల్లిగా వెళ్ళు’ అన్నాడు రక్షకభటుడు, మార్క్ తనతల్లి తనకొరకు నిరీక్షిస్తున్న గద్దెపై పరుగెడుతోంటే. మార్క్ తొందరపాటు తగ్గిదామనుకున్నాడు కాని, లోపల చెలరేగిన మానసిక సంక్షోభం అతని శరీరాన్ని ముందుకు నెట్టివేస్తోంది. తల్లి కొడుకు లొకరికొకరు యెదురై నారు. ఆమెఅతనికాగిలిలోకి

విసురుగా పడేవరకు, ఆమె నెరసిన వెండ్రుకలు ముఖాన్ని అనరించాయి. వయః పరిపాకం తప్పిన ఆమె చెక్కిళ్ళపై కన్నీళ్ళు కాలువలు కట్టాయి.

“మార్క్, నాతండ్రి!” అంటూ ఆతల్లి అతని బుగ్గలను పుణికి తలనిమిరి, చుంచుచువ్వి, భుజాలను చేతులతో అదిమి పట్టుకుంది.”

‘మమ్మల్ని మన్నించు తల్లీ అనివాపోయిండు మార్క్,’ దీనికంతకూ మేమే బాధ్యులం. తండ్రి, సోదరుల అకారణ మరణాలకు కూడా మేమే కారణం... బంధిఖానాలుకట్టి, అటు వంటివారి చేతుల్లో అధికారం వుంచి నంచుకు... ఇంతవరకు చేసినదానికీ, యికముందు జరగబోయే దానికీ కూడా మేమే బాధ్యులం...మమ్మల్ని తుమించు...”

“మాట్లాడకు!” అని రహస్యంగా గొణిగిందామె “మన మందరము బాధ్యులమే. భగవంతుణ్ణి మీరు మరచి పోయాను. దాంతో, మనకంతా శూన్యంగా తోస్తోంది. ఎందుకలా జరుగుతోందో చెప్పలేనుకాని, మీరుమాత్రం దుఃఖ భారంతో కృంగిపోతున్నారు. ఇప్పటికీ శాంతించు నాయనా, మనమంతా యిక్కడనుండి...మాస్కోనుండి— వెళ్ళిపోదాం మార్క్. ఇక్కడివారికి శాంతి, సౌఖ్యాలనేవిలేవు; ఎవరు చూచినా దుఃఖభాజనులె; ఎక్కడచూచినా భేదమే. మనం వెళ్ళిపోదాం; నీమంటావు, మార్క్?”

‘జ్ఞానమ్మా, వెళ్ళిపోదాం; మనవూరికి మళ్ళీ వెళ్ళిపోదాం. ఆ పైప్పీకి.....’

స్వగ్రామం చేరుకున్నాక మార్క్ అదోమోస్తగుగా, యెదోపోగొట్టు కున్నవాడిలా తిరుగుతూ వుండేవాడు. తనలో అణగిపోయిన ఆత్మవిశ్వాసంకోసం... ద్వేషంగామారి పోయిన ప్రేమకోసంఆహారం నిద్ర అతనికి దూరమైనాయి, గంటలకొద్దీ ఆలోచనా సముద్రంలో మునిగిపోయి, యే గవాక్షం చెంగటనో నిలబడికాని, చతికిలబడికాని ఉండిపోయే వాడు. ప్రక్కయెవరై నా మసలుతున్నారో లేదో కూడా అతనికి గుర్తుండేదికాదు. మాట్లాడినప్పుడు వినిపించేదీ కాదు. తనతల్లి ఆందోళనపూరిత బాష్పాలుకూడా అతణ్ణి దుఃఖాన్నుండి మరల్చలేక పోయేవి.

తగిలినగాయాలు క్రమేపి మానుతూవచ్చాయి. అంటే తనదుఃఖం ప్రజలనుభవించేదుఃఖంలో స్వల్పభాగం మాత్రమే ననీ, ప్రజలింతకన్నా దుర్భరకేళాల ననుభవిస్తున్నారనీ అతడు సరిపెట్టుకోసాగాడు. వెనకటి కెన్నికష్టాలు వచ్చినా తన గ్రామస్థులుయిప్పుడున్నంత దుర్దశలో లేరని అతడు భావిస్తూ వచ్చాడు. జీవితం కష్టసాధ్యం కావచ్చుకాని, కష్టించి జీవించాలనే సత్యాన్ని వారు గుర్తించారు. ఎంతకష్టపడి పనిచేస్తే, యింటివద్ద పరిస్థితులంత మెరుగుపడతాయి! సమిష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాల రాకతో యివన్నీ మారిపోయాయి. భూమిని, పశుగణాన్ని కూడా వారు వశపరచుకున్నారు. స్ట్రెప్టిలలో గొర్రెలు చూద్దామన్నా కంటికి కనిపించడంలేదు. ఆ యేడు పంటబాగాపండినా రైతాంగంచేతికందినది స్వల్పమే. పంటచేతికి వచ్చేరావడంతోటే, అందులో చాలా వరకు

ప్రభుత్వపరం చేయవలసివచ్చింది. పోనీ, మిగతా దైవా పంచగా తగుమాత్రం వస్తుందేమో ననుకుంటే పనిచేసిన రోజులకు యేకొన్ని ఔన్నులగింజలనో వారికి పారబోశారు. ఆ గ్రామంలో మూడు సమిష్టి వ్యవసాయక్షేత్రాలున్నాయి. ఈ మూడింటిలో ఒకదానికి టిమోతిసురోవ్ పేరుపెట్టారు. తన తండ్రి పేరుతో పిలవబడుతున్న ఆ సమిష్టి క్షేత్రంవల్ల ప్రజలు దరిద్రాన్ని అనుభవిస్తూంటే మార్క్ సహించలేకపోయాడు. అది తన తండ్రికీర్తికి కళంకం అనుకున్నాడు మార్క్. ఆ సమిష్టి పంటలోనె నిర్మాణం కాబోతున్న తూటాలఖార్కానా పరిసరాలను చూస్తే అతనికెంతో రోత అనిపించింది. బక్కచిక్కి చినిగిన పేలికలతో, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, నడవలేక నడవలేక, సాగుతున్న ఖైదీలు జల్లు జల్లుగా ఆమార్గం వెంటనడిపింప బడే వారు. సమిష్టి క్షేత్రాలకు చెందిన గుర్రాలు కొనవూపిరితో, ఘోరీనిర్మాణ సామిగ్గి శకటాలను లాగలేక, లాగలేక సోలిపోతూవుండేవి. వాటికి, ప్రాణావశిష్టతలెవున్న ఖైదీలు సాయ పడుతూవుండేవారు.

చివరకు యెన్నాళ్ళనుండో నిరీక్షిస్తున్న శ్రీముఖం మాస్కోనుండి వచ్చేసింది. సోవియట్ యూనియన్ లోని ఆరుముఖ్య నగరాలలో దేనిలోను కూడా, అయిదు సంవత్సరాల వరకూ మార్క్ నివసించడానికి అంతవేళారు. ఈ శిక్షకు కారణాలు తెల్పబడలేదు. చెప్పలేదని మార్క్ కించపడనూలేదు. తన తండ్రి నివసిస్తూ వచ్చిన గ్రామంలోనే తాను జీవితశేషంగడపాలని మార్క్ యేనాడో నిశ్చయించుకున్నాడు. 'నువ్వునన్ను పల్లెటూరి బడిపంతులివికమ్మనిలాని

చేదానవృకదా. అమ్మా!’ అన్నాడతడు ఒకరోజున తల్లితో. ‘అందుకే నేనిప్పుడా ఉద్యోగానికి సిద్ధపడుతున్నాను.’

రెండువారాల తరువాత, టిమోతి సురోవ్ సమిష్టిక్షేత్రంలో వున్న చిన్నబడిలో అడుగుపెట్టాడు. గోడకి తన తండ్రి పటం ఒకటి వ్రేలాడుతూవుంది. దానిని ఆగ్రామంలో ఉన్న చిత్రకారు డొకడు వ్రాయగా కొయ్యచట్రంలో బిగించి అక్కడ వ్రేలాడదీశారు. ఆచల్లని చూపుల నీడలలో మూర్క అచ్చటి బాలబాలికలకు విద్య చెబుతూ వుంటాడు. మనిషి మార్పు అనేదాన్ని అంగీకరిస్తే జీవితమెంత అందంగా ఉంటుందో బాలబాలికలకు నేర్పుతూ వచ్చాడతడు. అతడి ముఖంలో తిరిగి ఆనందం తొంగిచూస్తూంది. కంఠంలో దయార్ద్రత ప్రస్ఫుటిస్తూనచ్చింది. ప్రతిఉదయమూ పాఠశాలకు వెళ్ళి ‘సుప్రభాతం, పిల్లలారా’ అని పిల్లల్ని సంబోధించేవాడు. వారిలోకూడా ఆ ఆనందం తరంగిత మాతృన్నట్లు ‘సుప్రభాతం, సురోవ్’ అనిజవాబిచ్చేవారు.

మూర్క గ్రామం అతనికొక పర్యలోకన కేంద్రంగా అని పించింది. అచ్చటినుండి తుపానుభీభత్సానికి లోనై ఉన్న రష్యానంతనూ అతడు పర్యలోకిస్తూండేవాడు. మహాప్రస్థానంలో మొదటి మజిలి తగిలింది. ఎవరిభుజస్కంధాల నుండి స్టాలిన్ పై కెగరి మహోన్నతపదవి నలంకరించాడో, వారి నందరినీ ఉరికంబాలకెక్కించో, విషంతినిపించో, తుపాకులతో కాల్చి ఎవరియింట్లో వారిని హతమార్చాడు.

ఆవిధంగా మృత్యుముఖం జొచ్చినవారిలో మొదటివాడు స్టాలిన్ ఆ ప్రమిత్రురూ, చిరసహవాసి అయిన ఆడ్మియెనికిట్జ్,

అతడు ప్రాణాలను వదలుతూ, టెలిఫోన్ చేతితో పట్టుకుని “నే వెడుతున్నాను, స్టాలిన్! కాని, నువ్వు నా నెనకాలె వస్తావులే.” అని టెలిఫోన్ పెట్టేశాడు. తరవాత ఎబిల్ ఎ నెకిడ్జి. ఒకప్పుడు యింకా యన స్టాలిన్ కిగురువు. ఆగురువును పులోకానికి వంపించాడు శిష్యుడు. ఇటువంటివారు వందలమీద నిహతలయ్యారు. స్టాలిన్ పట్ల భక్తిపిశ్వాసాలు కనబరచిన యిటువంటి వారందరి హత్యకూ సమాధానం, కారణం ఒక్కటే— అదే, లెనిన్ ప్రకటించిన సూత్రం— వెయ్యిమంది నిర్దోషులు శిక్షింపబడినా బడవచ్చు కాని, ఒక్కదోషి కూడా తప్పించుకు పోకూడదు. దీన్ని ఎర్ఝోవ్ అక్షరాలా అమలు జరిపేవాడు.

ఇంతవరకు వధింపబడిన వారందరూ స్టాలిన్ ను వధించాలి, స్టాలిన్ నశించాలి అని వాదించేవారు. వీరందరూ నిర్దోషులై, కొందరు, వావిలావ్ ను పోలినవారు, స్టాలిన్ వినాశనాన్ని కోరే భావాన్ని నివారించడానికి ప్రయత్నించారుకూడ. వాల్లా ప్రాంతంలో ఉన్న సైన్యాన్ని అధిపతిగా వున్న తుకచేవిస్కి కూడా అంతే. సేనాధ్యక్షుడూ, అతనిమిత్రులూ, స్టాలిన్ స్థానంలో మరొకనియంతను నిలబెట్టాలని కుట్రపన్నుతూంటే ఎర్ఝోవ్ అకుట్రను కనుగొని ఆ సేనాధ్యక్షుని స్వహస్తాలతో కాల్చి చంపేశాడు. అతనిమిత్రులను కూడా బ్రతకనివ్వలేదు. జైల్లోన్న సైనికోద్యోగులతో నిండిపోయాయి. ఎన్.కె. వి.డి. అపరాధ పరిశోధకోద్యోగులకు యేవిధంకా నై నా వారు తప్పులను ఒప్పుకునేటట్లు చేయవలసిందిగా ఆజ్ఞలివ్వబడ్డాయి. భయంకర చిత్ర వధలను చిత్రించి ప్రజలు తమ్ము తాము దూషించుకొనడమే కాక అన్యులనుకూడా దూషించేటట్లు

చెయ్యబడ్డారు. దేశవ్యాప్తంగా సేనాపతుల హత్యాకాండ పెచ్చుపెరిగిపోయింది. దీనికి బాధ్యులు యే కొద్దిమందో అయినా, క్షాశనచేయబడ్డ నిరపరాధులు మాత్రం వేలసంఖ్య లో వుండేవారు.

ఈ హత్యలనే కెరటాలలో తొమ్మిదవ కెరటం కోర్ని సురోవ్ ప్రధానకార్యాలయ మున్న చిన్నపట్టణం వరకూ దొర్లిపోయింది. మొట్టమొదట కోర్ని స్వంతసిబ్బందిలోని ఉద్యోగులు బంధింపబడ్డారు. తరవాత తరవాత, ఆనిర్బంధాలు పై నికపటాలాలలోని దండనాధులకు కూడా తప్పకపోవడంతో కోర్ని మొదట ఆశ్చర్యపడి, రానురాను, కోపోద్రిక్తుడు కా సాగాడు. తాను, వారొషిలోవ్ కు వ్యక్తిగతహోదాలో పం పిన పెలిగ్రాంకు సమాధానం రాకపోవడంవల్ల స్టాలిన్ తోనే, సరాసరి, మాట్లాడాలని ప్రయత్నించాడు. కాని, అతనికా అవ కాశం యివ్వబడలేదు. అతనింకా ప్రయత్నిస్తూనే వచ్చాడు. అదే సమయంలో కొందరు స్పెషల్ డిపార్టుమెంటు ఉద్యో గులు అతని కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించారు.

“బంధించడానికొచ్చారా?” అని అడిగాడు, బిగ్గరగా.

“ ఔను! ”

తన వ్రాతబల్లమీదనున్న బరువైన సిరాబుడ్డిని పైకెత్తి బలంకొద్దీ ఆవచ్చిన అధికారిమీద విసరికొట్టాడు. ఆ ఉద్యోగి యెలాగో, తంపిస్ట్ అడుగుభాగంతో కోర్ని ముఖంమీద ఒక్కపెట్టుపెట్టి స్పృహతప్పి నేలకొరిగాడు. అతనిదేహం మీదనుండి దాటి కోర్ని ఆగదివిడచి వెళ్ళిపోయాడు. తన

ముఖంమీద తగినలినగాయంనుండి ప్రవహిస్తున్న రక్తం ముఖమంతా అయింది. యూనిఫారం మీదకు చిందింది. వక్షస్థలంమీదనున్న పతకాలు, 'డిక రేషన్లు' రక్తసిక్తమైనాయి. రెండురోజుల అనంతరం వాస్తా పత్రికలలో ఒకప్రకటన వెలువడింది. "సేనాధిపతికోర్ని సురోవ్ ప్రజాశత్రువుగా మారిపోయాడనీ, అతనికుట్ర వెల్లడి మైనదనీ, కఠినశిక్షకు పాల్పడతాడనీ." అతనిపై న్యంలో వివిధశాఖలలో జరిగిన సమావేశాలు అతనిపై న్యంలో వివిధశాఖలలో జరిగిన సమావేశాలు అతని చావును కోరుతూ తీర్మానాలు చేశాయి.

కోర్నీకి ఉత్తరాలు వ్రాయడమంటే యెప్పుడూ యిష్టం లేదు. కాని, మూడుమాసాలకొకపర్యాయం యింటికి ఉత్తరం వ్రాసుకోవాలనే నిర్ణయం ఒకటి చేసుకొన్నాడు. కాని, ఆరుమాసాలైనా కోర్ని వద్దనుండి ఒక్కమాటకూడా తెలియక పోవడంతో, యింటివద్ద వేరా ఇవనోవ్నాకు, అతని సోదరులకు ఆందోళన మెక్కువైంది. మూడుమాసాల అనంతరం కోర్ని నివస్తాన్న యింటియజమానివద్దనుంచి పోస్టులో ఒకపుత్తరం వచ్చింది. అందులో కోర్ని సురోవ్ బంధింపబడ్డ ఉదంతం వ్రాయబడివుంది. మూడుమాసాలక్రితం వెలువడ్డ స్థానికవార్తా పత్రిక ప్రతి ఒకటికూడా అందులో పొదగబడివుంది. అందులో "ప్రజాశత్రువు కోర్ని సురోవ్ నశించాలి." అన్నమాటలు పెద్దక్షరాలలో ముద్రింపబడివున్నాయి. అదిచూచి మార్క్ భయంతో వణికిపోయాడు. కాని, యదాస్థితిని తల్లికిమాత్రం చెప్పలేదు. వారంరోజుల అనంతరం అతడు మాస్కో చేరుకున్నాడు.

రష్యా మొత్తంమీద కోర్నిని రక్షించగలవాడు ఒక్కడు మాత్రమే ఉన్నాడు. అతడు ఒరోషిలోవ్, మార్క్కును రక్షించింది కూడా అతడే. ప్రతిరోజు మార్క్కు వొరోషిలోవ్ దర్శనం కోసం ఆయన ఆఫీసుకు వెళ్ళి వస్తూండేవాడు. ఒరోషిలోవ్ కు తెలుసు మార్క్కు వస్తున్నాడని; కాని, ఏమిచేయడానికి తోచడంలే దతనికి. చివరకు, కలుసుకోకపోవడమే మంచిదనుకున్నాడు. అప్పటికి మార్క్కు మాస్కో-వచ్చి పదిరోజులైంది. ఈ పదిరోజులూ, వొరోషిలోవ్, జనరల్ జోసఫ్ అపనాసెంకొ తో కోర్నిని గురించి సుదీర్ఘమైన సంభాషణలు జరుపుతూనే వున్నాడు.

“ఎన్. కె. వి. డివారి చర్యలతో నువ్వేమి సంబంధ పెట్టుకోవద్దు అని స్టాలిన్ గట్టిగా నిషేధించాడు. కాబట్టి, విజేవ్ తోనే నేమిచెప్పినా లాభంలేదు. నే నేమి చెప్పులేను.” అన్నాడతడు చివరకి.

“అదంతా నాకు తెలియదు. కాని, మనం యెలాగోయీ విషయాన్ని సాధించి తీరాలి. మనసేనాధిపతులలో ప్రచండుడన దగినవాణ్ణి మనం పోగొట్టుకొంటున్నాం. నా ఒక్క ప్రాంతంలోనే సుమారు పదిహేనువందలమంది ఫై దీలుగా తీసుకోబడ్డారంటే మొత్తం సైన్యంలో యెందరుబంధింపబడి వుంటాల్సి?”

‘ముప్పయి వేలు!’

అషనాశంకొ ఒక్కసారి త్రుళ్ళిపడ్డాడు. నలుపలకలుగా ఉన్న అతని ముఖం జేవురించింది. ‘మూర్ఖుడైన ఆసిర్హోవ్ పండువంటి సైన్యాన్ని గంగపాలు చేస్తున్నాడు. దీని పర్యవసానం యెలావుంటుందంటావు, వొరోషిలోవ్?’

‘నేనుమాత్రం యేమిచెప్పగలను?’ అని తెల్లముఖం వేశాడు బారోషిలోవ్. ‘ఇప్పుడు వచ్చిపడ్డ చిక్కే అది. నా కేమి తెలియనివ్వడంలేదు. మనకుకూడా ఎప్పుడు అపాయం రానున్నదో చెప్పలేకుండా వున్నాను. ఈపరిస్థితుల్లో మనం యేమాత్రం జోక్యం కలిగించుకున్నా ప్రమాదం తప్పకపోవచ్చు. నీవు నీపదవిని కాకుండా తలకాయను కూడాపోగొట్టుకోవలచావా?’

అవకాశంకొ తెలుసుకో దలచిన చివరిమాట అదే. అతనిప్పుడు సైన్యంలో ఉన్నతాధికారిగా పనిచేస్తున్నాడు. ఆపద విని వదలుకోవడమంటే సామాన్యంకాదు. అలా అని కోర్కీని అతని గ్రహచారానికి నదిలిపెట్టనూ లేదు; తమ రియూరిని పెనవేసుకుని చాలా నిగళబంధనాలున్నాయి.

‘సరే, నీయిష్టంవచ్చినట్టు చెయ్యి’ అన్నాడతను గంభీరంగా, “కాని, అతణ్ణి మనం వాళ్ళకప్పగించి వూరుకోలేం. మనం ఒకరి సరసనొకరం నిలబడి యుద్ధాలు చేశాం; కష్టసుఖాలను సమంగా అనుభవించాం; మన మతనికి సహాయ పడక తప్పదు కూడా; మనంచేసి తీరవలసిందే.”

‘నాకు తెలుసు మనం చెయ్యవలసి వున్నదని,’ అని జవాబిచ్చాడు బారోషిలోవ్. ఒక్కక్షణం కళ్ళుమూసుకొని గతాన్నిస్మరింపసాగాడు. అంతద్యుద్ధపురోజుల్లో, సెరెట్సియన్ వెలుపల యేవిధంగా సైనికులతో నిండిన ఒకరైలును తెల్లవాళ్ళ బారినుండి తప్పించడానికి కోర్కీ యేవిధంగా తన పటాలాన్ని ఉరికించి హోరాహోరీగా పోరాడాడో. అతడు జ్ఞాపకం చేసుకో

నానాడు. ఆనాడు ఆరైల్లో ఒరోషిలోవె ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. అటుతరవాతి కోర్ని స్వారీచేస్తూ రక్తం కాలువలు కట్టి ప్రవహిస్తూంటే ఆవేశంలో వున్న తన గుఱ్ఱాన్ని అదిమి పట్టుకుని నవ్వుతూ పరిచయం చేసుకున్నాడు.

“సరే” అని వారోషిలోవ్ తాను కూర్చున్న కుర్చీలోంచి యెగిరి లేచాడు. ‘మనయజమాని మనలను కాలెయ్యమని ఆజ్ఞాపించవచ్చు, అయినా సరే, నా, చెబుతాను.”

స్టాలిన్ తో మాట్లాడినప్పటి వివరాలన్నీటిని అసనాసెంకో ఆరాత్రి యేకరువుపెట్టాడు.

‘మొదట్లో మామూలు వినిపించుకోనైనా వినిపించుకోలేదు. అటు తరవాత అదంతా ఎర్ఘోవ్ చూసుకుంటాడు లాడి’ అన్నాడు ముక్తసరిగా; చివరకు, నాచేతిలో ఉన్న ఆఖరుముక్కనుకూడా ఆడేశాను; స్టాలిన్ కు జ్ఞాపకంచేశాను, 1920 లో స్టాలిన్ సూచనలను పాటించి తుకచేవిస్కితో యే విధంగా కలహించాడో, అప్పటినుండి వారిరువురూ పరస్పరం యేలా ద్వేషించుకునేవారో. చివరకు, ఒక్కనవ్వునవ్వి సురోవ్ కు సాయం చెయ్యాలి, అన్నాడు; అటుపిమ్మట మమ్మల్ని వెళ్ళమని అనుజ్ఞనిచ్చాడు. దీనినిబట్టి అతడేదో చెయ్యకమాన డని నాకు గట్టినమ్మకం వుంది. ఒరోషిలోవ్ కూడా అలాగే నమ్ముతున్నాడు.’

ఆసాయం కాలమే కోర్ని సురోవ్ వుగురించి తన నివేదికను అంద చెయ్యమన్నాడు యెర్ఘోవ్ ను స్టాలిన్.

‘తన నేరాన్ని అంగీకరించడం లేదతడు’ అన్నాడు యెరూహోవ్, ‘పిచ్చికోపంతో రెచ్చిపోతున్నాడు; తనను బంధించడానికి వెళ్ళిన ఉద్యోగిని గాయపరచాడు. ఇప్పటికీ జెయిల్లో వుండి కూడా రక్షకభటులను కాల్చుకుంటున్నాడు. వాళ్ళందరిని చీల్చి, చెండాడి కాకులకు, గద్దలకు గిరవాటేస్తానని బట్లు, సత్యాలు పెట్టుకుంటున్నాడు.’

స్తాలిన్ నవ్వాడు. బుడెన్ని మనుష్యుల మొరటుతనం అతనికి బాగా తెలుసు. కోర్ని ఆవిధంగా జెవరిస్తున్నాడంటే, నాన్ని నేరంగా పరిగణించడానికి క్షమించండి.

‘అతణ్ణి వదలివెయ్య వచ్చననుకుంటాను.’ అని తేల్చేశాడు చివరకు స్టాలిన్. ‘మళ్ళీ అతన్ని మంచిమాటలతో దార్లొపెట్టాలి. తెలిసిందా?’

జెయిల్లోంచి విడుదల చెయ్యబడ్డతరవాత సంవత్సరానికి బ్లూచెర్ స్టానే నియమింపబడ్డ అపనాసెంకో అడుగు జాడల్లో దూరప్రాచ్యానికి పంపబడ్డాడు. అక్కడనుండి సాదరుడు మార్క్కు చక్కటి ఉత్తరం ఒకటి వ్రాశాడు కోర్ని. ‘నన్నిక్కడ ఒకపై న్యాయానికి అధిపతిగా నియోగించారు.’ అని ఉదహరింపబడివుంది ఆవుత్తరంలో ‘ఇక్కడి ఆఫీసర్లు యెంతమంచి వారో నువ్వు తెలుసుకుంటే యెంత బాగుండును!’ అని తన భావాన్ని ప్రకటించాడు.

ఇంతలో స్టాలిన్ కమ్యూనిజం, హిట్లర్ సామ్యవాదం ఒకదాని నుంచి ఒకటి వర్ధిల్లలేవన్న సంగతి పొక్కింది తాత్కాలికంగానైనా. ఐతే ఈయిరువురు నియంతలు ఒకరి

కొకరు సర్వవిధాలా సహాయపడడానికి ఒడంబడికలపై సంతకాలు చేసుకున్నారు. రష్యన్ తిండిగింజలను తిని బలిసిన హిట్లర్ పైన్యాలు పశ్చిమంగా కదిలాయి. రష్యన్ చమురు పోసుకుని, జర్మన్ టాంకులు పారిస్ లో దొర్లిపో సాగాయి. తెరపిలేకుండా రైళ్ళు ధాన్యాలూ, నూనెలూ, ముడియనుమూ చేసుకుని రష్యానుండి జర్మనీకి వడ్చిపోతూ వచ్చాయి. 1941 వసంతకాలపు చివరిరోజుల్లో రష్యన్ పత్రికలలో యాక్రింది ప్రకటన వెలువడింది.

“సోవియట్ యూనియన్, జర్మనీ దేశాలమధ్య రాజకీయ సంబంధాలు కొంతవరకు నలుగుడులో పడ్డాయి.” అన్న వార్త విపులప్రచారాన్నందుకుంది. కాని దీనికి యదార్థ పరిస్థితులకు సమన్వయం కనుపించదు. జర్మనీతో మామైత్రి యధా విధంగానే వృద్ధి నొందుతోంది.”

రాబోయే ప్రమాదాలను నిరాధార వార్తలుగా ప్రభుత్వం ఖండించినా, యిరుదేశాలమధ్య సామరస్యం ఆట్టేకాలం నిలచే అవకాశం సన్నగిలి పోయిందని రష్యన్ ప్రజలు గ్రహించేశారు.

అడవిలో మనుషులు

1941 జూన్ నెలలో ఒకానొక వేకువరూమున హిట్లర్ టాంకులు, సైనికులు రష్యన్ గడ్డమీద దాడిచేశాయి. పొగలు చిమ్ముకుంటూ ఫెళఫెళా రాబ్బటంతో విరుచుకు పడుతున్న యీదాడికి ఆకాశమార్గాన వైమానికదళం రక్షణ నిస్తూ వచ్చింది. నేలపై నున్న సోవియట్ టాంకులు, విమానాలు అగ్నిజ్వాలల కాహతి ఔతూవచ్చాయి. పశ్చిమ ప్రాంతంలో వున్న సోవియట్ సైన్యాలు భూన భోంతరాళం నుండి కురిసే అగ్నివర్షంలో తుడిచిపెట్టుకు పోయాయి. అచిర కాలంలోనే, శేషిత సైనికనివహం తూర్పుదిశకు పలాయనం ప్రారంభించింది.

జర్మన్ రష్యన్ దేశాలమధ్య యుద్ధం ప్రారంభమైంది.

దక్షిణరమ్యాప్రాంతంలో జనరల్ క్రిమోవ్ ఆధ్వర్యాన నడవడానికి ఆశ్చికదళం వొకటి అటవీమధ్యస్థంగా నున్న ఒకానొక శిబిరంలో సమాయత్త పరుపబడసాగింది. ఇదొక వింతైన సైన్యం. ఇందులో డివిజనులులేవు; పెద్దపెద్ద ఫిరంగులు లేవు; ఎటొచ్చి చిన్నఫింగులతోను, మరతుపాకులతోను యీ సేన యేర్పాటైంది, మరఫిరంగులు, తుపాకులు బరువైనవాగల్గమీద యెక్కించబడ్డాయి. సైన్యంయావత్తూ పదహారు విభాగాలుగా విభజింపబడింది. ఒక్కొక్కదాంట్లా రెండేసి వందలమంది ఆశ్చికులుంటారు.

యుద్ధం తొలిరోజున సైనికకొలువులో చేరవలసిందిగమార్కుకు పిలుపు వచ్చింది. జనరల్ క్రిమోవ్ నాయకత్వ

క్రింద నడవవలసిన విభాగాల్లో పదమూడవ విభాగానికి నాయకుడుగా మార్క్ జనరల్ క్రిమోవ్ యెదుట హాజరు కమ్మన్నారు.

మార్క్ స్వగ్రామాన్ని సదలతేక వదలతేక హృదయ భారంతో వదిలిపెట్టాడు. అంతకు నెలరోజులకు పూర్వం, అతని తల్లి, పశ్చిమసరిహద్దు ప్రాంతానికి పంపబడ్డ యివాన్ తో వుండడాని కని వెళ్ళింది. అతడున్న పట్టణాన్ని యుద్ధం ప్రారంభమైన గంటలో జర్మనులు పట్టేసుకున్నారు. ఏతే, తమతల్లి యేమైనట్లు? ఇవాన్, అతనిభార్యాపిల్లలూ యేమైనట్లు? మహాపద్రవానికి లోనై వుంటారని మార్క్ భయపడ్డాడు.

ఆ బాధలు, సంశయాలు, ఆందోళనలు, సత్యాన్వేషణ అన్నీ యిప్పుడు అడుగున పడిపోయాయి. శత్రువు రష్యన్ గడ్డపై కాలుపెట్టాడు. అదే యిప్పుటి కళవళపాటుకు కారణం. జర్మనులను వారదోలాలి, అంతకుమినహా చర్చించడానికి కాని, తర్కించడానికి కాని అనకాశం లేదు. అతని హృదయాంతరాళమునుండి అతణ్ణి తొందరపెట్టుతున్న దొక్కటె విషయం— శత్రువునుతరిమి కొట్టాలి.

పశ్చిమంగా క్రిమోవ్ పదహారు విభాగాలను తీసుకువెళ్ళే రైళ్ళు మొదట్లో ఒకదాని తరవాత ఒకటి త్వరత్వరగానే పురోగమించాయి. వాటి పురోగమనానికి యెట్టినిరోధం జరగకుండా రైలుమార్గాన్ని వదిలివెయ్య వలసిందిగా మాస్కో నుండి ఉత్తరువులు జారీచెయ్య బడ్డాయి! రైళ్ళు జనంతోటి గుర్రాలు, చిన్నచిన్న ఫింగులుతోటి క్రిక్కిరిసివున్నాయి.

గుఱ్ఱాలు రైలుబళ్ళలో ఇటువైపున నాలుగు అటువైపున నాలుగుచోపున కట్టివెయ్యబడ్డాయి. వీటికీ వాటికీ మధ్యగా బలమైనకొయ్యకమ్మి బిగింపబడివుంది. మధ్యజనం కూర్చోవాలి. ఈస్థలం చాలా కుశలంగావుంది.

జర్మన్ బాంబులు రహదార్లను ప్లేషన్లను ధ్వంసంచేస్తూన్న ప్రాంతానికి యీ పదహారురైళ్ళు సమీపించగానే పురోగమనం మందగిస్తూ వచ్చింది. చివరకురైళ్ళు ఆగనూ ఆగాయి. మార్గమధ్యంలో ఒకవిభాగం—పదహారువది—అదే పనిగా చేస్తూ పచ్చిన విమానదాడి వాతపడి, నామరూపాలులేకుండా తుడిచిపెట్టుకుపోయింది. సళ్ళిమంగా చేస్తున్న తమ ప్రయాణం ముగిసే సమయానికి, జర్మన్ దండయాత్రసైన్యాలు తమవైపునకు పురోగమిస్తూ తమరిని దాటి ముందుకుపెళ్ళిపోయాయి. 1914 లో వలెయిది యుద్ధరంగం — యిదికాదు. అనే వివక్షతలేకుండా పోయింది. ఏపటంలోను యుద్ధరంగం చూద్దామంటే, గుర్తించుదామంటే వీలుపడదు. ఎక్కడ చూచినా గంద్రగోళమే. ఆగంద్రగోళంలోనుండే జర్మన్ పటాలాలు ముందుకు చొచ్చుకుపోతూ, పట్టణం తరవాత పట్టణం, ఆక్రమిస్తూ వచ్చాయి.

రైలు ప్రయాణం యిక సాధ్యపడకపోయేవరకు, తన సైనికులను మార్క్ ఒక అడవిచివర చెట్లమాటున నిలిపాడు. ఉన్నగుఱ్ఱాలలో నమున్నతమూ, బలిష్టమూఅయినఒకగుఱ్ఱాన్ని తనకై యెన్నుకుని, సావేజ్ అని దానికి నామకరణంచేశాడు.

తనగుఱ్ఱంమీద స్వారిచేస్తూ మార్క్, బాగులుతీరివున్న

పై నికులను వారిముఖకళవళికలను, వర్చస్సును పరిశీలిస్తూ వచ్చాడు ఈ పైనికవిభాగాలు చేయవలసిన విధులేమో, సేనాధిపతులకు తప్ప, యితరులకెవరకీ తెలియకుండా, రహస్యంగా వుంచబడ్డాయి. ప్రతివిభాగమూ శత్రుసైన్యాల వెనకభాగానికి చొచ్చుకుపోవాలి; ప్రతివిభాగమూ, దేని కదే, తన కప్పగించినవిధిని నిర్వర్తించవలసి వుంటుంది. ఒక విభాగానికి, మరొకవిభాగానికి సంబంధం అనేది వుండదు. ఏదైనా ఒకవిభాగం శత్రువుచే ముట్టడింపబడి ప్రమాదానికి లోనైతే, అనుభవించవలసినదే కాని దానిరక్షణకెవరూ రాదు. అది రష్యన్ యుద్ధతంత్రం. తనవిభాగాలలో కనీసం సగంవిభాగాలైనా తానున్నచోటికి రాగలిగితే అదృష్టమే నని భావించాడు క్రిమోవ్.

ఎవరిపనిమీద వారు బయలుదేరే ముందు తనవారికి నాలుగుమాటలు చెప్పడం సముచితమని భావించాడు మార్క్. అయితే, యేమి చెప్పాలోమాత్రం అతనికర్థం కావడంలేదు. “మిత్రులారా... సోదరులారా!” అని ప్రారంభించాడు. అలా ప్రారంభించాడే కాని, తాను చెప్పబోయే భావాలను వారు గ్రహించగలరా అనే సందేహంలో పడ్డాడు. తనను వారు విశ్వసిస్తారా అని అనుమానించాడు. తమ నిండు ప్రాణాలను బలిచెయ్యడానికే దాపురించినట్టుగా భావించరుగదా! తమ శత్రువుగానే భావిస్తారేమో? మళ్ళీ అందుకున్నాడు, చెదరిపోతున్న ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కుదుటపరచుకొని.

“మిత్రులారా, సోదరులారా! మనం యీనాడు స్టాలిన్ కోసం గాని, పార్టీ కోసంగాని యుద్ధం చెయ్యబోతు

న్నట్టు మీతో నేను చెప్పివలచుకొనలేదు. కాని, ప్రతికలలో మాత్రం వారిలా వ్రాసుకుంటున్నాను. మనలక్ష్యం అంత కన్నా మహత్తరమైనదీ, స్వల్పమైనదీకూడా. మనం మన దేశంకోసం, మన ప్రజలకోసం యుద్ధంచేస్తున్నాం. మన దేశాన్ని మనం రక్షించుకో లేకపోతే, మన పిల్లల ముఖాలను మనం యేముఖంపెట్టుకుని చూడగలం ? నా దేశం అని చెప్ప కోనే అదృష్టం లేని నిర్భాగ్యులైపోతారు వారు.”

“జర్మన్ లొక్కరే కాదు మన శత్రువులు; శత్రువు రష్యా లోనే గూఢకట్టుకు కూర్చుని, ప్రజలను నానాహింసల పాలు చేస్తున్నాడు.” అని యెవరో వెనకనుండి బిగ్గరగా అడిగాడు.

“నాకు తెలుసు” అని మార్క్ సమాధానం ఇచ్చాడు. మన గడ్డపై మనం గడ్డిమొక్కల నెన్నింటినో పెంచు తున్నాం. ఆ గడ్డిమొక్కలను కావాలంటే మనం వీకిపార వెయ్యవచ్చు. యుద్ధమే, వాటిలో, చాలావాటిని, దహించి వేస్తుంది; మిగిలినవాటిని తరవాత మనం నిర్మూలిద్దాం. అంతేనా, కామ్రేడ్స్ ?”

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. సమాధానం లేదా ! అతనిగుండె జారిపోయింది. ఒకే ఒకబొంగురు కంఠం మాత్రం యెడమ వ్రక్కనుండి సమాధాన మిచ్చింది. అది సార్జెంటు డెమిన్ కంఠమని మార్క్ గుర్తించకపోలేదు. డెమిన్ ఆజాను బాహువు. దీర్ఘ కాయుడు. ఎంత పెద్ద యూనిఫారం అయినా అతనికి బిగుకుగానే వుంటుంది :

“మీరు చెప్పింది నిజం ; యెవరూ కాదనలేదు; మొదట జర్మలను తరిమివేద్దాం; తరవాత అదేవిధంగా మనకున్న కష్టాలను కూడా తీర్చుకుందాం. ”

ప్రశాంతమైన మందహాసవీచిక ఒకటి సైనికశ్రేణిలో యీ చివరనుండి ఆచివరకు దొర్లుకుపోయింది. తమ కమాండరు చెప్పిన వాక్యాలను వారు అపార్థం చేసుకొలేదు. ఆయన ఆజ్ఞ ప్రకారం ఉన్న శిపాయిలందరూ ముప్పది అయిదేసి మంది చొప్పున విడిపోయారు. వారందరికి ఆ అడవి చేతులుచాచి స్వాగత మిచ్చింది. చల్లగా, మేజర్ మార్క్ సురోవ్ పద మూడవ విభాగాన్ని తనలో యిమిడ్చేసుకుంది.

యుద్ధప్రకటనకు పూర్వం సోవియట్ సైన్యాలలో పేరు ప్రఖ్యాతులు గాంచినవీ, ఆధునికమూ, శక్తివంతమూ, అయిన ఆయుధాలను కలిగియున్నవీ పశ్చిమప్రాంతానికి వంప బడ్డాయి. గ్రామాలలోను, పట్టణాలలోను, విశేషసైనికబలం సమీకరింపబడింది. నిజం చెప్పాలంటే, ఆప్రాంతాల్లో పౌర జనాభాకన్న సైనికప్రజానీకమే విశేషంగావున్నారు. వీటన్నింటిని గ్రహించినవారు ఆవైపుదేశభద్రతకు లోపంలేదనే భ్రాంతిలో వుంటూ వచ్చారు.

కాని, యిదంతా తెల్లవారేసరికి తారుమారైంది. సోలియట్ సేనావాహిని, డివిజన్లకు డివిజన్లే యుద్ధఖైదీలుగా మారిపోయి రోడ్డువెంట బారులుతీరి పశ్చిమాభిముఖంగా నడక సాగించారు. వారిప్రక్క జర్మన్ సైనికులు కాపలా దార్లుగా నడుస్తున్నారు. సైనికసవైస్థావరాలు, మిలటరిగిడ్డంగులు గ్యాసా

లైన్ టాంకులు, మిలిటరీ సప్లైలను కొనిపోతున్న రైళ్ళు— అన్నీ జర్మనీవారి చేతుల్లోకి వెళ్ళిపోయాయి ఘర్షణలనే దేమి లేకుండా.

జర్మన్ పురోభాగం— సప్లైస్థావరాలతో టి, విమానా శ్రయాలతో టి తొణికిసలాడుతూ, సైన్యం ముందుకు నడుస్తున్నకొద్దీ ముందడుగువేస్తూ— చెక్కు చెదకుండా వుంది. పట్టుకోబడిన రష్యన్ గ్రామాలు, పట్టణాలు జర్మన్లకు యెటు వంటి బాధ కలిగించలేదు; ప్రతిఘటననేది లేకుండా రష్యన్ ప్రజలు జర్మన్ సైనిక కార్యాలయం యే ఆజ్ఞలనిస్తే ఆ ఆజ్ఞలను పాలిస్తూ వచ్చారు. విజేతలు, ఆత్మవిశ్వాసంతో, ఆకు పచ్చని యూనిఫారములను తొడుక్కొని రష్యన్ గడ్డమీద నడిచిపోతున్నారు.

ఐతే, క్రమేపి వార్తలు వ్యాపింపసాగాయి. జర్మను సైన్యం వెనక భాగంలో యెవరో కొందరు వింతమనుష్యులు అప్పడప్పుడు కనిపిస్తూవుండే వారని యీ వార్తలు వివరించేవి. అక్కడక్కడ జర్మన్ మిలిటరీ రిజర్వులమీద దాడి కూడా జరిగేదట; జర్మన్ యుద్ధవిమానాలు ఆ యా విమాన స్థావరాలలో ఉన్న పశంగానే మంటలలో దగ్ధమైపోయే వట; మందు గనుల ప్రేలుడువల్ల టాంకులు ఛిన్నా ఛిన్నమై పోయేవట. వెనక భాగమే తీవ్ర అశాంతికి, మార్పులకూ గురిఅవుతూ వచ్చింది. జర్మన్ సైనిక కార్యాలయోద్యోగులు చెప్పే కథ నాలనుబట్టి, అడవిలో వుండే “ వాల్డెన్ మేనర్ ” మనుష్యుల పనేమో ననుకున్నారు. వీళ్ళు చేస్తున్న చేతలనుగురించి

జర్మన్ మిలిటరీ సోల్జర్లు చెప్పే కథనాలు వింటూంటే యివన్నీ నింతవింతగా కన్పించేవి.

ఐనా, జర్మన్ ప్రధానకార్యాలయం వెంటనే గ్రహించింది జరిగినదంతా; సోవియట్ దళం ఒకటి జర్మన్ శ్రేణిని చీల్చు కుని వెనకకు వెళ్ళి వుంటుందనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. వెంటనే వుత్తరువులు యివ్వబడ్డాయి, 'ఈదళాన్ని తుడిచి వేసే య్యాలని' కాని, ఎలాతుడిచి వెయ్యడం, ఈదళం ప్రధానస్థావరం అడవిలో నున్నప్పుడు? ఆచెట్లలోని తమపై న్యాన్ని పంపడానికి, అందువల్ల సంభవించే ప్రమాదాలను యెదుర్కొనడానికి జర్మనులు సిద్ధపడగలరా? పైగా, యీ దళం పైనికనియమాలను, విధివిధానాలను వేటిసీగుర్తిస్తున్నట్టు కనిపించదు; నీ ఒక్కచోటా స్థిరంగా వున్నట్టు కనుపించదు. విస్తృత భూభాగంమీద చెదరి వున్నది; యుద్ధానికా సిద్ధపడదు. మెరపువలె మెరిసి, పిడుగువలె విరుచుకు పడే స్వభావం దానిది. వడిగావడిగా దెబ్బలుతీసి, మాయమైపోతూ వుంటుంది, అసలక్కడకు రానేలేనట్టు. అసలా చిక్కు జర్మనులకు యెక్కడవచ్చి పడిందంటే ముండుదాడి యెక్కడ జరుగుతుందో తెలియకపోవడం. అందుచేవారు అహర్నిశలు, అప్రమత్తులై కన్నుమూతపడకుండా కాపలా కాసుకోవలసి వచ్చేది. సర్వసన్నద్ధంగా తమవారిని ఉంచుకోవలసి వచ్చేది.

చివరకు, యెలాగైతేనేం, జర్మన్ బలాలు ఒక విభాగాన్ని ముట్టడించ గలిగాయి. రష్యనులు తీవ్రంగా పోరాడారు. చానగా మిగిలిన అయిదుగురిని జర్మన్ శిబిరాధికారుల వద్దకు ప్రశ్నించడానికి తీసుకునిపోయారు.

‘మియానిట్ పే రేమిటి?’

‘జనరల్ క్రిమోవ్ సైన్యంలో అయిదవ విభాగం.’

‘మిగతా విభాగా లెక్కడున్నాయి?’

‘మాకు తెలియదు; వాటిని మే మెప్పుడూ చూడలేదు.’

‘మొత్తం యివెన్ని విభాగాలు?’

‘మాకు తెలియదు; పదహారువరకు వుండవచ్చునని వినికిడి’.

‘జనరల్ క్రిమోవ్ యెక్కడున్నాడు?’

‘మాకు తెలియదు; ఆయనను మే మెప్పుడూ చూడలేదు,’

ఆ అయిదుగురు అక్కడ కక్కడే కాల్చి వెయ్యబడ్డారు. జనరల్ క్రిమోవ్ మనుష్యులు యెక్కడ కనిపించినా తక్షణం కాల్చి వెయ్యవలసిందే కాని ఖైలుగా పట్టు కొనరాదని సైనిక ఉత్తరువు. సర్వసాధారణ అంతర్జాతీయ యుద్ధ నియమాలు వారికి వర్తింప చెయ్యవద్దని ఆజ్ఞ.

అడవి మధ్యగా ప్రవహించే ఒకానొక నది గర్భాన్ని తన విభాగపు స్థావరంగా చేసుకున్నాడు మార్క్. ఈకాలంలో నదిపూర్తిగా యెండిపోతుంది. వసంతకాలంలోను, శరత్కాలంలోను మాత్రమే ఆనదిలో నీళ్ళుంటాయి. నది అడుగు భాగం, వచ్చిపోయేవారి పదఘట్టనాలవల్లా, గుట్టపు డెక్కల తాకిడి వల్ల ఒక కాలిబాటగా తయారైంది. అందులో నివసించేవారు చేసుకున్న బొరియలలోంచి వెలువడేపొగకు ఆనది గట్లు పూర్తిగా మసిమారిపోయాయి. దానికితోడు ప్రతి బొరియ ఆకూ అలంతో కప్పబడింది. కొన్నింటిలో గుర్రా

లను కట్టేశారు. ఆశిఖరానికి చుట్టూ మార్క్ సహారావేశాడు యెవరైనా వస్తున్న అలికిడి అయితే, హెచ్చరిక చెయ్యమని.

ఈరహస్య స్థావరంనుండి మార్క్ ప్రతిరాత్రి తనజనంలో సుమారు మూడవవంతుమందిని యెక్కడో అక్కడ దాడి చెయ్యమని పంపేవాడు. మిగతావారు విశ్రాంతి తీసుకునే వారు. ఎవరిని యెక్కడ యెదుర్కొనాలన్నా సూచన క్రిమోవ్ ప్రధానకార్యాలయం నుండి రేడియోద్వారా అందుతూ వుండేది; రాత్రిజరిగినదాడి పర్యవసానం అదేవిధంగా క్రిమోవ్ కు అందచెయ్యబడుతూ వుండేది.

ఒకనాటి రాత్రి గస్తీతిరుగుతున్న కాపలావారు, ముగ్గురు సామాన్య పౌరులను, శిబిరంవైపు వస్తున్నారని, ఖైదీలుగా పట్టుకొని తీసుకొనివచ్చి హాజరుపెట్టారు. కాని, కాపలావారు అనుమానించినట్టు వారు వేగులవాళ్ళు కారు. మార్క్ సైన్యంతో కలసి పనిచెయ్యడానికి పంపబడ్డ రాజకీయోద్యోగి ఒకడు. మిగతా యిరువురూ అతని సహాయకులు. ఆరాత్రి దాడిలేకపోవడంవల్ల యీముగ్గుర్ని చూడడానికి మార్క్ ను లేపారు. ఆముగ్గురికి పడుకొనడానికి శిబిరంలో వసతినేర్పాటు చేసి మార్క్ మళ్ళీ నడుం వాలాడు. రాగానే ఆ రాజకీయోద్యోగికి తనకొక స్వంత ఉత్తరం అందచేసాడన్న సంగతిని మరచిపోయి.

ఐతే, మార్క్ కు నిద్రపట్టడంలేదు. అతని భావవీధిలో యెన్నెన్నో ఆలోచనలు పరుగెడుతున్నాయి. అసలీ రాజకీయోద్యోగి, సహాయులతో సహా, తనవద్దకు యెందుకు పంప

బడ్డాడా? అని తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్న డతడు. దేశంమొత్తం మీద యెక్కడవిన్నా రష్యావారికి యుద్ధం చెయ్యాలని లేదన్నమాటలె వినిపిస్తున్నాయి. అదంతా చూస్తే తమ శక్తియావత్తూ ఉన్నట్టుండి ఒక్కసారిగా ఉడిగి పోయినట్టు భాపించి, ముందుకు త్రోసుకువచ్చే శత్రువునుచూసి నిస్సహాయ స్థితిలో దిక్కులకు పరిగెత్తడం ప్రారంభింప సాగారు. ఇప్పుడు రష్యన్ జాతి అనేదిలేదు. భీతావహులైన ప్రజలు మేమిచెయ్యాలో తెలియక, యెక్కడికి వెళ్ళాలో తెలియక దేశంలో కనిపిస్తున్నారు.

ఇటీవలక్రిమోవ్ ఉత్తరువుల ననుసరించి జర్మన్ పురోగమనం వల్ల చెల్లాచెదలై పోయిన సుమారు పదిహేను వందలమందిని మార్క్ సమీకరించు కున్నాడు. వారందరితోటి సాధ్యమైనంతత్వరలో రష్యన్ ప్రధమశ్రేణిలోకి పంపబడతారని మార్క్ చెప్పగానే ఒక్కొక్కరు చల్లగా జారడం ప్రారంభించారు. చివరకు నూరుమందిలోపు మాత్రమే మిగిలారు.

జర్మన్ కాపలావారినుండి తాను తప్పించిన రెండువేల అయిదువందల మందిఖైదీల సంగతిని కూడా జ్ఞాపకం చేసుకున్నా డతడు. వారంతా ఒకయుద్ధఖైదీల శిబిరానికి తోలుకొని పోబడ్డారు. వారు తప్పింపబడినందుకు మార్క్ కూడా, అతని అనుచరులకూ కృతజ్ఞత చూపడానికి బదులు వాటిని అనుమానంతో పరికిస్తూ, అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా పలాయనం చిత్తగించేవారు. వారికి యుద్ధం చెయ్యాలని యెంత మాత్రం లేదు.

యుద్ధం చెయ్యడంకంటే, ఖైదీలుగా శత్రువుకు చిక్కి పోవడమే మంచిదని తోచిందివారికి. ఇదంతా తన ప్రాంతంలోనే జరుగుతోందా, లేక రష్యా మొత్తంమీదనై, యుద్ధం సాగుండావుండడానికి యేఅవలక్షణమైనాపుట్టుకు వచ్చిందా? అన్న సంగతి బోధపడడం లేదతనికి. కాని, ఒక్కటి మాత్రం స్పష్టమైంది—ప్రతిపక్షయమూ జర్మనుల వైఖరిపై ననే ఆధారపడి వున్నదన్నసంగతి. రష్యనులను జర్మనులు సరిగ్గా ఆదరిస్తే యుద్ధం చెయ్యాలన్న కోరిక యింకా చల్లారుతుంది; లేక, కఠినంగా చూస్తే ప్రతిఘటన పురికొంటుంది. ప్రస్తుతానికి వారి వైఖరి యెలా వుంటుందో చెప్పడం కష్టం.

క్రమేపి అతడు నిద్రాసక్తుడయ్యాడు. తన భావాలు యీ సారి తల్లివైపు తిరిగాయి. ఆమె యిప్పుడెక్కడున్నట్టు? ఎలావున్నట్టు? అసలు బ్రతికే వుందా లేక యీ లోకాన్ని వదిలిపోయిందా? ఇంతలో హఠాత్తుగా అతనికివ్యబడిన జాబు సంగతి జ్ఞప్తికి వచ్చింది. దీపం వెలిగించి కవరుచింపి పలాచని కాగితాన్నొకదాన్ని పైకితీశాడు. దాని మీద యెన్నో పంక్తులులేవు.

“చూర్క్—సంవత్సరాలకు పూర్వం నీవునాకు వ్రాసిన ప్రుత్తరానికి యింతకాలం ఊర్కోని యిప్పుడు జవాబువ్రాయడానికి నాహక్కుతోలగి పోయిందను కుంటాను. అప్పటిలో—యిప్పటివరకు — నీకు సమాధానం వ్రాయలేనను కున్నాను. నేను పీటరును ప్రేమించాను. అతడు బ్రతికివున్నంత వరకూ అతని కొరకూ, అతని బిడ్డకొరకూ నేను బద్ధురాలనై వుండా

లనుకున్నాను. ఇప్పుడు పీటర్ చనిపోయాడు. ఆలంక అతణ్ణి కబళించేసింది. ఆసంగతి యీ మధ్యనే నాకు తెలిసింది.

“మార్క్—అసలు నీకు నేను జ్ఞాపకం వున్నానా? ఇన్ని సంవత్సరాలనుండి నిన్ను గురించే ఆలోచిస్తున్నాను; నీకోసమే తహతహలాడు తున్నాను. కాని, యిప్పుడు నువ్వెక్కడున్నావో, అసలున్నావోలేవో తెలియని స్థితిలో వున్నాను నేను. కోర్నెసురోవ్ మీసోదరుడన్నసంగతి నాకు జ్ఞాపకం వుంది. ఆయనద్వారా యీ లేఖను పంపుతున్నాను.

“ప్రియా, యీ జాబు నీకందడమే జరిగితే నాకోసమైనా నిన్ను జీవించమని ప్రార్థిస్తున్నాను. నువ్వుకావాలంటే, బారో విచికి సమీపంలోనె వుంటే నాదగ్గరకు రావలసిందిగా కోరుతున్నాను. నీకోసమే యెదురు చూస్తుంటాను— మేరియా.”

చివరకు! చివరకు! వచ్చింది... మేరియా వుత్తరం! మార్క్కు వెరినంతోషం ముంచుకు వచ్చేసింది; అత నామె నెప్పుడూ మరచిపోలేదు, ఆశలనూ వొదులుకోలేదు. ఇప్పుడామె వ్రాసింది స్వయంగా. చిన్ననవ్వు మొలిచింది మార్క్ ముఖంమీద; అది అంతకంతకు ముఖమంతా ఆక్రమించింది. ఇప్పుడికతాను జీవిస్తాడు; ఎప్పుడోనాడు తా నామె దగ్గరకు వెడతాడు కూడ.

ఒకనాడు పదమూడవ విభాగపు మనుషులు తమ అధికారి అదృశ్యమై పోయాడని ఆందోళన పడడం ప్రారంభించారు. అడగ్గా అడగ్గావాళ్ళ స్టాఫ్ కెప్టెన్ చెప్పాడు ‘కోర్’ కమాండర్ ఒక ముఖ్యవార్తను రేడియోద్వారా తెల్పడంవల్ల ఆ పని మీద వెళ్ళాడని.

“ ఒంటరిగానే వెళ్ళేరా?” అని వాళ్ళు విస్మయంతో మళ్ళీ అడిగారు.

“ లేదు, యిద్దగు కలసి వెళ్ళారు. ఆపనికి అంత కంటే హెచ్చుమంది వెళ్ళనక్కరలేదు.

శిబిరంలో యింకా యెవరెవరు నూయమైనాగా అని అచ్చటివారు పరిశోధించగా పవులూఖిన్ అనే మరోవ్యక్తి కూడా కనపడలేదు. ఇతగాడు ఒక గ్రామ కమ్యూనిస్టు ముఠాకి కార్యదర్శి. జర్మనులు దేశాన్ని తీసిచి పెడుతున్నప్పుడు యితగాడు బయటపడి పదమూడవ విభాగంలో చేరాడు. పల్లెపట్టులను బాగాయెరిగిన్న వాడవడంచేతబహుశః యితగాడే మేజర్ తో కూడా వెళ్ళివుండాలి అన్ననిశ్చయానికి వచ్చారు శిబిరంలోవున్నవారు. కాని, యీ వింతవని యేమైవుంటుందా అని తర్క వితర్కాలకు లోకొనై చివరకు దాని ప్రస్తావనను మానుకున్నారు.

ఈలోగా వెనకటి కమ్యూనిస్టు కార్యదర్శి తన సహచరుడు గాను, దారిచూపేవాడుగాను వెంటవస్తాంటే, మార్క్ తూర్పుముఖంగా, నిర్జనమూ, దుర్గమమూ అయిన అడవులలో పడి, ముందుకుపోసాగాడు. రైల్వే కార్మికుని మురికిపాత కోటును, మాసికల'బూటు'ను తొడుక్కొని వున్నాడు. అప్పటికి వారు తమ స్థావరాన్ని వదిలి ఆరురోజులైంది; ఇక యెంతోకాలం పట్టదు ప్రయాణం పూర్తి కావడానికి, అక్కడికి దగ్గరలోనే, యెక్కడో, బీడుభూములలో మధ్యగా

‘పాములపుట్ట’ అనే ప్రదేశం ఒకటివుంది; అక్కడే, క్రిమోవ్ సూచనలనుబట్టి, తాను కలుసుకోవలసినదని ఆజ్ఞాపింపబడ్డ జనం వుంటున్నది. వాగిని తాను కలుసుకున్నప్పుడు వీలైతే రష్యన్ ప్రాంతంలోకి వారిని తరలించాలి. అదేకనక సాధ్యం కాకపోతే, వాళ్ళు తన సైన్యంలో కలవాలి. ఆ సూచనలను ముగిస్తూ, “బహుజాగ్రత్తగా వ్యవహరించాలి; వీరిలో యెవరినీ, ముఖ్యంగా, వయోవృద్ధుణ్ణి, చావనివ్వకూడదు.”

‘పాములపుట్ట’ అనబడే ఆ ప్రదేశం ఒక గట్టి నేల. చుట్టూ ప్రక్కలనున్న బాడవాలో కొంచెం యెత్తుగావుండి చెట్లతో కప్పబడి వుంటుంది. మార్క్, అతని అనుచరుడూ చెట్లగుంపును చేరగానే పసిడిచాయగల ఒక దీర్ఘ కాయుడు, అనారోగ్యంతో వున్న వాడిలా కనిపిస్తూ యెదురు వచ్చాడు.

“ఎవరు మీరు?” అని ప్రశ్నించాడతడు.

“మేజర్ సురోవ్, ‘టాస్క్ ఫోర్సు కమాండర్.’ ఈ ప్రాంతంలో వున్నారని చెప్పబడేకొందిరు ప్రచ్ఛన్న వ్యక్తులను కలుసుకోమని జనరల్ క్రిమోవ్ ఆజ్ఞాపించారు.

దీర్ఘ కాయుడు మార్క్ వైపు నిశితంగా చూసి, ‘కోర్నిను రావ్ సోదరుడవా?’ అని అడిగాడు. మార్క్ “ఔ” నన్నట్టు తల పంకించాడు. “సంతోషం, మేజర్ సురోవ్. నువ్వు దావలసిన చోటికే వచ్చావు. మార్షల్ ఆచ్ఛెట్టుక్రింద వున్నారు.” అని తన వెనకనున్న ఒక చెట్టువైపు చూపించాడు.

మార్షల్ ! ఏమార్షల్ అని విస్తుపోయాడు సురోవ్. ఎవరు చెప్పా యీమార్షల్ ? బుడెన్ని అయిఫంటాడు. అసంభవం! రేడియో ప్రసార ప్రకారం ఆయన దక్షిణ రష్యాలో వున్నాడు.

ఒక్కొక్క యుద్ధంలోనే ఓడిపోతున్నాడు. టిం మెంకొయే మొ? వారోషిలోవ్ కాడుగదా? విశాలమైన భుజస్కంధాలు, తెల్లనిశిరోజాలు వింతసోయగాన్ని తెచ్చిపెట్టిన నృధ్ధమూర్తి వేల్పువెనకనుండి ముందుకు అడుగుపెట్టాడు. మార్క్ వెంటనే అతణ్ణి గుర్తించాడు—మార్ష్ ల్ కులివ్ !

మార్క్ తన నివేదికను వినిపిస్తూంటే మరోముగ్గు వచ్చి వారిని కలుసుకున్నారు. ఈ అయిదుగురు— ఒకమార్ష్ ల్, ముగ్గురు జనరల్స్, ఒకకల్నల్—మాతమె పశ్చిమహద్దుల్లో మొట్టమొదట డాడిలో పోయినవారు పోగా మిగిలినవారు తూర్పుదిశగా దీర్ఘ ప్రయాణం చేసినమీదట; ఆకలిదప్పలతో సోలిపోయి యీ చాములపుట్టలో తలదాచుకోవలసి వచ్చింది వారు.

ఇప్పుడు మార్ష్ ల్ నిర్నియంతవలసివచ్చింది—మరికొంత మారం తూర్పుదిక్కుగా మార్క్ సహాయంతో రష్యన్ సరిహద్దులలోకి ప్రయాణం చేయడమా? లేక, పశ్చిమదిశగా నడచి, సుమారు అంతమారంలోనూ వున్న మార్క్ స్థావరాన్ని జేరుకొనడమా? ఈ రెంటిలో తూర్పుగా నడచాలంటే జర్మన్ శ్రేణుల మధ్యనుండే ప్రయాణం చేయవలసి వుంటుంది; అంటే, మరీ ప్రమాదభరితం. సాయంకాలం బాగా ప్రాద్దుపోయాక, ఆయన ఒక నిర్నయానికి వచ్చాడు. “మేజర్ సురోవ్ నన్ను రష్యన్ శ్రేణులకు చేరుస్తాడు; మిగతావారు పాప్లుఖిన్ తో మార్క్ శిబిరానికి వెడతారు.”

ముగ్గురు జనరల్స్ లో ఒకరైన మైలోవ్ నడవడానికికూడా ఓపికలేని స్థితిలో వున్నాడు. మైలోవ్, తూర్పునకు వెళ్ళడం

కన్న పశ్చిమంగా శిబిరానికి వెళ్ళడమే మంచిదని సంతోషించాడు మార్క్. కారణం పశ్చిమరంగంలో వచ్చిన పరాజయాని కంతకూ బాధ్యులైన జనరల్స్‌లో షైలోవ్ ఒకడని, అతడు యెక్కడకనిపిస్తే అక్కడ కాల్చి చంపెయ్యవలసిందని స్టాలిన్ ఉత్తరువు లున్నాయనీ మార్క్ కు తెలుసు. తనను శిబిరానికి పంపడానికి కారణం అదే అయివుంటుందని ఊహించిన షైలోవ్ మార్క్ ను అడిగాడు అతనికేమైనా తెలుసు నేమో నని. మార్క్ తనకు తెలియదన్నట్లుగా నటించలేదు.

“స్టాలిన్ అంతవనీ చేస్తాడని నాకు తెలుసు” అన్నాడు షైలోవ్.

మరుసటి ఉదయం, కొందసేపు నిద్రపోయి లేచి యెవరి దారిని వారు పట్టారు. మొదట మార్షలూ, మార్క్ తూర్పుముఖంగా బయలుదేరారు. మిగతావారు వీరిరువురూ దృష్టిలోంచి మరుగుపడేవరకూ చూస్తూ నిలుచున్నారు. అటు పిమ్మట వారుకూడా, వర్క్లూన్ దారి చూపిస్తుంటే పశ్చిమంగా నడక సాగించారు.

మార్క్ యింకా రైల్వేకులి దుస్తులలోనే వున్నాడు. మార్షల్ కూడా తనయానిఫారంను తీసివేసి, రష్యన్ వల్లె ప్రజలు ధరించే చిరుగులజాకెట్టూ, ముసలివాళ్ళు పెట్టుకునే పాతటోపి ధరించాడు. జర్మన్ సేనాపతు లెలాగో గ్రహించారు, మార్షల్ యెక్కడో తమవెనకనే దాగివున్నాడని. ఈ సంగతినివిన్నప్పుడు మార్క్, కులివ్ ను ఒకచోట దాచి

వుంచి, ఆహారం కావలసివచ్చినప్పుడు, అడవియూర్గాన్ని సమీప గ్రామాలకు చిన్నపట్టణాలకు వెళ్ళేవాడు. అడవిలో గుడిసెల్లోను, పొదల్లోను రాత్రిళ్ళు గడపినప్పుడు చలి విపరీతంగా వణికించేసేది.

ఎలాగో కొద్దిలో తప్పించుకొంటూ, ముందుకు సాగుతూ, జర్జుకయుద్ధరంగం వెనకభాగానికి చేరుకున్నారు. ఆరంగానికి ఒకతీరూ తెన్నూ లేదు; ఒక ఆకారంలేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు యిరవై అయిదు, ముప్పై మైళ్ళు లోతుకూడా వుండేది. అనేక సార్లు, పిస్టల్ ను వాడవలసివచ్చేది. ఒకప్పుడు ఒకానొకచోట విశ్రాంతికై ఆగినప్పుడు కులివ్ అన్నాడు “అనవసరంగా, నీ నెత్తిమీద చాలా శాపాలను కట్టుకున్నావు, మేజర్!”

“ఔ” నన్నట్లు మార్క్ తలపంకించాడు. “దానివల్ల యిప్పుడు వచ్చినప్రమాదమేమి లేదండి; కాని, మనం దొరికి పోయామా, తక్షణం కాల్చే శా రన్నమాటె...వాళ్ళు మనలను పట్టుకోరు...” కులివ్ అభిప్రాయం జర్మనులు తప్పకుండా తమరిని బందీలుగా తీసుకుంటారని.

మెల్ల మెల్లగా పురోగమిస్తూ యుద్ధం సాగుతున్నప్రాంతం లో ఒకగ్రామాన్ని సమీపించారు. అనేకపట్టణాలలో వలె యీ పట్టణంలో కూడా సైనికులు లేకుండానే వుంది; జర్మన్ సైనికులూ లేరు, రష్యన్ వాళ్ళూ లేరు. చాలసేపు ఆప్రదేశా న్నంతనూ బాగా గాలించి, గాలించి ఒకానొక సురక్షిత స్థావరం నిర్ణయించాడు మార్క్ లను ఉంచడానికి. అదొక పాడై పోయిన పవర హౌస్ లో భాగర్భగది. బాంబుపడడం వల్ల ఆభవనం పనికిరాకుండా పోయింది. తత్కారణంగా

వదలివేయ బడింది. అందులో, కావలసినవన్నీ—ఒకదీపం, ఒకగడ్డిమేటి, నీళ్ళుపోసుకొనడాని కొరతొట్టి అమరివున్నాయి. మార్క్ టుద్వాధ నుపశమింప చేసుకొనడానికై ఆహారం నిమిత్తం వేటకు బయలుదేరాడు.

కులివ్ మార్క్ కార్యవిధానాన్ని గ్రహించాడు; సోవియట్ వైపు ఒంటరిగా వెళ్ళి స్వీయరక్షణకు కొంతమందిని రష్యన్ వైపునుండి వెంటబెట్టుకు రావాలని ప్రయత్నించాడు. ఆ సాహసంతో బయలుదేరా లనుకుంటోంటే కులివ్ అతణ్ణి వెనకకు పిలిచాడు. చిందరవందరగానున్న ఆయన గడ్డంమీద మాత్రమే మిణుకుమిణుకుమంటూన్న ఆసన్నని దీపపుకాంతి ప్రసరిస్తోంది. ముఖం చీకట్లో కనుపించడం లేదు. “మీ అన్నయ్య కనిపిస్తే అడిగానని చెప్పు” అన్నాడు. మార్క్ ఒక్కతుడం ఆగాడు. ఈమాత్రానికి వెనకకుపిలిచి వుండకు మార్క్. అసలప్రబలకారణంవేరొకటి వుండివుండాలని అతడు ఘట్టిగా, అభిప్రాయపడ్డాడు. “నాకుటుంబం మాస్కోలో వుంది; ప్రమాదమైన సంభవిస్తే ప్రభుత్వం తప్పక ఆదు కుంటుందని ధైర్యం చెప్పు.మరొకసంగతి; నీకు నే నెంతో ఋణపడి వున్నాను, మేజర్. నావల్ల నీ వెన్నోప్రమాదాలకు, కష్టాలకు గురిఅవుతున్నావు. ఇప్పుడు మృత్యుముఖం లోనే ఆడుగుపెట్ట బోతున్నావు.”

‘దానికేమిలేండి, కామ్రేడ్ మార్షల్, సైనికుణ్ణి అయిన తరవాత ఆవిధంగా నడవడం నావిధి; సాధ్యమైనంత వరకు, ప్రమాదాలనుండి తప్పించుకొనడానికై ప్రయత్నిస్తాను. ఒక వేళ, దైవం కలిసిరాక యే ప్రమాదమైనా సంభవిస్తే నన్ను

నెపపెట్టకండి. రెండుమూడురోజులలో నావద్దనుండి సమాధానం రాకపోతే నామీద ఆశవదలుకొని మీదారి మీరు చూసుకోండి. ముందుకు వెళ్ళినారే; వెనకకు నడచినా సరే.

మార్క్ చేతిని మార్షల్ గట్టిగా పట్టుకున్నాడు.

యువక రష్యన్ సై నికుడొకడు తన పటాలం విడిసి వున్న చోటికి యెదురుగాను, యెవరికి చెందకా వున్న భూభాగానికి నోమాన్స్లాండ్ పొపబడ్డాడు, ఒకబారియలొదాగి, శత్రువు అలికిడియేమైనా వినవస్తుందేమోనని కనిపెడుతున్నాడు. అర్థరాత్రిదాటినపిమ్మట కొంతసేపటికి జర్మన్ శ్రేణులదిశగా కాల్పులు వినిపించాయి. ఊపిరిబిగబట్టుకుని కూర్చున్నాడతను. హెచ్చరికగా, అతడుకూడా కాల్పులుజరిపివుండునుకాని, తనకే అనాయం రాకుండా కాపాడమని భగవంతుని ప్రార్థిస్తూ అలాగే కూర్చున్నాడు. కాల్పులధ్వని అంతకంతకు సమీపిస్తోంది. ఎవరో పొదలలోంచి వడివడిగా తనదిక్కు పరుగెత్తుకు వస్తున్నట్టు అనుమానించాడతడు. ఆబారియలోంచి, ఒక్కగంతు వేసి శిబిగానికి పరుగుతీశాడు అతణ్ణి రెండవవ్యక్తి వెంటడించింది. “రక్షించండి” అంటూ వెనకకు తిరిగకుండా పరుగెత్తుతున్నాడతడు జర్మనులు తరుముకు వస్తున్నారనే భయంతో.

అతని కేకలువిని కందకాల్లో వున్న కామ్రేషులుకాల్పులు ప్రారంభించారు. గుండ్లు తనకు యిటూఅటూ రివ్వరివ్వమంటూ దూసుకు పోతోంటే అతనికి భయం మరీ యెక్కువైంది. తనకు చేతనై నంత వడిగాపరుగెత్తి యెలాగో అలాగ ఒక కందకంలో పడ్డాడు. తనను తరుముకు వస్తున్న సైనికుడు కూడా

కందకంలో పడిన కొంత సేపటికివరకూ అతని నోటి వెంట మాటరాలేదు.

“ఎవడవు నువ్వు” అని అడిగాడు ఆయువకదళవాయి మాట్లాడ గలిగే శక్తి, ధైర్యమూ కుదుస్సుకొని. తనను డివిజనల్ ప్రధాన కార్యాలయానికి తీసుకుపోమ్మన్నాడు. అక్కడికి వెళ్ళిన తరవాత మాస్కోలో వున్న అధిష్టానవర్గంతో టెలిఫోన్ లో మాట్లాడడానికి అనుమతి కావాలన్నాడు.

జనరల్ క్రిమోవ్ సైన్యంలో ఒకానొక విభాగానికి అధిపతి అని తెలుసుకొన్న తరవాత అక్కడిజనరల్ అందుకు సమ్మతించాడు.

చాల ఆలస్యం అయినతరవాత, మార్క్కుకు నిద్రకూడా వచ్చే సమయానికి అతనికి టెలిఫోన్ రిసీవర్ అందించబడింది.

‘ ఒక్కక్షణం అలాగే వుండండి, క నెక్షన్ యిస్తాను. ’ అన్నాడు ఆప రేబర్.

కొన్ని క్షణాల అనంతరం, ఒక కంతద్వని దూరాన్నించి తనకు వినిపించింది

“ఎవరా మాట్లాడేది? ”

‘ క్రిమోవ్ సైన్యం పదమూడవ విభాగపు అధిపతి మేజర్ సురోవ్ కు, ఒకానొక వ్యక్తిని గురించి జనరల్ క్రిమోవ్ కు యిచ్చిన ప్రత్యేక ఉత్తరువులనుగురించి యిక్కడనిరీక్షిస్తున్నాడని దయచేసి చెప్పండి... ”

“ఎవరావ్యక్తి? ”

‘ అధిష్టానర్గానికి తెలుసు. ’

చాలసేపు నిశ్శబ్దం. మరొకకంతం ప్రశ్నించింది. ‘ ఎవరా మాట్లాడు తున్నవారు? ’ మార్క్కు మళ్ళీ చెప్పుకొచ్చాడు.

‘ఉండండి!’ మాకాత్తుగా మరొక కంతం అందుకుంది. ఇది యెంతో పరిచయపున్న కంతంవలె తోచింది అతనికి. విదేశీ శక్తి లెవరో మాట్లాడుతున్నట్లుంది యాన. స్వాభావపుగా యెవరో గుండెజబ్బుతో బాధపడుతున్నట్లు—చూస్తుంది. అందుచే మాటలు అప్పుడప్పుడు తెగిపోతూ వుండేవి.’

‘నువ్వు చెప్పదలచుకున్న దేమిటి?’ అని అడిగింది కంతస్థాని. ఇప్పటికి మార్క్ అర్థంచేసుకున్నాడు. తాను స్వయంగా స్టాలిన్ తోనే మాట్లాడుతున్నట్లు. తాను కువిల్ ను యుద్ధరంగం వరకు తీసుకువచ్చినట్లూ, జర్మన్ శ్రేణులను చాటించి తీసుకురావడం ప్రమాదంగానే వున్నట్లు విన్నవించాడు.

‘మంచిపని చేశావు,’ అన్నాడు స్టాలిన్ ‘అతణ్ణి భద్రంగా చాచి వుంచావా?’

‘నమ్మకంగా చెప్పలేను; నాకు చేతనై నంతవరకు జాగ్రత్త పడ్డాను,’ మళ్ళీ నిశ్శబ్దం, మరొకకంతం ‘నా ఆజ్ఞలను క్రెమోవ్ సరిగా అర్థం చేసుకోలేదు. సోవియట్ యూనియన్ మార్షల్ ను యెవరినీ ప్రాణాలతో వదలడానికి వీలేదు. తెలిసిందా—ప్రాణాలతో! నువ్వు క్రెమోవ్ కలసి, రాకూడని ప్రమాదాన్ని, తెచ్చి పెట్టాడు. ఇప్పుడేమి చేయ్యదలచుకున్నారు?’

‘నాకు తోచినంతవరకు, కామేడ్ స్టాలిన్, కొద్దిపాటి సైన్యంతో మన మార్షల్ వున్న పట్టణంమీద దాడిచేసి అతణ్ణి విడిపించుకొనవచ్చు ననుకుంటాను.’

స్టాలిన్ మాట్లాడలేదు; బహుశః అతడు ఆలోచిస్తున్నాడేమో.

‘అలాచెయ్యడంలో ప్రమాదం చాలావుంది’ అన్నాడతడు. అంత కంటే, కొంతమంది సైన్యాన్ని కులివ్ ను తప్పించడానికిపంపితే బాగుంటుంది. అటువంటివారికి నువ్వు నాయకత్వం వహిస్తావా?’ మార్క్ ఉలుకు పలుకు లేక అలాగే కూర్చున్నాడు. ఇప్పుడు స్టాలిన్ చెప్పినదానికి అర్థం— అందులోవున్న సాధక బాధకాలు అతనికి బాగా అవగతమైనాయి. కులివ్ ప్రాణాలతో జర్మనుల చేతుల్లా చిక్కడం స్టాలిన్ యెంతమాత్రం సహించడు. కావాలంటే, మార్క్ స్వయంగా కొంతమందితో వెళ్ళి, కులివ్ ను తుదముట్టించే యేర్పాటు చెయ్యవచ్చు, తరవాత, అవసరమైతే, కులివ్ చావు పొక్కకుండా వుండడానికి మార్క్ కూడా చంపబడ వచ్చు. అతనికి ముచ్చెమటలు పోస్తున్నాయి.

‘అసంభవం.’ అన్నాడతడు. ‘ఆవిధంగా సైన్యంలోనికిజొచ్చుకు పోవడం సామాన్యంకాదు. నూరింట ఒక వంతుకూడా అది సాధ్యపడే పనికాదు’

చెవిదగ్గరనున్న రిశీవరులో మళ్ళీ ఆ మాటలను పడుతోంది. అవతలవ్వకే ఒకముఖ్య నిర్ణయానికి రాలేక మధనపడుతున్నట్లుగా రూఢిపరచుకున్నాడు. స్టాలిన్ సరిగ్గా యేమియో చిస్తున్నాడో, మార్క్ కు తెలుసు. ఆ సైనికులు కనక తమకు నిర్దేశించిన ఆజ్ఞలను నిర్వర్తించకముందే హతమారిపోతే, కులివ్ తప్పకుండా శత్రువుచేతుల్లా పడిపోతాడు. కాబట్టి, ఆ ప్రయత్నం యెంతవరకు జయప్రద మాతుందో చెప్పడం కష్టం.

“లోపలికి చొచ్చుకుపోవాలంటే యెంతబలం కావాలి?”
అని అడిగాడు స్టాలిన్.

“ఎంతోమంది అక్కర లేదు. ఒకపటాలనూ, కొన్నిటాంకులూ అయితే చాలు.”

“సరే, హేతే! ఒకపటాలాన్ని సిద్ధంచేయ్యమని చెబుతాను. నువ్వే ఆపనిని నెరవేర్చాలి. నే చెప్పినది మాత్రం మనస్సుకు పట్టించుకొ. కులివ్ ప్రాణాలతో శత్రువశం కాకూడదు. తెలిసిందా?”

“తెలిసింది.”

అవతలవై పున రిసీవర్ పెట్టేసిన శబ్దం అయింది. ఒకటి, రెండు నిమిషాలలాగే కూర్చున్నాడు నిశ్శబ్దంగా; మళ్ళీ పిలువేమి రాలేదు.

మార్క్ పథకంపారింది. సోవియట్ పటాలం పలచపలచగా వున్న జర్మన్ శ్రేణులను చీల్చుకుపోయింది. వెలుపల బలహీనంగా వున్న రక్షకదళం వెంటనే ఉపసంహరింపబడింది. ఆవిధంగా టాంకు ఒకటి వీధులలో నడవడానికి వీలుచిక్కింది. అది వెళ్ళివెళ్ళి పవర్ స్టేషన్ కు యెదట ఆగింది. మార్క్ కువిల్ ను భూగర్భంలో వున్న గదిలోంచి వెలికితెచ్చి యిరుకుగానున్న టాంకులోపలికి దూర్చాడు. వెంటనే టాంకు రష్యన్ శ్రేణుల వైపు దొర్లిపోయింది. మార్గమధ్యంలో యెటువంటి ఆవరోధమూ కలుగలేదు. మార్క్ తనపనిని జయప్రదంగా పూర్తి చేశాడు.

చావుబ్రతుకుల మధ్య

మార్క్ తనశిబిరానికి మళ్ళీ తిరుగుప్రయాణం సాగిస్తూ, తాను శిబిరానికి వెళ్ళేవరకు అచ్చటిపరిస్థితి యెలావుంటుందో అని పరిపరివిధాల ఆందోళన పడసాగాడు. పరిస్థితులు సుముఖంగా వుండవేమో నన్నట్లు దున్నిమిత్తాలు అతనికి కనిపిస్తూ వచ్చాయి. మనసుకూడా కీడునే శంకిస్తోంది. తాను శిబిరానికి చేరువౌతున్నకొద్దీ జర్మన్ శిపాయిలు విశేషంగా, తననలెనె, తాను పోతున్న దిక్కుకే కదలుతున్నట్లు భావించాడతడు.

“ఆ వైపునవారు విశేషంగా తమబలాన్ని సమీకరిస్తూన్నారని ఒక ముసలికార్మికుడు చెప్పాడు, “అక్కడ రష్యన్ దళం యెదోపున్నట్టువారు కనుగొన్నారు. దాన్ని యెలాగైనా, ధ్వంసంచేసి తీరాలని వాళ్ళు దృఢసంకల్పులై కూర్చున్నారు.”

ఆ రాత్రి మార్క్ యెలాగో ఛాయకదలినట్లుకదిలి జర్మన్ శ్రేణులను దాటి ఆవలపడ్డాడు; తరవాత, మరికొంతమారం నడచి పక్షిలా అరచాడు; ఒకచెట్టుమాటు నుండి గమనిస్తున్నాడుకూడా, అచ్చటివిశేషాలను. దూరాన్నుండి అతని ధ్వనులకు ప్రతిధ్వనులు వినిపించాయి. అంటే, తనవాళ్ళు యింకా అక్కడున్నారని గ్రహించాడు; పెక్కుసార్లు తానుచేసిన ధ్వనులకు ప్రతిధ్వనించినట్టుగా సమాధానం వస్తూండేది. దాని ఆసరాచూసుకుని మెల్ల మెల్లగా ముందుకు కదలుతూ వచ్చా

డు. కాని, యిప్పు డతనికర్థమైంది. ఆప్రతిభ్యచి వస్తున్నది బీడు భూములలోంచి కాని, నదీగర్భంలోంచి కాదని. అంటే, చాలా ప్రమాదస్థితిలో పున్నట్టుమార్క్కు తెలుసుకున్నాడు. తనవారంతా బీడుభూములకు వెన్నిచ్చి నదీగర్భంలో తలదాచుకుంటున్నందువల్లనూ, బీడుభూములు మర్గమంకావడం చేతనూ తిరోగమనానికి అవకాశం మొంతమూత్రం లేదు.

“ఇక మన ఆశలన్నీ అడుగంటాయి” అన్నాడు కెప్టెన్ రెండుచేతులనూ ట్రాగిపట్టుకొని. “మన యిరువురి దగ్గరా రెండే రెండుతుపాకులున్నాయి. వాటికి రెండేసిగుళ్ళకన్న మన దగ్గరలేవు. తూటాలింకా తక్కువగావున్నాయి. ఉన్నవాళ్ళలో యుద్ధంచేయగలవారు డెబ్బైఅయిదుమందికన్న లేరు. మిగతావారిలో కొందరు యీలోకాన్నే వదిలేశారు. హత శేషులు క్షతగాత్రులైనారు. ఆశ్వికబలం చూద్దామా అంటే యిరవైనిమించి లేదు. అవేనా, రాతులకన్నా అధ్వాన్నంగా వున్నాయి.

“మరి దీనికేదో మార్గం చూడాలి” అన్నాడు మార్క్కు.

ఏమార్గమూ కనిపించడంతే దనే నిరాశాపూరిత సమాధానం చెవినిపడింది.

ఆసంగతి మార్క్కుకు యేనాడో తెలుసు. కాని, తాను బయటపడి, తనతోనున్నవారిని బయట పడవెయ్యడానికే విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నాడతను. అతనిమనస్సు విద్యుద్వేగంతో పనిచేస్తోంది. తమలో కొంతమంది జర్మన్స్థావరాలను ఒకదిశను యెదుర్కొంటే వారిబలం చీలిపోవడం తథ్యం. అప్పుడు మనమిగతావారు రెండవదిశనుండి చీల్చుకుంటూ

పోవచ్చును, అలా ఢీకొనేవారు నేలకూలడం సంభవమే అయినా సర్వనాశనం తప్పవుంది.

తొందర తొందరగా తన యూనిఫారం వేసుకొని తన సైనికులముందర ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

“కామేడ్స్” అంటూ ప్రారంభించాడు “నాతోకూడా త్యాగపూరితులైన కొందరు స్వచ్ఛంద సైనికులను ఒకానొక నాహాసోపేతమూ, ప్రమాదభరితమూ అయిన కార్యాన్ని చెయ్యడానికి ఆహ్వానిస్తున్నాను. అలాచెయ్యడంవల్ల మిగతా వారు బ్రతకడానికి వీలవుతుంది. ఎవరైతే నావెనకాల రాదలచుకొన్నారో వారు నావెనక వచ్చినిలవండి.”

పదకొండుమంది, జనరల్ మైలోవ్ తో సహా, ముందుకు అడుగువేశారు.

మిగతావాళ్ళను గురించి మార్క్కుకు యేమీ తెలియదు. తనతో వున్న కొద్దిమందిలో తనూ, కొరొలిన్ అనే మరొక యువకుడూ మాత్రం సజీవంగా జర్మనులకు ఖైదీలుగా చిక్కాడు. మార్క్కుకు కాలుమీద బలమైనగాయం తగిలింది. కొరొలిన్ ట్రేమంగానే వున్నాడు.

“నే నేమై పోయానో అనేస్టెలిన్ ఆలోచిస్తూ వుంటాడు” అన్నాడు మైలోవ్ తన అవసాన ఘడియల్లో మార్క్కుతో.

“నేను శిక్షింపబడక పోవడంచేత, నా అనంతరం స్టాలిన్ అదీ అనుకోడు” అని తలపోశాడు మార్క్కు. క్రోవిన్, మరొక యుద్ధఖైదీకలసి తనను అడవిలోంచి మోసుకుపోతోంటే, అతనికి తెలుసు తనకోసం మృత్యుదేవత యెదురు చూస్తోందని. హిట్లర్ యిదివరకే, ప్రకటించాడు. టాస్క్

ఫోర్సెస్ లో పనిచేస్తూ యుద్ధభై దీలుగా పట్టబడ్డవారికి అంత జ్ఞాతీయ యుద్ధభై దీలను చూడవలసిన సూత్రా లన్యాయించ వని. చావంటే అతణ్ణి యెప్పుడూ కలవరపెట్టలేదు. అని అన్ని సమస్యలను పరిష్కరించగల శక్తి సంపన్నమైన అను భూతి అని అతనిభావం. అంతవరకూ అతణ్ణి కలవరపెడతూ, బాధిస్తూ వేధిస్తూ వచ్చిన అనుమానపిశాచాలు, భయపడే హాటు ఒక్కక్షణంలో దూరమై పోతాయి. సర్వనాశన మనే భయానికింక తావులేదు; తన్నేది బాధించలేదు: ఎటుచూచి నా శూన్యమే గోచరిస్తోంది.

కాని, తనకత్యంత సన్నిహితమైనదీ, ప్రేమ మైనదీ మెంతో దూరానికి జరిగిపోయింది. నీలిమబ్బులతో నిండియున్న ఆకాశ వీధి తన కహితంగా తోచినా, తననిహింసా కాబోతున్నందున ఆప్యాయంగా మారుతూవచ్చింది. తనసోదరులు—కోర్ని ఇవాన్, సైమన్, తనతల్లి? ఆమె స్ఫురణకు గాగానే అతనిచో జాలి ముప్పిరిగొన్నది. బాధబరునైంది. మేరి గూకూడా, తనే లోకానికి తిరిగిరా లేడో, ఆలోకంలోనే ప్రాణిపోతుంది. వెళ్ళే టప్పుడు 'బొరొవిచి'లో ఆమె కనుపిస్తుందేమో, తనభావా లను కొద్దిగా వినిపించిపోదా మనుకున్నాడు. అయితే, ఆమె కొడుకు పీటర్ కనిపించాడేకాని ఆమె కనుపించలేదు. యుద్ధం తొలిరోజుల్లో నర్సుగా పనిచేయడానికి ఆమె సిద్ధపండిది.

లీనా. కాట్య, మేరియా—యీ ముగ్గురూ జీవితంలో తనుపట్టిన మార్గాన్నే పట్టారు. ఎవరందించ గలిగిన ప్రేమ పాత్రను వారందించారు. ఈ ముగ్గురి ప్రేమకావ్యాలలోని విభిన్నఘట్టాలు తనలో యేవేవో కొత్తతనాన్ని సృష్టించాయి.

దానినాతడు ప్రేమ అనిపించుకుంటాడే కాని 'యిది' అనికూ
త్రం నిర్వచించలేడు.....

తానింకా యెంతకాలం జీవించవలసి వుంటుందో అనివస్థ
భావాలతో కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు మార్క్ - ఒక గంటో?
రెండు గంటలూ ఆతని కీ లోకంతో సంబంధం! కాని, తనను
ఖైదీగా తీసుకున్న జర్మన్ కల్నల్ తనను ఆక్కడి కక్కడే
కాల్చి వెయ్యక, యుద్ధ ఖైదీల శిబిరానికి తీసుకు పోవమని తన
వారికి ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. ఇప్పటికి మూడురోజులనుండి రోడ్డు
మీద ప్రయాణం చేయగా, చేయగా శిబిరం చూపు మేరలో
కనపడుతోంది. ఇతనికి ఉత్సాహం తెలియకుండా వుం
టాయా!

శిబిరం చేరగానే మార్క్ నలువైపులా ఆశ్చర్యంతో
పరికించాడు. ఎక్కడా భవనాలు కాని, వంట శాలలు కాని,
నరసంచారం వుండే ఆనవాళ్ళు కాని మచ్చుకేనా కనపడలేదత
నికి; బహుశః ఆకలితో శోషిస్తూ విచ్చలవిడిగా తిరిగే అనాగ
రిక; జనాన్ని వాళ్ళు అసలు మనుష్యులక్రిందనే లెక్క గట్టి
లేదేమో? సోవియట్ సైన్యాలింకా చెనరిపోతూ, ప్రచండ
వేగంతో ముందుకు చొచ్చుకువస్తున్న శత్రువును నిరోధించే
శక్తి లేకుండా వున్నాయి. శత్రుసహస్రాలుగా జర్మన్ యుద్ధ
ఖైదీలశిబిరాలలో ప్రవాహంలావచ్చి పడుతున్నారన్నమాట.

తనను శిబిరస్వారంలోంచి లోపలకు తీసుకు వెళ్ళు
తున్న సమయంలో విమానాలహోరు అతనిచేవులకు సోకింది.
పైకి చూడగా, ఒకదాని వెన్నంటి ఒకటి తూర్పునుండి పడ
మటికి పోతున్నాయి. అవన్నీ సోవియట్ విమానాలే. హఠాత్తుగా

వేలాది కంఠాలనుండి భయంకరనాదం ఒకటి బయలుదేరింది:

“ బాంబులు!”

నల్లని ముద్దలవలె కాన్పించిన కొన్ని బాంబులు నేల మీదపడి ప్రేలడం ప్రారంభించాయి. ఆప్రేలుడుకు శిబిరం నాశనమై పోయింది. దాంతో మార్క్ యెగిరి కొంత మారంలో పడినచేతులు కాళ్ళు, ప్రవాహంగా రక్తం గాయాలనుండి స్రవిస్తున్న కళేబరాల, పెద్దగుట్టగా పడివున్నాయి. ఆగుట్టమీద యెగిరిపడ్డాడు మార్క్, బాంబు భీభత్సానికి. చచ్చిపోతున్న వారి ఆక్రందనాలు వింటూన్న మార్క్ ఆకాశంమీద యెగుగుతున్న విమానాలవై పువిడికిలి యెత్తి చూపిస్తూ ‘మూర్ఖుల్లారా! మీవాళ్ళ నేనా మీరు చంపుకొనడం?’ అని ఉరిమాడు. నీళ్ళతో నిండిన తనకళ్ళతో, క్రోధా వేశం ప్రస్ఫుటంగా ప్రజ్వలించే నేత్రాలూ, సన్నటినుదురు, పొగ చూరినట్టున్న మీసాలుగల పాపిష్టిముఖాన్ని — చూడగలిగాడు. మళ్ళీ తననేత్రాలను పైకెత్తి గద్దించాడు బిగ్గరగా ‘ ఎందుకు మాట్లాడరు?’

కానీ, దేవతలుమాట్లాడరు. వాడు చెప్పవలసిందేమిలేదు.

ఆరోజుల్లో పడమటి దిశగా పోయే రహదారులకు సమీపంలో నివసించేవారికి, యెడతెరపిలేకుండా, చీమలబారుల్లా, కదలిపోతూండే యుద్ధఖైదీల దృశ్యం. రివాజై పోయింది. ధూళి ధూసరితమైన ముఖాలతో, అవయవాలతో, సోలిపోతున్న శరీరాలతో, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ మైళ్ళ తరబడిని పోతూండే వారు, అడవుల్లోంచి పొలాల్లోంచి, జనపదాలు పల్లెలు, పట్ట

కాల, లోచి మెల్లగా ప్రాకిపోతున్నారవారు వాళ్ళుముందుకు పోతున్నకొద్దీ, వెనక నల్లటి మరకలు దారిపొడుగునా వదలి పోతుండేవారు. మార్గాయాసంచేత, బడలికచేత ఊద్బాధ చేత ముందుకు అడుగు వెయ్యలేక కొందరు నేల కొరిగే వారు. ఈబాగులు పశ్చిమ సరిహద్దుకు చేరువైనకొద్దీమచ్చలు మరీ విపరీతమైనాయి.

‘తోటి నోదరుల చిత్రహింస’ జరిగినకొన్నాళ్ళకు మార్క్ కూడా యుద్ధభైదీల ఒకానొక బాగులో యుద్ధభైదీగా నడుస్తున్నాడు. అంతమంది ప్రాణాలను పోట్లను పెట్టుకొన్న రష్యన్ బాంబులు, మార్క్ నునుంచుకోకుండా వదలిపెట్టడమే కాక, ఒకవిధంగా రక్షించాయికూడ. పడినబాంబులు ఒక్క రష్యనులనెప్రత్యేకించి చంపివిడవలేదు; తననక్కడకు తోలుకొని వచ్చిన జర్మన్ సైనికగార్డులను, జర్మన్ శిబిరకార్యాలయాన్ని తాను టాస్కోఫోర్స్లో గావించిన చర్యలను వివరించే రికార్డులను పూర్తిగా ధ్వంసం చేశాయి. ఇతణ్ణిప్పుడు యుద్ధభైదీగా మాత్రమే లెక్కగట్టి పడమటి దిశగానడిచే భైదీలలో ఒకణ్ణిగా నడిపిస్తూ వచ్చారు. తనవంటి క్షతగాత్రులను బళ్ళమీద, పాదచారుల వెనక మోసుకు పోయారు.

ఆవిధంగా మార్క్ 1941 శీతకాలం తొలిరోజులలో పశ్చిమ సరిహద్దులకు కొంత చేరువలొ గల ఒకానొక రష్యన్ పట్టణంలో నున్న కోటలో యుద్ధభైదీగా రోజులు గడపుతున్నారు. ఆశిబిరంలో వేలమీద పురుటూ వుండేవారు రష్యన్ యుద్ధభైదీలు. కాని, తనవంటి ఆఫీసర్లు మాత్రం,

ఒకప్పుడు గిడ్డంగిగా వాడబడుతూ వచ్చిన భవనంలో, ఉంచబడ్డారు. ఆగిడ్డంగిలోవున్న అలమారులు, అదృష్టవశాత్తు, మనిషి పడుకొనడానికి వీలై సంత విశాలంగా వుండేవి.

ఒకనాటివుదయం తిలకింద చేతులు పెట్టుకొని వెలకిలపడుకొని వున్నాడు మార్క్. ఒక చిన్న బల్ల అతనికి దిండుగా పనిచేసింది. కాలిమీద గాయం యింకా పూర్తిగా మాను పట్టకపోయినా మృత్యుముఖంలో వున్న వారిమధ్య ఆస్పత్రినివాసం చాలబాధనిపించింది. ఆయన గాయం మానివుంటే తప్పించుకు పారిపోవడానికి ప్రయత్నించి వుండేవాడు. కాని, యింకా చేతకర బట్టుకొని ఆధారపడవలసిన అవసరం కలుగుతూనే వుందతనికి.

గాయం మానకుండానే పారిపోవడం అవివేకంగా కనపడినప్పటికీ, నయమైన తరవాత, తానుగాని, యితరులుగాని పారిపోవడానికి వీలైన మార్గాల నన్నింటినీ అతడు కనిపెడుతూనే వుండేవాడు.

ఆశిబిరంలో ఒక యువకరష్యన్ లెఫ్ట్ నెస్ట్ ఉన్నాడు. అతడంటే మార్క్ కు చాలయిష్టం. అతనిపేరు కటోవ్. అతడు, రోజు రోజు యిలా చచ్చిపోవడం కంటే పారిపోవడానికి ప్రయత్నించి పారిపోతూ చంపబడ్డానయమో, ననేవాడు. ఆ అభిప్రాయాన్నే విలిబుచ్చే మిత్రులు కూడా అతనికి కొందరున్నారు.

కటోవ్, యెప్పుడో ఒకప్పుడు తనసహాయంతో గాని స్వయంగానే కాని తప్పించుకు పోగలడనేనమ్మకం మార్క్ కు కలగగానే అతడు కటోవ్ కు ఒక ఉపాయం చెప్పాడు. “నలు

గురూ తప్పించుకునే మాదిరిగానే, ముళ్ళతీగమీదనుండి దాటి పారిపోదామనుకుంటే, యింతకుపూర్వం అలా ప్రయత్నించిన వాళ్ళగతి యేమైందో నీగతీ అదేబోతుంది. ఆముళ్ళ తీగను జర్మన్ గస్తీ సైనికు లెప్పుడు కాపలా కాస్తుంటారు. ఎవరైనా ముళ్ళతీగను చాటడానికి ప్రయత్నిస్తే అక్కడి కక్కడే కాల్చేస్తారు. ఆశవం యెన్నాలైనా అలాగే వ్రేలాడుతూ ఉంటుంది. అంటే, అలా పారిపోదామనుకున్న వారిగతి యే మాత్రమే ప్రత్యక్షంగా చూపించడమన్నమాట. అందుకని నేనొక ఉపాయంచెబుతాను. ఒది నీకు వినడానికే అసహ్యం గాతోచవచ్చు. కాని, విన్నతరవాత, దీర్ఘంగా ఆలోచించిన మీదట నా ఉపాయం యెంతవిలువైనదో నీకే అర్థమౌతుంది. ఇదివరకు దీన్ని యెవరూ ప్రయత్నించనూ లేదు కూడ. ఖైదీలకు యేర్పాటైన మరుగుదొడ్లున్నాయి. ఇటూ, అటూ జర్మన్ గార్డుల మరుగుదొడ్లున్నాయి. మీరు వీటిల్లోంచి తప్పించుకు పారిపోతే మీ పలాయనం అనుకున్న ప్రకారం నెరవేరుతుంది.

మరుగుదొడ్లమాట యెత్తగానే కటోవ్ వళ్ళు జలదరించింది. భయంతో వెలవెలబోయాడు. కాని, తనస్నేహితులతో రోజంతా తర్జనబర్జనలు చేసినమీదట ఆరాత్రే పలాయన మంత్రం జపించడానికి నిశ్చయించారు. ఎవరికీ కనిపించకుండా మార్క్ వాళ్ళను కనిపెడుతున్నాడు. బారక్స్ లోంచి ఒక్కొక్కళ్ళే తప్పించుకున్నారు. బారక్స్ కు మరుగుదొడ్లకు మధ్యనున్న ఆరుబయిట ప్రాకుతూ మరుగుదొడ్లను సమీపించారు. ముళ్ళతీగకు ఆవలివైపునుండి యేక్షణంలో

వై నా తుపాకిచప్పుడు వినపడవచ్చునని చూస్తున్నాడు. కాని, అరగంట అయినా యేసవ్వడి వినరాకపోయి నందున, 'అమ్మయ్య' అని ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచాడు మార్క్. కాటోవ్, అతని స్నేహితులు తప్పించుకు పోయారని అతడు నిశ్చయానికి వచ్చేశాడు. కాని, మెల్లగా వచ్చి యథాప్రకారంగా తన ప్రక్కమీద శరీరంవాల్చాడు తాను కూడ కొద్ది రోజులలో శిబిరాన్ని వదిలి పోవలసి వుంటుందని మార్క్కు తెలియదు.

కటోవ్ బృందం పలాయనం జరిగినప్పుడు మార్క్ టైపాయిడ్ జ్వరంతో వున్నాడు. ఇది చాల ప్రమాదకరమైన అంటుజాడ్యమనీ, యీజాడ్యం సోకినవారిని వెంటనే కనిపెట్టి శిబిరం అధికారులకు తక్షణం తెలియజెయ్యాలనీ కఠోరమైన ఉత్తరువు లున్నాయి. అటువంటి రోగినిగుర్తించి వెంటనే వార్త యివ్వగానే ఒక బ్రతుక్కు వచ్చి ఆతణ్ణి "ఆస్పత్రి"కి తీసుకుపోతుంది. 'ఆస్పత్రి' అంటే శిబిరానికి కొన్నిమైళ్ళ దూరంలో అడవిలోవున్న ఒకా నొకప్రదేశం. అక్కడికి యిలాంటి రోగులను తీసుకుపోయి బ్రక్కులోంచి క్రిందనున్న మంచుమీదకు దొర్లించేస్తారు, ఆకాస్త ప్రాణం యెగిరిపోవడానికి.

ఇదంతా యెరిగివున్న మార్క్ తోటిఆఫీసర్లు మార్క్ టైపాయిడ్ తో బాధపడుతున్న సంగతిని, చాలా రోజుల వరకు పొక్కనివ్వలేదు. చివరకు ఒకనాడు, ఒళ్ళు తెలియ నంతటి జ్వరం వచ్చింది అతనికి. దాంతో సంగతి బయటపడింది. మార్క్ (అంతిమ) ప్రయాణానికి యేర్పాట్లన్నీ పూర్తి అయినాయి. తమకు చేతనైనంతవరకు, జాగ్రత్తలను తీసు

కున్నారు. తమకందు బాటులో నున్న ఉన్ని కోట్లలో బాగా వేడినివ్వగల కోటును తొడిగారు. పటకా గట్టిగా బిగించారు. దట్టమైన ఉన్ని టోపీని నెత్తికి తొడిగారు. కాలికి పెద్ద కట్టువున్నందున రబ్బరుబూటు నొక దానిని సంపాదించి తొడిగారు. అచ్చటి వారందరితోటి, తలలో నాలుకవలె కలసి మెలసి వుంటూ వుండడంచేత, అతని యెడ బాటుకు చింతించని వారు లేరు. అతణ్ణి బ్రక్కులోకి మోసుకు పోతూంటే వారంతా హృదయభారం తోటి, కన్నీళ్ళతోటి వీడ్కోలిచ్చారు.

మంచుతో దట్టంగా కప్పబడివున్న అడవినేలపై దభాలున దొర్లింప పడినప్పుడు అతని కొకింత స్మారకం వచ్చింది. మెల్ల మెల్లగా కళ్ళు తెరచాడు. జ్వరతీవ్రత మీదనున్న అతని కండ్లకు తన చుట్టూవున్న చెట్లూ చేమలూ, పై నున్న ఆకాశమూ గిరున తిరిగి పోతున్నట్టనిపించినందున యేదో కల గంటున్నా ననుకున్నాడు. ఆ తిరిగే పోయేచెట్లమధ్య యేదో గోధుమవర్ణపు మచ్చ వెనక్కి, ముందుకీ కదలు తున్నట్టు తోచింది...ముందికి వెనక్కి- వస్తోంది. పోతోంది. ఎలాగో లేనివోపికను తెచ్చుకుని కలలోంచి బయట పడాలని, చెదిరిపోయిన మనస్సును అదుపులో పెట్టాడు. అప్పుడు తటాలున జ్ఞప్తికి వచ్చిందతనికి, తనకు జ్వరం వచ్చినకొత్తలో “ఆస్పత్రి”నిగురించి వింటూవచ్చిన విషయాలు. దాంతో కొంతవర కర్థమైంది తా నెక్కడనున్నదీ. ఒకసారి చుట్ట ప్రక్కలకు దృష్టిని పోనిచ్చి, పడివున్న మానవకళేబరములను చూసేవరకూ తా నెక్కడున్నాడో సృష్టమైంది.

అంటే, అపి అతని చివరిఘడియలన్నమాట. ఎటువంటి చరమదశ ! కాని, మనీ అంత చెడ్డది కాదేమో. కొద్దిసేపటిలో అతనికి స్పృహ తప్పిపోతుంది; కళ్ళు మూతలుపడిపోతాయి; ఆలాగే, దీర్ఘనిద్రలో మునిగిపోతాడు; ఇక లేవడ మంటూ వుండదు.

గోధుమవర్ణపు ఛాయ మళ్ళీ అతనిముందు ప్రత్యక్షమైంది. దాంతో అతనినావరించివున్న మైకమంతా పటాపంచలై పోయింది. భయంతో ఆపాదమస్తకం వణికిపోతున్నాడు. గోధుమవర్ణంలో వస్తూ పోతూవున్న ఆచాయ అడవి యెలుగుబంటి తప్ప మరొకటి కాదు. శుష్కించి, శుష్కించి శల్యావశిష్టమైన ఆ యెలుగుగొడ్డు అస్థిసంజరంమీద వెంట్రుక్కలతో కప్పబడివున్న చర్మం ఒదులు ఒదులుగా వ్రేలాడుతోంది. ఒక్కక్షణకాలం ఆ రెండుజీవాలు వరస్పరం చూచుకున్నాయి. మనిషి, యెలుగుబంటి- తనకు రానున్న ప్రమాదమూ, ఆ ప్రమాదంనుండి తాను తప్పించుకొని బ్రతికి బయటపడాలనే అభిలాష అతనికి యెక్కడలేని శక్తినీ తెచ్చిపెట్టాయి. భయవిహ్వముడైన అతనిచూపులు 'చూడు, యేం చేస్తానో' అన్నట్లున్నాయి. లేచి ఆమృగంవైపు నడచాడు; కొంతదూరం కాళ్ళనీడ్చు కొంటూనూ, కొంతదూరం పరుగిడుతూను వెళ్ళిపోయిందా ఎలుగుబంటి.

తన నావరించివ భయం తొందరపెట్టగా, మార్క్ నడక సాగిస్తూ వచ్చాడు. నడక సాగుతున్నదని భయం లేదనుకున్నాడు. ట్రక్కుపోయిన జాడనుబట్టి నడుస్తూ చివరకురోడ్డుచేరు

కున్నాడు. ఒకక్షణం ఆగి వెనకకు చూశాడు. ఎటుగుబంటి కూడా తన వెనక నె నిలబడివుంది.

గత్యంతరంలేక, రొడ్డును మార్క్కు యెగాదిగా చూశాడు. పడమరగా కుడివైపు కు వెళ్ళితే శిబిరంవుంది; తూర్పుగా ఎడమవైపునకు వెళ్ళితే బొర్రావిచి పట్టణంవుంది. ఆ పట్టణం లోనే ఒక్క చిన్నయిల్లు- మేరియా నివాసం. ఈ ఊకంలో తా నెలాగైనా, యెప్పటికైనా చేరుకోవాలని అభిలషించే చోటు. అదైనా, తాను కావాలని చేసుకొన్న నిర్ణయం కాదు. అదొక, ప్రేరేపణ. ఎడమవైపునకు వెళ్ళి నడక ప్రారంభించాడు. అతణ్ణి తరుముకుంటూ నీడలా వెంబడిస్తోంది మృత్యువు.—ఎప్పుడు పడిపోతాడా, యెప్పుడు మీనకురుకు దాచూ అన్నట్టు. కాని, అతడు పడిపోలేదు. పడడం కూడా యేమంత అసంభవం కాదు; ఎప్పుడైతే తానింక నడవలే ననుకొనేవాడో, దెబ్బతిగిలిన కాలితో నేలమీస గట్టిగా తన్నేవాడు. దానితో వేడివేడి సూదులతో ఒక్కసారి పొడిచి నట్టుగా బాధ నరాలను తోడేసేది. ఆ బాధతో ముందుకు అడుగు దానంతట అదే పడుతూవచ్చేది.

భగవంతుడు తనచిత్ర పిచిత్రలీలల నేవిధంగా నిర్వహిస్తా డో చెప్పడం కష్టం. కటోవ్ కు తప్పించుకు పారిపోయేముందు, అతనికి మార్క్కు బొర్రావిచిలో వున్న మేరియపేరు, అడసూ యిచ్చాడు. ఆ జాడ తీసుకుంటూ ఒకనాటిరాత్రి ప్రొద్దు పోయాక ఆకలితో సోలిపోతూ, చలితో చచ్చిపోతూ, మేరియాయిల్లు చేరుకున్నాడు. ఆమె అతడుపడిన భంగపాటు నుండి కోలుకునేవరకు ఆశ్రయమిచ్చి ఆదరిస్తూ వచ్చింది.

అతనికి కొంచెం జవసత్తువలు జేరుకున్నపిమ్మట ఒక శకటాన్ని కుదుర్చుకుని యిరువురూ శిబిరానికి వెళ్ళేరు. తనతల్లి నడిగిచ్చుచున్న బంగారునాణెములు మేరియా దగ్గరవున్నాయి. వీటి అసరాతో కొరొలిన్, మార్క్కులను తప్పించవచ్చుననుకున్నది మేరియా. కొరొలిన్ విడుదలను సాధించడంలో కష్టం అంతగాలేదు. కారణం, వేలాది శిపాయీలలో అతడొక సామాన్య సైనికుడు. అంతమందిలో అతడత్యంతమైనా ఉన్న సంగతిని గుర్తించడం కష్టం. ఆ వంకతో కావలివారు తమ ప్రమత్తతను సమర్థించుకోవచ్చు. కాని, మార్క్కువిషయం అలాంటిది కాదు. ఉన్నతోద్యోగుల వర్గానికి చెందినవాడనడంవల్ల యే కాపలావాడూ అతని పలాయనానికి తోడ్పడితాను ప్రమాదానికి గురికా నొల్లడు. కాని, ఆ అవసరం లేకుండానే పోయింది మార్క్కువిషయంలో. మార్క్కుకుజ్వరం రావడం కొరొలిన్ కు తెలుసు. టైఫాయిడ్ జ్వరంతో, వొళ్ళు తెలియని పరిస్థితి తెలుసు. ఆసంగతి శిబిర అధికారులు తెలుసుకోవడం, తన మేజరును చచ్చిన శవాన్ని తీసుకు వెళ్ళినట్లు బ్రక్కులో వేసి తీసుకుపోతోంటే నిస్సహాయ స్థితిలో కళ్ళువప్పగించి గుటకలుమ్రుంగుతు చూస్తూ వుండిపోవడమూ అతనికి బాగా జ్ఞాపకం వున్నాయి.

ఎలాగైతే నేమి స్వేచ్ఛపొందిన కొరొలిన్ శకటంలో మేరియా నరసను వెనుకభాగంలో కూర్చున్నాడు. ఎరట కోటోవ్ నిలుచుని, బండికి కట్టిన జోడు గుర్రాలను తోలు

తున్నాడు. గుఱ్ఱాలు శక్తివంచన లేకుండా పరుగెత్తుతున్నాయి. లంచం తిన్న కాపలావాడు అడవిలో బయలున్న గుర్తులను చెప్పాడు వారికి.

ఆశకన్న నిరాశే వారికెదురైంది. అప్పటి కప్పుడే సాయం కాలం చాలప్రొద్దుపోయింది. మార్క్కును తీసుకువెళ్ళి అప్పటికి చాలా గంటలు గడిచాయి కూడ. అసలే టైపాయిడ్ జ్వరంతో స్మారకం లేకుండా వున్న రోగి, దానికి తోడు, నట్టడవిలో దట్టంగా మంచుపడుతూంటే దానికిగురి అయి కూడా బ్రతికి వుండడం నాధ్యమా? ఐనా, వారికి ఆశ చావలేదు. “బండి త్వరగా పోనివ్వండి మీకు పుణ్యముంటుంది; ఊరి పోనివ్వండి” అంటూ వెనుకనుండి మేరియా కాటోవ్ ను హెచ్చరిస్తోంది. ఆహోరుగాలిలో కాటోవ్ కు ఆమె మాటలు చెవి సోకకపోయినా వీపున దహిస్తున్నట్టుగా చబుకుతో గుర్రాల న దేపనిగా అదలిస్తున్నాడు.

రోడ్డుప్రక్కకు మళ్ళినప్పుడు బ్రక్కవిడిచిన జాడలనుపట్టుకొని మార్క్కు వదిలివేయబడిన బయలును చేరుకున్నారు. ఎక్కడికక్కడ కుప్పలుకుప్పలుగా పడివున్న కంకాలస్వరూపాలనువారు చూడగలిగారు. చెదరిపోయిన మనసులను చేత బట్టుకొని, హుటాహుటీగా వారు శకటందిగి, ముగ్గురూమూడు వైపులా నడుస్తూ ఒక్కొక్కకుప్పనే పరిశీలిస్తూ వచ్చారు. మంచుతో కప్పబడిన వారిముఖాలను తుడిచి పరీక్ష చేస్తూ వచ్చారు.

ఉన్నట్టుండి కొరోలిన్ ఒక పెద్దకేక పెట్టాడు. మిగతా యిరువురూ ఒక్కడొక్కడో వెళ్ళి అతనిప్రక్కనవాలారు, మార్క్ శవం కనపడివుంటుందనే నమ్మకంతో. కాని, ఆశరీరంమార్క్ కది కాదు; నాటి ఉదయం మార్క్ తో చాటు మరొక ఆఫీసునుకూడా అదే బ్రతుకులో తీసుకువెళ్ళారు. ఆయనది, ఆ శవం.

ఐతే, మార్క్ యేమైనట్టు? వారిద్దరినీ ఒకేసారి క్రిందకు దొర్లించి వుండాలి. కొరోలిన్ లేచి ముఖంమీద పడిన ఘర్మ బిందువులను తుడుచుకుంటూ, నేలమీదనున్న మంచును మరింత సూక్ష్మంగా పరిశీలించగా, జంట వరసలలో అడుగుల జాడలు ఆబయలు అంచులవరకూ కనిపించాయి. ఆ జాడను వెంబడించి చూడగా, మంచుపడటం ప్రారంభమై ఆట్టేసేపు కాకపోవడంచేత, ఎవరోవ్యక్తి కాళ్ళుయూడ్చుకుంటూ ముందుకు నాగిపట్టు స్పష్టమైంది. కొన్ని అడుగులతరవాత వ్యక్తి పడివున్న చెట్టును దాటాడు; దాటేటప్పుడు మంచుతో కప్పబడివున్న చెట్టు మ్రానుపై అడుగువేసి వుండాలి. అందుకే, ఆమంచుమీద, శిలువ అచ్చగుద్దినట్టు శిలువ గుర్తుపడింది. కాని సైనికబూట్ల మణమలమీద ఆబాపతు గుర్తులు లేవు. ఎటూ తోచక కొరోలిన్ ఆగి నిదానించాడు. అప్పుడతనికి జ్ఞాపకంవచ్చింది, మార్క్ ఒపాదానికున్న జోడు రబ్బరు జోడని.

ఆజాడపట్టుకొని యింకొంచెం ముందుకు వెళ్ళాడు. చలుక్కున అతని కంటబడ్డాయి, పొదలు దాటిన తరవాత, మరొక

రకం పాదచ్ఛాయలు. అవి మనిషి పాదాలుకాను, జంతు పాదాలు. అవివొచ్చి, మనిషి పాదచ్ఛాయలను కలుసుకున్నాయి, అటువంటి అడుగు లే జంతువుకు సంబంధించినవో అతనికి బాగా తెలుసు. అది తలచుకునేటప్పటికి భయంతో అతని రక్తం పేరుకుపోయింది.

అయితే, మనిషి అడుగు జాడలు, జంతువు అడుగు జాడలు చెరియొక వైపు కనిపించాయి. ఐతే, మార్క్ యెక్కడికి వెళ్ళివుంటాడు? అతనికి మేరియా జ్ఞాపకం వచ్చి వుంటుంది. బోను, ఆదిశగానే మార్క్ వెళ్ళివుండాలి అన్న నిశ్చయానికి వచ్చాడు. కొరోలిన్, రోడ్డుపట్టుకుని తూర్పుదిశగా నడివడిగా నడచి వెళ్లాడు, తన ఆశ ఫలించక పోతుందా అని. కొలదిసేపటిలోనే తన అనుమానం నిరాధారం కాదని రుజువు చెయ్యగల ఆధారాలు దొరికాయి. గోధుమ వర్ణపు ఉన్ని కొంత, వయిపున్న ఒక కొమ్మకు వ్రేలాడుతోంది. ఎలుగు బంటి యీదిక్కుగా వచ్చివుండాలి; మార్క్ ను వెంబడించి వుండాలి; ఇది అతని పరిశోధన సాకాంశం.

కొన్ని నిమిషాల్లో వాళ్ళు మహావేగంతో రోడ్డును బట్టి ప్రయాణం సాగించారు. బొరోవిచ్చివైపు; వారి ఆశలు మోసలెత్తాయో; లేక, అడుగంటాయో?

రాత్రిపడింది. నక్షత్రాల లొక్కొక్కటే బయటపడుతున్నాయి. అడవిలో చీకట్లుచిమ్ముతున్నాయి. తనకు స్పృహ తప్పే లోపల యీ చీకటిలో పడివుండడమెందు కనుకున్నాడు, మార్క్. మళ్ళీ మార్క్, గాయం తగిలిన తన కాలితో, నేలను

గట్టిగా తన్నాడు. బాధయెక్కువగా తోచినా, ఫలితంతగ్గి నట్టే భావించాడతడు. ముచ్చెమటలు పొయ్యడంవల్ల కోటు బొత్తాములు ఊడతీశాడు. చీకటి దట్టమైనకొద్దీ భల్లూకం చేరువొతోందన్న సంగతి అతణ్ణి కలవరపెడుతోంది. ఇప్పుడతనికి, జంతువుకూ కొన్ని అడుగులదూరంకన్నా లేదు. కాళ్ళు సీసపుకాళ్లవలె బరువులెక్కాయి. వాటిని కదిపేశక్తి కూడా అతనికిలేదు. చివరకు గాయంతగిలినకాలు అతణ్ణికూర్చో బెట్టేసింది. తీగా కూర్చున్నాక నిల్చోలేకపోయాడు. చేతుల మీద, మోకాళ్ళమీద ప్రాకడం ప్రారంభించాడు. నిరాశా, నిస్పృహ బాష్పాలు కళ్ళలోనుళ్ళు తిరుగుచున్నాయి. భల్లూకం బాగా చేరువైందని పసిగట్టి మోకాళ్ళమీదనే వెనకకు తిరిగి పికిలిలిచిగించి దానివైపు చూపించాడు; దాంతో భల్లూకం వెనకకు తగ్గింది.

మార్క్ చెవుల్లో యెదో గింగుగుమంటూ శబ్దం వినవస్తోంది, శ్వాసబరువుగాను హ్రస్వంగాను వెలువడుతోంది. ఐనా, మోకాళ్ళతోటి, చేతులతోటి ముందుకు ప్రాకుతూనే వున్నాడు. మంచువల్ల బీటలువారిన గాయాలనుండి రక్తం స్రవిస్తోంది. పోనుపోను, రోడ్డు ఎత్తు బెటూ వుండంచేత మార్క్ ఓడిపోయాడు. లేవడానికి మళ్ళీమళ్ళీ ప్రయత్నించాడేకాని, ప్రతిసారి పడిపోతూనేవచ్చాడు. ఇక తానెంతమాత్రమూ ముందుకు పోలే ననేనిశ్చయానికి వచ్చేసి అవనత ముఖుడై రోడ్డుమీద అలాగే పడివుండిపోయాడు, ఆఖరుసారి తెగించి, మృత్యువుతో పోరాడానికి కావలసిన బలాన్ని సేకరించుకుంటూ.

ఎలుగుబండి ఒకటి రెండు కుణాలలాగే కలబడిపోయింది, నిరీక్షిస్తూ. అప్పటికీ ఆ మానవశరీరం, కదలలేదు, మెదలలేదు. మెల్లగా సమీపించింది. దాని నిశ్వాసవెచ్చదనం తన తలకుసోకుతున్న దానినిబట్టి, తలదగ్గరవున్నట్టు తెలుసుకున్నాడు. వెనకకు, మళ్ళీ సగంలేచి కూర్చోని తన ఉన్ని టోపీలో చుట్టపెట్టిన తనచేతిని దానిదాడలనుధ్నుకు పోనిచ్చాడు. ఎలుగుబంటికూడా బాగా అలిసిపోయింది. తన పంజాను యెత్తి మార్క్ గుండెలమీద ఒక్కచుపు చదిచింది. కాని, అది అంతబలమైనదెబ్బ కాదు. మార్క్ దానితలను పట్టుకుని గట్టిగా గుంజాడు. ఇద్దరూ రోడ్డుమీద దొస్తుతున్నారు. మెల్లగా, ఎలుగుబంటి తన వెనకకాళ్ళమీద లేచి నిలుచుని మార్క్ ను నిలుపునా యెత్తింది. ఆవిధంగా అతడూ, జంతువూ నిలుచుండిపోయారు, కుస్తీపట్టే మల్లయుద్ధ ప్రవీణుల్లాగ.

మార్క్ శరీరం వివశత్వం పొందుతోంది; కళ్ళుమూతలు పడుతున్నాయి; బోల్తాపడి దొర్లిపోయాడు. ఎలుగుబంటి అతనిప్రక్కకు చేరింది, మెల్లిగా. ఇక, తనకోటలను అతని శరీరంలోకి దింపుదామని ప్రయత్నిస్తూంటే శరవేగంతో అక్కడి కొకశకటంవచ్చి ఆగింది. దానిమీదనుండి ఒక్కమ్మడిగా ఒకడు క్రిందకురికాడు. పొడుగాటి వేటకత్తిని ఎలుగుబంటి భుజంక్రిందగా పొడిచాడు. జంతువు వెనక్కు పడిపోయింది. తాను ప్రతిఘటిస్తున్నట్టుగా తలపంకించి, స్పృహ లేకుండా పడివున్న మార్క్ ప్రక్కకు దొర్లిపోయింది. సుదీర్ఘమైన తన అంతిమయాత్రను సుఖంప్రదం చేసుకోడానికా

అన్నట్లు ఒకటి, రెండుసార్లు యిటూ అటూ సర్దుకుని కదలిక లేకుండా పడి వుండిపోయింది.

మేరియా కన్న బాగా పెద్దదైన వేరావ్లావోవా మేరియా తోటే వుంటూ వుండేది. మేరియా పెద్దకుండతో నీళ్ళు కాస్తాంటే వ్లావోవా అతని మురికిమస్తులను తొలగిస్తోంది. బెదరిపోయి ఆమెపెట్టిన కేకకు మేరియాపరుగెత్తుకు వచ్చింది. వారిముందర ఒక అస్థిపంజరానికి బాగా అతుక్కు పోయినట్టు గా వుంది. మోకాళ్ళువాచి రక్తాలు కారుతున్నాయి. కాళ్ళ మీద యెక్కడా కండరాలుకాని, మాసం కాని వున్నట్టు లేదు. అవిరెండూ యెందుకు పనికిరాని రెండుకొమ్మముక్కల వలె వున్నాయి. చర్మంతప్ప మరేమిలేని ఆ పొడుగాటిచేతులు బాగా వాచివుండడమే కాక యెండిపోయినరక్తంతో దరుజు చేసినట్టుగా వున్నాయి. ఆ నగ్నశరీరాన్ని చూడలేక తన రెండు చేతులతోను ముఖం మూసేసుకుంది మేరియా. అటుతెరవాత, యెన్నాళ్ళనుండో నీటతడవని ఆ శరీరాన్ని వాళ్ళు మెల్లగా కడగడం ప్రారంభించారు. ఇద్దరూ మోసుకువెళ్ళి పక్కమీద పడుకోపెట్టారు.

మార్క్ చావుల బ్రతుకుల సరిహద్దులలో చాలకాలం కాపురం వున్నాడు. కలలో తనుమళ్ళీ ఒక చిన్నబాలుడై పోయాడు. తన తుపాకీతో నాడుకోనిమ్మని బ్రతిమాలుకొనడం మో, లేక, స్టైప్సీలకు గొర్రెలమందను తోలుకుపోతూ కేకలు పెట్టడమో చేసేవాడు.

తెలివిరాగానే అతడాడిన మొదటిమాట “మంచిసీఘ్న,” కావాలని నీరసంగా - అతినీరసంగా - అడిగాడు. స్త్రీ ముఖ మేదో తనపై వ్రాలివున్నట్టు అతడు చూశాడు; ఆ ముఖాన్ని తానిదివరకు చూసినట్టు జ్ఞాపకముంచుకున్నాడు. కాని, అది వేరొకలోకంలో తనపిల్లలరక్షణభారాన్ని వహించిన ప్రేమైక మూర్తివలె ఉంది. తరవాత ఒకపొగమంచు కప్పిన ట్లయింది; వెంటనే నిద్రలో మునిగిపోయాడు.

మరొక రెండువారాలు గడిచేటప్పటికి మార్క్కుకు కొంత స్వస్థత చేకూరడమే కాక, ఓపికకూడా వచ్చింది. డాక్టరు మేరియా కేసి తిరిగి, ఆత్మశక్తి సాధించిన యేమహత్త్వంవల్ల నోయితకు మళ్ళీ బ్రతికివున్నాడు. తానింకా పక్కమీద నుండి లేచేస్థితిలో లేకపోయినా, యింకాకొంచెం స్వస్థత చేకూరినట్టుగా వున్నాడు. చేతులు, మోచేతులు మాను పట్టాయి. అంతకంతకు పుష్టిచేస్తున్నాడు. జర్మన్ యుద్ధరంగం దాటి తనకందిన లేఖ, అందలివిషయాలు కూడా తన కేవల స్వప్నగతవృత్తాంతంగానే తోచింది.

ఒకనాడు పక్కమీద మార్క్కు ప్రక్కనే కూర్చునిమేరియా ప్రపంచ వార్తలను మెల్ల మెల్లగా విశ్లేషిస్తూ వచ్చింది. తూర్పున యుద్ధరంగం మంచువల్ల స్థబ్ధతగా వుండిపోయింది. అక్కడ నుండి వార్తలు కూడా సరిగ్గా రావడంలేదు. యుద్ధరంగానికి యీవైపున ఒక నవజీవనం చిగురిస్తోంది. ఆక్రమిత ప్రాంతాలలో రష్యన్ లేమిచేస్తున్నారో, వారివారి వ్యాపకాలేమిటో జర్మను లంతగా పట్టించుకోవడం లేదు. రైతాంగం సమిష్టి

వ్యవసాయవిధానానికి స్వస్థిచెప్పి ఉన్న భూమిని తమలో తాము పంచేసుకున్నాను. ఫ్యాక్టరీలో పనిచేసే కార్మికులు మళ్ళీయెవరి పనుల్లోకి వారు వెళ్ళడం ప్రారంభించారు. ఎదోవిధంగా ప్రజలకు ఆహారం, జీవితావసరాలు సేకరించు కోవాలిగదా! మరిన్నీ యింకా పశ్చిమంగా వున్న ఆక్రమిత ప్రాంతాలలో జర్మనులు ప్రజాప్రభుత్వాన్ని అమలులో పెట్టారు. బారోవిచి ప్రాంతంలో మాత్రం యింకా సైనిక ప్రభుత్వమే నాగుతోంది. ఇదమిద్దమనె ప్రభుత్వమేది యేర్పాటు కాకపోవడం వల్ల ప్రజలె తమకు వీలుగా నున్న ప్రభుత్వాన్ని యేర్పాటు చేసుకునేవారు. ఒకటి రెండు దుకాణాలూ వెలిశాయి; సంత రోజులను కూడా నిర్ణయించు కున్నారు.

‘ఇదంతా ఒక వింతగాలేదు?’ అంది మేరియా ‘సోవియట్ అజామాయిషీలో ప్రతివాడు కిరాయికి పనిచేస్తున్నామనే అనుకునేవారు. ఎవరూ యజమానికోసం చీమూ, రక్తమూ ధారపోస్తున్నామనుకునేవారు. కాని, వారిలోయిప్పుడు పెద్దమాన్సు కానవస్తోంది. ప్రతివారిలోనూ కార్యోత్సాహం వెల్లివిరుస్తోంది. గ్రామాలలో పెద్దపెట్టున కోళ్ళ పెంపకం సాగుతోంది. సైనికావసరాలకు పనికిరాని గుర్రాలను జర్మన్ల నుండి రైతాంగం కొనడం ప్రారంభించారు. పనికి రాకుండా పడివున్న లోహపు రేకులతోటి కుటుంబావసరాలకు కావలసిన వస్తు సామగ్రి తయారయ్యేది. దీనిలో గర్భితమైవున్న రహస్య మేమిటంటావు, మార్క్?’

చాలాసేపు మార్కా అలాగే మానంగా పడుకుని వున్నాడు. కొంత సేపటికి సమాధానం యివ్వడం ప్రారంభించాడు. “ప్రజలలో జీవితాశ జిగురించింది. స్టాలిన్ కమ్యూనిస్టు విధానం పక్షిపోయే సమయం వచ్చిందని భావించడమే ఆజీవితాశ. ఇంతకూ, జర్మను లెంతవరకు మన విధానాలను అనుమతిస్తారో యేమేమి చెయ్యదలచుకున్నారో, యెవరికీ తెలియదు. కాని, కొంతకాలానికి జర్మనులు నెల్లీపోతారనీ, అప్పటికి కమ్యూనిస్టు విధానమూ అంతమాత్రుందనీ, అప్పుడు తమకు యే బెడదా లేక సుఖంగా వుంటుందనీ భావిస్తున్నారు. కనక, వారు స్వలాభంకోసం చాటు పడుతున్నారని, కాని, నాకు మాత్రం యిదంతా ఒక కలవలె కునిపిస్తోంది దంటే, నమ్ము.”

మేరియా తన రెండు చేతులనూ మోకాళ్ళమీద ఆనుకుని కూర్చుంది. తన చేరడేసి కళ్ళతో, రెప్ప వాల్చినై నా వాల్చకుండా. చిగునవ్వేనా లేకుండా, అలాగే చూస్తోంది. “నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నాను. మార్క్”

ఆహా! యెంతకాలంనుండో యెదురుచూస్తున్న ఆప్రియతమ మైన వాక్కులు - ఆమధురభావం - తన చెవుల సోకాయి. ఆమె ఆవిధంగా తన భావాన్ని వ్యక్తం చేస్తుందని లీలగా గ్రహించినా, అంత ప్రశాంతంగా, అంత సహజంగా ప్రకటించినందుకు అతని ఆనందం వెల్లివిరిసింది. అతనిని వెతుక్కుంటూ అడవిని బడి చివరకు బ్రతికించింది. ప్రాణాన్ని నిలబెట్టింది; బ్రతుకుమీద ఆశను రేకెత్తించింది. ఆ లావణ్య

మూర్తినుండి యేదోవై తన్య సవంతి ఉరకలు వేసుకుంటూ ప్రవహించి అతణ్ణి ముంచేసింది. అతనిలో యేదో కొత్త రక్తం, ప్రసారమైనట్టు భావించాడు. ఆమెచేతుల్లా నిస్సహాయ స్థితిలో, అనారోగ్య స్థితిలో విగతవస్తువుడై, భయవిహ్వంబుడై చిక్కాడు. తనకొర కామె యేమేమి చెయ్యవలసి వచ్చిందో అదంతా ఊహించా డతను. అంతా అయిన తరవాత కూడా ఆమె తనను ప్రేమిస్తోంది; తాను వినదలచుకున్న మాటలను కూడా ఆమె అనేసింది.

ఆమె చేతిని తన బుగ్గలకు అదుముకుంటూ మృదువుగా అన్నా డతడు:

‘ప్రతిమనిషికి, పుట్టినప్పుడే, యెంత పెట్టిపుట్టాడో నిర్ణయమౌతుంది. కొందరికి హెచ్చు; కొందరికి తగ్గూను. నేను మాత్రం అదృష్టం చేసుకుని పుట్టివున్నందున నీ నిండు ప్రేమ నాకు లభించింది. నిన్ను నేను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాను, మేరియా.’

ఆమె అతని భుజంమీద న్రాలింది. ఆమె నిశ్వాస వేడిమి అతని చెక్కిళ్ళకు తాకుతోంది. ‘నాటి రాత్రి జ్ఞప్తి వుందా?’ అన్నమాటలు అతని చెవులో గొణిగింది మేరియా, ‘అప్పుడు మనం యిప్పటికన్నా యశావ్వనంలో వున్నాం. ఆయశావ్వనో ప్రదేశంలో కొన్నిక్షణాలపాటై నా మనం ఒకరి నొకరంమోసం చేసుకున్నాం. నీ బాధనూ, భారాన్నీ కొంత నేనూ పంచుకుని నాటినుండి నేటివరకూ అలాభరిస్తూ వస్తున్నాను. మనకు పరస్పరం ప్రేమించుకునే హక్కులేదని యెందుకనుకోవాలి, మార్క? ఎక్కడచూచినా, ద్వేషమే కానవచ్చే యీదో

జుల్లో మనం అన్యోన్యం ప్రేమించుకుంటున్నాం. ద్వేషంలో ప్రేమ. ముందర ప్రేమించుకుంటే తరవాత ద్వేషించుకోవచ్చు. ఈరోజుల్లో ప్రేమించుకుంటూ కూర్చున్నంత మాత్రాన సరిపోదు కదా!”

ప్రేమ-ద్వేషం

ప్రేమ—ద్వేషం! రాబోయే వారాల్లో, నెలలలో, యేళ్ళలో మార్కా, మేరియా అన్నమాటలను పదేపదే జ్ఞాపకం చేసుకోవలసి వచ్చింది.

అతని జీవితమంతాకూడా తన కేదో తెలియని విషయంతో తలపడవలసి వచ్చింది. ఆ తెలియని విషయాన్ని ప్రేమతోటి ద్వేషంతోటి కూడ నిర్వహించ వలసి వచ్చేది.

తన మహాదేశంలో యెక్కడచూసినా అందం, ఆనందం, జీవితాశ గజ్జెలు కట్టుకుని నాట్యంచేసేవి. —ఆ పంటపొలాల్లో ఆవిపిన సీమల్లో, ఆ పర్వతశ్రేణుల్లో. మైదానాల్లో, నదీతీరం గాలలో, తటాక వీచికలలో శీతాతపములలో, గావంలో, కవనంలో, నృత్యంలో— యెక్కడచూచినా—అందమే, ఆనందమే చిందు లాడుతున్నాయి.

కాని, తాను చిరుతప్రాయం నుండి పెరిగి పెద్దవాడయ్యాడు. పేదరికం, నైరాస్యం, కష్టసుఖాలు, భయశోకాలు, క్రోధ మాత్సర్యాలు, అమరణం, వినాశం తప్ప మరేమీ కాన్పించలేదీ మధ్య కాలంలో. ఎల్లప్పుడూ, శాంతినే కాంక్షించే తనకు యుద్ధం తప్ప మరేమీ ద్యోతకం కాలేదు; ప్రేమ రాజ్యంలో బ్రతికాలనుకున్న తనకు ద్వేషం రాజ్యం యేలడం కాన్పించింది.

రోగంతో, కడల మెదలలేని నీరసస్థినులో వుండి కూడా మార్కా తన భావ నేత్రంతో చూస్తున్న దేమిటి? పశ్చిమ

రష్యాయావత్తూ జ్వలనకుండంలా మండి పోతోంది. — సస్య శ్యామలమైన పొలాలు యుద్ధజ్వాలలో స్మశానవాటికలుగా తయారై నాయి. స్టాలిన్ కఠోరశాసనాల ననుసరించి గ్రామాలు, పట్టణాలు—ఒక తేమిటి సర్వం అగ్ని కాహుతి చెయ్యబడ్డాయి. పొగలు జిమ్మే ధూమహోమాలుగా మారిపోయాయి జనపదాలు; ప్రజలు లక్షోపలక్షలుగా మృత్యు గహ్వరంలోకి దొర్లి పోతున్నారు. పెరెల్. పెరేల్ మనే శబ్దంతో ఫిరంగి గుండ్లు, బాంబులు బ్రద్దలొతోంటే, సైనికులు తుపాకులను బారుపెట్టి కాలుస్తూ ఉన్నారు. ‘గ్యాస్ చేంబర్స్’ యుద్ధభైదీల తాత్కాలిక విడిదిస్థానాలుగా నానాటికి పెరిగి పోతున్నాయి; ఆకలి, అనారోగ్యమూ సర్వ వ్యాప్తమై పోయాయి.

స్టాలిన్...హిట్లర్...వీరిరువురిలో యెవరెక్కువ దుర్మార్గులలో అన్నప్రశ్నను యితరులతో పాటు, తానూ వేసుకునేవాడు. ఎవరిమీద ముందు యుద్ధం సాగించడం—హిట్లర్ నె నమ్మకమే తనకు కుదిరితే, తనకు శక్తి శక్తివచ్చిన పిమ్మట సాధ్యమైనంత త్వరలో యథాస్థలానికి వెళ్ళి దండెత్తిన శత్రువులను తరిమికొట్టడానికి సర్వశక్తినీ ధారపోయ్యాలి. దానివల్లస్తాలిన్ చేతులూ బలపడవచ్చు. అతని అధికారమూ చిరస్థాయి కావచ్చు; కాదు, స్టాలిన్ దుర్మార్గుడు, అనే నిశ్చయానికివస్తే హిట్లరుకు సహాయం చెయ్యడం తనవిధి; అలా చెయ్యడంవల్ల రష్యా అంతా హిట్లర్ చేతుల్లో జర్మనీ వలసదేశంగా మారి పోయినాసరే.

ఆవిధంగా డోలాయనూనసుడై నవ్యక్తి మార్క, ఒక్కడే కాదు. శనచుట్టూ, బొరొవిచిలో. జర్మన్ ఆక్రమిత ప్రాంతం లొపున్న రష్యనులందరూ యీవిషమపశ్చలనే వేసుకుంటు న్నాడు. ఏరందరిలో నామరస్యం యేర్పడింది. ఒకరినొకడు అర్థ చేసుకున్నారు. ఆ నామరస్యంతో యీ సమస్యలను చర్చిస్తూ వాదోవాదాలు చేస్తూనచ్చారు. ఏమిటి ముందు కర్తవ్యం? చివరకు 1942 వసంతకాలంలో ఒకనాడు వారంతా ఒకచోట సమావేశమై నిర్ణయానికి వచ్చేశారు; స్టాలిన్ నూ, అతని ప్రభుత్వాన్నీ యెదిరించి, జర్మనులపక్షాన్ని యుద్ధం చెయ్యడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుని పనిచెయ్యడానికి ఒకవ్యవస్థను యేర్పాటు చేసుకోవాలనుకున్నారు.

అలా చెయ్యడంవల్ల ఉత్పన్నమయ్యే ఫలితాలస్వరూపం యెలా వుంటుందో మార్క్ చిత్రించేటప్పటికి సభలో ఉండే కాలు బయదేరాయి.

“ఈ విధానంలో వున్న మహోపద్రవాలను ప్రతివారు బాగా గుర్తించాలి.” అంటూ ప్రారంభించాడు మార్క్. “మీరందరూ యెరుగుదురు కొన్ని వారాలక్రితం జర్మన్ సేనా ముఖాన్ని కొంచెం వెనకకు నెట్టేవరకు పరిస్థితులేలా మారి పోయాయో. కొన్నిరోజులు గడచిన అనంతరం, జారిన కాలును తీసుకొని, చేజారిసప్రాంతాన్ని తిరిగి చేపట్టారువాడు. అప్పుడు నేనూ, ప్రోవొస్కివాళ్ళతో వాడు తిరిగి స్వాధీనం చేసుకోబడ్డ ప్రాంతంలోకి వెళ్ళాం.

ఎన్నో గ్రామాలు మసి అయిపోయాయి. అలా మసికా కుండా వున్నప్రాంతాల్లో రైతుజనంతాలూకు శవాలు చెట్ల

కొమ్మలకు, టెలిగ్రాఫ్ స్తంభాలకు వ్రేలాడుతూ వున్నాయి. ఇదంతా యెవరుచేశారు? జర్మన్ లు కారు, మనవాళ్ళే— స్టాలిన్ తొత్తులు, జి. పి. యు గూఢచారిదళంవారు. ఐతే, దీన్నంతనూ యెందుకుచేసినట్లు! ఎందుకా? ఇక్కడప్రజలు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు అంగలార్చారు. నడుంబిగించి, కలిసికట్టుగా, పనిచేశారు; భూములను తమలో తాము పంచుకున్నారు. దుకాణాలను, అంగళ్ళను తెరచి పౌరజీవితానికి అవకాశం కల్పించారు.

“ఇప్పుడు మీ అందరికీ బాగా అర్థమయిందా? జర్మనీయే కనక యుద్ధంలోవోడిపోతే, స్టాలిన్ ను యెదిరించిన వారినందరిని స్టాలిన్ వర్గం, రాజద్రోహులుగా పరిగణించి, దయాదాక్షిణ్యాల ప్రసక్తి లేకుండా తుడిచి వేస్తారని?”

“అర్థమయింది” అని సుక్తకంతంతో ఉచ్చైస్వరంతో జవాబిచ్చారు అక్కడచేరినవారంతా.

“అది అలావుంచండి” అంటూ తన వుపన్యాసాన్ని సాగించాడు, మార్క్. ఈప్రాంతానికి ఆధిపత్యం వహిస్తున్న జర్మన్ జనరల్ కు కూడా హిట్లరన్నా, అతని జాతివిద్వేష మన్నా యెంతమాత్రం కిట్టదు—కాని, బహు ఉదారస్వభావుడు; మాంచి మర్యాద తెలిసినవాడు; విశాలహృదయుడు. అతడుచెప్పాడు జర్మనీవారు యుద్ధానికి దిగడంలోగల ఆంతర్యం, రష్యాప్రజలను కమ్యూనిస్టుబారినుండి తప్పించడమని; రష్యానుపాలించే యుద్దేశ్యం జర్మనులకు లేనేలేదన్నాడు. ఈప్రాంతంలో మనరక్షణ యేర్పాట్లను మనం చేసుకొన

డానికి ఆయన సమ్మతించాడు. యూనిఫారములను, ఆయుధాలను యిచ్చినన్నాడు. మనలోమనం పౌరరక్షణావకాశాలకే కాకుండా, మాస్కోవకకూ తమతోపాటు యుద్ధం చేయడానికి అనుమతిస్తా మన్నాడు. మనల్ని పూర్తిగా విశ్వసిస్తానన్నాడు.

“ ఏమొ—అదెంతవరకు నిజమొ. అతగాడు తనస్వంత బాధ్యతమీదనే మాట్లాడుతున్నాడో, జర్మనీపక్షాన్నే మాట్లాడుతున్నాడో యెలా తెలుస్తుంది ? ఒకవేళ జర్మనీ ఓడిపోవడమొ ప్రారంభమైతే తనమనసు మార్చుకొని. మనలనందరినీ వరసగా కాలెయ్యమంటా డేమో. లేక, అతః పక్షానే క్రొత్తగా మరొక జనరల్ యెందుకు రాకూడదు? అతనిభావాలు, వైఖరీకూడా యిలాగే వుంటాయనే సమ్మతం యెక్కడుంది? ఇప్పుడు మీ అందరికీ అర్థమైందనుకుంటాను. యేషణంలో యేమి జరిగినా జరగవచ్చునని. అప్పుడు జర్మనులు మనలను తమస్వార్థాని కుపయోగించుకు తీరతారు. ఎదురుతిరిగి స్టాలిన్ కాలరాసినట్లే రాసేస్తారు.”

“ బాను !”

“ ఒకవేళ మనం సర్వంపోగొట్టుకొని నిహతులమే అయ్యి అనుకోండి. అప్పుడు మనదేశీయులకు మనమొక నొప్పసేవ చేసినవారం బౌతాం. కమ్యూనిజం అంటే రష్యాకాదనీ, కమ్యూనిజానికి ప్రబలశత్రువులు రష్యన్ ప్రజాసామాన్యమే ననీ లోకానికి మొట్టమొదట చాటింది మనమే ననీ వాడు గ్రహిస్తారు.”

“కావచ్చు; కాని, యిప్పుడా ప్రస్తావన యెందుకు?”

మార్క్ నిటాగ్గా నిల్చుని, తలయెత్తాడు. ఇప్పుడతని విస్ఫోరితనయనాలు తేజోవంతంగా ప్రకాశిస్తున్నాయి. ఇప్పటి కతని మనస్సులో నున్నవాన్ని విప్పి చెప్పడానికి అవకాశం అయ్యచితంగా వచ్చి చాడాలమీద పడింది. తానీ నాడు చేస్తున్న సేవంతా రేపటికోసమే. తన భూజాలమీద యింత వరకూ వున్న బరువేదో దిగిపోయినట్లు అనిపించింది అతనికి. ఆత్మ విశ్వాసంతో ఆనందాతిశయంతో ఒక్క కేక పెట్టాడు.

“తెలిస్తే, యికమనం కాశ్యోన్ముఖుల మాదాం. మన వర్గాన్ని విస్తృతపరచుకుంటూ వెడదాం. మనవలెనే మన ప్రజలకోసం, ప్రజలస్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకోసం యుద్ధం చేయ్యవలచినవారి నందరిని మనలో చేర్చుకుందాం.”

ఏనాడైనా జనరల్ తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోవచ్చు; లేదా, అతని మతిని మార్చవచ్చు. అదొక జూదం వంటిది. ఎంతోమందిని చేర్చుకోవాలి; సాధుల్ని చెయ్యాలి; శిక్షణ నివ్వాలి. వ్యవస్థను పెద్దవాన్నిచేసి, పటిష్ఠవంతం అయ్యేట్లు చూడాలి. ఊణఊణమూ వినియోగపడాలి; అమూల్యమైన కాలం వృధాపావడానికి వీల్లేదు. మార్క్ ప్రచారం ప్రారంభించాడు. ఒకపట్టణాన్నుండి మరొకపట్టణానికి, ఒకగ్రామాన్నుండి మరొకగ్రామానికి సంచారంచేస్తూ తనభావాలను వివరిస్తూ సూచనలుచేస్తూ వుండేవాడు. నిరంతరం మధనపడుతూ వుండేవాడు. సైన్యానికి ఒక ఆకారం యేర్పడింది. పటాలాలు, వర్గాలు, దళాలు, ఉద్యోగులు రవానారేపాట్లు, ప్రధానసైనిక కార్యాలయం యేర్ప

డ్డాయి. ప్రధానాకాగ్యాలయం అడవి మధ్యగా జర్మన్లు చొచ్చుకురావడానికి సాహసించనిచోట యేర్పాటు చేయబడింది.

సైనికబలం ఒకవంక సమీకరించబడతూంటే వేరొక వంక పౌరపరిపాలనకు కూడా యేర్పాట్లు చురుకుగా సాగుతూ వచ్చాయి. స్వతంత్ర ప్రభుత్వం, పరిపాలనావర్గాలు, కూటాలు యేర్పాటైనాయి. స్వతంత్ర రష్యన్ వార్తాపత్రికలు కూడా వెలువడుతూవచ్చాయి.

ఐతే, యిదంతా ముణ్ణాళ్ళ మూగ్గుటే నేమో. ఈసుపణ్ణావ కాశం యెన్నాళ్ళుంటుంది? ఆట్టేకాలం వుండదనే హెచ్చరిక ఒక జర్మన్ ద్వారా రానే వచ్చింది. ఈయనపేరు కెప్టెన్ బెర్జర్ — బొరోవిచి ప్రాంతీయాధికారి చేతికింద పనిచేస్తున్న ఉన్నతోద్యోగి, కెప్టెన్ బెర్జర్ కు రష్యన్ భాష బాగా తెలుసు.

“క్లిష్టకాలం రాబోతోంది” అన్నాడు ఒకనాడు మార్క్స్ తో బెర్జర్. ఆక్రమితప్రదేశంలో రాజకీయాధికారాలను చలాయించే అధికారి వేరే వొస్తున్నాడు. ముందు ముందు సైన్యాని కేమీ సంబంధంవుండదు, ప్రజాపరిపాలనా వ్యవహారాలతో. ఆ రోజులు రాబోతున్నాయంటేనే నాకు భయం వేస్తోంది, మిస్టర్ సురోవ్. ఎందుకంటే, మాజర్మనీ లక్ష్యా లేమిటా, మా ప్యూహర్ లక్ష్యా లేమిటా నాకు బాగా తెలుసు.”

బెర్జర్ అసరిచితుడైన ఒకవ్యక్తితో యింతగా మనస్సు విప్పి యెందుకు చెప్పివుంటాడా అన్న దూరాలోచన పోయినా,

అతని నిష్కాపట్యాన్ని మాత్రమే తీసుకుని మార్క్ చాలా సంతోషించాడు. కాని, అతనికివార్తలు అందుతూనే వున్నాయి, యింకా పశ్చిమంగా జర్మనీవారు పౌరపరిపాలనా విధానాన్ని యేర్పాటుచేసి, రష్యన్ ప్రజానీకాన్ని విపరీతంగా బాధిస్తున్నారని. ఈవార్త అందినప్పటినుండి మార్కా అతని అనుచరులూ అధికతరవేగంతో రష్యన్ యేర్పాట్లు చేస్తున్నారు, ఒకవిధంగా జర్మనులకు లొంగిపోకుండా వుండే సామిలో.

పరిస్థితులు ప్రచండవేగంతో పరుగిడుతున్నాయి. జర్మన్ వెనక భాగాన్ని తయారౌతున్న యీరష్యన్ బలం మీదనే జర్మన్ రహస్యపోలీసు శాఖవారు అప్పుడేఒక కన్ను వేసి వుంచారు. ఈ రహస్యపోలీసులు ధరించేటోపీలమీద, కోటుగుండీల మీద మృత్యుముఖాలు చెక్కబడియున్నాయి.

ఒకనాటి రాత్రి యీవ్యవస్థ గ్రహించాడు, ముహూర్తం సమీపించిందని. రష్యనులు తమ రహదారీని తామే నిర్మించుకున్నాయి. అశేష కష్టాలకు గురిఅయి ఆరాత్రి యేదో ఫెళఫెళ మంటూ, పదేపదే, ధ్వని వినపడుతూ వచ్చింది. మార్క్, కొలోవ్ లకు, మొదట్లో అదేమిటో బోధపడలేదు వారికి. మార్క్ గవాక్షం దగ్గరకు వెళ్ళి తెరగుడ్డగా వాడుతున్న జంపుఖానాను వొత్తిగించి చూశాడు. తెరవొత్తిగిలిన వెంటనే గది అంతా రక్తానుణకాంతి వుంజమైంది. ఆకాంతిలో మార్క్ ముఖమీద నీడలువాడుతున్నాయి, అశ్చర్యమూ కళవళ పాటూ అతని కళ్ళల్లో ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

యుద్ధభైదీల శిబిరంనైపునుండి కానవస్తున్న అగ్నిశిఖలా
కాశన్నంటుతున్నాయి. ఘోరఘోరభయాలతో వినవచ్చే ధ్వనులు
కూడా ఆవైపు నుండే వస్తున్నాయి.

‘వాళ్ళు రష్యన్ భైదీలను తుపాకులతో కాల్చి చంపేస్తు
న్నారు.’ అన్నాడు కాటోవ్, గద్గద స్వరంతో. మార్కసర
సను నిలబడి. మార్క్ వెనకకు అడుగువేసి ‘మనజనాన్ని
సిద్ధంచేయ్యి, అన్నాడు.

తా నే శిబిరంలో యుద్ధభైదీగా బంధింపబడి ఆ శిబిర రక్ష
కులచేతనే అదృష్టవశాత్తు, అనుకోకుండానే, స్వేచ్ఛను పొం
దాడో ఆశిబిరంలోనున్న నాలుగువేల రష్యన్ భైదీలు యి
ప్పుడు చిత్రవధ చెయ్య బడ్డారు.

చిత్రవధా క్రమమంతా చాలా తేలికగా నిర్వహింపబడింది.
మొదట కాపలావారు బ్రహ్మాండమైన శిబిర భవనాలకు అగ్ని
సంస్కారం చేశారు. దాంతో లోసలనున్న రష్యన్ భైదీ
లందరూ భయభ్రాంతులై బిలబిలలాడుతూ ప్రవాహం క్రింద
ఆవరణలోకి వచ్చేశారు. అప్పటి కప్పడే పహారా బురుజుల
మీద మరఫిరంగులను గురిపెట్టి కూర్చున్న కావలివారు యెడ
తెరపలేకుండా నిప్పుల వర్షం కురిపించారు, భైదీల మీద
కాలిస్తే అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రాల నుల్లంఘించడ మా
తుందేమో నని యెవరూ పారిపోకుండా ఘండడానికి ముళ్ళ
తీగమీదకు గురిపెట్టి కాలూరు. అలా దెయ్యడానికి అంత
ర్జాతీయ న్యాయసూత్రం అడ్డురాదు. ఆశిరంలో మొత్తం
ఎనిమిదివేల మందివరకూ భైదీలుగా వున్నారు. కాని, ఆనర

ణలో నాలుగువేలమంది కన్న మెక్కువపట్టరు. ఇక మిగతా వాళ్ళెక్కడికి పోతారు?

ముళ్ళతీగె పొడుగునా మానవకంకాలతో గోడకట్టినట్టని పించింది. ఈగోడముళ్ళతీగె యెంత యెత్తువరకూ వుందో అంతవరకూ పరిగిస్తున్నందున చావగా మిగిలినవారు ఆగోడ మీదనుండి ఆవలివైపునకు దాటిపోదా మనుకున్నారు. కొందరు కృతకృత్యాలయ్యారన్నమాటే కాని, ఆవలివైపునయిలా తప్పించుకు వచ్చేవారి కోసం సిద్ధంగా వున్న జర్మన్ గస్తీ శిపాయిల మరఫిరంగులు వారిని పొట్టను పెట్టుకున్నాయి. వారినికూడా తప్పించుకుని పోయినవారిని గ్రామ వీధుల్లో కుక్కల్ని కాల్చి చంపినట్లు చంపారు.

అయితే, ఆరాత్రి పట్టణవీధులలో గస్తీ తిరుగుతున్నది జర్మన్ సైనికులొక్కరే కాదు. కొటోవ్ స్వతంత్ర రష్యన్ శిపాయిలు కూడా కదలికగానే తిరుగుతున్నారు. వారు నిర్వహించవలసిన విధులలో పట్టణంలో శాంతి భద్రతలనుకాపాడటం ఒకటి. జర్మన్ గస్తీ దళాలకు తెలుసు 'తెల్ల పట్టీలను చేతులకు కట్టుకుని తిరుగుతున్న రష్యనులు స్థానిక పోలీసులనీ, వారిమీద యిప్పుడప్పుడే చెయి చేసుకోడానికి వీలు లేదని. కాని, ఆరాత్రి, యేకంగా, అంతమంది పోలీసులు వీధుల్లో తిరగడానికి కారణం యేమైవుంటుంది? శిబిరంలోంచి పారిపోయి, గస్తీదళాల కన్నుగప్పి బయటపడ్డ ఖైదీలకు వెంటనే తెల్లపట్టాలనిచ్చి తమలో కలిపేసుకుంటూ వచ్చారు కాటోవ్ బృందం. ఆ విధంగా పైకి కనపడని ఘర్షణ ఒకటి

యీ ఖైదీల ప్రాణరక్షణ కోసం ప్రారంభమైంది. తప్పించుకు వచ్చిన వారిలో చాలమంది చీకటి మాటున, అప్పటి కప్పుడు' నది కావలియొడ్డుకు చేర్చి వెయ్యి బడ్డారు. ఆపిధంగా కొన్నివందలమంది ప్రాణాలు రక్షించబడమే కాక కొటోవ్ బలం పెరిగిందికూడ.

ఇంతవరకు పరిస్థితులు మళ్ళుముఖం వట్టాయి. ఇక జరగ వలసింది జర్మనులమీద యుద్ధమే. జర్మనులు సాయంచేయడంవల్ల బయట పడ్డవారే యీయుద్ధానికి తోడ్పడుతున్నారు. ఇప్పటి నుండి మార్క్, అతని తోటి నాయకులు, అజ్ఞాతవాసం లోకిపోయి, గూఢచారులు, పంచమాంగ దళం వారు ద్రోహులు తమలో యేర్పడకుండా, మారువేషాలతో కనిపెడుతూ వుండడానికి నిశ్చయించారు.

ఈ విధంగా మరొక సంవత్సరం దొర్లిపోయింది. దానితోటే నిర్ణయించాయు హిట్లరు అలవాటుపడ్డ విజయపరాపరలు. అంత కంతకు బాహుబంగా జర్మన్ బలాలు వెనకంజవేస్తూ వచ్చాయి. వారివార్తాప్రకటనలలో 'యుద్ధరంగం పరిమితంచేస్తున్నాం' అని ఉదహరించేవారు. కాని, వాస్తవానికి యిది తిరోగమనమే అని ప్రతివారికీ అర్థమైపోయింది. ఎప్పటికైనా తమ అదృష్టం కలసి రాకపోయిందా అని జర్మనులు ఆశిస్తూ వుండేవారు. అలా ఆశాహృదయాలతో, యుద్ధంచేస్తూ వుండండని వారి నియంత ఆజ్ఞ. ప్రపంచాన్నంతా పాదాక్రాంతంచేసే కొత్త ఆయుధాన్ని కదాన్ని వారిచేతికందిస్తానని ఊహిస్తూ వుండేవాడు హిట్లరు. కాని, యుద్ధభూమిలో నున్నవారికి నమ్మకం జారి

పోయింది. వెనకనున్నవారు మాత్రం దాన్నింకా పట్టుకుని ఊగుతున్నారు.

తూర్పు యుద్ధరంగానికి వెనక భాగంలో జర్మన్ సైనికాధికారులు రకరకాల యూనిఫారములతో, బిరుదులతో సత్వర్తమకాతూ వుండేవారు. వారంతా ఆక్రమిత రష్యాను పాలించడానికి దిగుమతీచేయబడ్డవారు. వారికి, హెర్ ఆఫ్ ఫ్రెండ్స్ సెన్ బర్గ్ అనే ప్రాచ్యచారిత్రీయ శాఖామంత్రి ఆధిపత్యం వహించాడు. ఆయనకు ఉన్న తపదవినిచ్చి రష్యాలో చదువుచేప్పించి యూపనికి తయారుచేశారు. కాని, యూయనకు రష్యాకు బంబంధించిన దేదన్నా చిరాకే. ఆ చిరాకుకు మించి అనేది లేదు.

రూసెన్ బర్గ్ ను రష్యన్ పాలకుడుగా నియమించాడు హిట్లర్. ఆయన ఆజ్ఞానుసారం రష్యనులు నిలుపుదోపిడి చేయబడుతూ వచ్చారు. ధాన్యాలు, పశువులు—ఒక టేమిటి కంటికి కనపడిన సైతిరష్యన్ సంపదను జర్మన్ వారు చే జిక్కించుకున్నారు. జర్మన్ ఉద్యోగులు గ్రామాలమీదపడి వారిచేతికి దోచి దొరికితే దాన్ని సంగ్రహిస్తూ వచ్చారు. రైళ్ళకొద్దీ ఆహార సామగ్రిని, అమూల్యసంపదలనూ జర్మనీకి తరలించారు. కొన్నిరైళ్ళు రష్యనులను బానిసచాకిరీకి తరలించాయి.

ఎప్పటికై నా మనకు జర్మనీవాళ్ళ చేతుల్లో విమోచన మనేది లభిస్తుందా అని ఆశ్చర్యపోయేవారు. సర్వస్వం కమ్యూనిస్టులు కై వసం చేసుకొనడానికి బదులు జర్మనులు చేస్తున్నారు. తమకు తిండికివుండాలనీ, కాబట్టి పంటను స్వాధీనము

చెయ్యలేమనీ రష్యనుగ్రామిణులు ప్రతిఘటిస్తే వారిని జర్మనులు కాల్చి చంపి, గృహాలను దగ్ధంచేశారు. జర్మనీలో కూలిపని చేయడానికి రష్యనులను సైన్యచెయ్యాలని జాతీయేను బడిన జర్మను ఉత్తరువులను పట్టణాలు ఉల్లంఘించినప్పుడు అంగళ్ళమీదకు, వినోదగృహాలమీదకు దాడిచేసి అక్కడ దొరికినవారిని పశువులనెక్కించినట్లు రైళ్ళలో యెక్కించి, తూర్పున నున్న సైబీరియాకు కాకుండా పశ్చిమంగా బెర్లినుకు తోలేసేవారు. ఐతే, యీ రెంటికీ భేదం యేమిలేదు.

జర్మన్ శ్రేణుల వెనక భాగాన పెద్దపెట్టున గండుగోళం, మారణహోమం ప్రారంభమైనాయి. అమూల్యమైన సైనిక సామగ్రితో నింపబడ్డ జర్మన్ రైళ్ళు రైలుబ్లక్కాద నుండి దొర్లిపోయేవి. ఎడాల్ఫ్ హిట్లర్ తాలూకు ఉద్యోగులు, సైనికులు రైలుప్రమాదాల్లో హతుతాతూ వచ్చారు. రష్యా వారిగడ్డమీద యెక్కడా జర్మనులకు సురక్షితమైన స్థానం కనుపించలేదు. జర్మన్ ఆక్రమితకార్యాలయాలలో వెనకటి 'ఓల్డ్ మేనర్'కు సంబంధించిన చిత్రాతిచిత్రమైనకథలు వినిపించబడేవి. ఇప్పుడు కరెడ్జికోట్టిలనే నూతనసంస్థను గురించి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

'నల్లపిల్లి' దాని ఆనవాళ్ళు యెక్కడచూస్తే అక్కడే కనపడేవి. రాత్రిళ్ళు అది జర్మన్ స్థావరాలపై దాడి చేసేది; జర్మన్ సైనికులను చంపేది. తనశక్తిని, ఆగ్రహాన్ని ప్రదర్శించిన తరువాత యీక్రింది హెచ్చరిక చేస్తూండేది.

'నల్లపిల్లి' ప్రజారక్షణకు పూనుకుంది. చంపబడ్డ ప్రతి రష్యనుకూ, ఒక జర్మన్ తనప్రాణాల నివ్వవలసి వుంటుంది."

ఈ నల్లపిల్లి వ్యవస్థకు చెందిన నాయకులలో ఒకడు మార్క్ సురోవ్.

‘ఇప్పుడు శత్రువు గుండెలమీద దెబ్బతీసే అవకాశం ప్రాప్తమైంది’ అన్నాడు మార్క్. ‘అప్పుడు బహుశః జర్మనులు గ్రహిస్తారు రష్యావారి గడ్డపైనే రష్యావారిని ఆటవికులు వేటాడినట్టు వేటాడితే మాట దక్కవని’. మార్క్ మానంగా కూర్చున్నాడు. మిగతావాడు కూడా దీర్ఘాలోచనలో మానం వహించి కూర్చున్నారు. అందులో ఒక డడిగాడు. ‘బిడో మాకైనుటని. మార్క్ తెలపంకించాడు. “విశేష శక్తి నామధ్యాలుగల ప్రాచ్య ప్రాంతీయ జర్మన్ కమిసార్ భిడోను తుడిచిపెట్టేస్తే అప్పుడు జర్మనులు తమ పద్ధతులను మార్చుకుంటారు. తమ పరిరక్షకుడైన అధికారి కే దిక్కులే నప్పుడు, మనమంతా అత్యంత ప్రమాద భరితమైన పరిస్థితుల్లో పడ్డామని ఉన్నవారు గ్రహిస్తారు.”

ఈ సమావేశానంతరం నల్లపిల్లి సంస్థ అనేక భాగపాట్లకు లొనైంది. జర్మనుల సహాయంతో మాస్కో కమిసారు యీ సంస్థను నిర్మూలించడానికి విపుల సన్నాహాలను చేశారు. ఐతే అలాచేసేమందు మార్క్ సురోవ్ తోటి, తదితర నాయకులతోటి మంతనాలు జరిచారు. వారి అపరాధములను మాస్కో కమిస్టుండని, కమ్యూనిస్టు పితృభూమికి సవ్యంగా తిరిగివస్తే, వారివారి ప్రత్యేక సేవలకు బహుమానాలు యివ్వబడతాయనీ యెరచూపించారు. కాని, అంతా నిష్ఫలమైంది. తమ కడపటి రహస్య సమావేశంలో సోవియట్ ప్రతి నిధులతో మార్క్ యీవిధంగా స్పష్టం చేశాడు.

‘ఈనాడున్నంత ఆహ్లాదంగా, సుఖంగా మన మిదివర కెన్నడూ లేము. అటు హిట్లరూ, యటు స్టాలిన్ - ఇద్దరూ శత్రువులై; యిద్దరిని మనం హతమాగ్చాలి. మీ బలాలను మీరు సమకూర్చుకుంటూంటే మేమెట్టి అవరోధాలను కల్పించం. కాని, నల్లపిల్లి స్టాలిన్ చేతిలో కీలు బొమ్మ యెంత మాత్రం కాబోదు. మనదేశం సువిశాలమైనదేశం; కాబట్టి ఒకరి ప్రమేయం ఒకరికి లేకండా, భిన్న మార్గాలలో యధేచ్ఛగా సంచరించ వచ్చు, ఈక్షణంలో మీరూ మేమూ కూడా జర్మనీలతో యుద్ధం చేస్తాం. కాని, రేపటిరోజున మీతోటే యుద్ధం చేయవలసి ఉంటుంది.

నల్లపిల్లి వ్యవస్థలను వశపరచుకొనడం సాధ్యం కావడం లేదని సోవియట్ ప్రతినిధులు తెలియచెయ్యగానే మాస్కో సమాధాన మిచ్చింది.

“ఎతే, మీశక్తిసామగ్ధ్యాలను పూర్తిగా వినియోగించి దాన్ని నాశనం చెయ్యండి.” ఆ సంస్థకూడా ఉమ్మడి శత్రువులను ఓడించడానికే కృషిచేస్తున్నప్పటికీ, దానిభేదం స్టాలిన్ కేమాత్రం కనిపించలేదు. దీనిపర్యవసానంగా నల్లపిల్లి రెండువైపులా యుద్ధం చెయ్యవలసివచ్చింది. స్టాలిన్ గూఢచారులూ, ఏజంట్లూ ఒక ప్రక్క, హిట్లరు గూఢచారులూ, ఏజంట్లూ వేరొక ప్రక్క. అయినా, జంతుకొంకులులేక ఆసంస్థ తనకృషిని అనుకున్నప్రకారం సాగిస్తూనేవుంది. ఇప్పుడది ‘బిడో’ను హత్యచెయ్యడానికే నిశ్చయించింది.

నల్లపిల్లి నాయకులలో మార్క్స్ కు సన్నిహితులైన వారిలో డ్రోబిన్ ఆనే నాయకుడు, జర్మన్ కమిసార్ అయిన భిడో

యింట్లోకి పరిచారిక ఒకరై కావలసినచ్చిందని యెలాగో తెలుసుకున్నాడు. ఆసంగతి మేరియాకూ తెలిసింది. మార్క్ లేనప్పుడు, మేరియా, డ్రోబిన్ ను బలవంతపెట్టింది, తన నెలగానై ఆపనికి వప్పించేటట్టు మార్క్ ను వొప్పించుమని. ఈ సంగతంతా మార్క్ దృష్టిలోకివచ్చేటప్పటికే మేరియా నిశ్చయానికి వచ్చేసింది. పరిస్థితులు చెయిదాటిపోయినాయి. ఓల్గాప్రఖణా అనిపేరు మాద్చుకున్న మేరియా పరిచారిక అన్వేషణకై భిడొచె నియోగింపబడ్డ ఉద్యోగిని కలుసుకుని నప్పగించింది. తనకెవరూ క్రియులుకాని, సంసారంకాని, మరే యితర యిబ్బందులుకాని లేవనీ, రాజకీయాలతో తన కేప్రసక్తి లేదనీ, విన్నవించుకుంది. అతడెటువంటి వ్యక్తికై అన్వేషిస్తున్నాడో, సరిగ్గా అవేయోగ్యతలుగగ వ్యక్తితాననీ, తనవినయవిధేయతలతో మెప్పించగలననీ ప్రాధేయ పడింది. ఆ ఉద్యోగి ఓల్గాప్రఖణాను పనిలో నియోగించడానికి అంగీకరించాడు, ఆ మెప్రయాణం ప్రారంభమైనదంటే, యిక ఆగడంకాని, వెనకముఖంపట్టడంకాని వుండదు. తనభద్రతకు ప్రమాదం వొస్తున్నట్టు యేమాత్రంపసిగట్టినా అక్కడ వుండవద్దని మార్క్ గట్టిగా హెచ్చరించాడు.

“ప్రా ఓల్గా” కు కేటాయింపబడినగది క్రిందిఅంతస్థులొ హాలుకు ఒకవైపున ఉంది. ఆగదిలోనికి వెళ్ళడానికీ, రావడానికీ, ద్వారం ఒక్కటే హాలులోకి వుంది. వెనకగోడకు కిటికీలు పెరటిలోనికి తెరచుకునివున్నాయి. ఆ పెరటిలో సాయుధ భటులు రాత్రింబగళ్ళు కాపలాకాస్తున్నారు. హాలులో ఒక చివర కమిసార్ ప్రత్యేకఅంగరక్షకులువుండే పెద్దగది

వుంది. దానిప్రక్కనేవున్న మరొకగదిలో రెండు పెద్దకుక్కలున్నాయి. వాటిలో ఒకటి తెల్లది, రెండవది గౌరవర్ణం కలది. ప్రాబల్గా పత్తిరోజు నిర్వహించనలసిన విధులలోఒకటి యీ కుక్కలను రోజూమూడునాల్గు బయటకుషికారు తీసుకు వెళ్ళడం; రెండవది, రాత్రిళ్ళు పడుకోబోయేముందు కుక్కలున్న గదికీ, హాలుకూ మధ్యనున్న ద్వారాన్ని తెరచి వుంచడం.

మొద తెరచి లేకుండా వాగుతూనేవుండే మనిషి ప్రాభిడో చెప్పింది మేరియాతో — రాత్రిళ్ళకుక్కలున్న గదితలుపు నెందుకు తీసిఉంచుతారో. ఆమెభర్త ఆయన జర్నల్ కమిసార్ నిద్రిస్తున్నప్పుడు ఆయన కేప్రమాదమూరాకుండా యీకుక్కలు కాపలా కాస్తూంటాయట. ఇంట్లోపహారా మారినపుడల్లా యీకుక్కలుకూడా పహారా మార్చుకుంటూ వుంటాయి.

రాత్రింబగళ్ళు ఆభవనంలో జరిగే యీ యేర్పాట్లు ఒక కాగితంమీద దగ్గరదగ్గరగావ్రాసి, అంతకుపూర్వం రహస్యంగా చేసుకున్న యేర్పాటు ప్రకారం, భవనానికి సమీపంలో వున్న పార్కులో ఒక బెంచిక్రింద మేరియా పడేసింది. ఆవివరాల సహాయంతో మార్క్ బ్రహ్మాండమైన యుక్తి నొకదాన్ని ఆ లోచించాడు..

వారాలకొద్దీ రాత్రింబగళ్ళు, చకచకాపని నాగిపోతోంది. పథకంవివరాలు పూర్తిగా చూపొందించబడ్డాయి. ఇందుకు కావలసిన సామగ్రి, పరికరాలు మొదలైనవన్నీ స్వయంగా తయారు చేసికాని, సేకరించికాని మేరియాగదికి వెనకవైపున నున్న గవాక్షం ద్వారం లోపలికిచేర్చబడ్డాయి. ఆమె వాటిని యేమిచెయ్యాలో సవివరంగా తెలుసుకుంది.

చివరకుతామనుకున్న గాత్రపడింది. తనగడియారంవైపు చూసిందేమేరియా. పన్నెండుగంటలపదిహేను నిమిషాలైంది. కుర్చీలోంచి లేచింది. సిద్ధంగావుంచిన సామగ్రిని చేపట్టుకుంది. మృదువైన తెల్లటి చర్మంతో తెల్ల కుక్కగుండెలకు, వీపునకు సరిగ్గా సరిపడేటట్టు పటకాఒకటి తయారుచెయ్యబడింది. ఆ పటకాలో యిమిడేటట్టు ఒక తెల్లటిపెట్టె; ఆపెట్టెలోకి సరిగ్గా నప్పే ఒకపొడుగాటి లాహపువస్తువు. ఆవస్తువుమీదనున్న సున్నితమైన సూచిక 2 అంకెనుసమీపించేటప్పటికి పెట్టెపేలేటట్టు యేర్పాటు చెయ్యబడింది.

పన్నెండు-ఇరవై. మేరియా త్వరితంగా ద్వారం వైపు వెళ్ళింది. శబ్దం కాకుండా ద్వారం తెరచుకుంది. నిర్మానుష్యంగాను, మసకచీకటిగాను ఉన్న హాలును పైకి కిందికి ఒకసారి పరికించింది. తోలుపటకాలు, పెట్టె చేతబట్టుకుని కుక్కలన్న గదిలో చటుక్కున ప్రవేశించింది.

తెల్ల కుక్క అమె వైపు ఆశ్చర్యంతో చూసింది. ఇది ఎర కెన్నడూ మేరియా అపద్ధతిలో గదిలో ప్రవేశించలేదు. అయినా మేరియాను బాగా యెరిగివున్నందున యేవిధమైన అభ్యంతరమూ చెప్పక మేరియా చేసిన దానికల్లా తల ఒగ్గింది. మేరియా పటకాను మెడకు దూర్చి పెట్టెను దానికడుపుక్రింద కట్టింది. మేరియా ద్వారంవద్దకు వెడుతూంటే కుక్క పరకాయించింది. తాను వెళ్ళిపోయేముందు ఒక్కసారి వెనుకకు తిరిగి కుక్కకేసి చూసింది. ఆతెల్ల పటకాలు, తెల్ల పెట్టె కుక్కకన్నా తెల్లజూలులో సరిగా కనిపించడమేలేదు. ఒక్కక్షణం తనకుక్కకు రాబోయే ప్రమాదాన్ని తెలచుకుని మేరియా జాలిపడింది. ఆతరవాత హాల్లోకి, అందులోంచి తన గదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

పన్నెండు—ముప్పై. పహారా మారేవేళయింది. దానితో పాటు యెర్రకుక్కస్తానే తెల్లకుక్క కమినార్ కు కాపలాకాయ డానికి ఆయన పడుకున్నచోట తలాపు దిక్కున హాజరవుతుంది. తలుపు తెరుచుకుని మేరియా మెల్లగా దొడ్డిలో ప్రవేశించింది. అక్కడ గస్తీవారు పహారా కాయడంకన్న గురక పెట్టి నిద్ర బాగాపోవడం గమనించింది మేరియా. కాపలావాడు గేటుకు మారంగా ఉన్న మూడవ రాటకు అనుకుని కూర్చుని హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు. ధైర్యంగా అతనివైపు నడచింది. అతడేమి కదలలేదు, మాట్లాడలేదు, కేక పెట్టలేదు, మొహం మీద ముహంపెట్టి చూసింది. నల్లగా ఉన్న అతని నాలుక ప్రేలాపతోంది; అర్థనిమిషాల తేడా లామె వైపు అలాగే తేరిచార చూస్తున్నాయి. ఇదేమిటా అని ఆశ్చర్యంతో నక్షత్రాలకేసి చూసింది మేరియా. కాపలావాడు చచ్చిపడివున్నాడు. ఊపిరి ఆడనివ్వక అతని ప్రాణాలను తీసిన త్రాటితో అతని శరీరం క్రిందపడకుండా రాటకు కట్టి వెయ్యబడింది. అతని ప్రక్కనే ఒక సారంగంద్వారా మేరియా దూరడానికి వీలైనంత పెద్దది తవ్వబడింది. ఈ సారంగంద్వారా మేరియా బైట పడడానికి వీలుగా.

ఇండ్ల నీడలలోంచి, నిశ్శబ్దంగా, చదీ చప్పుడూ కాకుండా, మేరియా ముందుకు పోతోంది. నల్లపిల్లి సంస్థతాలూకు మనుష్యులు నిర్మిత ప్రదేశాలలో, అనుకున్న ప్రకారం, మేరియా కోసం నిరీక్షిస్తు ఒకరినుండి ఒకరు చొప్పున మేరియాను ఊరు బయటకు దాటించారు. అచ్చట తన ఆఖరి మార్గదర్శకుని సహాయంతో ఒక గయూళు భూమిలో ప్రవేశించింది. పొద

లోంచి దారిచేసుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళి వెళ్ళి చిన్న మెట్ట ప్రదేశానికి చేరుకుంది. సుచూరు గంటన్నర సేపటి నుండి ఆమె అలా నడుస్తూనే వుంది.

తనవైపు యెవరో వడివడిగా నడిచి వస్తున్నారని అడుగుల సవ్వడిని బట్టి ఆమె గ్రహించింది. మార్క్ వస్తున్నాడని ఆమెకు తెలుసు; అతడు మెను సమీపించాడు. ఆమె అతనివైపు పరిగెత్తుకు వస్తూంటే మార్క్ ఆమెను ఒక్క తోపు తోసి, గడియానాన్ని కళ్ళకు దగ్గరగా పెట్టి టైము చూస్తున్నాడు. అదొకవిధమైన ఆశ్చర్యంతో 'సరిగ్గా రెండయింది' అని ఒక్క వెరికేక పెట్టాడు,

అతని వెంటవస్తున్నవారు ఆగోపోయి పట్టణంలోకి పోదామనుకుంటూ తిరిగారు. మార్క్ తనచేతిని క్రిందికి దింపి మేరియా వెనకకు తిరిగి పట్టణం వైపు తేరి చూస్తున్నాడు.

ఒక్కనిముషం గడచింది. రెండునిముషాలు—

“ఏమీ పొరపాటు జరగలేదు, కదా?” అనుకుని కళ్ళవళ్ళ పడ్డాడతడు.

ఆక్షణంల్లో ఒక తీవ్రమైన విద్యుత్కాంతి పట్టణం మీద నున్న ఆకాశాన్ని ప్రకాశింప చేసింది. కనురెప్ప వాటులో దూరాన యెక్కడో పెద్ద ప్రేలుడు జరిగినట్టు శబ్దమైంది.

‘మేరియా, నాప్రియతమా! సాధించావు’ అంటూ గిరుక్కున దిరిగి మేరియాను తన కౌగిటలోకి గాఢంగా పుట్టుకున్నాడు. సంకోషంతో ఆమెతో అన్నాడు—

“చూశావా? కొట్టాం దెబ్బ శత్రువు గుండెలమీద. ఆ కొట్టింది నువ్వు, మేరియా. నాలక్ష్మివి.”

అమె ఆనందంతో, పారవశ్యంతో నవ్వులను వాలక బోసి, అతని చెంపమీద మెల్లిగా తట్టింది. తన శరీరాన్ని అతని శరీరానికి గట్టిగా అదిమింది.

కమిసార్ భిడో, తెల్లకుక్కా చిన్నాభిన్నంకాక పూర్వమే, రక్షణోద్యోగి లెఫ్టెనెంట్ పీయర్ గన్ గౌరవర్ణం కుక్కను ఫ్రాట్లా ఖాళీగదిలోకితీసుకువెళ్ళి, ఆమెకాలిజోళ్ళు, దుస్తులగుదానికి వాసనచూపించి ఫ్రాట్లా జాడలను తియ్యమని వదిలేశాడు. లెఫ్టెనెంట్ ఆగ్రహంతో మండిపడి పోతున్నాడు. భిడోను రక్షించలేకపోయినందుకు యిప్పుడు తన గ్రామానికే ముప్పు వచ్చేటట్లుగావుంది. ఇంతకూ ఆరమ్మన్ యువతి యీ పేలుకు కారణమై యుండాలి. తా నెలాగై నా ఆమెను వెతకిపట్టుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆమెనే కనక పట్టుకుంటే ..

కొటోవ్ తన జీవితంలో యెన్నో పొరపాట్లుచేశాడు. ఇది ఆఖరు పొరపాటు. “ఇక్కడ కాస్త కునుకుతీద్దాం. ఇక్కడే యెక్కడైనా మాటుగా పగలంతా గడపి, యెవరకీ కనవడకుండా రేపురాత్రి కదలుదాం. లేకపోతే, పగలు మనం యెవరికంటైనా పడవచ్చు” అనుకున్నాడు.

తాము వేసినపథకం జయప్రదమైందన్న సంతోషంతో కై పెక్కిపోయిన మార్క్, డ్రోబిన్ తదితరులూ, యీ సూచనను వెంటనే అంగీకరించారు.

మార్క్ కూడా నిత్య విషయాన్ని విస్మరించాడు. రెండో కుక్క మేకితూ జాడలుతీస్తూ వెంటబడవచ్చునన్నసంగతి.

కొటావ్ శిబిరానికి వందగజాలదూరంలో పహరావాళ్ళను నియమించాడు. వీరు జర్మన్ సైనికులు తమవైపు చొచ్చుకు వస్తున్నసంగతిని కనిపెట్టి కాల్పులుసాగించినప్పటికీ, కొన్ని నిమిషాల్లోనే జర్మన్ సైనికులు వారిపై బడ్డారు. జరుగుతున్న పరిస్థితులను అవగాహనచేసుకునేప్పుగా ఆకుపచ్చని యూని ఫారములు చెట్లసందుల్లోంచి కానవస్తున్నాయి. వెంటనే వాళ్ళు రష్యన్ ముఠామీద నిప్పులవర్షం కురిపించేశారు. మరుక్షణంలో నిహతలై నవారు, తుతగాత్రులూ నేలకొరిగారు.

మేరియా ప్రక్కలో తగిలిన గాయంనుండి ప్రవహిస్తున్న రక్తాన్ని ఒకచేతితో అదిమిపట్టి రెండవచేతితో మార్క్ దగ్గర నుంచి లాగెయ్యడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని, మార్క్ కళ్ళ లోకిచూస్తూ మేరియా అతణ్ణి శక్తికొద్దీ పట్టుకునేలాడు తోంది. ఆయాసంతో, రుద్ధమైనకంతంతో నెమ్మదిగా అంది; “మార్క్...ప్రియతమా...నువ్వు...ఒంటరివి...” కడసారి తనముఖాన్నీ శరీరాన్నీ అతనిముఖానికి శరీరానికిహత్తింది. అతడు ఆమెపై వ్రాలగా కన్నీళ్ళుధారాపాతంగా కరుస్తున్నాయి. ఆమెతల వెనకకు పడిపోగానే ఆమెతలను బుగ్గలను కంఠాన్ని చేతులను పదేపదే ముద్దుపెట్టుకున్నాడు మార్క్. “నన్ను తమించు; తమించు మేరియా” అంటూ గుండె లవిసేటట్టు విలపించాడు. కొటావ్ మరణిరంగిని చివరివరకూకాల్చి వాళ్ళ ప్రక్కనుంచి పరుగెడుతూ “నా వెంటరండి, మిత్రులారా?” అన్నాడు. ఆసమయంలో మార్క్ కౌగిటిలోంచి మేరియాను లాగేశాడు డ్రోబిన్. మార్క్ ను దూరంగా నెట్టేసి డ్రోబిన్ తన పిస్టల్ ను మేరియాకణతలమీద గురిపెట్టికాల్పాడు. మార్క్

బెరిపోయిన జంతువువలె డ్రోబిన్ మీద కురికా. కాని, మితావారు మార్కజబ్బలు పట్టుకొని కొటోవ్ చూపిస్తున్న వైపునకు లాక్కసపోయారు. మేరినూ మెలాగా చచ్చిపోయినది మార్క్ వాళ్ళతో నడివడానికి అభ్యంతరం చెప్పలేదు-కొంతదూరం తనను యిద్దుకపోతున్నా-తోసుకు పోతున్నా అతడు ప్రతిఘటించనూలేదు.

మరొక నూగుగడాలు. యెంతో వెనకకు వెళ్ళి మళ్ళీ మరఖిరంగిని అమర్చాడుకొటోవ్. ఆ అగ్నివర్షంమాటునుండి డ్రోబిన్ మార్క్ మొదలైనవారు సురిక్షితప్రాంతం చేరుకున్నారు. కొంతదూరం వెళ్ళి వెనక్కు తిరిగి చూసేవరకు కొటోవ్ బోగ్గాపడిపోయాడు.

చలనంలేకుండా అలాగేవుండిపోయాడు.

ఓడింపబడిన జర్మనులు, రష్యాదేశంనుండి దెబ్బతిన్న జంతువువలె వెళ్ళిపోతోంటే, వారిని వెంబడించారు మిడుతల దండువలె రష్యనుకాందిశీకులు. వారికి మళ్ళీ కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వానికి దాసోహమనడం యిష్టంలేకపోయింది. తమ వెనకటి బానిసబ్రతుకుల తలుచుకుంటే ఆకలిదప్పులతోటి ఆనంత క్లేళాలతోటి బాధపడడమే మంచిననిపించింది. ఆ కాందిశీకులతో పాటు వెళ్ళినలచుకొన్నవారిలో డ్రోబిన్ కూడా కలిసి, మార్కునూ బలవంతం చేశాడు రమ్మని తాను రై లెక్కవలసిన స్టేషన్ లో “డ్రోబిన్ మార్కును “నువ్వుకూడా, రా” అని అడిగాడు. మాతో పాటు నువ్వుకూడా రష్యాకోసం పేరొక చోట పోరాటం పోగించవచ్చు. తరుణంవచ్చినప్పుడు తిరిగి రానూవచ్చు”

మార్క్ నిశ్శబ్దంగా నిలుచునిపోయాడు. ఎలా వెళ్ళగలడతడు? సురోవ్ కొడుకులందరిలోకీ కడసారంవాడుమార్క్. యుద్ధం ప్రారంభమైనతొలిరోజునే ఇవాన్, తన తల్లి యిరువురూకూడా చంపబడ్డారు; కొర్ని, తన పాతన్నే హితుడైన జోసెఫ్ ఆపనాశెఁకోను రక్షించబోయి, వీరోచితంగా యుద్ధభూమిలో కూలిపోయాడు; సైమన్ ఒక జర్మన్ సేనానాయకుణ్ణి సపరివారంగా ప్రేల్చేసి తనగా బలిఅయిపోయాడు. బిల్లా, టాటియూనా యేమయ్యారో జాడలేదు.

ప్రశాంతంగా, తనతలను పంకించి సమాధానమిచ్చాడు. మార్క్, “నువ్వెళ్ళు డ్రోబిన్, ప్రతిచోటకూడా రష్యాకోసం యుద్ధం చెయ్యకతప్పదు; చేసితీరవలసిందే; కాని, మమ్మల్ని - బ్రతిక్కున్నవారిని, చచ్చినవారిని కూడా - జ్ఞాపకం ఉంచుకో. ఎప్పుడో ఒకనాడు మనం మళ్ళీ స్వతంత్రరష్యాలో కలుసుకుంటామని ఆశిద్దాం.

మార్క్ స్టేషన్ నుండి వెళ్ళిపోతూంటే కొరొవిన్ వచ్చి కలుసుకున్నాడు. ఇరువురు ఒక కొండ నెక్కి పరిసరాలను అవలోకించారు. పట్టణశిథిలాలు వెంకకుతిరిగిచూస్తే కనిపిస్తున్నాయి. వీవై పుచూసినా, తమచుట్టూ, అంటులేని స్కడేశం విస్తరించివుంది. తాను ప్రాణతుల్యంగా భావిస్తున్న స్వదేశపుమట్టిని ఆఘాణిస్తూ, శూన్యంలోకిచూస్తూ ఆలాగే నిల్చుండిపోయాడు.

“ఏమిటి చూస్తున్నావ్, మార్క్”, చివరకు అడిగాడు కొరొవిన్.

“నవోదయానికి చూస్తున్నాను. నాకానమ్మకంవుంది, ఈ పంటుడు మరొక నవోదయాన్ని ప్రణీదిస్తాడని.”

ణలో నాలుగువేలమంది కన్న యెక్కువపట్టరు. ఇక మిగతా వాళ్ళెక్కడికి పోతారు?

ముళ్ళతీగె పొడుగునా మానవకంకాలతో గోడకట్టినట్టని పించింది. ఈగోడముళ్ళతీగె యెంత యెత్తువరకూ వుందో అంతవరకూ పరిగివున్నందున చావగా మిగిలినవారు ఆగోడ మీదనుండి ఆవలివైపునకు దాటిపోదామనుకున్నారు. కొందరు కృతకృత్యలయ్యారన్నమాటే కాని, ఆవలివైపునయిలా తప్పించుకు వచ్చేవారి కోసం సిద్ధంగా వున్న జర్మన్ గస్తీ శిపాయిల మరఫిరంగులు వారిని పొట్టను పెట్టుకున్నాయి. వారినికూడా తప్పించుకుని పోయినవారిని గ్రామ వీధుల్లో కుక్కల్ని కాల్చి చంపినట్లు చంపారు.

అయితే, ఆరాత్రి పట్టణవీధులలో గస్తీ తిరుగుతున్నది జర్మన్ సైనికులొక్కరే కాదు. కొటోవ్ స్వతంత్ర రష్యన్ శిపాయిలు కూడా కదలికగానే తిరుగుతున్నారు. వారు నిర్వహించవలసిన విధులలో పట్టణంలో శాంతి భద్రతలనుకాపాడటం ఒకటి. జర్మన్ గస్తీ దళాలకు తెలుసు 'తెల్ల పట్టీలను చేతులకు కట్టుకుని తిరుగుతున్న రష్యనులు స్థానిక పోలీసులనీ, వారిమీద యిప్పుడప్పుడే చెయి చేసుకోడానికి వీలు లేదని. కాని, ఆరాత్రి, యేకంగా, అంతమంది పోలీసులు వీధుల్లో తిరగడానికి కారణం యేమైవుంటుంది? శిబిరంలోంచి పారిపోయి, గస్తీదళాల కన్నుగప్పి బయటపడ్డ ఫ్రైదీలకు వెంటనే తెల్లపట్టాలనిచ్చి తమలో కలిపేసుకుంటూ వచ్చారు కాటోవ్ బృందం. ఆ విధంగా పైకి కనపడని ఘర్షణ ఒకటి

యీ ఖైదీల ప్రాణరక్షణ కోసం ప్రారంభమైంది. తప్పించుకు
వచ్చిన వారిలో చాలమంది! చీకటి మాటున, అప్పటి
కప్పుడు' నది కావలియొడ్డుకు చేర్చి వెయ్యి బడ్డారు. ఆపిధంగా
కొన్ని వందలమంది ప్రాణాలు రక్షించబడమే కాక కొటోవ్
బలం పెరిగిదికూడ.

ఇంతవరకు పరిస్థితులు మళ్ళీ ముఖం పట్టాయి. ఇక జరగ
వలసింది జర్మనులమీద యుద్ధమే. జర్మనులు సాయంచేయ
డంవల్ల బయట పడ్డవారే యీయుద్ధానికి తోడ్పడు తున్నారు.
ఇప్పటి నుండి మార్చ్, అతని తోటి నాయకులు, అజ్ఞాతవాసం
లోకిపోయి, గూఢచారులు, పంచమాంగ దళం వారు ద్రో
హులు తమలో యేర్పడకుండా, మారువేషాలతో కనిపె
డుతూ వుండడానికి నిశ్చయించారు.

ఈ విధంగా మరొక సంవత్సరం దొర్లి పోయింది. దానితోటే
నిర్గమించాము హిట్లరు అలవాటుపడ్డ విజయపరగపరలు. అంత
కంతకు బాహుటంగా జర్మన్ బలాలు వెనకంజవేస్తూ వచ్చా
యి. వారివారూ ప్రకటనలలో 'యుద్ధరంగం పరిమితంచేస్తున్నాం'
అని ఉదహరించేవారు. కాని, వాస్తవానికి యిది తిరోగమనమే
అని ప్రతివారికీ అర్థమైపోయింది. ఎప్పటికైనా తమ అదృష్టం
కలిసి రాకపోయిందా అని జర్మనులు ఆశిస్తూ వుండేవారు. అలా
ఆశాహ్వనయాలతో, యుద్ధంచేస్తూ వుండండని వారి నియంత
ఆజ్ఞ. ప్రపంచాన్నంతా పాదాక్రాంతంచేసే కొత్త ఆయుధా
న్నొకదాన్ని వారిచేతికందిస్తానని ఊరిస్తూ వుండేవాడు హిట్లరు.
కాని, యుద్ధభూమిలో నున్నవారికి నమ్మకం జారి

పోయింది. వెనకనున్నవారు మాత్రం దాన్నింకా పట్టుకుని ఊగుతున్నారు.

తూర్పు యుద్ధరంగానికి వెనక భాగంలో జర్మన్ సైనికాధికారులు రకరకాల యూనిఫారములతో, బిరుదులతో ప్రత్యేకమైనా వుండేవారు. వారంతా ఆక్రమిత రష్యాను చాలించడానికి దిగుమతీచేయబడ్డవారు. వారికి, హెర్ ఆల్ ఫ్రెడ్ రోసెన్ బర్గ్ అనే ప్రాచ్యప్రాంతీయ శాఖామంత్రి ఆధిపత్యం వహించాడు. ఆయనకు ఉన్న తపదవినిచ్చి రష్యాలో చదువుచెప్పించి యీపనికి తయారుచేశారు. కాని, యీయనకు రష్యాకు బంబంధించిన దేదన్నా చిరాకే. ఆ చిరాకుకు మితి అనేది లేదు.

గాసెన్ బర్గ్ ను రష్యన్ పాలకుడుగా నియమించాడు పీట్లర్. ఆయన ఆజ్ఞానుసారం రష్యనులు నిలుపుదోపిడీ చేయబడుతూ వచ్చారు. ధాన్యాలు, పశువులు—ఒక టేమిటి కంటికి కనపడిన ప్రతిరష్యన్ సంపదను జర్మన్ వారు చే జిక్కించుకున్నారు. జర్మన్ ఉద్యోగులు గ్రామాలమీదపడి వారిచేతికి దోచుకొనితే దాన్ని సంగ్రహిస్తూ వచ్చారు. రైళ్ళకొద్దీ ఆహార సామగ్రిని, అమూల్యసంపదలనూ జర్మనీకి తరలించారు. కొన్నిరైళ్ళు రష్యనులను బానిసచాకిరీకి తరలించాయి.

ఎప్పటికైనా మనకు జర్మనీవాళ్ళ చేతుల్లో విమోచనమనేది లభిస్తుందా అని ఆశ్చర్యపోయేవారు. సర్వస్వం కమ్యూనిస్టులు కై వసం చేసుకొనడానికి బదులు జర్మనులు చేస్తున్నారు. తమకు తిండికివుండాలనీ, కాబట్టి పంటను స్వాధీనము

చెయ్యలేమనీ రష్యనుగ్రామిణులు ప్రతిఘటిస్తే వారిని జగ్గు
నులు కాల్చి చంపి, గృహాలను దగ్ధంచేశారు. జర్మనీలో
కూలిపని చేయడానికి రష్యనులను నష్ట చెయ్యాలని జారీచేయ
బడిన జర్మను ఉత్తరువులను పట్టణాలు ఉల్లంఘించినప్పుడు
అంగళ్ళమీదకు, వినోదగృహాలమీదకు దాడిచేసి అక్కడ
దొరికినవారిని పశువుల నెక్కించినట్లు రైళ్ళలో యెక్కించి,
తూర్పున నున్న సైబీరియాకు కాకుండా పశ్చిమంగా బెర్లిన్
నుకు తోలేసేవారు. ఐతే, యీ రెంటికీ భేదం యేమి లేదు.

జర్మన్ శ్రేణుల నెనక భాగాన పెద్దపెట్టున గంధరిగోళ్ళు,
మారణహోమం వ్రారంభమైనాయి. అమూల్యమైన సైనిక
సామగ్రితో నింపబడ్డ జర్మన్ రైళ్ళు రైలుపట్టమీద నుండి
దొర్లిపోయేవి. ఎడాల్ఫ్ హిట్లర్ తాలూకు ఉద్యోగులు, సైని
కులు రైలుప్రమాదాల్లో హతుతాతూ వచ్చారు. రష్యా
వారిగడ్డమీద యెక్కడా జర్మనులకు సురక్షితమైన స్థానం
కనుపించలేదు. జర్మన్ ఆక్రమితకార్యాలయాలలో వెనకటి
'ఓల్డ్ మేనర్'కు సంబంధించిన చిత్రాతిచిత్రమైనకథలు వినిపించ
బడేవి. ఇప్పుడు కరెడ్జికోట్టిఅనే నూతనసంస్థను గురించి
మాట్లాడుకుంటున్నారు.

'నల్లపిల్లి' దాని ఆనవాళ్ళు యెక్కడచూస్తే అక్కడే కన
పడేవి. రాత్రిళ్ళు అది జర్మన్ స్థావరాలపై దాడి చేసేది;
జర్మన్ సైనికులను చంపేది. తనశక్తిని, ఆగ్రహాన్ని ప్రదర్శిం
చిన తరువాత యీక్రింది హెచ్చరిక చేస్తూండేది.

'నల్లపిల్లి' ప్రజారక్షణకు పూనుకుంది. చంపబడ్డ ప్రతి
రష్యనుకూ, ఒక జర్మన్ తనప్రాణాల నివ్వవలసి వుంటుంది."

ఈ నల్లపిల్లి వ్యవస్థకు చెందిన నాయకులలో ఒకడు మార్క్ సురోవ్.

‘ఇప్పుడు శత్రువు గుండెలమీద దెబ్బతీసే అవకాశం ప్రాప్తమైంది’ అన్నాడు మార్క్. ‘అప్పుడు బహుశః జర్మనులు గ్రహిస్తారు రష్యావారి గడ్డపై నే రష్యావారిని ఆటవికులు వేటాడినట్టు వేటాడితే మాట దక్కవని’. మార్క్ మానంగా కూర్చున్నాడు. మిగతావాడు కూడా దీర్ఘాలోచనలో మానం వహించి కూర్చున్నారు. అందులో ఒక డజిగాడు. ‘బిడో మామైమిటని. మార్క్ తెలపంకించాడు. “విశేష శక్తి నామధ్యాలుగల ప్రాచ్య ప్రాంతీయ జర్మన్ కమిసార్ భిడోను తుడిచిపెట్టేస్తే అప్పుడు జర్మనులు తమ పద్ధతులను మార్చుకుంటారు. తమ పరిరక్షకుడైన అధికారికే దిక్కులే నప్పుడు, మనమంతా అత్యంత ప్రమాద భరితమైన పరిస్థితుల్లో సజ్జామని ఉన్న వాడు గ్రహిస్తారు.”

ఈ సమావేశానంతరం నల్లపిల్లి సంస్థ అనేక భాగపాట్లకు లొనైంది. జర్మనుల సహాయంతో మాస్కో కమిసారు యీ సంస్థను నిర్మూలించడానికి విపుల సన్నాహాలను చేశారు. ఐతే అలాచేసేమందు మార్క్ సురోవ్ తోటి, తదితర నాయకులతోటి మంతనాలు జరిచారు. వారి అపరాధములను మాస్కో కమిస్టుండని, కమ్యూనిస్టు పితృభూమికి సవ్యంగా తిరిగివస్తే, వారివారి ప్రత్యేక సేవలకు బహుమానాలు యివ్వబడతాయనీ యెరచూపించారు. కాని, అంతా నిష్ఫలమైంది. తమ కడపటి రహస్య సమావేశంలో సోవియట్ ప్రతి నిధులతో మార్క్ యీవిధంగా స్పష్టం చేశాడు.

‘ఈనాడున్నంత ఆహ్లాదంగా, సుఖంగా మన మిదివరకెన్నడూ లేము. అటు హిట్లర్, అటు స్టాలిన్ - ఇద్దరూ శత్రువులై; యిద్దరిని మనం హతమార్చాలి. మీ బలాలను మీరు సమకూర్చుకుంటూంటే మేమెట్టి అవరోధాలను కల్పించం. కాని, నల్లపిల్లి స్టాలిన్ చేతిలో కీలు బొమ్మ యెంత మాత్రం కాబోదు. మన దేశం సువిశాలమైనదేశం; కాబట్టి, ఒకరి ప్రమేయం ఒకరికి లేకండా, భిన్న మార్గాలలో యధేచ్ఛగా సంచరించ వచ్చు, ఈక్షణంలో మీరూ మేమూ కూడా జర్మనీలతో యుద్ధం చేస్తాం. కాని, రేపటిరోజున మీతోటే యుద్ధం చేయవలసి ఉంటుంది.

నల్లపిల్లి వ్యవస్థలను వశపరచుకొనడం సాధ్యం కావడం లేదని సోవియట్ ప్రతినిధులు తెలియచెయ్యగానే మాస్కో సమాధాన మిచ్చింది.

“ఐతే, మీశక్తి సామర్థ్యాలను పూర్తిగా వినియోగించి దాన్ని నాశనంచెయ్యండి.” ఆ సంస్థకూడా ఉమ్మడిశత్రువులను ఓడించడానికే కృషిచేస్తున్నప్పటికీ, దానిభేదం స్టాలిన్ కేమాత్రం కనిపించలేదు. దీనిపర్యవసానంగా నల్లపిల్లి రెండువైపులా యుద్ధం చెయ్యవలసివచ్చింది. స్టాలిన్ గూఢచారులూ, ఏజంట్లూ ఒక ప్రక్క, హిట్లర్ గూఢచారులూ, ఏజంట్లూ వేరొకప్రక్క. అయినా, జంతుకొంకులులేక ఆసంస్థ తనకృషిని అనుకున్నప్రకారం సాగిస్తూనేవుంది. ఇప్పుడది ‘బిడ్డో’ను హత్యచెయ్యడానికే నిశ్చయించింది.

నల్లపిల్లి నాయకులలో మార్క్స్ కు సన్నిహితులైన వారిలో డ్రోబిన్ ఆనే నాయకుడు, జర్మన్ కమిసార్ అయిన భిడ్డో

యింట్లోకి పరిచారిక ఒకరై కావలసివచ్చిందని యెలాగో తెలుసుకున్నాడు. ఆసంగతి మేరియాకూ తెలిసింది. మార్క్ లేనప్పుడు, మేరియా, డ్రోబిన్ ను బలవంతపెట్టింది, తన నెలగాైనా ఆపనికి వప్పించేట్టు మార్క్ ను వొప్పించుమని. ఈ సంగతంతా మార్క్ దృష్టిలోకివచ్చేటప్పటికే మేరియా నిశ్చయానికి వచ్చేసింది. పరిస్థితులు చెయిదాటిపోయినాయి. ఓల్గాప్రఖణా అనిపేరు మాద్చుకున్న మేరియా పరిచారిక అన్వేషణకై భిడొచె నియోగింపబడ్డ ఉద్యోగిని కలుసుకుని నప్పగించింది. తన కెవరూ శ్రియులుకాని, సంసారంకాని, మరే యితర యిబ్బందులుకాని లేవనీ, రాజకీయాలతో తన కేప్రసక్తి లేదనీ, విన్నవించుకుంది. అతడెటువంటి వ్యక్తికై అన్వేషిస్తున్నాడో, సరిగ్గా అవేయోగ్యతలుగగ వ్యక్తితాననీ, తనవినయవిధేయతలతో మెప్పించగలననీ ప్రాధేయ పడింది. ఆ ఉద్యోగి ఓల్గాప్రఖణాను షనిలో నియోగించడానికి అంగీకరించాడు, ఆమెప్రయాణం ప్రారంభమైనదంటే, యిక ఆగడంకాని, వెనకముఖంపట్టడంకాని వుండదు. తనభద్రతకు ప్రమాదం వొస్తున్నట్టు యేమాత్రంపసిగట్టినా అక్కడ వుండ వద్దని మార్క్ గట్టిగా హెచ్చరించాడు.

“ఫ్రా ఓల్గా” కు కేటాయింపబడినగది క్రిందిఅంతస్థులో హాలుకు ఒకవైపున ఉంది. ఆగదిలోనికి వెళ్ళడానికీ, రావడానికీ, ద్వారం ఒక్కటే హాలులోకి వుంది. వెనకగోడకు కిటికీలు పెరటిలోనికి తెరచుకనివున్నాయి. ఆ పెరటిలో సాయుధ భటులు రాత్రింబగళ్ళు కాపలాకాస్తున్నారు. హాలులో ఒక చివర కమిసార్ ప్రత్యేకఅంగరక్షకులువుండే పెద్దగది

వుంది. దానిప్రక్కనేవున్న మరొకగదిలో రెండుపెద్దకుక్కలున్నాయి. వాటిలో ఒకటి తెల్లది, రెండవది గౌరవర్ణం కలది. ప్రాబల్గా ప్రతిరోజు నిర్వహించనలసిన విధులలోఒకటి యీ కుక్కలను రోజూమూడుసార్లు బయటకుషికారు తీసుకు వెళ్ళడం; రెండవది, రాత్రిళ్ళు పడుకోబోయేముందు కుక్కలున్న గదికీ, హాలుకూ మధ్యనున్న ద్వారాన్ని తెరచి వుంచడం.

మెడ తెరపి లేకుండా వాగుతూనేవుండే మనిషి ప్రాభిడొ చెప్పింది మేరియాతో — రాత్రిళ్ళకుక్కలున్న గదితలుపు నెందుకు తీసిడంచుతారో. ఆమెభర్త అయిన జర్మన్ కమిసాన్ నిద్రిస్తున్నప్పుడు ఆయన కేప్రమాదమూరాకుండా యీకుక్కలు కాపలా కాస్తూంటాయట. ఇంట్లోపహారా మారినపుడల్లా యీకుక్కలుకూడా పహారా మార్చుకుంటూ వుంటాయి.

రాత్రింబగళ్ళు ఆభవనంలో జరిగే యీ యేర్పాట్లు ఒక కాగితంమీద దగ్గరదగ్గరగావ్రాసి, అంతకుపూర్వం రహస్యంగా చేసుకున్న యేర్పాటు ప్రకారం, భవనానికి సమీపంలో వున్న పార్కులో ఒక బెంచిక్రింద మేరియా పడేసింది. అవివరాల సహాయంతో మార్క్ బ్రహ్మాండమైన యుక్తినొకదాన్ని ఆలోచించాడు..

వారాలకొద్దీ రాత్రింబగళ్ళు, చకచకాపని నాగిపోతోంది. పథకంవివరాలు పూర్తిగా రూపొందించబడ్డాయి. ఇందుకు కావలసిన సామగ్రి, పరికరాలు మొదలైనవన్నీ స్వయంగా తయారు చేసికాని, సేకరించికాని మేరియాగదికి పెనకవైపున నున్న గవాక్షం ద్వారం లోపలికిచేర్చబడ్డాయి. ఆమె వాటిని యేమిచెయ్యాలో సవివరంగా తెలుసుకుంది.

చివరకు తామనుకున్న గాత్రపడింది. తనగడియారంవైపు చూసిందేమేరియా. పన్నెండుగంటలపదిహేను నిమిషాలైంది. కుర్చీలోంచి లేచింది. సిద్ధంగావుంచిన సామగ్రిని చేపట్టుకుంది. మృదువైన తెల్లటి చర్మంతో తెల్ల కుక్కగుండెలకు, వీపునకు సరిగ్గా సరిపడేటట్టు పటకాఒకటి తయారుచెయ్యబడింది. ఆ పటకాలో యిమిడేటట్టు ఒక తెల్లటిపెట్టె; ఆపెట్టెలోకి సరిగ్గా నప్పే ఒకపొడుగాటి లోహపువస్తువు. ఆవస్తువుమీదనున్న సున్నతమైన సూచిక 2 అంకెనుసమీపించేటప్పటికి పెట్టెపేలేటట్టు యేర్పాటు చెయ్యబడింది.

పన్నెండు-ఇరవై. మేరియా త్వరితంగా ద్వారం వైపు వెళ్ళింది. శబ్దం కాకుండా ద్వారం తెరచుకుంది. నిర్మానుష్యంగాను, మసకచీకటిగాను ఉన్న హాలును పైకి కిందికి ఒకసారి పరికించింది. తోలుపటకాలు, పెట్టె చేతబట్టుకుని కుక్కలన్న గదిలో చటుక్కున ప్రవేశించింది.

తెల్ల కుక్క అమె వైపు ఆశ్చర్యంతో చూసింది. ఇది ఎర కెన్నడూ మేరియా అపద్ధతిలో గదిలో ప్రవేశించలేదు. అయినా మేరియాను బాగా యెరిగివున్నందున యేవిధమైన అబ్యంతరమూ చెప్పక మేరియా చేసిన దానికల్లా తల ఒగ్గింది. మేరియా పటకాను మెడకు దూర్చి పెట్టెను దానికడుపుక్రింద కట్టింది. మేరియా ద్వారంవద్దకు వెడుతూంటే కుక్క పరకాయించింది. తాను వెళ్ళిపోయేముందు ఒక్కసారి వెనుకకు తిరిగి కుక్కకేసి చూసింది. ఆ తెల్ల పటకాలు, తెల్ల పెట్టె కుక్కకన్నా తెల్లజూలులో సరిగా కనిపించడమేలేదు. ఒక్కక్షణం తనకుక్కకు రాబోయే ప్రమాదాన్ని తెలచుకుని మేరియా జాలిపడింది. ఆతరవాత హాల్లోకి, అందులోంచి తనగదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

పన్నెండు—ముప్పై. పహరా మారేవేళయింది. దానితో పాటు యెర్రకుక్కస్తానే తెల్లకుక్క కమిసార్ కు కాపలా కాయడానికి ఆయన పడుకున్నచోట తలాపు దిక్కున హాజరవుతుంది. తలుపు తెరుచుకుని మేరియా మెల్లగా దొడ్డిలో ప్రవేశించింది. అక్కడ గస్తీవారు పహరా కాయడంకన్న గురక పెట్టి నిద్ర బాగాపోవడం గమనించింది మేరియా. కాపలావాడు గేటుకు దూరంగా ఉన్న మూడవ రాటకు అనుకుని కూర్చుని హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు. ధైర్యంగా ఆతనివై పునడచింది. అతడేమి కదలలేదు, మాట్లాడలేదు, కేక పెట్టలేదు, మొహం మీద ముహంపెట్టి చూసింది. నల్లగా ఉన్న అతని నాలుక ప్రేలాపతోంది; అర్థనిమిషాల తేడా లామె వైపు అలాగే తేరిచార చూస్తున్నాయి. ఇదేమిటా అని ఆశ్చర్యంతో నక్షత్రాలకేసి చూసింది మేరియా. కాపలావాడు చచ్చిపడివున్నాడు. ఊపిరి ఆడనివ్వక అతని ప్రాణాలను తీసిన త్రాటితో అతని శరీరం క్రిందపడకుండా రాటకు కట్టి వెయ్యబడింది. అతని ప్రక్కనే ఒక సారంగం ద్వారా మేరియా దూరడానికి వీలైనంత పెద్దది త్రవ్వబడింది. ఈ సారంగం ద్వారా మేరియా బైట పడడానికి వీలుగా.

ఇండ్ల నీడలలోంచి, నిశ్శబ్దంగా, చడి చప్పుడూ కాకుండా, మేరియా ముందుకు పోతోంది. నల్లపిల్లి సంస్థతాలూకు మనుష్యులు నిర్మిత ప్రదేశాలలో, అనుకున్న ప్రకారం, మేరియా కోసం నిరీక్షిస్తు ఒకరినుండి ఒకరు చొప్పున మేరియాను ఊరు బయటకు దాటించారు. అచ్చట తన ఆఖరి మార్గదర్శకుని సహాయంతో ఒక గయాళు భూమిలో ప్రవేశించింది. పొద

లోంచి దారిచేసుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళి వెళ్ళి చిన్న మెట్ట ప్రదేశానికి చేరుకుంది. సుచూరు గంటన్నరసేపటి నుండి ఆమె అలా నడుస్తూనే వుంది.

తనవైపు యెవరో వడివడిగా నడిచి వస్తున్నారని అడుగుల సవ్వడిని బట్టి ఆమె గ్రహించింది. మార్క్ వస్తున్నాడని ఆమెకు తెలుసు; అతడామెను సమీపించాడు. ఆమె అతనివైపు పరిగెత్తుకు వస్తూంటే మార్క్ ఆమెను ఒక్కతోపు తోసి, గడియానాన్ని కళ్ళకు దగ్గరగా పెట్టి టైము చూస్తున్నాడు. అదొకవిధమైన ఆవేశంతో 'సరిగ్గా రెండయింది' అని ఒక్క వెరికేక పెట్టాడు,

అతని వెంటవస్తున్నవారు ఆగోపోయి పట్టణంలోకి పోదామనుకుంటూ తిరిగారు. మార్క్ తనచేతిని క్రిందికి దింపి మేరియావెనకకు తిరిగి పట్టణం వైపు తేరి చూస్తున్నాడు.

ఒక్కనిముషం గడచింది. రెండునిముషాలు—

“ఏమీ పొరపాటు జరగలేదు, కదా?” అనుకుని కళవళ పడ్డాడతడు.

ఆక్షణంలో ఒక తీవ్రమైన విద్యుత్కాంతి పట్టణం మీద నున్న ఆకాశాన్ని ప్రకాశింప చేసింది. కనురెప్ప పాటులో దూరాన యెక్కడో పెద్ద ప్రేలుడు జరిగినట్టు శబ్దమైంది.

‘మేరియా, నాప్రియతమా! సాధించావు’ అంటూ గిరుక్కున దిరిగి మేరియాను తన కౌగిటలోకి గాఢంగా పట్టుకున్నాడు. సంకోషంతో ఆమెతో అన్నాడు—

“చూశావా? కొట్టాం దెబ్బ శత్రువు గుండెలమీద. ఆ కొట్టింది నువ్వు, మేరియా. నాలక్ష్మివి.”

అమె ఆనందంతో, పారవశ్యంతో నవ్వులను వొలకబోసి, అతని చెంపమీద మెల్లిగా తట్టింది. తన శరీరాన్ని అతని శరీరానికి గట్టిగా అదిమింది.

కమిసార్ భిడో, తెల్లకుక్కా చిన్నాభిన్నంకాక పూర్వమే, రక్షణోద్యోగి లెఫ్టినెంట్ పీటర్ సన్ గౌరవర్ణం కుక్కను ఫ్రాటల్లా ఖాళీగదిలోకితీసుకువెళ్ళి, ఆమెకాలిజోళ్ళను, దుస్థులను దానికి వాసనచూపించి ఫ్రాటల్లా జాడలను తియ్యమని వదిలేశాడు. లెఫ్టినెంట్ ఆగ్రహంతో మండిపడి పోతున్నాడు. భిడోను రక్షించలేకపోయినందుకు యిప్పుడు తన గ్రాణానికే ముప్పు వచ్చేటట్లుగావుంది. ఇంతకూ ఆరిష్యన్ యువతి యీ ప్రేలుకు కారణమై యుండాలి. తా నెలాగైనా ఆమెను వెతకిపట్టుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆమెనే కనక పట్టుకుంటే ..

కొటోవ్ తన జీవితంలో యెన్నో పొరపాట్లుచేశాడు. ఇది ఆఖరు పొరపాటు. “ఇక్కడ కాస్త కునుకుతీద్దాం. ఇక్కడే యెక్కడైనా మాటుగా పగలంతా గడపి, యెవరకీ కనపడకుండా రేపురాత్రి కదలుదాం. లేకపోతే, పగలు మనం యెవరికంటైనా పడవచ్చు” అనుకున్నాడు.

తాము వేసినపథకం జయప్రదమైందన్న సంతోషంతో కై పెక్కిపోయిన మార్క్, డ్రోబిన్ తదితరులూ, యీ సూచనను వెంటనే అంగీకరించారు.

మార్క్ కూడా ఒక్క విషయాన్ని విస్మరించాడు-రెండో కుక్క మేరియా జాడలుతీస్తూ వెంటబడవచ్చునన్నసంగతి.

కొటావ్ శిబిరానికి వందగజాలదూరంలో పహరావాళ్ళను నియమించాడు. వీరు జర్మన్ సైనికులు తమవైపు చొచ్చుక వస్తున్న సంగతిని కనిపెట్టి కాల్పులు సాగించినప్పటికీ, కొన్ని నిమిషాల్లోనే జర్మన్ సైనికులు వారిపై బడ్డారు. జనుగుతున్న పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకునేప్పుగా ఆకుపచ్చని యూనిఫారముల చెట్ల సందుల్లోంచి కానవస్తున్నాయి. వెంటనే వాళ్ళు రష్యన్ ముఠామీద నిప్పులవర్షం కురిపించేశారు. మరుక్షణంలో నిహతలై నవాగు, క్షతగాత్రులూ నేలకొరిగారు.

మేరియా ప్రక్కలో తగిలిన గాయం నుండి ప్రవహిస్తున్న రక్తాన్ని ఒక చేతితో అదిమిపట్టి రెండవచేతితో మార్క్ దగ్గర నుంచి లాగెయ్యడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని, మార్క్ కళ్ళల్లోకి చూస్తూ మేరియా అతణ్ణి శక్తికొద్దీ పట్టుకునేలా డాతోంది. ఆయాసంతో, దుర్బలమైనకంతంతో నెమ్మదిగా అంది “మార్క్... ప్రియతమా... నువ్వు... బంటరివి...” కడసారే తన ముఖాన్నీ శరీరాన్నీ అతని ముఖానికి శరీరానికి హత్తింది. అతడు ఆమెపై వ్రాలగా కన్నీళ్ళు ధారాపాతంగా కరుస్తున్నాయి. ఆమెతల వెనకకు పడిపోగానే ఆమెతలను బుగ్గలనకంఠాన్ని చేతులను పదేపదే ముద్దుపెట్టుకున్నాడు మార్క్. “నన్ను క్షమించు; క్షమించు మేరియా” అంటూ గుండె లవినేటట్ట విలపించాడు. కొటావ్ మరణిరంగిని చివరివరకూ కాల్చి వాళ్ళ ప్రక్కనుంచి పరుగెడుతూ “నా వెంటరండి, మిత్రులారా?” అన్నాడు. ఆ సమయంలో మార్క్ కాగిటిలోంచి మేరియాను లాగేశాడు డ్రోబిన్. మార్క్ ను దూరంగా నెట్టేసి డ్రోబిన్ తన పిస్టల్ ను మేరియా కణతలమీద గురిపెట్టి కాలాడు. మార్క్

కొటావ్ శిబిరానికి వందగజాలదూరంలో పహగావాళ్ళను నియమించాడు. వీను జర్మన్ సైనికులు తమవైపు చొచ్చుకు వస్తున్నసంగతిని కనిపెట్టి కాల్పులుసాగించినప్పటికీ, కొన్ని నిమిషాల్లోనే జర్మన్ సైనికులు వారిపై బడ్డారు. జరుగుతున్న పరిస్థితులను అనగాహనచేసుకునేలోపుగా ఆకుపచ్చని యూని ఫారములు చెట్లసందుల్లోంచి కానవస్తున్నాయి. వెంటనే వాళ్ళు రష్యన్ ముఠామీద నిప్పులవర్షం కురిపించేశారు. మరుక్షణంలో నిహత్యలై నవారు, క్షతగాత్రులూ నేలకొరిగారు.

మేరియా ప్రక్కలో తగిలిన గాయంనుండి ప్రవహిస్తున్న రక్తాన్ని ఒకచేతితో అదిమిపట్టి రెండవచేతితో మార్క్ దగ్గర నుంచి లాగెయ్యడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని, మార్క్ కళ్ళ ల్లోకిచూస్తూ మేరియా అతణ్ణి శక్తికొద్దీ పట్టుకునేలాడు తోంది. ఆయాసంతో, రుద్ధమైనకంఠంతో నెమ్మదిగా అంది; “మార్క్...ప్రియతమా...నువ్వు...ఒంటరివి...” కడసారి తనముఖాన్నీ శరీరాన్నీ అతనిముఖానికి శరీరానికిహత్తింది. అతడు ఆమెపై వ్రాలగా కన్నీళ్ళుధారాపాతంగా కరుస్తున్నాయి. ఆమెతల వెనకకు పడిపోగానే ఆమెతలను బుగ్గలను కంఠాన్ని చేతులను పదేపదే ముద్దుపెట్టుకున్నాడు మార్క్. “నన్నుక్షమించు;క్షమించు మేరియా”అంటూ గుండె లవినేటట్టు విలపించాడు. కొటావ్ మరఫిరంగిని చివరివరకూకాల్చి వాళ్ళ ప్రక్కనుంచి పరుగెడుతూ “నా వెంటరండి, మిత్రులారా?” అన్నాడు. ఆసమయంలో మార్క్ కాగిటిలోంచి మేరియాను లాగేశాడు డ్రోబిన్. మార్క్ ను దూరంగా నెట్టేసి డ్రోబిన్ తన పిస్టల్ ను మేరియాకణతలమీద గురిపెట్టికాల్చాడు. మార్క్

బెరిపోయిన జంతువువలె డ్రోబిన్ మీద కురికాడు. కాని, మిగతావారు మార్కజబ్బలు పట్టుకొని కొటోవ్ చూపిస్తున్న వైపునకు లాక్కనిపోయారు. మేరియా యెలాగా చచ్చిపోయిందని మార్క వాళ్ళతో నడివడానికి అభ్యంతరం చెప్పలేదు-కొంతదూరం తనను యీడ్చుకుపోతున్నా-తోనుకు పోతున్నా అతడు ప్రతిఘటించనూలేదు.

మరొక నూగుజాలు. యెంతో వెనకకు వెళ్ళి మళ్ళీ మరఫిరంగిని అమర్చాడుకొటోవ్. ఆ అగ్ని వర్షంమాటునుండి డ్రోబిన్ మార్క మొదలై నవారు సురక్షితప్రాంతం చేరుకున్నారు. కొంతదూరం వెళ్ళి వెనక్కు తిరిగి చూసేవరకు కొటోవ్ బోల్తాపడిపోయాడు.

చలనం లేకుండా అలా గేవుండిపోయాడు.

ఓడింపబడిన జర్మనులు, రష్యా దేశంనుండి దెబ్బతిన్న జంతువువలె వెళ్ళిపోతోంటే, వారిని వెంబడించారు మిడుతల దండువలె రష్యను కాందిశీకులు. వారికి మళ్ళీ కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వానికి దాసోహమనడం యిష్టంలేకపోయింది. తమ వెనకటి బానిసబ్రతుకుల తలుచుకుంటే ఆకలిదప్పులతోటి అనంత క్లేశాలతోటి బాధపడడమే మంచిదనిపించింది. ఆ కాందిశీకులతో పాటు వెళ్ళవలచుకొన్న వారిలో డ్రోబిన్ కూడా కలిసి, మార్కునూ బలవంతంచేశాడు రమ్మని తాను రై లెక్కవలసిన స్టేషన్ లో “డ్రోబిన్ మార్కును “నువ్వుకూడా, రా” అని అడిగాడు. మాతో పాటు నువ్వుకూడా రష్యాకోసం వేరొక చోట పోరాటం సాగించవచ్చు. తరుణంవచ్చినప్పుడు తిరిగి రానూవచ్చు”

మార్క్ నిశ్శబ్దంగా నిలుచునిపోయాడు. ఎలా వెళ్ళగలడతడు? సురోవ్ కొడుకులందరిలోకీ కడసారంవాడుమార్క్. యుద్ధం ప్రారంభమైనతొలిరోజునే ఇవాన్, తన తల్లి యిరువురూకూడా చంపబడ్డారు; కొర్ని, తన పాతన్నేహితుడైన జోసెఫ్ ఆపనాశేంకోను రక్షించబోయి, వీరోచితంగా యుద్ధసూమిలో కూలిపోయాడు; సైమన్ ఒక జర్మన్ సేనానాయకుణ్ణి సపరివారింగా ప్రేల్చేసి తనూ బలిఅయిపోయాడు. ఒల్గా, టాటియానా యేమయ్యారో జాడ లేదు.

ప్రశాంతంగా, తనతలను పంకించి సమాధానమిచ్చాడు. మార్క్, “నువ్వెళ్ళు డ్రోబిన్. ప్రతిచోటకూడా రష్యాకోసం యుద్ధంచెయ్యకతప్పదు; చేసితీరవలసిందే; కాని, మమ్మల్ని - బ్రతికున్నవారిని, చచ్చినవారిని కూడా - జ్ఞాపకం ఉంచుకో. ఎప్పుడో ఒకనాడు మనం మళ్ళీ స్వతంత్రరష్యాలో కలుసుకుంటామని ఆశిద్దాం.

మార్క్ స్టేషన్ నుండి వెళ్ళిపోతేంటే కొరొవిన్ వచ్చి కలుసుకున్నాడు. ఇరువురు ఒక కొండ నెక్కి పరిసరాలను అవలోకించారు. పట్టణశిథిలాలు వెనకకుతీరిగిచూస్తే కనిపిస్తున్నాయి. ఏవై పుచూసినా, తమచుట్టూ, అంతటేని స్వదేశం విస్తరించివుంది. తాను ప్రాణతుల్యంగా భావిస్తున్న స్వదేశపుమట్టిని ఆఘ్రాణిస్తూ, శూన్యంలోకిచూస్తూ అలాగే నిల్చుండిపోయాడు.

“ఏమిటి చూస్తున్నావ్, మార్క్”, చివరకు అడిగాడు కొరొవిన్.

“నవోదయానికి చూస్తున్నాను. నాకానమ్మకంవుంది, భగవంతుడు మరొక నవోదయాన్ని ప్రసాదిస్తాడని.”

